

Compt. to

102

F 3

ICOR

270.61

A 844

v. 4

INSTITUTE OF CHRISTIAN
ORIENTAL RESEARCH
CATH. UNIV. OF AMER.

CODEX LITURGICUS
ECCLESIAE UNIVERSAE
LIBER QUARTUS
DE EUCHARISTIA

IN QVO

EUCCHARISTIAE LITURGIAE OMNES ANTIQUAE, AC RECENTES
CUM EDITAE, TUM INEDITAE ECCLESiarUM
OCCIDENTIS, ET ORIENTIS

NUNC PRIMUM PRODEUNT.

JOSEPH ALOYSIUS ASSEMANUS

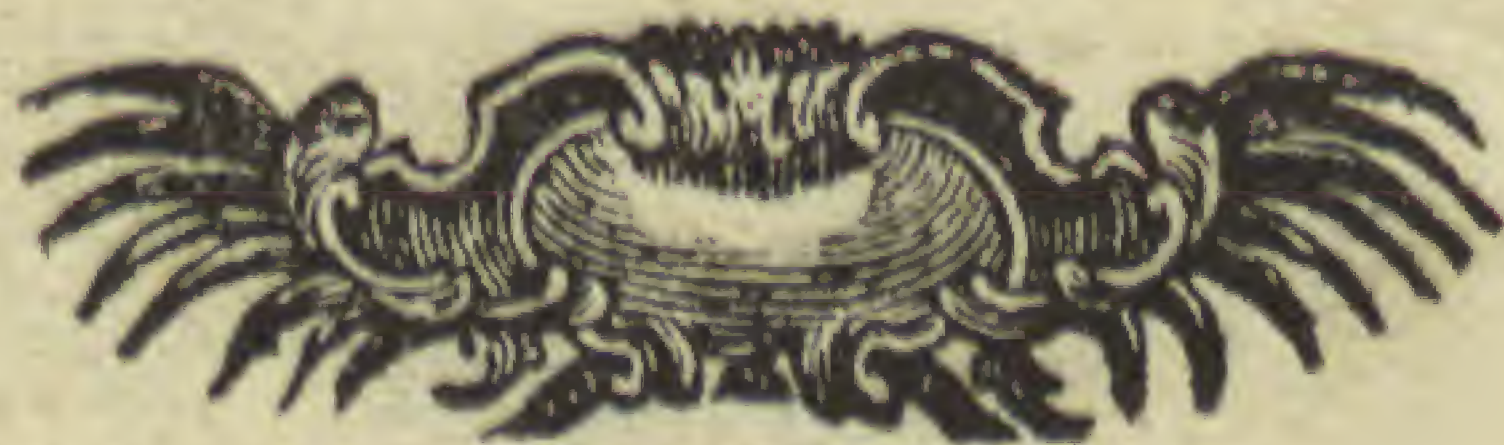
AD MSS. VATICANOS, ALIOSQUE CASTIGAVIT, RECENSUIT
LATINE CONVERTIT, VARIANTIBUS LECTIONIBUS,
ET ADNOTATIONIBUS ILLUSTRAVIT

PARS PRIMAE

MISSALE ROMANUM VETUS

ACCESSIT

DISSERTATIO DE ORIGINE LITURGIARUM.

Rev. H. WYVERNAT, D. D.

Catholic University of America,

Washington, D. C.

ROMAE, MDCCLI.
APUD ANGELUM ROTILIUM
LINGUARUM ORIENTALIUM TYPOGRAPHUM

SUPERIORUM FACULTATE.

D SALA TERZA D VI° 5

H 102

ICOR

270.61
A 844

INSTITUTE OF CHRISTIAN
ORIENTAL RESEARCH
CATH. UNIV. OF A-ME.

NEW YORK

AD MRS. VATICANOS, ALIQUOS CASTIGAVIT, RECENTI
LATINE CONVENTIT, VARIANTUS LECTIOHUS,
ET ADNOTATIONES INUSITAVIT

P. N. R. S. P. R. I. M. A.

1 1 1 1 1 1

ALPHABETUM NOTIIUM

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

UNIVERSITY OF CHICAGO

Emo, & Rmo Principi

N E R I O

TIT. S. EUSTACHII DIACONO

S. R. E. C A R D I N A L I

C O R S I N I O

JOSEPH ALOYSIUS ASSEMANUS

PERPETUAM FELICITATEM.

*Lementi XII. immortalis me-
moriae Summo Pontifici ex
Corsinia Gente Cælo Terraque clarissima*

orto, Patruo tuo, EMINENTISSIME PRINCEPS,
amantissimo quantum debeant Orienta-
les omnes, quos paterno amore liberaliq;
beneficientia semper, dum vixit, comple-
cti studuit, neminem profecto latere arbi-
tror. Sed nullo pacto tacitus præterire
possum, quin imo obstrictus mihi videor
pauca ex plurimis Pontificiæ caritatis
providentiæque documenta in ipsos col-
lata meritis laudibus prædicare, quod
nimirum ad Syros Maronitas, Natio-
nem meam, miserit Apostolicum Able-
gatum cum potestate Synodum etiam, si
ita expedire visum fuisset, cogendi ad
abusus, si qui fortasse irrepsissent, op-
portune reformandos: Quod Græcos
Melchitas Ecclesia & Hospitio in hac
Alma Urbe donaverit: Quod Nestoria-
norum & Alexandrinorum Coptitarum
Patriarchas ad Romanæ Sedis commu-
nionem reduxerit & admiserit: Quod
Italo-Græcis Seminarium in Brutiis
ædificaverit, suppellectilibusque & red-
ditibus

ditibus instruxerit. Porro nihil addere existimo de iis omnibus, quibus opera tua præsertim, EMINENTISSIME PRINCEPS, Patruum & consobrinum Fratrem meum affecit; vel me quoque tanti Pontificis benignitati plurimum devinctum esse aperte fateor, ex quo Lector in Romano Archilyceo constitutus fui.

Etsi autem per ætatem nullum hæcenus ingenii gratique mei erga beneficentissimum Principem animi testimonium edere potuerim, quoniam ille onustus meritis translatus est, atque hanc, quæ apud Nos est, Civitatem reliquit, & in alteram adscriptus est, Civitatem nempe Dei, & digressus ab hac Ecclesia ad illam pervenit, quæ est Primogenitorum descriptorum in Cælis; tamen mecum etiam perquam maxime gratulor, Te certe, PRINCEPS EMINENTISSIME, eximiarum illius virtutum hæredem esse ac prædicari. Eapropter cum primum mihi proposui sub BENEDICTI PP. XIV.

auspi-

auspiciis publici juris facere Codicem
Liturgicum Ecclesiae universae, statim
in animum induxi meum aliquam ejus-
dem Codicis partem nomini tuo inscri-
bere, atque eam maxime, in qua conti-
neretur Codex Missalis antiquus Late-
ranensis Basilicae, cujus Archipresby-
ter, ipsam tot nominibus Corsiniae Gen-
ti addictam tanta cum EMINENTIAE TUAE
commendatione moderaris & illustras.
Verum cum Codicem illum Tibi nuncu-
pandum ad hanc usque diem habere mi-
hi non licuerit, ne diutius, quam par
est, me voti debitique officii reum pera-
gi patiar, hoc qualicumque documento
palam facio quantum familiae tuae prae-
clarissimae obligatus sim, quantasque
cum referre non possim, habeam gra-
tias. Hasce vero ingenuae indolis signi-
ficationes ab EMINENTIA TUA aequi boni-
que habitum iri facile mihi persuadeo;
talis enim ac tanta est tua virtus, fides,
integritas, prudentia ac Religionis ze-
lus

lus, ut nedum Principum, sed & ordinum omnium animos Tibi merito conciliaveris. Quamobrem a laudibus tuis celebrandis consultus abstineo, ne tuam singularem modestiam offendam. In loco autem tam illustri illæ sunt positæ, ut omnium intuentium oculos perstringant, illasque præcipuæ posteris etiam nostris prædicabunt, quas & legationes a Te obitæ apud Potentissimos Reges, & munera Tibi commissa, & Dignitas tua amplissima Tibi pepererunt, in quibus adeo luculenta tum probitatis, tum innocentie, tum denique virtutum omnium, quæ Virum, & Principem, & dignissimum S. R. E. Cardinalem decent, præbuiſti documenta, quæ nulla certe unquam delebit oblivio. Nunc vero in tanta hominum luce ita Te geris, ut nemo unus non vehementer gaudeat, Te ad ceterorum vel egentium hominum utilitatem, & ad tui nominis gloriam, atque ad literarum, literatorumque homi-

mi-

minum præsidium natum esse . Excipe
igitur , PRINCEPS EMINENTISSIME , hoc mei in
Te tuamque familiam addictissimi ani-
mi argumentum , quod posteris perenna-
re cupio , ea , qua soles , humanitate , ac
me tuo patrocinio , resque meas auctori-
tate tua suffulcias , atque in numerum
tuorum Clientum me cooptatum letus
sentiam , dum tuam Purpuram demisif-
sime deosculor , Deumque O. M. supplex
rogo , ut Te ad literarum Ecclesieque
bonum diu sospitem incolumemque ser-
vet .

*Facultas Illustrissimi, & Reverendissimi
Romanæ Sapientiæ, & Rei
Literariæ universæ
Moderatoris.*

Poterit imprimi si iis videbitur ad
quos pertinet.

Clemens Argenvillieres.

IMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendis. Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

F. M. de Rubeis Patriarc. Constantin. Vicesger.

APPROBATIONES.

DE hoc quarto libro, seu Tomo Codicis Liturgici, qui est *de Eucharistia*, & complectitur Missale Gelasianum, eique præficitur ab ejus docto Editore fatis longa de Liturgiis Dissertatio, idem per me esto judicium, ac de aliis tribus præcedentibus, & præsertim circa sanam fidem, ac bonos mores. Unde ipse quoque typis committi potest, & publicam lucem aspicere, si ita videbitur Reverendissimo S. P. A. Magistro, cujus jussis ita a me factum fatis puto. Datum Romæ ex Cœnobio S. Eusebii die 11, Aprilis 1751.

Ego D. Fridericus de Judice Abbas Congregationis Cælestinorum Ordinis S. Benedicti, ac in Romano Archilyceo Sacrorum Dogmatum Professor.

Codicis Liturgici quartum Volumen, quod comple-
ctitur vetus Missale Romanum, a Clarissimo Viro
Josepho Aloysio Assemano adnotationibus illustratum,
jussu Reverendissimi P. Magistri Sac. Palatii Apost., atten-
te perlegi, nihilque deprehendi, quod Fidei, aut bonis
moribus adverfetur; Immò ea, qua solet, clarissimus auctor
eruditione veteres ritus illustrat. Itaque dignum censeo,
quod publici Juris fiat. Datum Romæ postridie Idus Apri-
lis 1751.

*Silverius Orbini in Archigymnasio Romanæ
Sapientiæ pub. l. V. Professor.*

JUSSU Reverendissimi P. Josephi Augustini Orsi Sac. Pal.
Apostolici Magistri perlegi Librum IV. Codicis Litur-
gici Ecclesiæ universæ, in quo exhibetur Missale Roma-
num Vetus, prævia eruditissima dissertatione Theologico-
Critica de origine Liturgiarum, perpetuisque adnotationi-
bus a Cl. Viro Josepho Aloysio Assemano illustratum. Quod
autem Catholicæ Doctrinæ aut bonis moribus adversetur,
offendi plane nihil; quare dignissimum opus Censeo, quod
quantocius publici juris fiat. In quorum fidem. Romæ è
Pontificio Maronitarum Collegio xvi. Kal. Maii MDCCLI.

Simon Verdi Societatis Jesu.

IMPRIMATUR.

Fr. Joseph Augustinus Orsi Magister Sac. Palatii Apostolici
Ord. Prædicatorum.

JOSEPHI ALOYSII ASSEMANI

Ad Illmum, & Rmum Dominum D.

C L E M E N T E M

A R G E N V I L L I E R E S

*Sacrofanctæ Lateran. Basilicæ Canonicum, Sac. Consistorii
Advocatum, Romani Sapiientiæ Archilycæi Rectorem
deputatum, Nec non SSmi Dñi Nostri
BENEDICTI XIV. Auditorem.*

In iv. lib. Cod. Liturgici Ecclesiæ Universæ Editionem

E P I S T O L A .

Ræter spem mihi contigit Præsul Cla-
rissime, ut iv. hunc librum Codicis
Liturgici Ecclesiæ Universæ in publi-
câ ederem utilitatem. Cum enim præ-
lo illum committerem lethali correptus
morbo, & Christianis communitus Sacramentis,
Sanctissimi etiam Pontificis benedictione armatus
ad æternitatis portum læto gradu currere me velle
videbatur, qui omnia suaviter, fortiterque disponit,
Deus: Ast dum vitam perennem tenere me credidi,
iterum ad hanc lacrymarum vallem redire oportuit.
Ergò ubi convalui, illicò manum ad opus movi, &
edi-

editionem interruptam, quam celerrime absolven-
dam curavi; atque hunc librum tua auctoritate in-
choatum, tuo fisti judicio decrevi. Multum enim
jampridem debere me agnosco singulari tuæ in me
benevolentiae à tam longo tempore tot rebus adeò
constanter mihi testatae; cumque nec dum cesses amo-
re me tuo dignari, neque gratiam, quam apud te
collegi, effundi aut labefactari patiaris, iterum,
iterumque Tui nomen libris mei inscribi volui. Ad
hæc virtus Tua, Prudentia, & Doctrina nedum meis,
meorumque Collegarum oculis splendet, atque
collucet, verum & omnium oculos perstringit. Ec-
quis non miretur in Te firmissimum illud æqui ac re-
cti studium rerum usu, & cum solida juris cognitio-
ne junctum, quod publico bono quotidie impendis?
Planè fateor Tuam hanc singularem prærogativam
meum animum ita cepisse, ut ex quo tempore, di-
vino nutu in Rectorem nostri Archigymnasii coop-
tus es, causas visus mihi sim præclarissimas nactus
esse gaudendi, prosperaque ominandi Romanæ Ur-
bi, ac mihi bonisque literis gratulandi, quas amas
impensè, & quarum studiis dignum ut ponas pretium
eruditioni Tuæ debes.

Jam diù igitur cupiens publico aliquo documento
meum Tibi declarare devotum animum, ac Illustris-
simo & Reverendissimo Præsule Philippo Maria Pi-
rellio in moderandis studiis collega tuo dignissimo

Au-

Auctore Cod. Lit. Ecclesiæ Universæ editionem suscepi, atque in prioribus tribus libris ingenuè fassus sum quantum vobis non ego unus, sed & Universa debeat Ecclesia, quin & omnis Res literatorum hominum publica.

Quoniam autem cum meum erga Te studium, cum tuum officium, quod in futurum etiam annum meritissime prorogatum est, exigit ut studiorum meorum rationem Tibi reddam, idcirco ubi librum hunc typis absolutum in publicam lucem prodire constitui hanc tibi Epistolam scribere decrevi, quam volo pignus esse perenne, ac publicum meæ in Te observantiæ, summæque, quam in Te semper demiratus sum, Tuæ eruditionis, doctrinæque testimonium.

Itaque in hoc Tomo antiquos Romanos Missales Libros perpetuis commentationibus illustratos evulgo; Commentaria autem ex optimis quibusque Auctoribus, ac præsertim ex Sapientissimi Pontificis BENEDICTI XIV. doctissimis libris, brevissimis annotationibus selectis ita conclusi, ut Hæreticorum hominum conquestiones iniquas exsufflarem, & ne dum meorum auditorum, verum & ceterorum Lectorum utilitati, sacræque Eruditioni consulerem.

Deus Opt. Max., qui mihi per Te tuumque Collegam velle dedit, & perficere, faxit ut ad commune Ecclesiæ, literarum, ac Literatorum bonum Vos lætos, ac valentes, omnibusque cumulos bonis diutissime

simè

simè vivere jubeat, atque nova subinde honorum ac-
cessione merita virtutesque tuas Præful Amplissime ita
adaugeat, ut Tibi, Religioni, ac bonis Artibus sem-
per vivas, Dabam.

I N D E X

Et Series eorum , quæ in hoc Libro
continentur .

D I S S E R T A T I O .

De Liturgiæ Origine . pag. 1.

S E C T I O I.

De Missæ nominibus . pag. 1.

S E C T I O II.

De Essentia , & Origine Missæ . pag. 6.

A R T I C U L U S P R I M U S .

Demonstratur in Missa verum , ac proprie dictum
Sacrificium . pag. 25.

§. I. Ecclesiarum Occidentis sensus . pag. 25.

§. II. Orientalium Ecclesiarum consensus , de vero ac
proprio Sacrificio in Missa . pag. 30.

A R T I C U L U S II.

Hæreticorum objecta diluuntur . pag. 34.

A R T I C U L U S T E R T I U S .

Samuelis Basnagii sophismata deteguntur . pag. 45.

A R T I C U L U S Q U A R T U S .

Ostenditur in Sacramento Altaris verum esse , ac reale
Christi Corpus ; & Sanguinem . pag. 59.

Bin-

INDEX.

Bingham argumentis fit satis.

ARTICULUS QUINTUS.

*Catholica Theoremata inferuntur, & à Dallai objectis
vindicanur.* pag. 109.

THEOREMA I.

*Domino Jesu Christo in Eucharistia existenti latriæ cultus
est exhibendus.* pag. 110.

THEOREMA III.

*Optimo Consilio solemne Festum Sacratissimi Corporis Chri-
sti fuit institutum.* pag. 116.

THEOREMA IV.

*Cum solemni Festo jure optimo instituta est processio, & cir-
cumgestatio Sacratissimi Corporis Christi.* pag. 117.

THEOREMA V.

*Laudabilis & Religiosa est consuetudo aliis quoque tem-
poribus Eucharistiam exponendi, & circumgestandi,
dummodo Episcoporum licentia accedat & reverentiæ
erga Sacramentum atque fidelium devotioni consulatur.* pag. 118.

SECTIO TERTIA.

*Quæ fuerit Antiquæ Ecclesiæ communis forma in Missæ
celebratione servata.* pag. 119.

SECTIO QUARTA

Quo tempore scribi cæperint divina officia. pag. 137.

§. UNICUS.

Questionibus fit satis. pag. 139.

SE-

I N D E X.

SECTIO QUINTA.

De Romanæ Liturgiæ origine, incremento, atque statu.
pag. 158.

SECTIO SEXTA.

De Sacramentario Gelasiano & Libris Liturgicis Ecclesiæ Romanæ.
pag. 165.

P A R S P R I M A.

*Incipit Liber Sacramentorum Romanæ Ecclesiæ Ordinis
anni circuli.*
pag. 1.

LIBER SECUNDUS.

Orationes & preces de Natalitiis Sanctorum. pag. 99.

LIBER TERTIUS.

Orationes & Preces cum Canone pro Dominicis diebus.
pag. 146.

CANON ACTIONIS.

pag. 153.

M O N I T U M.

P Ag. 8. Dissertationis linea 26. *Angustus* irrepsit pro *Augustinus* : pag. 24. lin. 13. *Victimam* pro *Victimarum* p. 18. lin. 13. *gratiam* actione pro *gratiarum* actione . p. 76. l. 2. *Ctheis* pro *Atheis* . pag. 80. l. 4. *objure* pro *obscure* . l. 10. *tangere* pro *tangi* p. 85. *Augustus* pro *Augustinus* . p. 119. l. 14. *Ritibus* pro *actibus* . p. 123. l. 2. *ater* pro *eterna* . p. 127. l. 14. *virique* pro *vinique* . p. 142. l. 1. *Justinia* pro *Iustiniana* . p. 157. *Ad ultimam* . . . pro *Ab ultima* *examinanda* . . . p. 158. l. 8. *baberentur* pro *baberetur* . Parte 1. *noctem* *precedentem* lege *nocte* *precedente* . p. 15. irrepsit *sappeditaturas* pro *suppeditaturas* . p. 23. *feriale V.* pro *feria V.* p. 48. *incongrua* pro *incongrue* . p. 116. *Cod. Thomafus* pro *Card. Thomafius* p. 116. linea antepenult. *recitanda* . l. *recitandam* . 124. *Mabillonia* l. *Mabillonium* . 125: *Martyrologio* l. *Martyrologia* . p. 139. *Fidele* l. *Fideles* . ibid. *Gallicis* l. *Galliis* . si quæ occurrunt cætera Lectorum prudentia & benignitate corrigantur ,

MUTINOM
JOSEPHI ALOYSII ASSEMANI^I

De Liturgiarum Origine.

DISSERTATIO.

Odicis Liturgici Ecclesiæ Universæ librum IV. Evulgaturus, de Liturgiarum Origine, ac præcipue Romanæ Ecclesiæ, cujus Vetus Missale exhibeo, quædam differere decrevi. Etsi enim id argumentum a cl. Viris, Card. scilicet Bona, Eusebio Renaudo, Petro le Brun, Georgio, Cajetano Merato, Ludovi-

co Antonio Muratorio, aliisque doctissime fuerit pertractatum; suscepti tamen operis ratio, Amicorum consilia, ac Præsidum jussa ad eandem provinciam subeundam me vel nolentem excitarunt, atque compulerunt. Quapropter rem ita conficere conabor, ut quæ ab iis scripta sunt, colligam, & certa ab incertis, vera a falsis secernam, quo lectorum, & sacrae eruditionis amatorum utilitati, & commo- modo consulam. Porro ut brevitati, atque claritati prospiciam Dissertationem Universam in plures distribuam Sectiones.

S E C T I O I.

De Missæ nominibus.

Liturgiarum nomen proprie accipi pro Eucharistico Missæ Sacrificio, jam alibi a nobis observatum est; illud modo dispiciendum occurrit, quæ sint hujus sacrificii nomina,
Lib. IV, a

mina, & quæ nominum ratio: nisi enim hæc consent, omnia, quæ inde sequuntur, incerta nutabunt.

Primum igitur, ac familiare nostro ævo nomen, quo passim Catholici utimur, est *Missa* a latino verbo *mitto* derivatum. Hinc S. Thomas 3. p. quæst. 83. art. 4. ad 9. ait: *Et propter hoc etiam Missa nominatur, quia per Angelum Sacerdos preces ad Deum mittit, sicut populus per Sacerdotem, vel quia Christus est Hostia nobis Missa a Deo: Unde in fine Missæ Diaconus in festivis diebus populum licentiat dicens: Ite Missa est. Scilicet Hostia ad Deum per Angelum, ut scilicet sit Deo accepta: Idem jam Rupertus Abbas lib. de Divin. officiis cap. 23. scripserat: Sacrosanctum Altaris Ministerium idcirco Missa dicitur, quia ad placationem inimicitiarum, quæ erant inter Deum & Homines, sola valens, & idonea mittitur legatio: Sed his aliisque Symbolicis rationibus omissis, ex populi Missione seu dimissione, hoc nomen suam trahit originem, ut optime Avitus Viennensis Archiepiscopus Ep. 1. ad Gundobadum Burgundionum Regem, ubi: *Non missum facitis, inquit, nihil est aliud, quam non dimittitis, a cujus proprietate sermonis in Ecclesiis, Palatiisque sive Prætoriis Missa fieri pronuntiatur, quum populus ab observatione dimittitur. Nam genus hoc nominis etiam in secularibus authoribus, nisi memoriam vestram per occupationes lectio desueta subterfugit, invenietis.* Missio autem in veteri Ecclesia duplex erat: una sermone post Evangelium absoluto, quando Cathecumeni a Diacono dimittebantur his verbis: *Si quis est Catechumenus exeat foras: vel si quis non communicat det locum:* ut ait D. Gregorius lib. 2. Dialogorum cap. 22. & hæc dicebatur *Missa* seu *Missio* Catechumenorum, de qua S. Augustinus sermon. 237. ait: *Ecce post sermonem fit Missa Catechumenis, manebunt fideles:* Isidor. Hispalen. lib. 2. orig. cap. 16. *Missa tempore sacrificii est, quando Catechumeni foras mittuntur, clamante Levita: si quis Catechumenus remansit exeat foras & inde Missa: Altera vero Sacrificii parte expedita, & re divina peracta, alia sequeba-**

quebatur populi dimissio, dimittebantur nimirum etiam fideles baptizati, & hæc Missa fidelium vocabatur; dimittebantur autem his verbis a Diacono prolatis: *Ite Missa est*: de qua post consummatum Sacrificium conclusionem, ac dimissione mentionem faciunt Florus Lugdunensis & Remigius Antisiodorensis, in fine expositionis Missæ, ubi hæc *Missa nihil aliud intelligitur, quam dimissio, idest absolutio, quam celebratis omnibus, tunc Diaconus esse pronunciat, cum populus a solenni observatione dimittitur*: Quæ verba ab Alcuino usurpata reperiuntur etiam in libro Sacramentorum D. Gregorii ubi feria 6. paralceves legitur: *Deinde communicat ipse, & omnis clerus, & fiant Missæ*: quo in loco Pamelius optime observavit: *Ex Postrema hac clausula colligere est, cur Missa nuncupatur, nempe a dimittendo populo*: Ob hanc igitur duplicem dimissionem Catechumenorum, & fidelium *Missa* nuncupatum est incruentum novæ legis Sacrificium; quod quidem nomen post an. 400. adscriptum fuit omnibus officiis Ecclesiasticis, cum diurnis, tum nocturnis. Hinc Cassianus in hac significatione usurpabat præfatum nomen, cum diceret: *Post Missam nocturnam* lib. 2: cap. 7. *post orationem Missam* cap. 14. *Congregationis Missam* lib. 3. cap. 7. *post Vigiliarum Missam* cap. 8. In eodem sensu S. Benedictus in sua Regula cap. 11. ait: *Post expletionem vero trium psalmorum recitentur lectio una, versus, & Kyrie eleison & Missæ sint*: ubi adnotante cl. Martene in commentar. ad præfatam regulam, Missa sumitur pro collectis, seu orationibus quæ *Missæ* dicuntur eo, quod in illis expresse preces ad Deum mittamus, dicentes: *Oremus* &c. In hoc sane sensu dicuntur Monachi plures Missas, ut etiam post completorium, fecisse. Ast hodiernis temporibus, & quidem a multis sæculis mos invaluit, ut non nisi Sacrificium Eucharistiæ tali donetur nomine.

Coeterum circa an. Christi 500. nomen Missa in plurali usurpatum legimus, dicebaturque *Missarum sollemnia* ad signifi-

gnificandum etiam unum tantum Missæ Sacrificium, Coe-
sarius enim Arelatensis serm. 81. ait: *Tunc fiunt Missæ... quan-*
do munera offeruntur, & Corpus & Sanguis Christi consecran-
tur: Neque id cuiquam mirum videri debet, cum vox *Mis-*
sa sumatur pro tota Sacrificii celebratione, quatenus utram-
que comprehendit & Catechumenorum, & fidelium dimis-
sionem, quæ quidem acceptio hodie vulgatissima est. Au-
diendi itaque non sunt, qui hoc nomen ab Hæbraica lingua
deducunt; Card. Baron. Johannes Reudinus lib. 2. Hebrai-
carum Eruditionum, Genebrardus de Liturgia Apostolica,
aliique ab Hæbrea voce *Missab*, quæ exstat Deuteron. 16. ac
oblationem significat, Apostolos, atque Petrum Aposto-
lorum Principem, nomen *Missæ* deduxisse censuerunt.
Sed nulla idonea ratione, siquidem nonnisi in latina
Ecclesia ea vox habetur, si autem Hæbraicam haberet ori-
ginem, a Græcis aliisque retenta fuisset, ut & plures aliæ
voces puta *Amen alleluja &c.* Neque illorum sententia ullo
modo verosimilis est, qui a vocabulo Græco *Μέσις*, a verbo *Μέω*
quod *doceo* latine redditur, Missæ nomen oriri rati sunt, quod
Christianum Sacrificium mysticam ac sublimem complectatur
doctrinam; cum vox *Missa* Græcos omnes lateat, nec ullus
inter eos ejusmodi termino usus sit, ut Eucharisticum Sacri-
ficiū exprimeret. Doctissimus Albaspineus *Missam* dici au-
tumata nomine *Mess* quo apud septentrionales populos Fe-
stum, aut ad Festum congregatio significantur, ideoque a
Latinis nomen *Missæ* inditum fuisse, quod populi in unum
adunentur, ut Sacrificio intersint. Verum illud vocabulum
a *Missa*, non vero e contrario *Missa* a vocabulo *Mess* dedu-
cendum vel ex eo patet, quod nomen *Missa* longe antea in usu
erat, quam Septentrionales populi Christo nomen darent.

Cur vero id nomen Prisci fideles usurpaverint, atque a
minima, eaque accidentali Sacrificii parte, totum ipsum
Sacrificium nominaverint, id ex arcani disciplina repetit Me-
ratus pag. 20. edit. Romane an. 1736. tom. 1. part. 1. ubi:
Igitur

Igitur fidei nostræ procures veteresque Christiani latini summo consilio, obscuro Missæ nomine usi sunt, ad Rem divinam significandam, nimirum ut hominibus falsas Religiones colentibus, hoc nomen Symbolicum ignotum esset, & ne fideles ipsi proderentur, qui tunc in locis abditis, & reclusis, ac horis antelucanis Sacros conventus habebant: Si vero hæc laudati viri responsio non arrideat, Symbolicæ a D. Th. superius allatæ rationes causam dare potuerunt, ut illud vocabulum aptissimum adhiberetur, atque usquemodo retineretur.

Heic ad vitandam omnem errandi occasionem adnotandum censeo nomen Missæ nedum pro officiis Ecclesiasticis diurnis ac nocturnis; pro collectis seu orationibus quæ in Missa recitari consueverant, ut in Milevitan. 2. cap. 12. Toletan. 4. can. 13. pro lectione, ut apud S. Aurelium in Regula Monasterii, quod jussu Childerici Regis Arelatæ constructum fuit; sed & pro festis accipi diebus, ut ex Capitularibus francorum Card. Bona aliique observarunt, quin & foris, seu nundinis publicis illud nomen adtributum fuit, quoniam occasione talis festi, & Sacrificium celebrabatur, & nundinæ teneri cœperint. Sed de nomine Missa jam satis.

Breviter modo percensenda restant cœtera nomina; & missis iis, quibus Orientales tantum insigniunt Sacrificium, latina vocabula, & præcipua quidem non omnia exponere peropportunitatem videtur.

Collecta itaque dicitur, quia tempore Missæ colligebatur in unum populus, ut sacrificio interesset. Hoc nomen occurrit apud Tertull. lib. de fuga, Optatum Milevitanum lib. 2. Iræneum lib. 3. cap. 3. Augustinum in breviculo collationum &c.

*Dominicum hoc Sacrificium vocat Cypr. ep. 63. ad Cœcili-
lium, August. ep. 86. vet. edit. ut significaretur esse præcipuam
functionem, quæ ex Domini institutione, & præcepto in
Ecclesia peragitur.*

*Agenda vocatur in concilio Carthaginensi sub Cœlestino
Papa*

Papa, cujus Concilii Canon insertus est in Capitularibus Caroli Magni l. 6. cap. 234. quin Augustinus loquens de modo Sacrificium offerendi *Ordinem agendi* appellat ep. 118. cap. 6. Sicuti enim *facere apud Ethnicos*, quin & sacros Scriptores significat *sacrificare* ita ipsum Sacrificium *Agenda* nuncupatur.

Communio etiam Missa dicta est: quia per illam cum Christo commercium habemus, ac carnem ipsius, & divinitatem percipimus, atque adeo nos inter nos communicamus, atque copulamur. Quia enim ex uno pane participamus, omnes unum Christi Corpus, & unus Sanguis, & alii aliorum membra efficiuntur, Christique concorporei existimus: ut loquitur S. Damascen. de fid. orthodoxa lib. 4. cap. 12.

Oblatio non semel appellata fuit Missa, quia in ea Christus Agnus sine macula offertur & immolatur, de qua voce videndus est Pamelius ad lib. Tertulliani de cultu fœminarum cap. 11. Sed longum esset, si singula nomina percurrere vellem, qualia sunt e. g. *Hostia*, *fractio Panis*, *Eucharistia*, *mysterium*, *latría*, *Pignus*, *Sanctum*, *Mensa*, *Pre-tium*, *bonum*, *gratia* & similia de quibus legi possunt Vicecomes lib. 1. de Ritibus Missæ & Theophylus Raynaudus in Onomastico Eucharistico.

S E C T I O II.

De Essentia, & Origine Missæ.

EX hætenus dictis adparet, quæ sit *Missæ* Essentia, est nimirum verum novæ legis Sacrificium incruentum Christi, ab ipso institutum, quod Deo offertur per legitimum Ministrum certis ritibus, & cœremoniis, vel ad supremum Dei dominium profitendum, vel ad gratias agendas pro beneficiis acceptis, vel ad delenda peccata, vel ad opem invocandam. Unde & Sacrificium latreuticum, Eucharisti-

charisticum, propitiatorium, atque impetratorium Missam esse, Catholica edocet fides; quidquid Novatores oblatrent, quibus nedum sacræ literæ, verum & concilia, atque Patres omnium sæculorum refragantur, ut doctissimi ex nostris ad evidentiam usque demonstrarunt. Cum autem a nostro instituto alienum sit certamen cum illis heic subire, idcirco ea tantum proferam argumenta, quæ ex Liturgiis omnium Ecclesiarum in hoc dogmate consentientium, peti possunt, ita ut a proposito nobis scopo longius non aberremus, & Catholicum dogma ab Hæreticorum calumniis vindicemus.

Cum igitur Deus Optimus Maximus hominem anima, & corpore constantem condiderit, atque ad æternam beatitatem in cœlo consequendam direxerit, fieri nequit, quin supremo in homines dominio gaudeat, & homines Deo omnino ac perfecte ita subditi sint, ut omnia sua, quin & seipsum in Dei gloriam honorem, ac servitutem dirigant; eo magis quod hominum felicitas divelli nequeat a divino cultu. Unde Augustinus expresse ait *Deo servire regnare est*. Deus namque se suaque omnia in bonum sibi famulantium vertit, quod palmare est discrimen inter Terrenos Dominos, & supremum Creatorem. Illi namque utpote egeni, ac infirmi servitutem ab aliis sibi subditis exigunt, & in proprium bonum convertunt; At Deus quivis magnitudinis non est finis, bonorum nostrorum non eget, quin & summa Bonitate motus, ad sua bona nobis communicanda, enihilo nos creavit, & fecit.

Debita erga Christo charitas, quin & proprius nostrum amor, urget nos, ut supremo Deum cultu prosequamur, atque ex toto corde ex tota anima, & ex totis viribus illum diligamus, qui prior nos dilexit; ac omnia nostra ad Christum referamus, qui semetipsum pro nobis immolandum tradidit. Hoc sane Catholica nos fides docet, hoc lumen vultus Dei, quod super nos signatum est, nobis demonstrat.

Quam

Quam ob rem nulla unquam, exstitit Natio, quæ Deum agnosceret, quin eidem officia, quæ hætenus commemoravimus persolvenda fateretur atque decerneret.

Quia vero sincerus ille cultus ac summus is amor non censetur, qui in actus exteriores non erumpit, ut in dissertatione Tomo 3. præfixa observavi, idcirco Religiosus Dei cultus is minime habetur qui solis sistat in internis animi adfectibus, & externos corporeosque actus non includat Maxime cum homines spiritu constent & corpore. Spiritu proinde, & corpore illum adorare oportet. Eumque spirituum, & corporum Supremum Dominum agnoscant necesse est, & declarent.

Hoc porro officium Religionis potissimum per Sacrificium adimpletur: audiendus hic est S. Thomas, qui acute rem tetigit, art. itaque primo quæst. 81. 2. 2. in corpore scribit: *Dicendum, quod sicut Isidorus dicit in lib. 10. etym. Religiosus, ut ait Cicero, a relectione appellatus est, qui retrahat, & tamquam relegit ea, quæ ad cultum divinum pertinent: & sic Religio videtur dicta a relegendo ea, quæ sunt divini cultus: quia h. m. sunt in corde frequenter revolvenda, secundum illud Proverb. 3. in omnibus viis tuis cogita illum: Quamvis etiam possit intelligi Religio ex hoc dicta, quod Deum religere debemus, quem amiseramus negligentes, sicut dicit August. in 10. de civit. Dei: (cap. 4.) Vel potest intelligi religio a religando dicta. Unde Augustus dicit in libro de vera Religione: Religet nos Religio uni omnipotenti Deo. Sive autem Religio dicatur a frequenti relectione, sive ex iterata electione ejus, quod negligenter amissum est, sive dicatur a Religatione, religio proprie importat ordinem ad Deum; Ipse enim est, cui principaliter alligari debemus tamquam indeficienti principio; ad quem etiam nostra electio assidue dirigi debet, sicut in ultimum finem; quem etiam negligentes peccando amittimus, & credendo, & fidem protestando recuperare debemus: Hæc D. Thomas, qui deinde actus religionis duplices adsi-*

adsignat; quosdam quidem proprios, & immediatos, per quos homo ordinatur ad solum Deum, sicut *sacrificare, adorare* &c. alios autem, quos religio producit mediantibus virtutibus, quibus imperat, ordinans eos ad divinam reverentiam: Hinc concludit cum Augustino lib. 10. de civit. Dei cap. 1. *Religio distinctius non quemlibet, sed Dei cultum significare videtur.* Tum art. 7. exteriores actus quasi secundarios & ad interiores actus ordinatos demonstrat, textum retuli in citata dissertatione, atque tria sibi objicit, quæ heic referre necessum est, ut Misoliturgeticorum impietati os obstruatur: *Videtur, (inquit,) quod Religio non habeat aliquem exteriorem actum, dicitur enim Joan. 4. Deus spiritus est, & eos qui adorant eum, in spiritu, & veritate adorare oportet. Sed exteriores actus non pertinent ad spiritum sed magis ad corpus, ergo Religio ad quam pertinet adoratio, non habet actus exteriores, sed interiores.* 2. *præterea Religionis finis est Deo reverentiam, & honorem exhibere: sed ad irreverentiam alicujus excellentis pertinet, si ea sibi exhibeantur, quæ proprie ad Inferiores pertinent. Cum ergo ea, quæ exhibet homo corporalibus actibus, proprie videantur ad indigentias hominum ordinari, vel ad reverentiam inferiorum creaturarum, ideo videtur, quod non congrue possunt assumi in divinam reverentiam.* 3. *Præterea Augustinus in 6. de civit. Dei (cap. 10.) commendat Senecam de hoc; quod vituperat quosdam, qui idolis ea exhibebant, quæ solent hominibus exhiberi, quia scilicet immortalibus non conveniunt ea, quæ sunt mortalium: Sed hæc multo minus conveniunt Deo vero, qui est excelsus super omnes Deos ergo videtur reprehensibile esse, quod aliquis corporalibus actibus Deum colat. Non ergo habet Religio corporales actus.*

Ad ista objecta, Respondet S. Doctor *Ad primum ergo dicendum, quod Dominus loquitur quantum ad id, quod est principale, & per se intentum in cultu divino. Ad secundum dicendum, quod h. m. exteriora non exhibentur Deo, quasi his indigeat, secundum illud ps. 49. Numquid manducabo*
Lib. IV. b carnes

carnes Taurorum, aut sanguinem Hircorum potabo? Sed exhibentur Deo, tamquam signa quædam interiorum, & spiritualium operum, quæ per se Deus acceptat. Unde Augustinus dicit in 10. de civit. Dei (cap. 5.) Sacrificium visibile, invisibilis Sacrificii Sacramentum, idest Sacrum signum est. Ad tertium dicendum, quod Idololatræ deridentur ex hoc, quod ea quæ ad homines pertinent, idolis exhibebant non tamquam signa excitantia eos ad aliqua spiritualia, sed tamquam per se eis accepta, & præcipue quia erant vana, & turpia: Hactenus Sanctus Thomas de Religionis actibus, modo illum audiamus de Sacrificio differentem quæst. 85. & art. quidem primo de lege naturæ offerre Deo Sacrificia esse ostendit in hæc: *Dicendum quod naturalis ratio dicitur homini, quod alicui superiori subdatur, propter defectus, quos in se ipso sentit, in quibus ab aliquo superiori eget adjuvari, & dirigi: Et quicquid illud sit, hoc est, quod apud omnes dicitur Deus.*

Sicut autem in rebus naturalibus naturaliter inferiora superioribus subduntur; ita etiam naturalis ratio dicitur homini secundum naturalem inclinationem, ut ei quod est supra hominem, subjectionem, & honores exhibeat secundum suum modum. Est autem modus conveniens homini, ut sensibilibus signis utatur ad aliqua exprimenda; quia ex sensibilibus cognitionem accipit. Et ideo ex naturali ratione procedit, quod homo quibusdam sensibilibus rebus utatur, offerens eas Deo in signum debitæ subjectionis, & honoris secundum similitudinem eorum qui Dominis suis aliqua offerunt in recognitionem domini. Hoc autem pertinet ad rationem Sacrificii: Et ideo oblatio sacrificii pertinet ad jus naturale.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut supra dictum est, (1.2. quæst. 95. art. 2.) aliqua in communi sunt de jure naturali, quorum determinationes sunt de jure positivo; sicut quod malefactores puniantur, habet lex naturalis: sed quod tali pœna, vel tali puniantur, est ex constitutione divina, vel humana. Similiter etiam oblatio Sacrificii in communi est de lege naturali;

li; Et ideo in hoc omnes conveniunt; sed determinatio sacrificiorum est ex institutione humana, vel divina, & ideo in hac differunt.

Ad secundum dicendum, quod Adam, & Isaac, sicut, & alii iusti, Deo Sacrificium obtulerunt secundum sui temporis congruentiam, ut patet per Greg., qui dicit (l. 4. Moral. cap. 3. in princ.) quod apud antiquos per sacrificiorum oblationes remittebatur peccatum originale. Non autem de omnibus iustorum sacrificiis fit mentio in Scriptura, sed solum de illis, circa quæ aliquid speciale accidit. Potest tamen esse ratio, quare Adam non legitur Sacrificium obtulisse, ne, quia in ipso notatur origo peccati, simul etiam in eo sanctificationis origo signaretur. Isaac vero significavit Christum in quantum ipse oblatus est in sacrificium; unde non oportebat, ut significaretur quasi sacrificium offerens.

Ad tertium dicendum, quod significare conceptus suos est homini naturale: sed determinatio signorum est secundum humanum placitum: Hæc D. Thomas quæ facilius intelligentur si objecta, quæ sibi proposuerat ob oculos ponantur. Ergo initio articuli scribit: Videtur, quod offerre Sacrificium Deo non sit de lege naturæ. Ea enim quæ sunt juris naturalis, communia sunt apud omnes homines: Non autem hoc contingit circa sacrificia, nam quidam leguntur obtulisse in sacrificium panem, & vinum, sicut de Melchisedech dicitur Gen. 14., & quidam hæc, quidam illa, ut animalia; Ergo oblatio sacrificiorum non est de jure naturali.

2. Præterea. Ea, quæ sunt juris naturalis, omnes iusti servaverunt: sed non legitur de Isaac, quod sacrificium obtulerit; Neque etiam de Adam, de quo tamen dicitur Sap. 10., quod sapientia eduxit eum a delicto suo. Ergo oblatio sacrificii non est de jure naturali.

3. Præterea. August. dicit 10. de civit. Dei (c. 5. & 6., & 19. to. 5.) quod sacrificia in quadam significantia offeruntur. Voces autem, quæ sunt præcipua inter signa, sicut idem dicit Lib. IV.

in lib. 2. de Doctrina Christ. (cap. 3. to. 3.) non significant naturaliter , sed ad placitum , secundum Phil. (lib. 1. Periherm. c. 2. in princ. to. 1.) Ergo sacrificia non sunt de lege naturali .

Sed contra est , quod in qualibet ætate , & apud quaslibet hominum nationes semper fuit aliqua sacrificiorum oblatio : Quod autem est apud omnes , videtur naturale esse . Ergo & oblatio sacrificiorum est de jure naturali .

Haftenus D. Thomas . Et revera in lege Naturæ , quin & ipso rerum exordio Sacrificia Deo fuisse oblata constat ex lib. Genesis , in cujus 4. cap. exhibentur Cain , & Abel obtulisse Domino de fructibus terræ , & de animantibus , & Abel quidem *fide plurima Hostiam* obtulit , ut inquit Apost. ad Hebr. cap. 11. Noe etiam ubi ex Arca egressus est , altare erexit , ibique Holocaustum Domino immolavit ex omni genere animantium mundorum ut legimus Gen. cap. 8. Hinc & Ethnici Sacrificia Diis , seu idolis offerre didicerunt , Naturæ scilicet ductu & ex primorum hominum institutione . Quamobrem Exod. 22. Deus loquitur : *Qui immolat Diis occidetur , præterquam Domino soli* : Tantum abest ut Deus Sacrificia improbet , quin & filiorum Heli grande peccatum & quidem nimis coram Domino 1. Reg. 11. dicitur , *quia retrahebant homines a Sacrificio Domini* : Non pertinet ad præsens institutum Ethnicorum Sacrificia , eorumque ritus per censere , quare ad Judaica a Deo præscripta Sacrificia gradum facio , de quibus S. Thomam Differentem , hic transcribere judico . Art. igitur 3. quæst. 102. p. 2. in responsione ad 10. *Dicendum* , inquit , *quod inter omnia Sacrificia Holocaustum erat præcipuum , quia totum comburebatur in honorem Dei , & nihil ex eo comedebatur : Secundum vero in sanctitate locum tenebat Hostia pro peccato , quia comedebatur solum in atrio a Sacerdotibus in ipsa die sacrificii . Tertium vero gradum tenebant Hostiæ pacificæ pro gratiarum actione , quæ comedebantur ipso die , sed ubique in Hierusalem . Quartum vero locum tenebant hostiæ pacificæ ex voto , quarum carnes poterant etiam*
in

in crastino comedi. Et est ratio hujus ordinis, quia maxime obligatur homo Deo propter ejus majestatem, 2. propter offensam commissam 3. propter beneficia jam suscepta 4. propter beneficia sperata: Hæc D. Thomas. Coeterum ut Becanus in opusculis Theologicis tom. 2. edit. Moguntinz an. 1610. pag. 617. observat Sacrificia legis Mosaicæ tripliciter dividi possunt. 1. ratione materiæ, 2. ratione formæ, & finis. 3. ratione temporis. Ratione materiæ in victimas, immolationes, & libamenta. erat n. triplex a Deo designata materia, quæ in Judæorum sacrificiis offerri poterat, ac debebat. 1. animalia, ut oves, capræ, hædi, boves, vituli, columbæ, passeres, turtures, quæ mactatione & combustione offerebantur. 2. fructus terræ, ut panis, simila, sal, thus, manipulus spicarum virentium & triticum, & hæc offerebantur immutatione, panis namque dissecabatur in frusta, simila sartagine vel clibano, seu craticula coquebatur, sal urebatur, thus adolebatur, manipulus spicarum torrebatur: triticum conterebatur. 3. Liquores, ut sanguis, vinum, oleum, aqua. Qui effusione offerebantur.

At cur hæc, & non alia licuerit offerre in sacrificiis Mosaicis? Respondeo, quia Deus ita voluit ac disposuit, S. Thomas cit. quæst. quasdam congruentias adfert, de quibus ipsum consule. Ratione formæ, ac finis dividebantur in Holocaustum, quod erat sacrificium perfectissimum, quia in eo tota res oblata comburebatur, & in fenum resoluta sursum ad Deum ascendeat, ita ut nihil cederet in usum humanum. Et per hoc perfectissime significabatur, omnia esse ipsius Dei, & omnia ad ipsius honorem referenda. In quem finem erat institutum, tametsi interdum etiam pro peccato populi, & Sacerdotum offerri poterat. 2. in sacrificium pro peccato, quod partim cremabatur, partim cedebat in usum Sacerdotum, qui in atrio templi ex eo vescebantur. Per hoc significatur, quod expiatio peccatorum fiat quidem a Deo, sed per ministerium Sacerdotum. Solet etiam offerri pro peccatis quibusdam

busdam externis & pro peccatis commissis per ignorantiam, vel negligentiam circa cæremonias legis. Levit. 4. & 5. Item pro peccato furti, perjurii, calumniæ Levit. 6. & 7. Sicut etiam diversa erant peccata, ac diversæ Personæ quæ peccabant: ita diversa erant sacrificia pro peccato, similiter, & diversa pro variis Personis. Hostia pacifica dividebatur in tres partes, quarum una comburebatur ad honorem Dei: altera cedebat in usum Sacerdotum: 3. in usum offerentium. Per hoc significabatur quod salus hominis procedat a Deo, per directionem Sacerdotum, & cooperationem illius, qui salvatur. Hæc autem Hostia poterat comedi extra atrium, & extra diem sacrificii. Notat S. Thomas sanguinem, & adipem victimam numquam venisse in usum Sacerdotum & populi, sanguis enim effundebatur ad crepidinem Altaris in honorem Dei, adeps vero adurebatur igne. Vid. cit. S. Doctoris quæst. Ratione tēporis, nam aliud juge ac sempiternum sacrificium dicebatur, etenim Judæi jubebantur quotidie offerre duos agnos anniculos, & immaculatos in holocaustum: alterum mane, alterum vespere: & cum iis similam conspersam oleo, & vinum pro libamine. De quo vid. exod. cap. 29. & numer. 28. & Sacros commentatores ibid.

Alia autem in variis solemnitatibus & diebus offerri debebant ex præscripto legis. ac primo quovis Sabbato, in memoriam creationis mundi Num. 28. v. 9.

2. In Neomeniis, pro beneficio divinæ gubernationis. Num. 28. v. 11.

3. In Paschate & diebus azymorum in memoriam liberationis, & exitus Israel de Ægypto, ibid. v. 16.

4. Pentecoste in memoriam legis datæ in monte Sinai. Levit. cap. 23.

5. In festo Tubarum in memoriam Isaac liberati, cujus facti memoriam Judæi Tubis corneis clangendo conservabant. Levit. cit. v. 24.

6. In festo expiationis, in memoriam beneficii, quo Deus
ad

ad intercessionem Moyſis propitiatus eſt peccato populi vitulum adorantis. De quo vid. Levit. 23. v. 27. & Num. 29. v. 7.

7. In Feſto Scenopegiæ, ſeu Tabernaculorum, in memoriam beneficii quo Deus Hæbreos, cum egreſſi ex Ægypto verſarentur in ſolitudine, in Tabernaculis habitare voluit de quo vid. Deuter. 16. v. 16. Levit. 23. v. 34. Num. 29. v. 23.

8. Sacrificium cœtus, & collectæ, quod 8. die a tranſacto feſto Tabernaculorum (quod illis 7. diebus fiebat) celebratur, in quo colligebantur a populo ea quæ neceſſaria erant, ad expenſas divini cultus, & ſignificabatur adunatio populi, & pax præſtita in Terra promiſſionis. Vid. Levit. 23. v. 36. & Num. 29. v. 35.

Hæc autem erant ſacrificia a lege præſcripta, erant, & alia. Spontanea ex arbitrio, & devotione offerentium. Nedum autem ſacrificia, ſed & cœremoniæ ſacrificiorum a Deo præſcriptæ leguntur in V. T. Et quidem convenientiſſime ut S. Thom. art. 4. cit. quæſt. docet: *Dicendum, quod totus exterior cultus ad hoc præcipue ordinatur, ut homines Deum in reverentia habeant. Habet autem hoc humanus affectus, ut ea, quæ communia ſunt, & non diſtincta ab aliis, minus reverentur; ea vero, quæ habent aliquam excellentiæ diſcretionem ab aliis magis admiretur, & reverentur. Et inde etiam hominum conſuetudo inolevit, ut Reges, & Principes, quos oportet in reverentia haberi a ſubditis, & pretioſioribus veſtibus ornentur, & etiam ampliores, & pulcherriores habitationes poſſideant. Et propter hoc oportuit, ut aliqua ſpecialia tempora, & ſpecialia Tabernaculum, & ſpecialia vaſa, & ſpeciales Miniſtri ad cultum Dei ordinarentur, ut per hoc animi hominum ad majorem Dei reverentiam adducerentur.*

At quemadmodum in lege Naturæ non quævis ſacrificia Deo accepta erant, ac probata; ſed illa, quæ interiorem etiam ſpiritus oblationem ac Sacrificium ſecum annexa habebant, unde & Gen. 4. dicitur: *Reſpexit Deus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain vero, & ad munera illius non reſpexit:* & Gen.

& Gen. 8. de Noe: *Edificavit autem Noe Altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis, obtulit holocausta super Altare; Odoratusque est Dominus odorem suavitatis: Simili etiam modo in lege scripta, sacrificia Deo rata non erant, cum ab interiore animi sacrificio divulsa essent. Quamobrem Malachiæ cap. 1. Sic Deus loquens inducitur: Non est mihi voluntas in vobis, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.*

Adhæc antiqua sacrificia figura erant, & Umbra futurorum, omnia namque Hæbreis in figura contingebat, ut ait Apostol. 1. Cor. c. 11. quin & lex ipsa vetus pædagogus noster fuit in Christo ad Gal. c. 3. ergo ubi venit plenitudo temporum, Christus promissus Patribus, & in antiquis sacrificiis præfiguratus Agnus sine macula, qui occisus est ab origine mundi Apoc. 13. qui tollit peccatum mundi: vetus Sacerdotium sicut & lex translata fuere, ac cum nova lege, novum sacrificium fuit institutum, per quod veri adoratores Patrem adorant in spiritu & veritate, ut Christus ipse ad Samaritanam Joan. 4. verba fecit; Christus namque seipsum pro nobis immolandum tradidit in ara Crucis. *In qua voluntate* (inquit Paulus ad Hebr. 10.) *Sanctificati sumus per oblationem Corporis Jesu semel. Et omnis quidem Sacerdos præsto quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, quæ numquam possunt auferre peccatum. Hic autem unam pro peccatis offerens Hostiam in sempiternum sedet in dextera Dei. Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos: Et tunc sane Aaronica sacrificia fuere adimpleta, & Æterno Patri gratissimum fuit sacrificium oblatum Idem namque ipse unus verusque per sacrificium pacis reconcilians nos Deo unum cum illo mansit cui offerebat, unum in se fecit pro quibus offerret. Ut scribit August. lib. de spiritu & liter. 4. cap. 14. Sacerdos namque ipse fuit offerens*
simul

simul & oblatio August. de civit. Dei lib. 10. cap. 20. Sacerdos fuit & victima Aug. in ps. 132. num. 7. Una ergo sui corporis oblatione in ara Crucis omnium Antiquorum sacrificiorum, & oblationum compendium fecit, & Hostias conclusit.

Quoniam autem Christus Sacerdos fuit in æternum, & quidem secundum ordinem Melchisedech, sempiternum habuit Sacerdotium; quamobrem cum suos dilexisset, in finem eos dilexit, Joan. 18. sciens proinde quia omnia dedit ei Pater in manus Joan. 18. *Ubique, ac semper sub se Sacerdote offerri voluit, quod obtulit Melchisedech* Aug. de civit. Dei lib. 17. cap. 17. ac proinde cum hora venisset ut de hoc mundo ad Patrem iret, & quæ scripturæ de ipso prædixerant, adimpleret, in novissima cum suis discipulis coena panem & vinum, ut Melchisedech, obtulit, eaque in suum corpus, & sanguinem transmutavit, deditque Apostolis ut manducarent, ac biberent, tum eis præcepit, ut similiter & ipsi facerent in sui commemorationem ad alterum usque ipsius adventum. Eadem igitur potestate, qua dixit ab initio, & omnia facta sunt, corpus suum panem, & sanguinem vinum dixit, & effecit. Sublevatis namque oculis in cælum ad Deum Patrem suum, & acceptum panem (azymum utique, quandoquidem erant dies azymorum, quidquid nonnulli contrarium fenserint) in manus suas sanctas, quibus ex quinque panibus satiavit tot millia, gratias egit, benedixit, panemque in suum corpus transmutavit dicens *hoc est corpus meum*, tum illum fractum tradidit discipulis, ut ex eo manducarent, simili modo Calicem benedixit. Hæc Apostoli, & Evangelistæ commemorant, ac narrant simplicissimis verbis, quemadmodum in Genesi Moyse non absimili verborum simplicitate mundi creationem, & opificium describit.

Negari sane haudquaquam potest Christum Dominum, qui se cruento modo immolandum tradidit in Calvario, in-

cruento modo Patri se obtulisse in sacrificium in novissima, hac coena; quod autem in ea coena Sacrificium verum, ac proprie dictum oblatum fuerit adparet, quandoquidem adfuit oblatio panis, & vini, quæ immutata fuere in Corpus, & Sanguinem Domini per verba Christi, adfuit legitimus Minister Christus nempe Sacerdos in Æternum, consummatio Hostiæ non defuit, Apostolis enim illud manducandum, & bibendum fuit traditum, propterea Tridentina Synodus sess. 22. cap. 2. jure definit, unam eandemque esse Hostiam, & quæ offertur in Eucharistia, & quæ in Ara Crucis oblata fuit, nam idem fuit Sacerdos, idem & victima, idemque finis, nam sicut in Cruce, ita in Eucharistia offertur pro peccatis, pro gratiarum actione, pro beneficiis impetrandis, & ad Dei dominium agnoscendum.

Differunt tamen hæc duo sacrificia primo in externa specie. Nam in Cruce sub propria forma humana, in cena sub specie panis, & vini Christus oblatus fuit. 2. in modo & ritu offerendi, nam in cruce per realem mortem, in Eucharistia per mysticam consecrationem immolatus fuit. 3. Ex parte significationis, Sacrificium enim Crucis non est typus seu figura ullius alterius sacrificii, sed omnia alia sunt typi seu figuræ illius. At Sacrificium incruentum, est representatio Cruentum, quod in Cruce peractum est. 1. Cor. 11. *Hoc facite in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*: ex parte effectus, nam fructus ille, qui per cruentum Sacrificium acquisitus est, applicatur per incruentum, sicut & per alia media. 5. Ex parte Ministri, quatenus in Cruce per manus Judæorum se offerri ac immolari voluit, in coena seipsum immolavit, modo autem per Sacerdotum ministerium se offert.

Quin & Sacrificium incruentum quod Christus obtulit in coena differt ab eo, quod Sacerdotes modo offerunt 1. in coena oblatus est Christus Mortalis; nunc offertur immortalis, & glo-

& gloriosus. 2. In cœna Christus per se obtulit, nunc offert per ministerium Sacerdotum. 3. In cœna fuit meritorium & satisfactorium ex parte Christi offerentis; nunc non est tale, quia Christus jam non est in statu merendi, & satisfaciendi. 4. In cœna significabat mortem Christi futuram; nunc significat præteritam. 5. In aliis circumstantiis, partim physicis, in loco, tempore, diversitate panis, & vini, partim moralibus, ut in cœremoniis, ritibus, & apparatu vestium. His constitutis ad Etherodoxorum Sophismata enodanda; ad alia pergo.

Sacrificium igitur a Christo Domino in novissima cœna oblatum, fuit perfectum Holocaustum, quemadmodum enim in Holocaustis materiali igne tota Hostia consumebatur ad Supremum Dei dominium profitendum, sic & panis, ac vinum Spiritus Sancti igne ita comburuntur seu destruuntur, ut in Corpus, & Sanguinem Christi convertantur, qui condignum Patri honorem sui mystica immolatione exhibet. Fuit etiam propitiatorium, cum victima sit, quæ peccata tollit. Hostia etiam pacifica jure dicendum est, cum Christum veram Hostiam pacificam, per quem petimus, & obtinemus omnia bona, contineat. Eucharisticum Sacrificium fuisse is unus negabit, qui a Christo ipsum institutum non agnoscat pro gratiarum actione pro omnibus beneficiis Ecclesiæ ab ipso impetratis. Quin & Christus Patri se, & nos Christum offerimus, quo sane sublimius donum offerri nequit. Quamobrem Augustinus contra Advers. leg. & Prophet. scribit: *Quod autem Sacratius Sacrificium laudis, quam in actione gratiarum, Unde majores agenda sunt gratiæ, quam pro ipsius gratia per Jesum Christum Dominum nostrum: Quod totum fideles in Ecclesiæ Sacrificio sciunt, cujus umbræ fuerunt omnium priorum genera Sacrificiorum.*

Et revera antiqua Sacrificia umbras & figuras fuisse Sacrificii novæ legis apertis Scripturarum testimoniis collucet, quin & planum fit ex illorum collatione mutua; ac primo qui-

dem, quod spectat ad Sacrificium cruentum, hæc in illo considerari possunt, quod Christus fuerit Unigenitus Dei Filius, a Patre oblatus in mortem, quique Patri obsequentissimus fuerit, & ita Sacrificium Abrahæ, quo obtulit unigenitum filium suum Isaac repræsentatur. 2. Quod reipsa occisus est. Hoc significant omnia sacrificia Mosaica, quæ erant ex animalibus. 3. Quod effusione Sanguinis nos liberaverit e servitute diaboli. Hoc significat Sanguis Agni Paschalis, qui super postes domorum aspersus, liberavit filios Israel a servitute Pharaonis. 4. Quod suo Sanguine mundaverit nos a peccatis nostris. Hoc significat sanguis Hircorum, & aliorum animalium, teste Apostolo. *Hebr. 9. Si enim sanguis Hircorum, & Taurorum inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis Sanguis Christi mundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis*: 5. Quod Innocens occisus fuerit. Hoc significat mactatio Agni Paschalis. Unde Isajas cap. 53. *Sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi Agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum*. 6. Quod tamen innocens fuerit, tamen cum Latronibus deputatus sit. Hoc significat Hircus, qui loco Agni Paschalis offerri poterat. Hircus enim Animal fætidum est. 7. Quod crura ejus non sint fracta. Hoc significat Agnus Paschalis, de quo scriptum est, *Exod. 12. Os non comminuetis ex eo*. 8. Quod se totum Patri obtulerit, nulla parte sibi reservata. Hoc significant omnia Holocausta.

Similiter, & in Sacrificio incruento multa spectari possunt. 1. Quod quotidie offeratur in Eucharistia, hoc significat jure sacrificium. 2. Quod Caro Christi vere comedatur in hoc Sacrificio, Joan. 6. *Caro mea vere est cibus*. Hoc significat caro Agni Paschalis, quæ vere comedebatur ab offerentibus. 3. Quod Christus sumatur sub specie panis, & vini. Hoc significat Sacrificium Melchisedek, qui panem, & vinum protulit. 4. Quod comesturi ex hoc Sacrificio debeant esse puri a peccatis, ne indigne accedant. *1. Corinth. 11.*

rinth. 11. *Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini*: Hoc significat sanctificatio filiorum Job. 5. quod debeant habere veram contritionem de peccatis præteritis 1. Cor. 11. *probet autem seipsum homo*, hoc significant lactucę agrestes in esu Agni Paschalis. 6. Quod debeant esse parati ad currendam viam mandatorum Dei, & contendere ad cælestia: Hoc significant Judæi, qui accincti lumbis, & calceati, & tenentes baculum in manibus, festinanter comedebant Agnum Paschalem. Sed hætenus satis de figuris, quæ ratio fuit, cur Christus ad Samaritanam dixerit, horam jam adventasse, qua veri adoratores Patrem adorent (per sacrificia) in Spiritu, & veritate, non amplius scilicet in umbra, & figura legalium sacrificiorum.

Hæc sane fuit constans Ecclesiæ doctrina, de Sacrificio novæ legis, illam Apostoli a Christo haustam, & ipsi ad praxim reduxerunt, atque Ecclesiis, quas fundabant, tradidere, unde Patres omnes omnium sæculorum eadem docent, quin & omnium Ecclesiarum Liturgiæ, Catholicum dogma claris luculentisque adeo Testimoniis comprobant, ut vel ipsi Etherodoxi perspectum habebant, & exploratum, quæ obrem Liturgias ad suum placitum correxerunt, & ex iis ea omnia abraferunt, quæ suæ hæresi e diametro, refragari videbantur. Primus igitur post tot sæcula Lutherus interne-
cino odio in Ecclesiam Romanam fervens, & a diabolo edo-
ctus, ut ipse fatetur, impeterrite Sacrificium (verba sunt Muratorii cap. 6. Dissertat. de Reb. Liturgicis) e sacra Mis-
sa abrogavit, atque uno vino, sine aqua consecrationem Ca-
licis peragendam statuit. Ecclesiæ primitivæ, & Patrum consensus, & potissimum Justinii, Irenæi, & Cypriani &c. eidem objiciebatur. At ille, ut est apud Cardinalem Bellar-
minum, regerebat in Libro de abroganda Missa. *Profi-
teor in primis adversus eos, qui damnaturi sunt, quod contra
ritum Ecclesiæ, contra statuta Patrum docuerim, nihil ho-*
rum

rum me auditurum. Similia habet in Libro contra Regem Angliæ. Ultimo, inquit, dicta Patrum inducit Rex pro Missatiko Sacrificio, & ridet meam stultitiam, quod solus velim sapere præ omnibus. Hoc est quod dixi, Thomisticos asinos habere nihil, quod producant, nisi multitudinem hominum, & usum antiquum. Ita ille, hisce dictis, & ceterorum contemptu, solitus dimicare. Tum in libro de Missa privata: Hæc non moramur (inquit) si clamitent Papistæ: Ecclesia, Ecclesia, Patres, Patres, quia, ut dixi, hominum dicta, aut facta nihil in tam magnis causis curamus. Scimus enim, ipsos Prophetas lapsos esse, adeoque Apostolos. Verbo Christi Judicamus Ecclesiam, Apostolos, ideoque ipsos Angelos. Denique in Libro de captivitate Babylonis: Si nihil, ait, habetur, quod dicatur: tutius est omnia negare, quam Missæ Sacrificium esse concedere. Hæc referre placuit, ut quale fuerit, quantaque superbia inflatum Lutheri ingenium, ex ipso intelligas. Sed, quod in primis horrorem incutit, eundem audiamus (uti Bellarminus tradit) in Formula Missæ pro Ecclesia Wittembergenfi hæc scribentem: Sequitur tota illa abominatio, cui servire, coactum est; quidquid in Missa præcessit, unde, & offertorium vocatur, & ab hinc omnia fere sonant ac olent oblationes; Et infra: Proinde omnibus illis repudiatis, quæ oblationem sonant cum universo Canone, retineamus, quæ pura, & sancta sunt. Ita ille. Ad abolendum postea Sacrificium lubentius convolarunt Calvinus, ejusque grex, ad quos se se adjungere Anglicani, utpote qui realem Christi præsentiam ex Eucharistia excluderunt. Eo usque progressus est Calvinus, ut incruentum Missæ Sacrificium appellare non erubuerit, Pestilentissimum Errorem, Ita impudentissimi hominum non nostri tantum temporis Ecclesiam Catholicam, sed & priorum sæculorum proscindunt, ac nequiter conculcant, quum tamen certo certius sit, vel ipsos Apostolicos viros, eorumque successores per quinque continuata sæcula agnovisse, non secus, ac nos, Testamenti novi Sa-
crifi-

crificium in Missa. Mitiores ergo Lutheri, & Calvini asectæ hujusmodi quidem Sacrificium, negare non audent, at unum contendunt, non hoc esse verum, propriumque Sacrificium, quum, ut ii arbitrantur, primitiva Ecclesia minime Corpus, & Sanguinem Deo obtulerit in Sacris Mysteriis: quod tamen Catholici, & olim semper factum, & adhuc fieri docent. Quæstionem hanc Samuel Basnagius Calvinista, agitavit in Annalibus Politico Ecclesiasticis ad an. Christi 33.

Eodem fere tempore, hoc est sub initium præsentis sæculi, Johannes Ernestus Grabe, Anglicanæ sectæ acerrimus pugil, Sancti Irenæi opera edidit, ejusque sanctissimi viri sententias, quantis potuit viribus, ad suæ gentis palatum accomodavit. Attamen nimia veritatis luce victus, ingenue confessus est (Grabe ad notation. ad lib. IV. cap. xxxi. Sancti Irenæi) Eucharistiam *verum* novæ legis *Sacrificium* esse. Immo se optare palam professus fuit, ut, *postquam multi ex Protestantium numero hunc Lutheri, & Calvini errorem acævum agnovere*, atque ab Apostolica doctrina descendere sententiam de sacrificio Missæ animadverterunt, Missa quoque in usum revocaretur. Malo quippe ingenio sanctissimæ incruenti Sacrificii formulæ Liturgicæ quibus idem Sacrificium tum in Latina, tum in Græca Ecclesia a tot sæculis Deo offertur, e Protestantium catibus proscriptæ fuere, ingenti cum detrimento honoris Deo debiti. Grabii verba accipere Catholicis Lectoribus volupe procul dubio erit. Hæc ille habet in adnotationibus ad Lib. IV. cap. 32. Sancti Irenæi. *Certum est, Irenæum, ac omnes, quorum scripta habemus, Patres Apostolis sive coævus, sive proxime succedentes, sanctam Eucharistiam pro novæ legis sacrificio habuisse. Atque hanc non privatam particularis Ecclesiæ, vel Doctōris, sed publicam universalis Ecclesiæ doctrinam, atque praxim fuisse quam illi ab Apostolis, Apostoli ab ipso Christo edocti acceperunt.* Tum refert Sancti Clementis Romani verba, aliosque antiquissimos Patres innuit ejusdem doctrinæ & veritatis

tis testes. Denique pro Sacrificio Eucharistiæ non deesse ait Anglicanæ Ecclesiæ Doctores, ex quibus unum nomino tam Doctrinæ, quam pietatis eximiæ virum, Josephum Medum utpote qui peculiari Tractatu de Sacrificio Christiano Anglice scripto, hanc rem egregie probavit, & illustravit; ab omnibus proinde Theologiæ studiosis, præsertim sacri Presbyterii candidatis diligenter legendo. Atque hujus non solum sententiæ, sed & voto in fine Cap. VIII. expresso, toto corde subscribo, atque opto, ut postquam multi pii doctique e parte Protestantium viri, hunc Lutheri, & Calvinii errorem, ac veram Apostolicæ Ecclesiæ doctrinam bene agnoverunt, hujus quoque sanctissimas formulas Liturgicas, quibus dictum Sacrificium Deo offertur, ab illis male e suis cætibz prosriptas, in usum revocent, & hunc summum Divinæ Majestati honorem debite reddant. Ita Gravius; Adversus illum Joannes Franciscus Buddeus, publicus apud Lipsienses Theologiæ Professor in arenam descendit peculiari dissertatione, de qua vid. acta eruditorum Lipsiæ an. 1713. Basnagius etiam cit. loc. nullum vestigium apud veteres Christianos priorum sæculorum sacrificii proprie dicti apparere contendit. Christophorus quoque Matthæus Pfaffius, Tubingæ inter Protestantes Theologus dissertationem evulgavit, in qua de oblatione, & consecratione veteri Eucharistica differuit, ubi monstratum a se, ait, existisse in Liturgiis, quæ ante Gregorium celebratæ fuere, varia egregia maxime quæ contra Sacrificium Corporis Christi in Eucharistia repetendum, urgeri possint ex Liturgiis Græcis desumpta, postea ex parte abrogata,

ARTICULUS PRIMUS.

*Demonstratur in Missa verum, ac proprie dictum
Sacrificium.*

HÆc impii homines, quorum cavillationes, sophismata, ac blasphemias in maximum, ac supremum Dei erga homines amorem, & hominum in Deum cultum, multi, e nostris Polemicis, ac Historicis Scriptoribus, abunde jam diffilarunt enodarunt, atque confutarunt. Idcirco Ea solum proferam argumenta, quæ ex Ecclesiarum omnium consensu, & præscriptione Catholicum dogma confirmant, atque illustrent, & ab iniquis Hæreticorum conquestionibus, & calumniis vindicant, idque, qua potero brevitate, in hoc articulo demonstrabo, in sequenti vero objecta Hæreticorum diluam.

Itaque adfirmo, universam, quæ sub Cælo est, Ecclesiam semper Sacrificium incruentum Altaris agnovisse, ac obtulisse; Illudque Latreuticum, Eucharisticum, ac Propitiatorium, quin & impetratorium constanti uniformitate docuisse; Hanc autem doctrinam ante septimum Ecclesiæ sæculum, ab Apostolicis temporibus, a Christo Domino haustam Christianæ Ecclesiæ hætenus conservant. Ut autem methodo aliqua procedam. Sit

§. I.

Ecclesiarum Occidentis sensus.

Nemo sanæ mentis verum Sacrificium, ac proprie dictum non agnoscit, ubi res sensibilis offertur, eaque immutatur, & quidem a Sacerdote, & super Altare, in Dei Supremum dominium agnoscendum. Atqui in Eucharistia

Lib. IV.

d

hæc

hæc Occidentalis Ecclesia profitetur, seque offerre credit, quod per partes demonstrandum est.

Ac primo quidem Antiquæ, ac Recentes Liturgiæ, Occidentis, frequenter habent, *Divinum Sacrificium, Sacrificium placationis, & laudis, Sacrificium tibi Domine, pro Sanctorum Martyrum Nataliciis immolamus*: certe Sacrificii nomine plura designantur in literis sacris, translato proprio nomine ad varia pietatis officia. Quum igitur Hæretici in Missalibus occidentis *Hoc Sacrificium laudis* inveniunt, non ultra pergunt, atque verum Sacrificium non agnoscunt. Sed ibi etiam requirant, ac invenient *Sacrificium placationis*, quod etiam in Gelasiano Sacramentario legitur ad diem XI. Kal. Octobris festo S. Cæcilie, uti & in Gregoriano & Gothico: *Hæc Hostia Domine placationis, & laudis*, itidem in Leoniano invenient *immolari Sacrificium* in Missa, *immolationis* autem voce vel ipsi Ethnici Scriptores verum Sacrificium designarunt, ut ex eorum verbis, quæ superfluum foret referre, evincitur, immolare enim supponit victimam & Hostiam animatam. In Leoniano itaque, ac Gelasiano habetur: *Remotis obumbrationibus carnalium victimarum, spiritualem tibi summe Pater, Hostiam supplici servitute deferimus, quæ miro ineffabilique mysterio, & immolatur semper, & eadem semper offertur: pariterque & devotorum munus, & Remunerantis est præmium*: Mense Junio in Leoniano in SS. Johannis & Pauli festo: *Hostias Altaribus tuis, Domine, placationis imponimus*: Eisdem *Hostias placationis* reperimus in Gelasiano & Gregoriano. Julio mense in Leoniano se nobis offert *Sacrificium singulare, quod Majestati tuæ semper redditur & debetur*, in ipso, atque in Gregoriano; *Hostias tibi, Domine, deferimus immolandas &c. Hostias tibi Domine suppliciter immolamus*: Hoc est vivum Corpus, & Sanguinem Domini sub speciebus existentes; quod infra confirmatum videas in Natali Domini his verbis: *Munus populi tui Domine placatus intende, quo non altaribus tuis ignis alienus, nec*
irra-

irrationabilium cruor effunditur animalium: sed Sancti Spiritus operante virtute, Sacrificium jam nostrum, Corpus, & Sanguis est ipsius Sacerdotis, Christi Domini nostri: Ibid. in Natali Domini: vere dignum. Tuæ laudis Hostiam jugiter immolantes: cujus figuram Abel justus instituit, Agnus quoque legalis ostendit; celebravit Abraham; Melchisedech Sacerdos exhibuit; sed verus Agnus Æternus Pontifex hodie natus Christus implevit: Ibid. in Natali Domini: Tot sensibus Hodiernum, Domine, Sacrificium celebramus, quo nobis ipsius Sacrificii sunt nata primordia: ibidem & in Gelasiano ad Jejunium x. Mensis: Suscipe Domine Sacrificium, cujus te voluisti dignanter immolatione placari: In Leoniano ad Missam 111. Septembris: Ut hoc tuum Sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam; sed fiat intercessio salutaris ad veniam; sit abolitio peccatorum &c.

Ad Sacramentarium Gelasianum procedo, in quo similia leguntur, ne autem lectores fatigem, relegenda sunt, quæ in hoc nostro volumine habentur passim, ac præcipue in vigilia Theophaniæ feria 2. post Dominicam 2. Quadragesimæ, item feria 1v. Dominica tertia post clausum Pasche. Ad festorum SS. Cosmæ, & Damiani; 1x. Octobris in festo SS. Marcelli, & Apulei, in Missis Dominicalibus.

Paria etiam exhibet Gregorianum Sacramentarium, in quo ad Dominicam 3. Quadragesimæ hæc habentur: *Hæc Hostia Domine, quæsumus mundet nostra delicta, & Sacrificium celebrandum subditorum tibi corpora, mentesque sanctificet: Feria 1v. post Pascha: Sacrificia Domine Paschalibus gaudiis immolamus, quibus Ecclesia mirabiliter, & pascitur, & nutritur: Dominica 8. post Pentecosten: Deus qui legalium differentiam Hostiarum unius sacrificii perfectione sanxisti, accipe Sacrificium a devotis tibi famulis &c. Dominica xi. post Pentecosten: Tibi Domine Sacrificia dicata reddantur, quæ sic ad honorem nominis tui deferenda tribuisti, ut eadem remedia fieri nobis præstares: Domin. x111. Hostias, quæsumus,*

Domine, propitius intende, quas sacris Altaribus exhibemus, ut nobis indulgentiam largiendo, tuo nomini dent honorem: In Missa speciali Sacerdotis: Sacrificii presentis, quaeso, Domine, oblatio mea expurget facinora, per quod totius mundi voluisti relaxari peccata.

Ecclesiae Ambrosianae seu Mediolan. eadem est doctrina in illorum Missali declarata in canone antiquo in coena Domini, quem Muratorius a cl. viro Josepho Antonio Saxio Bibliothecae Ambrosianae Praefecto ex cod. Mss. ad ix. vel x. saeculum pertinente impetravit, ibi: *Hanc igitur oblationem, quam tibi offerimus ob diem jejunii coenae Dominicae, in qua D. N. J. C. filius tuus in novo Testamento Sacrificandi ritum instituit, dum Panem, & vinum quod Melchisedec in praefigurationem futuri mysterii Sacerdos obtulerat, in Sacramentum sui Corporis & Sanguinis transformavit, celebrandam quaesumus Domine placatus intende.*

Ab Ambrosianis, ad Hispanicas, ac Mozarabicam Liturgias pergo. Ibi legitur post orationem Dominicam Orientalium more: *Sancta sanctis, & conjunctio Corporis, & Sanguinis Domini N. J. C. sit sumentibus, & potantibus nobis ad veniam: Concilium Toletanum IV. (inquit Muratorius) an. Christi 633. celebratum haec habet can. 18. Post orationem Dominicam, & conjunctionem Panis & Calicis, benedictio in Populum sequetur: Hoc adnotatum volui, ut discant Protestantes non abuti nominibus Panis & vini quibus usi sunt olim complures, & adhuc multi ex Catholicis utuntur post consecrationem, quasi dona consecrata pergant esse quod erant. Quod a Toletanis Patribus Panis & Calix ob species appellatur, in eorum Liturgia, imo & in reliquis ad confectionem dicitur Corpus, & Sanguis Domini ob internam Eucharistiae substantiam. Sequitur in Mozarabica: *Panem caelestem de Mensa Domini accipiam*, uti in Liturgia Romana. Nomine autem panis caelestis unum Christum Dominum Ecclesia semper designavit, praeeunte Domino ipso, qui dixit: *Ego**

Ego sum Panis vivus, qui de cælo discendi subnectitur; Domine Deus meus, da mihi Corpus, & Sanguinem Filii tui D.N. J.C. sumere, ut per illud remissionem omnium peccatorum merear accipere: Tum Sacerdos præsentem Christi Carnem, & Sanguinem fideliter credens, eadem alloquitur, inquit. Ave in ævum Sanctissima Christi caro in perpetuum summa dulcedo. Ave in ævum celestis Potus, qui mihi ante omnia super omnia dulcis es. Additur oratio: Corpus & Sanguis Domini Nostri Jesu Christi custodiat corpus & animam meam in vitam æternam. Refecti Christi corpore & sanguine, pariterque sanctificati &c. In Missa Natalis Domini Oratio hæc post nomina legitur: Famuli tui indigni, & exigui Sacerdotes tremende Majestati tuæ spirituales victimas immolantes, offerimus tibi, Deus, Hostiam immaculatam, quam maternus uterus impolluta virginitate produxit, pudor edidit, sanctificatio genuit, Hostiaque immaculata vivit, & vivens jugiter Immolatur, Hostia quæ sola Deo placere prævalet, quia Dominus est: In die Epiphaniæ hæc occurrit oratio: Ecclesiæ tuæ quæsumus Domine dona propitius intueri, quibus non jam aurum, Thus, & myrra profertur, sed quod eisdem muneribus declaratur, immolatur, & sumitur.

Cum Ecclesiis Hispaniæ concordant Gallicanæ omnes, quæ parem de incruento Sacrificio doctrinam exhibent. In Gothico Sacramentario hæc Præfatio in Traditione Symboli legitur: "Adveni ergo (Christe) rogamus, & in medium
 „ nostri adfiste: Et qui nos tunc reparasti per Crucem, per
 „ istum immaculatum panem, & sanguinem iterum lapsos
 „ repara, ut te advenire in nostris cordibus sentientes, exeamus obviam tui &c.: In vigilia Paschatis: Ut in nobis hoc
 „ recipientibus Holocaustum, pacem, quam speramus, habeamus: Et in Præfatione: Dignum & justum est nos tibi
 „ laudes dicere, & Hostias immolare &c. Te oramus, ut hoc
 „ Sacrificium tua benedictione benedicas, & Spiritus Sancti
 „ tui voce perfundas, ut sit omnibus legitima Eucharistia:

„ stia: *In die Paschatis*: Mente famulantes devota per hujus
 „ Sacrificii immolationem rogamus &c. *Feria IV. post Pascha*:
 „ Hic enim est Agnus Dei, Unigenitus filius tuus, qui tol-
 „ lit peccata mundi, qui se pro nobis offerendo non desinit,
 „ nosque apud te perpetua advocacy defendit, qui num-
 „ quam moritur immolatus, sed semper vivit occisus &c.
 „ *In Missa Dominicali*: Precemur, ut hæc quæ oblata sunt,
 „ benignus adsumat: nullum unquam ex his, pro quibus Ho-
 „ locausta franguntur, muneris sui exterum esse patiatur:
 „ *Item*: magnum hoc munus misericordiæ tuæ est: qui no-
 „ bis docuit Redemptionis nostræ Sacrificia celebrare, sicut
 „ obtulit D. N. J. Christus in terris: *Et in Præfatione*: Di-
 „ gnus & justus est, immense Deus, & Pater D. N. J. C.
 „ qui formam Sacrificii perennis instituens, se tibi primum
 „ obtulit, & prius docuit offerri: ., Similia habentur in
 Missali Antiquissimo Francorum, ubi inter cætera hæc:
*Deus, cui omnium Sacrificiorum varietate finita, Hostiam
 nunc offerimus singularem.*

In vetustimo etiam Missali Gallicano in cœna Domini simi-
 lis Ambrosianæ relatæ, oratio legitur. Sed satis hætenus e
 Liturgiis Ecclesiarum occidentis de incruento, & propitia-
 torio Sacrificio delibavimus, videndum modo est, quænam
 in Orientis regionibus de eodem Sacrificio sit tot Ecclesia-
 rum etiam inter se dissentientium sententia.

§. II.

*Orientalium Ecclesiarum consensus, de vero ac
 proprio Sacrificio in Missa.*

AC primo quidem in Liturgia clementina lib. 8. constit.
 Apostol. cap. 12. tum post verba Domini consecrato-
 rium, & iterum post invocationem Spiritus Sancti oblatio
 commemoratur, quin & author constitut. l. 6. cap. 23. *Pro
 Sacri-*

31

Sacrificio (inquit) cruento Rationale , incruentum & mysticum instituit (Christus) quod in mortem ejus propter symbola celebratur , Sacrificium Corporis & Sanguinis Domini .

In Missa Græca Chrysosthomi , qua late excurrentes Græcorum , Russorum , aliarumque gentium Religio in Sacris utitur , Sacerdos ait : *Fac nos esse dignos , qui offeramus tibi preces , & supplicationes , & incruenta Sacrificia , sive hostias & victimas incruentas .* Christum Dominum infra alloquens , & deprecans inquit : *fac me idoneum virtute Sancti tui Spiritus indutum gratia Sacerdotii , ut huic tuæ sanctæ mensæ assistam , & tuum sanctum , & immaculatum Corpus , ac pretiosum Sanguinem consecrem , tu enim es , qui offers , & offeris Assumis , & distribuereis ,* *Christe Deus noster :* ex quibus verbis probe intelligitur quid revera in Sacrificio offeratur. Post Dominica Consecrationis verba Sacerdos secreto hæc profert : *Offerimus tibi rationabilem hunc , & incruentum cultum :* quæ verba repetuntur post invocationem Spiritus Sancti , paria habentur in Missa S. Basilii , quæ itidem celebris est apud Græcos , & in Missa præsanctificatorum .

Ad Alexandrinam Ecclesiam procedo , in qua variæ existant Liturgiæ , ac primo in Græca S. Basilii Alexandrina existat oratio osculi pacis in qua Sacerdos inter cætera , hæc dicit :
” Tu es , qui constituisti nos ad hoc ministerium in potestate Spiritus tui Sancti . Placeat tibi Domine fieri nos Ministros novi tui testamenti ; administratores Sanctorum tuorum mysteriorum , ut digni efficiamur offerre tibi dona , & Sacrificia pro peccatis nostris , & populi tui ignorantibus . Et da nobis , ut cum omni timore , & conscientia pura , offeramus tibi Spirituale hoc , & incruentum Sacrificium : quod suscipiens super Altare tuum Sanctum , super cæleste , & spirituale in odorem suavitatis &c. , Et in alia oratione osculi pacis : ” omnem superat vim rationis , & intellectus imaginationem donorum tuorum magnificentia Unigeniti filii tui dispensationem nobis
exhi-

„ exhibuisti, & hujus Sacrificii mystagogiam, in qua non
 „ legalis sanguis, non carnis justificatio, sed Agnus Spi-
 „ ritualis est: gladius quoque spiritualis & incorporeus
 „ Hoc igitur Sacrificium tibi offerentes &c. „ Iis consona
 leguntur in Græca S. Gregorii, ac Sancti Marci Evangeli-
 stæ. Neque dissimilia exhibent nobis Liturgiæ Copticæ & pri-
 mo in S. Cyrilli Liturgia exstat oratio osculi pacis in qua:
 „ Fac nos omnes, ut corde puro . . . Stemus coram te, & of-
 „ feramus tibi hoc Sacrificium Sanctum, spirituale & in-
 „ cruentum ad remissionem delictorum nostrorum &c. *Et in*
 „ *Præfatione*: offerimus tibi, eique simul, & Spiritui San-
 „ cto, Trinitati. Sanctæ . . . hoc Sacrificium rationabile, &
 „ hoc ministerium incruentum, quod offerunt tibi omnes
 „ populi ab ortu solis ad occasum, & a Septentrione ad Au-
 „ strum, quia nomen tuum Domine magnum est in omni-
 „ bus gentibus &c. „ consonat Liturgia S. Gregorii in ora-
 tione veli: *offeram tibi hoc Sacrificium rationabile, incruen-*
tum, in Coptica autem Basilii similia leguntur, quæ in Græ-
 ca, quare ab Alexandrina Ecclesia, ad Antiochenam di-
 gredior.

Atque, ut a Syrorum Liturgiis exordiar, in illis adeo lucu-
 lenta veritatis Catholicæ exstant monumenta, ut si ea omnia
 congerere vellem, totam eorum Liturgiam heic exscribere
 deberem, communem proinde Syrorum orthodoxorum, &
 Etherodoxorum ordinem adlegabo, cui consonant omnes
 ipsorum Liturgiæ, ante Lectiones Scripturarum Diaconus
 psallit dicens: *Quem vidit Moyses in Rubo, & Ezechiel su-*
per currum, en offertur super Altare, accipiuntque illum po-
puli, & vivunt. Ille cui Cherubim & Seraphim magno cum ti-
more serviunt, en offertur &c.: In quodam proemio: *Susci-*
pe Sacrificium nostrum Spirituale, super Altare tuum rationa-
le: In commemoratione vivorum: *Deus tu factus es Sacri-*
ficium, & tibi Sacrificium offertur: In oratione fractionis le-
 gitur: *Ita vere passus est Deus verbum in carne, & immolatus*
est,

est, & fractus in crucifixione &c. ita credimus & ita confitemur, & ita prædicamus, hoc esse corpus istius sanguinis, & hunc esse Sanguinem hujus Corporis, Et in alia: *Pater veritatis en filius tuus Hostia tibi placita... en sanguis ejus effusus super Calvariam... aspice delicta & aspice Holocaustum, quod pro ipsis offertur: Et in fine Missæ: Si Moyses vitam dedit Israelitæ, qui peccaverat, per sanguinem animalium: quanto magis veniam consequentur defuncti fideles per Sacrificium vivum, quod pro illis oblatum est &c.*

In Armena Liturgia similia legimus, ac primo ante consecrationem dicitur: *Dedisti nobis filium tuum unigenitum, debitorem, & debitum: Hostiam, & unctum: Agnum, & Panem cælestem: summum Sacerdotem, & Sacrificium, quia ipse semper distribuitur inter nos inconsumtibiliter &c.* Post consecrationem chorus canit: *Fili Dei, qui immolatus Patri pro reconciliatione, Panis vitæ distribuere inter nos &c.* Et infra legitur: *Propitius esto Domine, animabus defunctorum, pro quibus offerimus hoc sanctum Sacrificium &c.*

In Nestoriana Liturgia communi, quæ SS. Apostolorum dicitur, Sacerdos secreto orat: *Ut suscipiat, Deus, ex manibus meis... Sacrificium hoc, quod offert imbecillitas mea super hoc Altare: Et in oratione subsequente impositionem incensi: Ut cum fiducia, quæ a te sit, perficiamus Sacrificium hoc tremendum, & divinum: Et in oratione inclinationis: Fac memoriam bonam & acceptabilem omnibus... in commemoratione Corporis & Sanguinis Christi, quod offerimus tibi super Altare tuum purum, & sanctum, sicut docuisti nos: tum: commemoramus, & celebramus mysterium hoc magnum, & tremendum, sanctum, & divinum Passionis, Mortis, sepulturæ, & Resurrectionis Domini, & Salvatoris N. J. C. in oratione fractionis: Accedimus cum vera fide, frangimusque cum confessione, & signamus per misericordiam tuam Corpus, & Sanguinem vivificatoris nostri J. C. &c.* In Liturgia Theodori interpretis: *offerimus tibi Sacrificium hoc vivum, sanctum acceptabilem*

ptabile præclarum, rationabile excellens, & incruentum: Et in oratione subsequente consecrationem: Offerimus coram Trinitate tua .. Sacrificium hoc vivum, & sanctum, quod mysterium est Agni, qui tollit peccata mundi: consonat Liturgia Nestorio adtributa.

Coeterum me tempus deficeret, si singula omnium Orientalis Liturgiarum Testimonia producere vellem, quamobrem sufficiant quæ mox dicta sunt, ad demonstrandum Ecclesiæ universæ consensum in doctrina Catholica de vero, ac proprie dicto Sacrificio Altaris, qui magis magisque confirmatur ex eo, quod nec Latini Orientalibus, nec isti Latinis objecerint, quin nec Orientales inter unquam Controversia mota legatur de hoc dogmate.

A R T I C U L U S II.

Hæreticorum objecta diluuntur.

AD evidentiam usque demonstrata est Catholica doctrina simplicibus verbis expressa in Liturgiis Ecclesiæ universæ, quam hoc inelutabili argumento brevissime confirmo: omnis, quæ sub cælo est, Ecclesia *Sacerdotes* consecrat, *Altaria* habet, super quæ *Sacrificia*, & *Hostias* Deo Patri offert. Atqui hæc omnia simul accepta Sacrificium proprie dictum important. Concludendum ergo in nova lege Sacrificium proprie dictum contineri, & esse, cum illud Ecclesiæ omnes celebrent, ac agnoscant.

Ast Hæretici homines ad suspensiones se vertunt, quoties eis Liturgiarum totius orbis consensum opponimus, & palam deprædicant sensim additamenta facta fuisse ad Liturgias neque constare ex iis posse, qualis de Sacrificio Missæ fuerit veteris ac primitivæ Ecclesiæ sententia. Verum inane prorsus est hujusmodi effugium, qui eam fieri potest, vel excogitari, Liturgias adulteratas esse, ut omnes in talem adul-

adulterationem nemine reclamante consenserint? ut plenius in Dissert. de Liturgiæ authoritate demonstravi? cedant nobis vel unicum antiquum exemplar, quod a præsentibus in dogmate isto dissonet? Sane prorsus imaginari nequeo, si qua ex Ecclesiis novum dogma de Eucharistia procudisset, hoc tanta facilitate progredi potuisse, ut in cunctas Christiani Orbis Ecclesias nemine hiscente, penetraret, & ab omnibus sine ulla difficultate exciperetur.

At inquiunt illi, Sacrificium debet offerri Deo, non autem comedi ab hominibus. Adhæc, Sacramentum non potest simul esse Sacrificium, in Sacramento namque aliquid a Deo accipimus, in Sacrificio autem aliquid Deo damus. Præterea Christus est Sacerdos in æternum, qui una oblatione in cruce pacificavit omnia. Ac proinde nullus modo est Sacerdos, nullum Sacrificium. Accedit quod Missæ Sacrificium unam Christi mortem oblitteret, & excutit ex memoria hominum Sacrificium crucis. Hæc, & similia Novatores oblatrant adversus veritatem Catholicam, quæ sophismata esse, & meras nugas nemo non videt.

Enim vero Agnus Paschalis Sacrificium erat verum, & tamen comedebatur ab Hæbreis; Hostiæ pacifiæ offerebantur Deo, & Pars earum cedebat in usum Sacerdotum, & offerentium. Neque novum est, ut eadem res tota offeratur Deo ad ipsius gloriam & honorem, & sumatur a fidelibus ad illorum salutem, & utilitatem, potest enim una eademque res quatenus honorifica est, servire uni, & quatenus utilis est servire alteri. Imo commune est omnibus creaturis inferioribus, ut serviant Deo ad ipsius gloriam & honorem, nobis autem ad nostram commoditatem, & salutem. Sic & Eucharistia tota offertur Deo, & tota sumitur a fidelibus. Neque enim Sacrificium nostrum ita Holocaustum dicimus, ut erant Mosaica, quæ debebant comburi, & in fenum resolvi; sed quia Christus, qui offertur in Eucharistia, est præstantior omnibus animalibus, quæ in Sacrificiis Mosaicis offere-

ferebantur. Vel si placet, quia panis & vinum quæ offeruntur, integre transmutantur in Corpus & Sanguinem Christi.

Hinc ratio patet, quare Christus dixerit *comedite*, & *bibite* non autem *offerite* quia nimirum in Eucharistia hæc duo conjunguntur *oblatio* & *participatio* Christi ut loquitur August. lib. 20. contra faustum cap. 18. *Christiani, jam peracti Sacrificii (in cruce) memoriam celebrant Sacrosancta oblatione, & participatione Corporis, & Sanguinis Christi*: Ea propter Christus cum Sacrificium instituisset, ad Apostolos ait: *Hoc facite in meam commemorationem*. Cum igitur in Eucharistico Sacrificio Mors Christi repræsentetur, tantum abest, ut cruento Sacrificio injuria fiat, quinimo illud ipsum nobis exhibeat, & applicet incruentum altaris Sacrificium. Audiendus Chrysost. hom. 17. in epist. ad Hæbr. *Propterea Deus jussit semper offerri (Hostias legales) propter infirmitatem, & ut peccata revocarentur in memoriam*. Quid vero nos non quotidie offerimus? Offerimus quidem, sed ejus mortem revocamus in memoriam, & ipsa una est, non multæ: quomodo una est, non multæ? Quoniam semel fuit oblata, illa illata fuit in sancta Sanctorum. Hæc est figura illius, & ipsa illius. Eundem enim semper offerimus: non quidem alium, sed semper eundem; quamobrem unum est semper Sacrificium propter hanc rationem. Quomodo multis in locis offertur? multine sunt Christi? Nequaquam, sed unus ubique Christus, qui & hic est plenus, & illic plenus: unum corpus: quomodo ergo multis in locis oblatus, unum est corpus, & non multa corpora: ita etiam unum est Sacrificium. Pontifex noster ille est, qui illam obtulit hostiam, quæ nos mundat. Illam nunc quoque offerimus, quæ tunc fuit oblata, quæ non potest consumi. Hoc fit in recordationem ejus, quod tunc factum est. Hoc enim facite (inquit) in meam commemorationem. Non aliam Hostiam, sicut Pontifex (veteris Testamenti) sed eandem semper offerimus, vel potius Hostiæ, seu Sacrificii facimus recordationem:

Grego-

Gregorius Magnus hom. 37. in Evangelia hisce verbis populum fidelem hortatur: *Mittamus ad hunc legationem nostram flendo, tribuendo, Sacras Hostias offerendo: Singulariter namque ad absolutionem oblata cum lacrymis, & benignitate membris, sacri Altaris Hostia suffragatur: quia is, qui in se, resurgens a mortuis, jam non moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterum (in figura) patitur. Nam quoties ei Hostiam suae passionis offerimus, totius nobis ad absolutionem nostram, passionem illius reparamus.*

Itaque fatemur crucis Sacrificium, quantum ad magnitudinem pretii, & quantum ad actionem cruentam, per quam oblatum est, satis esse ad omnium hominum redemptionem, itaut non sit opus ad promerendas gratias, quibus homines ad salutem indigent, Christus aliud pretium offerat Aeterno Patri, aut secundam in cruce mortem patiatur; ut in Judaicis Sacrificiis contingebat, quæ tum ratione victimarum, quæ immolabantur, cum ratione actionis, per quam fiebat ejusmodi immolatio, delendis peccatis imparia erant omnino: unde licet quotidie oblata nusquam operabantur peccatorum remissionem. Sed oblatum in crucem Sacrificium satis non est ad applicationem actualem redemptionis, quam Christus per suam mortem quondam nobis promeritus est. Alias frustra præcepisset, ut initiaremur Sacramentis, frustra mandasset, ut peccatorum veniam hac instituta ab ipso oratione *dimitte nobis debita nostra*, posceremus. Frustra & ipse in cœlis vivus interpellat pro nobis ad Patrem, frustra orationes, ac bona opera nobis injunxisset; quin & frustra in novissima cœna Eucharistiam instituisset. Quemadmodum igitur preces Christi, quas in coelo dirigit ad Patrem, Populi fidelis orationes & bona opera, Sacramentorum participatio, Eucharistiæ institutio nihil ex cruenti Sacrificii virtute detrahunt, quin per ea tamquam per instrumenta quædam virtus, & efficacia Sacrificii in Cruce quondam oblata nobis applicantur, ita quod offertur in Ecclesia Sacrificium

ficiū incruentum, cruenti Sacrificii virtutem nobis applicat. Quare autem Deus sic ordinaverit, ex superius dictis adparet, & si aliam rationem desiderent, illam Apostoli cedam *o homo quis es, qui respondeas Deo?* Quamobrem Christus Sacerdos in Æternum, homines ut ministros suos, ac dispensatores mysteriorum ipsius constituit 1. Corint. 4. quem, admodum unus ipse magister Matth. 23. noluit quidem alios vocari Magistros, sed Doctores constituit qui ejus nomine populum fidelem doceant, & pascant. Homines ergo sunt Sacerdotes, non quod eadem dignitate, eademque potestate fruantur, ac consequenter Christo succedant, ut in veteri lege plures facti fuerant Sacerdotes, idcirco, quod morte prohiberentur permanere ad Hæbr. 7. Sed quia ministeriale Christi Sacerdotium exerceant, ejusque vices gerant.

Quam falsum sit, quod Sacrificium, Christi mortem obliteret ex dictis liquet, quinimo in memoriam revocat ejus passionem ac mortem, cum sit viva imago crucis Sacrificii. Unde Augustinus in ps. 21. *Cœnam suam dedit, Passionem suam dedit* & Cyprianus: *Passio est enim Domini Sacrificium, quod offerimus: ep. 63. ad cæcil. & Apost. 1. Cor. xi. Quotiescumque manducabitis panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.*

Adhæc fatemur in Mosaicis Sacrificiis sine sanguinis effusione remissionem non fuisse factam ut Apost. ait ad Hæbr. at dicimus in Altaris Sacrificio duplicem effusionem fieri mysticam unam, cum Sanguis ponatur seorsim a corpore, realem alteram significatam, repræsentatur namque effusio Sanguinis Christi in cruce facta, unde dicitur: *Hic est Calix Sanguinis mei, qui pro multis effunditur.*

Demum, quod ajunt, Sacramentum non posse esse Sacrificium, probent necessum est; optime namque hæc duo conveniunt, imo & inseparabilia sunt, ut aliquid a Deo accipiamus, quod Deo ipsi offeramus juxta illud 1. Paralip. 29.

39

lip. 29. *Tua sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi.*

Disputant Theologi, in qua Missæ parte constituenda sit essentia Sacrificii. Cui quæstioni varii vario modo respondent. Quid ego sententiam paucis aperiam. In Sacrificio duo considerari possunt, 1. Res, quæ offertur, & Sacrificatur 2. Actio sacrificandi. Circa 1. quæri potest, an panis, & vinum proprie offerantur, & sacrificentur, an autem Corpus & Sanguis Christi. Circa secundum, in qua actione sita sit essentia Sacrificii, cum sex sint actiones in Missa. 1. est oblatio panis, & vini ante consecrationem, 2. est ipsa consecratio, per quam panis, & vinum in Corpus, & Sanguinem Christi convertuntur. 3. est oblatio Corporis & Sanguinis Christi post consecrationem. 4. est fractio, & commixtio Sacramenti. 5. est consumptio Sacramenti a Sacerdote consecrante facta. 6. est distributio, & sumptio a fidelibus peracta. Adhæc quæri potest, an prædictæ actiones omnes pertineant ad essentiam Sacrificii, an vero ad complementum, & integritatem, & quidem vel essentialem, seu substantialem, vel accidentalem, & extrinsecam. Quibus positis distinctionibus, ita statuo. Res, quæ primo & principaliter offertur in Sacrificio Missæ, est Corpus, & Sanguis sub specie panis, & vini, ut Tridentinum loquitur sess. 22. cap. 2. *In hoc Sacrificio Missæ idem ille Christus incruente immolatur, qui in Ara crucis semel seipsum obtulit cruento:* quamvis dici etiam possit, quod materia quæ supponitur actioni sacrificandi sit panis, & vinum, ex quibus resultat per modum termini Corpus & Sanguis Christi. Quemadmodum enim in sacrificiis Mosaicis Res oblata per modum materiæ erat e. g. Agnus vivus: per modum termini Agnus occisus & immolatus. Sic & in nostro panis & vinum, quæ immutantur, & destruuntur sunt per modum materiæ, Corpus Christi per modum termini. Interest tamen inter Mosaica, & nostrum. Hoc, quod in illis erat principaliter oblata, non erat terminus, sed materia.

teria. Agnus namque vivus erat Res principaliter oblata, & ejus destructio erat actio sacrificandi primario intenta in cultum Dei. At in Eucharistia non panis & vinum, sed corpus & Sanguis Christi, est Res principaliter oblata, nec destructio panis & vini est per se intenta, sed solum in ordine ad introductionem Corporis, & Sanguinis Christi; nec in destructione panis, & vini consistit principalis actio consecrandi, sed in consecratione, qua substantia panis, & vini mutatur in Corpus & Sanguinem Christi, ut ex dicendis clarius adparebit.

II. Actio sacrificandi principaliter consistit in consecratione. Quemadmodum enim Corpus, & Sanguis Christi est victima, quæ offertur, sic consecratio, est ipsa actio qua offertur, & sacrificatur. Cujus ratio est, quia Sacrificatio victimæ debet fieri a Sacerdote tamquam a proprio Ministro, nulla autem alia actio in Eucharistia fit a Christo principali Sacerdote, ejusve Ministris seu Vicariis Sacerdotibus in persona ipsius, consequitur proinde quod consecratio sit actio principalis sacrificandi.

Et prima quidem actio, quæ fit in Missa, non constat facta a Christo Domino, quemadmodum nec III. Ad hæc per has actiones nulla fit immutatio in victima Sacrificii, & prima nuda est præparatio ad Sacrificium, unde eam subsequitur oratio hæc in Latinis Liturgiis: *Benedic hoc Sacrificium tuo Sancto nomini præparatum*: ac propterea per illam panis, & vinum e prophanis fiunt sacra, secernuntur nempe ad consecrationem. 3. vero explicat Sacrificium peractum, ac per eam Ecclesia poscit, ut fidelibus consecrata profint.

Neque fractio, aut commixtio dici possunt actiones Sacrificandi, commixtio namque a Christo facta non legitur, fractio verò, etsi peracta constet, & probabilius quidem post consecrationem, non ante, id factum est ad significandam panis distributionem, frangere namque panem apud Hæbreos significat, ejus ad sumendum distributionem. Porro etsi ad symbo-

symbolicas rationes fractio sit temporis progressu assumpta, ut nimirum Christi Corporis passionem exhibeat, attamen ad Ritus Sacrificii, non vero ad ejus essentiam ea pertinet, quemadmodum & commixtio, unde S. Th. 3. p. quæst. 83. art. 6. ad 6. scribit: *Dicendum, quod fractio Hostiæ Consecratae, & quod una sola pars mittatur in calicem, respicit corpus mysticum, sicut admixtio aquæ significat populum. Et ideo horum prætermissio non facit imperfectionem Sacrificii, ut propter hoc sit necesse aliquid reiterare circa celebrationem hujus Sacramenti.*

V. Actio a Christo Domino facta non constat, quamvis S. Thomas, & multi post ipsum Theologi adfirment. Verum quidem est, quod S. Thomas 3. p. q. 82. art. 4. ad integritatem Sacrificii necessariam esse Sacerdotis sumptionem asserit, at consumptio solum ad usum Sacrificii vel potius integritatem quamdam, & complementum & substantiale, si velis: ut manus, & pedes ad complementum hominis pertinent, & integritatem, non autem essentiam; pertinere inde conficitur. Audiendus S. Doctor: *Dicendum, quod sicut supra dictum est (q. 79. art. 5. & 7.) Eucharistia non solum est Sacramentum, sed etiam Sacrificium. Quicumque autem Sacrificium offert, debet Sacrificii fieri particeps, quia exterius Sacrificium, quod offertur, signum est interioris Sacrificii, quo quis seipsum offert Deo, ut August. dicit 10. de civit. Dei (cap. 5.) unde per hoc, quod participat Sacrificio, ostendit se ad Sacrificium interius pertinere. Similiter etiam, per hoc quod Sacrificium populo dispensat, ostendit se esse dispensatorem divinorum, quorum ipse 1. debet esse particeps, sicut Dionysius dicit in lib. Eccl. Hierarc. (cap. 3.) & ideo ipse ante sumere debet, quam populo dispenset. Unde & in prædicto can. legitur (can. scilicet 12. Toletani qui habetur C. relatum de consecratione dist. 2. ubi modis omnibus tenendum est, ut quotiescumque sacrificans Corpus, & Sanguinem D. N. J. C.*

in Altari immolat, toties perceptionis Corporis, & Sanguinis Christi participem se præbeat:) quale est Sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur? Per hoc autem fit particeps, quo de Sacrificio sumit, secundum illud Apostoli 1. Cor. 10. nonne qui edunt Hostias participes sunt altaris, & ideo necesse est, quod Sacerdos, quotiescumque consecrat, sumat integre hoc Sacramentum.

Quod autem Sacrificium stare possit sine ipsius consummatione, vel ex Holocaustis Hæbreorum liquet, e quibus nemo participabat.

VI. Demum actio, quamvis a Christo facta sit, qui suis discipulis tradidit edendum Corpus, & Sanguinem suum bibendum, nihilominus non fit in Persona Christi, cum & Diaconi illud olim distribuere potuerint, & tota ratio Sacrificii consistere possit, quin adsint fideles, qui communicent.

Sed jam explicandum est, quomodo in consecratione consistat essentia Sacrificii, in ea quippe tria spectari possunt 1. destructio substantiæ Panis, & vini facta in cultum & honorem Dei. 2. Adductio, seu præsentia Christi sub speciebus panis, & vini, quæ etiam fit ad honorem, & cultum Dei. 3. mystica quædam mactatio, quæ fit per consecrationem utriusque speciei, quatenus ex *vi verborum* Corpus, & Sanguis Christi sacramentaliter separantur, licet reipsa naturaliter conjuncta sint per concomitantiam, ut scholæ loquuntur.

Jam vero illud in primis advertendum, quod divino jure Sacerdos celebrans utramque speciem panis, & vini consecrare teneatur. Christus enim Apostolis, eorumque in Episcopatu Successoribus futuris Sacerdotibus id injunxit, quod ipsemet Sacrificium offerens, in ultima cœna præstitit: *Hoc facite in meam commemorationem*: porro tunc utramque speciem consecraverat. Hinc S. Cypr. ep. 63. ad Cœcil. quosdam Presbyteros arguit, qui, ne ex odore vini quasi Christi-
stiani

stiani detegerentur, vini loco, aquam tantum in Sacrificiis Matutinis adhibebant: *Nam si in Sacrificio, quod Christus est, non nisi Christus sequendus est, utique id nos obaudire, & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandavit, cum ipse in Evangelio suo dicat, si feceritis, quod mando vobis jam non dicam vos servos, sed amicos: In eundem sensum aperta est Concilii Tridentini sess. 22. cap. 1. sententia.*

Neque audiendus est Raphael Volaterranus, qui Innocentium IV. cum Norvvegis, aliisque populis septentrionalibus dispensasse, refert, ut propter vini penuriam intra Missarum solemnia Calicem non consecrarent. Fictitia est hæc dispensatio, tum quod nullum ejus vestigium in Decretis Innocentianis videre est, cum etiam, quia ratio petita ex penuria vini, falsa est, cum, ut experimento quotidiano docemur, ingens vini copia per mare in septentrionales regiones facili negotio transvehatur.

Illud etiam moneo, solam destructionem panis, & vini rationem integram Sacrificii N. L. continere non posse. Nam in hoc Sacrificio immolatur Christus, ut fide Catholica docemur; & ipse est victima incruenta: Quamobrem adæquatam ac essentialem rationem Sacrificii tria illa importare, & quidem in ordine ad consumptionem tamquam ad finem & terminum extrinsecum censeo. Quamvis enim vel unius speciei consecratio possit actionem sacrificandi, & ipsam victimam, Christum nempe, quæ sacrificatur exprimere, quia Christus in eo statu ponitur, in quo naturali modo vivere nequeat, adeoque in sola actione consecrandi panem reponi possit Sacrificii essentia, nihilominus cum ex una parte Christus Dominus se immolarit in novissima coena per utriusque speciei consecrationem, ex altera, jure divino Sacerdotes utramque consecrare teneantur, præterea utriusque speciei consecratio sensibili modo Chri-

sti passionem ac mortem repræsentet; demum seipsum ad
 instar convivii in Eucharistia immolarit, fatendum est ea
 omnia rationem sacrificii N. L. constituere. Ac reapse per
 consecrationem utriusque speciei adest oblatio Christi, qui
 res est sensibilis & in se, & speciebus, in se quidem cum
 corpore & anima constet, in speciebus panis & vini, quæ
 sensibus immediate subjacent. Præterea, in ipsa Christus
 transmutatur, non quidem per mortem veram, & realem,
 sed per mysticam, quæ nempe contingit, quum vi verbo-
 rum mystice separatur Corpus, a Sanguine Christi, & ita
 expresse repræsentatur mors & Passio Christi, quo sensu
 S. Augustinus apud Gratianum cap. semel de consecratione
 dist. 2. ait: *semel immolatus est Christus in semetipso, & ta-
 men quotidie immolatur in Sacramento*: Sed hætenus satis
 de hac quæstione, quamobrem articulum concludam du-
 plici autoritate Patrum & 1. quidem ex S. Johanne Chry-
 sost. hom. 52. in S. Eustat. Antioch.: ibi: *Abraham non
 gladium cruentavit: non Altare rubescit, non Isaac jugu-
 lavit; sed tamen Sacrificium perfecit? Quis hoc ait? Ille
 ipse, qui Sacrificium suscepit. Non pepercisti enim, inquit,
 filio tuo dilecto propter me. Atqui vivum eum recepit, &
 incolumen reduxit: Quomodo igitur non pepercit? quod non
 ex factorum exitu, sed ex animi sententia (inquit) de ejus-
 modi Sacrificiis judicare soleam. Non mactavit manus, sed
 voluntas mactavit, non gladium pueri jugulo immerfit, non
 cervicem incidit, sed est Sacrificium etiam sine sanguine;
 sciunt illi, qui mysteriis initiati sunt, quid dicamus. Pro-
 pterea & illud (Isaaci) Sacrificium sine sanguine perfectum
 est, quoniam illius figura esse debuit. Vides in veteri Te-
 stamento imaginem multo ante esse adumbratam, noli veri-
 tati fidem denegare: altera est S. Gregorii Nysseni oratione
 prima in Christi resurrectionem, ibi: *Qui potestate sua cun-
 cta disponit, non ex proditione impendentem sibi necessitatem,**

non Judæorum, quasi prædonum impetum, non iniquam Pilati sententiam expectat, ut eorum malitia sit communis hominum salutis principium, & causa: sed consilio suo antevertit, & Arcano Sacrificii genere, quod ab hominibus cerni non poterat, seipsum pro nobis Hostiam offert, & victimam immolat, Sacerdos simul existens, & Agnus Dei ille, qui mundi peccatum tollit. Quando id præstitit? Cum corpus suum discipulis edendum, & Sanguinem bibendum præbuit, tunc aperte declaravit Agni Sacrificium jam esse peractum.... Nam victimæ corpus non est ad edendum idoneum, si animatum sit. Quare cum corpus edendum, & Sanguinem bibendum discipulis exhibuit, jam arcana, & non aspectabili ratione corpus erat immolatum, ut ipsius mysterium peragentis potestati collibuerat.

ARTICULUS TERTIUS.

Samuelis Basnagii sophismata deteguntur.

EX iis, quæ hucusque produximus, Hæreticorum cavillationes, quibus parant laqueum innocentibus, rectæ videntur; nihilominus & hanc veniam a Lectore benevolo impetrabo, si longiorem sermonem de eadem veritate habeam, cum Eterodoxi conatus omnes suos exeruerint, ut gratiam Dei in ludibrium vertant. Samuelem Basnagium breviter audiam, & ejus sophismata animo sincero aperiam.

Basnagius igitur ad annum Christi 33.nu.67. Illud etiam, inquit, videamus an in consecranda Eucharistia, verum Christus Sacrificium perpetrarit? Affirmat Baronius ex Latinorum disciplina, & probat ex Justino, Irenæo, Cypriano, Ambrosio, Hieronymo, Augustino. Magna sane nomina, sed quæ vero Eucharistiæ Sacrificio non patrocinantur.

tur. Primum omnium illud peccat Illustrissimus Purpuratus, quod *offerre & sacrificare* oblationem, & Sacrificium pro uno eodemque habeat, quæ tamen sunt distinguenda; quippe omnia Sacrificia oblationes erant, non viceversa, siquidem Sacrificium res oblatas vel in totum, vel ex parte exterminare debet. Proinde, vel si concederemus Deo panem oblatum fuisse a Christo celebrante Eucharistiam ut certe legimus apud Irenæum & Cyprianum, immerito tamen Baronius ex eorum verbis concludit, oblatum fuisse Sacrificium, quia Christus neque panem destruxit, neque vinum. Hæc ille. Verum neque nos sumus adeo indocti, ut distinctionem inter *oblationem & Sacrificium* non agnoscamus. Sed dicimus panem a Christo destructum, & vinum, fuisse in novissima coena, & pro illorum substantia, ita Corpus, & Sanguinem Christi Domini fuisse præsentia, ut mystice fuerint immolata.

Irenæum audiat, qui lib.4. cap.17. num.5. Editionis PP. Benedictinorum in Eucharistia *oblationem* ac *Sacrificium* agnoscit, & non solam *oblationem*; ibi: *Sed & suis discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, eum, qui ex creatura Panis est, accepit & gratias egit, dicens: Hoc est Corpus meum, & Calicem similiter suum Sanguinem confessus est: En novi Testamenti novam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo: de quo Malachias sic præfiguravit: Non est mihi voluntas &c. Manifestissime per hæc, quoniam quidem populus cessabit offerre Deo, omni autem loco Sacrificium offertur ei, & hoc purum.* Et cap.18. *Igitur Ecclesiæ oblatio, quam Dominus docuit offerri in universo mundo purum Sacrificium reputatum est apud Deum: Et infra: oblatio illic (apud Judæos): oblationes autem & heic (apud Christianos). Sacrificia in populo, Sacrificia in Ecclesia; sed species tantum immutata est.*

At

At Basnagius num. 59. ex Irenæo contendit, mutationem panis Eucharistici ejus naturam non destruere, sed solum nobilitare, quomodo aqua baptismi utpote regenerationis lavacrum communis aqua non est, sed Sacra. Coeterum vel coecus videt mutationem panis in Corpus Christi apud Irenæum, nam cap. 34. lib. 4. scribit contra Marcionitas & Valentinianos negantes veram esse Carnem Christi, aut ex eadem materia, ex qua nostra efformata fuit: *Quomodo autem constabit eis eum panem, in quo gratia acta sunt, Corpus esse Domini sui, & Calicem Sanguinis ejus, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicunt? Quomodo autem rursus dicunt, carnem in corruptionem devenire, & non percipere vitam, quæ Corpore Domini, & Sanguine alitur? ergo aut sententiam mutant, aut abstineant offerendo, quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiae, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram; Offerimus enim ei, quæ sunt ejus, congruenter communicationem, & unitatem prædicantes carnis, & spiritus. Quemadmodum enim, qui est e terra panis percipiens invocationem Dei (verbum scilicet Christi, quibus sermonibus ea, quæ non sunt vocat, ut sint, quemadmodum ipse Deus omnia suo verbo, seu voce dixit, & omnia ex nihilo fecit, ita Christi voce hoc est Corpus &c. ex pane fit Corpus, & ex vino Sanguis Christi) jam non communis Panis est, (non amplius substantiam panis communis retinet, & materialis ad materialia corpora alenda destinati,) sed Eucharistia ex duabus rebus constans terrena (specie scilicet, figura externa, ac proprietatibus adparentibus, sive illa sint accidentia quædam realia ab omni substantia separata per divinam omnipotentiam subsistentia sine subjecto proprio, seu substantia panis, sive sint Res nudæ, vanæque rerum imagines, quibus nostri sensus adficientur a Christo, perinde ac si adficerentur si substantia panis adesset.) & cælesti (Corpore Christi, qui coele-*

coelestis est) sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, jam non sunt corruptibilia spem resurrectionis habentia: & lib. 5. cap. 2. Quando ergo (scribit) mixtus Calix (aqua & vino temperatus) & factus panis percipit Verbum Dei (hoc est Corpus &c. hic est Calix &c.) & fit Eucharistia Corporis, & Sanguinis Christi (in Græco est Sanguis, & Corpus Christi) ex quibus augetur, & consistit carnis nostræ substantia: quomodo carnem negant capacem esse donationis Dei, quæ est vita æterna, quæ Sanguine & Corpore Christi nutritur & membrum ejus est (non est hujus loci disquisitionis, qui caro nostra Corpore, & Sanguine Domini nutriatur &c.) Et quemadmodum lignum vitis depositum in terram suo fructificat tempore; & granum tritici &c. percipientia Verbum Dei, Eucharistia fiunt; quod est Corpus & Sanguis Christi. Sic & nostra corpora ex ea nutrita & reposita in terram, & resoluta in ea, resurgent suo tempore, verbo Dei resurrectionem eis donante; Demum, ne longior sim, Irenæus lib. 1. cap. 13. de Magicis præstigiis Marci cujusdam Hæretici agens: Calicem enim, inquit, vino mixtam fingens se consecrare, atque invocationis verba in longius protendens, Purpureum, & Rubicundum facit, ut existimetur Gratia illa, quæ supra omnia est (Mulier nempe inexcogitabilis ab ipso appellata) Sanguinem suum per invocationem ipsius in Calicem illum stillari: jam vero cur tam operose Hæreticus ille mutari in Calice vinum finxisset, nisi Christianorum omnium ea tunc fuisset sententia, vinum consecratione facta non manere, sed in verum Sanguinem converti? Adefis cl. P. Massuet Benedictinum in Dissert. prævia ad opera Irænei noviss. edit. Non dissimilia habet S. Cyprianus, & ut alia S. Doctoris testimonia omittam, audiendus est in epist. 63. quam superius attigimus, ibi: Quis magis Sacerdos Dei summi, quam D. N. J. C. ? qui Sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem, quod Melchisedech

sedech obtulerat, idest panem, & vinum, suum scilicet Corpus, & Sanguinem?... Nam si J.C.D. & Deus noster ipse & Summus Sacerdos Dei Patris; & Sacrificium Patri seipsum primus obtulit (utique in novissima coena) & hoc fieri in sui commemorationem praecepit; utique ille Sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id, quod Christus fecit, imitatur & Sacrificium verum, & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri; Si sic incipiat offerre secundum quod ipsum Christum videat obtulisse.

At inquit Basnagius cit. num. 59. vertant se in omnes partes, numquam efficient (de Romanis Scriptoribus loquitur) quin Cypriano & Panis Eucharistiæ dicatur *Corpus Domini*, & in ejus calice non sit aqua, & vinum significandæ Christi & fidelium conjunctioni. Et num. 70. In Cruce Christus & Pontificem secundum ordinem Melchisedech, verè præstitit, & perpetuo consecravit Ecclesiam. Itaque ibi fuit & Sacerdos Divina Christi Persona, & Victima humana Servatoris natura, & actio sacrificandi, mors crudelissima qua extinctus fuit. Illa verò omnia mysterio Eucharistiæ adumbrantur. Christus igitur in celebranda Eucharistia secundum ordinem Melchisedech Sacerdos fuit *esse* ut ajunt *Sacramentali*, quo imaginem cruenti Sacrificii representabat; uno verbo ea ratione Sacerdos fuit, qua panis Corpus ejus fuit, non vere & propriè, sed similitudine. Nam Melchisedech non obtulit Corpus ipsum Servatoris. Præterea in hac ipsa epistola Cyprianus: *Passio est enim Domini, Sacrificium, quod offerimus*: Recte si *passio* pro ejus monumento sumitur, pane videlicet & vino, quibus Christi mors prædicatur, *annunciatur*; æterna memoria celebratur. Absurde verò, si actus patiendi designaretur, quippe qui sacrificari non possit, cum & præterierit, & victimæ immolandæ rationem non habeat. Hæc Basnagius.

Qui somniet necesse est, dum ex S. Cypriano Calvinianam

sententiam exsculpere se posse putat. Enimverò vinum antea fuit, quod Christus consecrans *Sanguinem suum* factum esse dixit, neque Corpus Domini ex sola farina conficitur, neque Sanguis ex aqua sola, aut vino solo. Ex hisce tamen mixtis per consecrationem conficitur Corpus & Sanguis Christi, hoc sane sensu dixit refellens Aquarios: *Invenimus vinum fuisse, quod Sanguinem suum dixit. Calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur, quomodo nec Corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua, nisi utrumque adunatum fuerit: tum subdit: Nec potest videri Sanguis ejus, quo Redempti, & sanctificati sumus, esse in Calice, quando vinum desit Calici. Infra ait. Quis magis Sacerdos Dei summi &c. Tum subjungit: Vini utique mentio, (apud Isaiam) ideo ponitur, ut Domini Sanguis intelligatur, & quod in Calice Domini postea manifestatum est: Rursus inquit. Nec nos Sanguinem Christi possemus bibere, nisi Christus calcatus prius fuisset, & pressus (in passione) & Calicem prior biberet, quem (vel quo) credentibus propinaret: Subinde addit: Unde apparet Sanguinem Christi non offerri si desit vinum: Hæc quoque subnectit; Quemadmodum vino isto communi mens solvitur, & anima relaxatur, & tristitia omnis exponitur: Ita epoto Sanguine Domini, & poculo, (sive Calice) salutari exponitur (ideest deponitur) memoria veteris hominis, & mæstum pectus, quod prius peccatis ingentibus premebatur, divinæ Indulgentiæ lætitia resolvitur: Cyprianus igitur contendit vinum & aquam miscenda in Calice Domini ac 1. ex figuris Sacrificii id demonstrat, & 1. quidem quod Noe typum veritatis ostendens non aquam, sed vinum biberit, & sic imaginem Dominicæ passionis expresserit 2. ex Sacrificio Melchisedech, in quo Sacrificii Domini Sacramentum præfiguratum videmus: Præcedit ante imago Sacrificii, in pane scilicet, & vino constituta. Quam rem perficiens, & implens Dominus panem,*

nem, & Calicem mixtum vino obtulit, & qui est plenitudo, veritatem præfiguratae imaginis adimplevit. 3. Sed & per Salomonem (Proverb.9.) Spiritus Sanctus typum Domini Sacrificii præmonstrat, immolatae Hostiae panis, & vini, sed & altaris & Apostolorum faciens mentionem, sapientia, inquit, mactavit suas hostias, miscuit in cratere vinum suum, & paravit mensam suam; & misit servos suos convocans cum excelsa prædicatione ad craterem dicens: qui est insipiens declinet ad me; & indigentibus sensu dixit, venite, & edite de meis panibus & bibite vinum, quod miscui vobis: vinum mixtum declarat, idest Calicem Domini aqua & vino mixtum Prophetica voce denuntiat, ut appareat in Passione Dominica (idest Sacrificio Eucharistiae) id esse gestum quod fuerat prædictum. 4. In Benedictione quoque Judae, (Jacobus impertitae) idem significatur... lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ amictum suum. Quando autem Sanguis uvæ dicitur, quid aliud, quam vinum Calicis Domini Sanguinis ostenditur? 5. Eucharistiae Sacramentum Baptismati opponit, aitque, quod quemadmodum istud per aquam prænuntiatum fuit, ac antiquitus a Prophetis expressum; illud e contra vini nomine prædictum, & præfiguratum sit. 6. Ex Evangelio Marci cap. 14. arguit: unde apparet Sanguinem Christi non offerri, si desit vinum Calici, nec Sacrificium Dominicum legitima Sanctificatione celebrari, nisi oblatio, & Sacrificium nostrum responderit Passioni: 7. Idem S. Martyr, Christi, & exemplum, & præceptum urget. 8. Omnia argumenta confutat, quibus meticulosi Sacerdotes, quos exagitat, suæ praxi quærebant præsidium, ac prima ratio illis erat ex metu gentilium, ne scilicet ex odore vini christiani dignoscerentur, & ita vitam periculo exponerent mortis, quam obrem in Sacrificiis vespertinis satis erat ad Christi exemplum vinum adhibere, non autem in matutinis, quæ Christus obtulisse non legitur,

tur, imo quorundam veterum exemplis sese tuebantur, qui solam aquam in illis matutinis adhibebant.

S. Cyprianus ad hæc argumenta respondet ignavos esse, eisque opponit minas, quas in Evangelio ignavis Christus intentat. *Sic ergo incipit, & a passione Christi in persecutionibus fraternitas retardari, dum in oblationibus discit se sanguine ejus, & cruore confundi: Et, quomodo autem possumus propter Christum Sanguinem fundere, qui Sanguinem Christi erubescimus bibere:* Alteram eorum rationem confutat ex eo, quod nunquam Eucharistiam celebrare liceat, quin Christi Passio exprimatur, & commemoretur, porro aqua sola Sanguinem Christi exprimere non potest. Itaque quorundam pravam consuetudinem (quos nec damnat, nec absolvit) sequendam non esse, ait, cum ea sit contra Evangelicam, & Apostolicam disciplinam: demum ut finem faciam, duas rationes Symbolicas adfert, & prima quare Christus vespere obtulerit, nos vero mane offeramus, quia: *Christum offerre oportebat circa vespem diei, ut hora ipsa Sacrificii ostenderet occasum, & vespem mundi ... Nos autem resurrectionem Domini mane celebramus. Et quia Passionis ejus mentionem in Sacrificiis omnibus facimus (Passio est enim Domini Sacrificium quod offerimus) nihil aliud quam quod ille fecit, facere debemus: altera vero, cur in Calice consecrando vinum, & aquam admisceamus, quia nimirum: copulatio & conjunctio aquæ, & vini sic miscetur in Calice Domini, ut commixtio illa non possit separari ab invicem: ad constantem, ac perpetuam Ecclesiæ charitatem in Christum designandam: Christo (ait) populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur, & conjungitur.*

Hæc summa est Cyprianicæ Epistolæ, in qua Catholicum Dogma evidenter collucet; ad aliud proinde Basnagii argumentum facilis est responsio, quin & seipsum is jugulat, dum

dum Melchisedechi Sacrificium contra nos urget. Enimvero in Cruce Christus Dominus illud minime adimplevit, quod Melchisedech obtulit in figura Sacrificium, sed solum in novissima cœna, id aperte dicit Cyprianus, cui concinit Eusebius Cæsareensis lib.5. de demonstratione Evangelica, ubi utitur prolatis a Melchisedech pane & vino, ut probet præfiguratum fuisse Christianorum Sacrificium multo ante, quam institueretur, indeque concludit divinam esse Religionem Christianam, per cujus mysteria tam accuratè Prophetarum oracula completa fuerint. Ambrosius lib.5. de Sacram. cap.1. Hieronymus Ep. ad Marcellam. Augustinus in lib.83. quæstionum, quæst.61. & ante istos, aliosque Clemens Alexandrinus lib.4. Stromatum non procul a fine. Igitur quod Melchisedech in figura obtulit, id Christus reapse adimplevit, nam seipsum sub speciebus panis, & vini immolavit Sacerdos in æternum, quæ quidem immolatio passionem Christi exhibet, atque representat modo superius explicato. Præteriit quidem realis Christi passio, at quotidie in Altari instauratur ejus memoria per incruentum Sacrificium. Atque hæc dicta sint satis ad cavillationes Basnagii detegendas, ejusque in citandis pro se laudatis Patribus malam fidem agnoscendam. Quamobrem ad S. Augustinum confugit num.70. A Cypriani mente, inquit, non abludit Augustinus quem & Baronius obiicit, etsi quod magis urgebat omiserit. Nos filemus non dissimulabimus: *Agnosceamus Dei Sapientiam* (inquit l.17. de Civit. cap.20.) *hoc est Verbum Patris coæternum, in utero virginali, domum sibi ædificasse, corpus humanum, & huic tamquam capiti membra, Ecclesiam subjunxisse; Martyrum victimas immolasse; mensam in vino & panibus præparasse, ubi apparet etiam Sacerdotium secundum ordinem Melchisedech:* Respondemus in celebratione Eucharistiæ Sacerdotium secundum ordinem Melchisedech non posse non exhiberi, quia

quia commemoratio est mortis Domini, quo uno Sacrificio omnia mortalium delicta expiantur: itaque oleum & operam perdunt, quicumque urgent, Eucharistiæ Sacrificii nomen inditum fuisse. Dudum est (subjungit Basnagius n. 71.) quod Eucharistiæ *Sacrificii* nomen impositum fuit, cum in Justino Martyre reperiatur hæc appellatio: *De nostris vero* (Justin. Dialog. cum Triphone 260.) *Gentium quæ in omni loco offeruntur Sacrificiis, hoc est Pane Eucharistiæ & poculo similiter Eucharistiæ jam tum locutus Malachias prædixit, nos quidem glorificare nomen ejus, vos autem profanare:* nil ea phrasi frequentius Patribus, ut in colligendis testimoniis tempus iners quereremur. Illud potius quærendum quam obrem Patres Sacrificii nomine donarint Eucharistiam. Tres autem hujus appellationis causæ meditati incidunt. Primam subiicit Justinus dum Preces Sacrificium vocat (in Dial. p. 345.) Clemens Alexandrinus Strom. l. 7. p. 515. Cum igitur in orationibus, Deique laudibus, consecraretur Eucharistia, eo quidem respectu Sacrificium appellari potuit. Itaque Justino scribitur: *Panis benedictione, & gratiarum actione consecratus.* 2. causa cur Sacrificium Eucharistia vocetur, in ejus significatione consistit, quia eo fine instituta est, ut mors Servatoris æternis monumentis commendaretur: *Nonne semel* (Aug. ep. 23. ad Bonifacium) *immolatus est Christus in semetipso, & tamen in Sacramento* (sive signo quia omne Sacramentum signum est) *non solum per omnes Paschæ solemnitates, sed omni die populis immolatur, nec utique mentitur, qui interrogatus, eum responderit immolari:* 3. denique causa, quia actus pietatis id appellationis induunt: *Beneficiæ, & communicationis ne obliviscimini, talibus enim victimis Deus delectatur:* Hebr. 13. v. 16. & 1. Petr. cap. 2. unde Aug. de Civit. lib. 10. cap. 6. *Verum* (dicit) *Sacrificium est omne opus, quod agitur, ut Sancta Societate inhæreamus, relatum scilicet*
ad

ad illum finem boni, quo veraciter esse possimus &c. Igitur Eucharistiæ celebratio Sacrificiis apponitur, quippe quæ nos inserit Deo Christo, ut in unum veluti corpus coalescamus. Hactenus Basnagius, qui operam oleumque perdidit in congerendis tot Patrum textibus.

Ecquis enim e nostris Eucharistiam Sacrificium præfatis de causis appellari negavit? Ecquis non confessus est illam Sacrificium esse, quia commemoratio est mortis Domini-
cæ? quandonam Catholica Ecclesia non docuit Christum in Eucharistia immolari in signo, seu incruenta ratione? hæc omnia nos libenter fatemur, at dicimus ita commemorari mortem Domini, ut sensibili modo exhibeatur ea mors per substantialem destructionem panis, & vini, eorumque conversionem realem in Corpus, & Sanguinem Christi, & a Christo Sacerdote per vicarios suos Sacerdotes super Altare Eucharistiam Deo offerri in proprium, ac verum Sacrificium, hoc ait S. Augustinus, hoc Justinus Martyr, hoc omnes PP. confessi sunt, & Ecclesia universa edocet. Et sane Malachias Propheta loquitur de Sacrificio proprie dicto, & eam Malachiæ prophetiam nedum Justinus, sed & alii PP. de Sacrificio Eucharistico intellexerunt, audiat Augustinum l. 18. de Civit. Dei c. 35. scribentem: *Hoc Sacrificium per Sacerdotes secundum ordinem Melchisedech* (devisibili & distincto a cruento, & quidem proprie dicto loquitur, cum a Sacerdotibus; & non ab aliis offeratur) *cum in omni loco, a solis ortu usque ad occasum Deo jam videant offerri, Sacrificium Judæorum de quibus dictum est, non est mihi voluntas in vobis, jam cessasse negare non possunt, aut alium Christum expectant: Et sermone 11. de Sanctis: in Altari Corpus Domini offertur, sanguisque Christi pro peccatoribus effunditur: Et ep. 50. Christus in Altari jacere dicitur utpote qui velut mortuus in ipso exhibeatur: Hoc est igitur Christum immolari in signo, quod scilicet*
Sacri-

Sacrificium incruentum exhibeat cruentum Crucis; etenim ita fit in memoriam Dominicæ Passionis, ut Christum reapse extantem sub speciebus panis & vini, mystice hoc Sacrificium mactatum, & immolatum representet. Minime diffitemur nomen Sacrificii inditum esse & aliis operibus pietatis, ac religionis, sed hoc constanter docemus quod illa improprie Sacrificia adpellentur, Eucharistia vero proprie Sacrificium dicatur, ibi namque propria Sacrificii ratio consistit, ubi adest Sacerdos victimam immolans in Altari. Hoc de Eucharistia Patres & Ecclesia edocet, de operibus vero Pietatis minime hæc predicantur.

Nostræ nunc partes sunt ostendere prosequitur Basnagius n.72. Eucharisticum Sacrificium verum propriumque Patribus non fuisse. Illud autem ex eo demonstratur 1. quod statuerint nullum veri nominis Sacrificium Christianis esse, quam Corporis Christi, ut rei alius oblatio, a germana Sacrificii natura sit prorsus aliena. Jam vero sibi non induxerunt in mentem Sacramentum vere, & proprie esse Corpus Christi. Panem namque & vinum Sacramentum Corporis, & Sanguinis proprie Corpus esse nequit, quia signum inter & rem representatam non angusta differentia est. 2. Verum Sacrificium in mensa non perpetratur, sed in altari; jam vero in mensa Eucharistia celebrabatur. 3. Preces, Deique cognitio, Patribus maxima omnium Sacrificia existimabantur. Quis porro, nisi frons ei perierit, Dei notitiæ & præcibus jure non anteponat Eucharistiæ Sacrificium. 4. Solemnis, publicaue hæc infidelium objectio fuit, quod Altarium expers Christianorum Religio. Quam admittunt optimi Defensores Ecclesiæ Origen. lib.8. contra Celsum, Arnobius lib.6. 5. Tantam cruento Sacrificio vim fuisse Patres profitentur, ut & peccata mortalium omnia deleantur; quo semel admissio, nil Sacrificii superest eluendis criminibus, ad quæ purganda, vera Sacrificia comparata sunt.

Miror sane, qui tales ineptiæ proferri, ac tot sophismata confici potuerint ab homine adeo oculato, qui Cardinali Baronio errores evellere contendit, ceu in ipsa Annalium fronte profitetur. Coecus sane fuerit necesse est, ne alio ipsum nomine notemus. Ut autem ab ultimo argumento exordiar, quis unquam e nostris eam virtutem fuisse Sacrificio cruento negavit? aut quis Patrum asseruit eo solo Sacrificio omnium peccata ita fuisse deleta, ut sine illius applicatione per pietatis, ac Religionis, Sacramentorumque opera, & efficacia singulis hominibus facta, suum effectum fuerit sortitum?

Christiani procul dubio aras, & simulacra, ac delubra Ethnicorum fugiebant, non altaria fabricabant, non aras ad Deorum venerationem, ut optime ajunt Christiani Apologistæ, at quid inde? ergo nulla tunc erant Altaria Christianis. Falsa conclusio: poterant namque Christianis esse Altaria ad Eucharisticum Sacrificium peragendum, imo de facto talia Altaria Christiani habebant, de quibus apud Patres priorum sæculorum frequens occurrit memoria, sed divini etiam eloquii testimonia clara sunt. D. Paulus ad Hebr. 13. *Habemus Altare, de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deserviunt.* Sed quid terere tempus in re adeo clara, & perspicua, cum Julianus etiam apostata Christi fideles argueret, quod aras, & Altaria, sive Sacrificatoria non exstruerent, ut constat ex Cyrill. Alexandrino lib. 10. contra Julianum. Quum enim maximum discrimen intercederet inter Ethnicorum, & Christianorum Altaria, inde nata calumnia de Christiana Religione tamquam Altaribus destituta.

At insurgit Basnagius, & rationem quærit quare Apologistæ Christiani Calumniantium Ethnicorum ora non clausurunt respondendo ne sibi quidem deesse aras.

Sed Basnagio Magistro veteres illi Christiani non indi-
h
ge.

gebant, ut sibi consulerent, rebusque suis. Præterquam quod nimium discriminis fuit inter Paganorum aras, & Altaria lignea Christianorum ad instar mensæ confecta prioribus sæculis, exempla passim exstant, sæpe noluisse illos tremenda mysteria sua revelare, atque Ethnicorum irrationibus exponere. Coeterum Origines ipse Altarium meminit homil. IV. in Leviticum: *Sacerdos (inquiens) qui divinis adsistit Altaribus, aliis indumentis utitur, quum est in Sacrificiorum ministerio.*

Ex his ratio peti potest, quare Mensa adpelletur Altare; quod nimirum ibi renovetur sacra Domini Cœna: Altare autem, quia ibi Sacrificium Crucis mystice renovatur.

Atqui inauditum est, ait Basnagius, in omni memoria, germanum Altare nomine mensæ fuisse designatum. Evolvantur Annales Ethnicorum, & Judæorum. Quamobrem Mensa Christi metaphorice Altare dici potuit, quia ibi celebrabatur cruenti Sacrificii Servatoris memoria ac ut loquitur Optatus Milevitan. lib. 6. *Sedes erat Corporis, & Sanguinis Christi.* Hæc ille n. 56.

Sed miseram plane Calvinianorum Plebem quis non appellet, quam inania hujusmodi documenta nutriunt, atque erudiunt. Non apud Ethnicos, non apud Judæos id conquirendum, quod unius Christianæ Religionis proprium, ac singulare Privilegium est, videlicet eandem Eucharisticam mensam Altaris quoque munere fungi. Catholici utrumque agnoscunt, duplicique eo nomine utuntur. Idem in more fuit priorum sæculorum Patribus, quum vix ullus ex iis sit, qui sacram mensam Altare quoque non appellarit. *Silentio non est dissimulandum Aræ, & Altaris nomina pervagata & celebrata fuisse commemoratione veterum*, inquit ipse loc. cit., tum productis nonnullis antiquorum testimoniis, ait, *quibus apparet & promptum est,*
Men-

Mensam sacram, & Altare, unum idemque fuisse. Quia
 & Paulo Apostolo 1. Cor. 10. dicente *non potestis mensæ*
Domini participes esse, & mensæ demoniorum: Idem men-
 sa sonabat, ac Altare: porro culpandi essent Patres omnes
 quin & ipse S. Paulus, quod nomine Altaris toties abusi
 fuissent, tam sæpe, tantoque consensu modo *Mensam* mo-
 do *Altare*, unam eandemque rem nominantes. Hoc cer-
 te alia ratione fieri potuisse intelligi non potest, nisi quia,
 in Mensa illa simul Domini Coena, verumque novæ legis
 Sacrificium, a Malachia prædictum peragebatur. Sed 3.
 jam ipsius argumentum diluendum est, & quidem preces,
 & Dei cognitionem maximum Sacrificium fuisse Patribus, si
 isti actus comparentur cum victimis Ethnicorum, aut cum
 aliis pietatis operibus, haud dubium esse potest, verum li-
 cet in genere Sacrificiorum improprie dictorum, ea maxi-
 ma essent Sacrificia, attamen si comparentur cum proprie
 dicto, maxima non sunt, nisi quia veræ preces, & vera
 Dei cognitio cum Eucharistico Sacrificio ita connexa sunt,
 ut sine illo haberi vix queant, & in ipso excellenti modo
 continentur. Sed primum jam discutiamus illius obje-
 ctum, quod cum a Dallæo in opusculo de Religioso cultus
 objecto adversus Latinorum Traditionem, post Alberti-
 num aliosque Novatores, totis viribus fuerit promotum,
 in peculiari articulo examinandum suscipimus.

ARTICULUS QUARTUS.

Ostenditur in Sacramento Altaris verum esse, ac
reale Christi Corpus, & Sanguinem.

ATque illud præmittendum censemus quod Catholi-
 cum de reali Christi præsentia in Sacramento, &
 mirabili conversione panis, & vini in substantiam Corporis,

& Sanguinis Christi, quam apto vocabulo transubstantiationem Ecclesia adpellat, dogma ex Scripturarum Testimoniis, Conciliorum sanctionibus, Patrum clarissimis monumentis, ac Liturgiæ omnium Ecclesiarum manifestis, & perspicuis documentis a quampluribus Theologis, & Scriptoribus nostris adeo evidenter demonstratum est, ut actum nos agere videremur, & Lectores tædio afficeremus, si ea omnia in medium proferre vellemus, quæ obrem hoc unum dicimus, quod Ecclesia omnis, quæ sub cœlo est, hanc veritatem ab Apostolis, & Christo Domino acceptam constanti, ac perpetua fide ita retinet, ut inexcusabiles omnino sint Novatores, qui tantum Dei erga nos charitatis excessum, si fas est dicere, ac donum primi negare ausi sunt. Ergo ea sola argumenta proferam, quæ Joseph Bingham. lib. 15. originum Ecclesiasticarum cap. 5. §. 4. & 5. produxit.

§. I.

Nihil est, ait Bingham. §. 4. quod majorem turbam, & rerum omnium confusionem in Orbe Christiano per multa retro sæcula dedit, quam adoratio Hostiæ falso supposito nixa, quod non sit panis, & vinum, sed quod elementa ista in reale Corpus, & Sanguinem Christi transmutata, sive ut loquuntur transubstantiata sint. Non est mihi propositum in historiam descendere Transubstantiationis (quæ res ad capita doctrinæ, nec proprie ad hoc institutum spectat, ubi solum in praxim Ecclesiæ inquirimus) sed satis habebō si dixerō præcipuos de antiquis Patribus tam perspicue, quam verbis fieri potest, declarasse, quod mutatio per consecrationem in elementis panis, & vini facta, non sit ejusmodi mutatio, quæ naturam, & substantiam destruat, sed tantum eorum qualitates mutet, atque ad usum elevet spirituales, quemadmodum fit in multis aliis

aliis consecrationibus, ubi qualitates rerum immutantur sine ulla reali substantiæ mutatione. Hæc ille summa audacia asserit. Tum in sui patrocinium erroris advocat I. Gregorium Nyssenum de Baptismo Christi to. 3. II. Cyrillum Hierosolymitanum Catehc. mystag. III. Chrysoft. in Epistola ad Coesarium, IV. Theodoretum dial. 1. tom. 4. & dial. 2. V. Ephremium Antiochenum Patriarcham apud Photium Cod. 219.

Ex Latinis Patribus producit I. Tertull. contra Marcionem lib. 1. cap. 14. lib. 4. cap. 11. de Anima cap. 18. II. Augustinum in sermone ad recens baptizatos, qui exstat apud Fulgentium de Baptismo Æthiopis cap. 11. Bedam in 1. Cor. 10. Bertramum de Corpore & Sanguine Domini III. Gelasium Papam in tractatu de duabus naturis contra Nestorium, & Eutichen IV. Facundum Hermianensem Episcopum lib. 9. cap. 5. V. Isidorum Ispalensem de Ecclesiast. offic. lib. 1. cap. 18. & lib. 6. Originum cap. 19. apud Bertramum citatum. Tum lectorem plura cupientem remittit ad Cosini Calvinistæ Historiam transubstantiationis, & ad Albertini librum de Sacramento Eucharistiæ, ac ex hoc, ait primum inventorem transubstantiationis fuisse Stephanum Eduensem, & illam dogmatice an. 1215. a Lateranensi Concilio fuisse definitam. Coeterum fallere velle lectorem ille dicendus est, qui controversiam tanti ponderis explicandam suscipiens, dissimulatis contrariæ partis viribus, suæ tantum partis arma veluti victricia protulit. Anno 1719. Binghamus VI. hoc suum volumen publici juris fecit. Atqui post medium sæculum præcedens agitata jam fuerat summo studio, atque labore, immo exhausta insignis controversia de Eucharistia inter Gallicum Scriptorem Arnaldum, aliosque Auctores librorum *de perpetuo consensu Ecclesiæ Catholicæ*, & Claudianum Calviniani gregis hominem. Ea autem argumentorum copia & robore Catholicorum sen-

sententia firmata fuit, repulsæque Cavillationes, & Sophismata non Claudii tantum, sed & Albertini, ut quicumque libero iudicio, & sinceritate utitur, fateri cogatur, evidentissimi criminis reos esse, qui veritatem Carnis, & Sanguinis Domini negantes, a Catholica Ecclesia dissentiant. Si hæc Binghamo ignota fuere, supinæ ignorantia arcessendus est; sin ipse novit, quei apud Deum se se excusarit, quando plebi, & lectoribus suis controversiam hanc unis Calvinianæ sectæ argumentis diremtam proposuit? sed quam infirma, quam nulla sint hæc eorum argumenta composita cum Catholicorum rationibus, etsi, ut superius innui, Clarorum Virorum studio patefactum jamdiu fuerit, quanta tamen potero brevitate, ego quoque ostendam. Quod antequam præstem, quædam observanda duxi, quæ Canonum instar, hæreticorum objectis diluendis normam, ac regulam certam exhibeant.

Ac primo quidem philosophica argumenta sunt moderata disquisitione expendenda, nec vacillandum in Fide, etiamsi humanum superent captum. Quemadmodum enim Deus omnipotenti sua virtute ex nihilo condidit omnia & Christus ipse Dei Sapientia & virtus exiit virginalia claustra; cum minime dirupisset: Surrexit e tumultu clauso; januis occlusis constitit coram discipulis: substravit se carneis pedibus fluens elementum, plura namque sunt *de quibus* (Augustino lib. 21. de Civit. Dei cap. 5. teste) *ratio reddi ab homine non potest, & tamen sunt, & ipsi rationi naturæ videntur esse contraria.*

Ita mirum non sit, si eadem divina potentia, sermonibus Christi, mirabilis conversio in hoc Sacramento fiat. Et revera Patres Apostoli exemplis moniti, (scribebat ille in 1. Cor. 2. sitam esse Evangelicam prædicationem *non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis Dei & Fidem nostram non in sapientia ho-*

mi-

minum, sed in virtute Dei, ac prædicabat Jesum Christum
 Crucifixum Hebræis scandalum, gentibus stultitiam) tan-
 ti Sacramenti veritatem prædicantes revocabant in ipso-
 rum audientium animos patrata a Deo mirabilia. Justinus
 in Apologia ad Antoninum, eo pacto docet mutari pa-
 nem in Corpus Christi, quemadmodum per Verbum Dei
 caro factus J. C. Salvator noster, eandem comparationem
 adfert Gregorius Nyssenus in magna orat. Catechet. cap. 37.
 ibi; Jesu Christi Corpus, & quod inhabitatum fuit a Ver-
 bo Dei, in divinam dignitatem immutatum fuit. Recte
 igitur sanctificatum panem in Verbo Dei, Corpus immacu-
 latum credimus, tum ait sicuti panis, & vinum alimenta
 naturalia in substantiam nostram convertuntur, ita Domi-
 nus exhibuit nobis hæc dona: quum immutat, & transfor-
 mat visibilibus naturam, (idest panis, & vini) in suum
 Corpus ex vi sacræ benedictionis: Hilarius lib. 8. de Trini-
 te n. 13. probat divinum Verbum naturaliter esse in Patre
 petita ex Incarnationis mysterio, & ex Eucharistiæ Sacra-
 mento comparatione scribens: Si enim vere Verbum caro
 factum est, & vere nos verbum Carnem cibo dominico su-
 mimus; quomodo non naturaliter manere in nobis existi-
 mandus est, qui & naturam carnis nostræ jam inseparabi-
 lem sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis suæ ad na-
 turam æternitatis sub Sacramento nobis communicandæ car-
 ni admiscuit? Ita enim omnes unum sumus, quia & in Chri-
 sto Pater, & Christus in nobis est. Quisquis ergo Patrem
 in Christo negabit, neget prius non naturaliter vel se in
 Christo, vel Christum sibi inesse, quia in Christo Pater,
 & Christum in nobis, unum in his esse nos faciunt. Si ve-
 re igitur carnem corporis nostri Christus assumpsit, & vere
 homo ille qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosque
 vere sub mysterio Carnem Corporis sui sumimus; & per hoc
 unum erimus, quia Pater in illo est, & ille in nobis: quo-
 modo

modo voluntatis unitas asseritur, cum naturalis per Sacramentum proprietas, perfectæ Sacramentum sit unitatis? S. Irenæus lib.4. cap.18. ea ratione Eucharistiæ fidem adstruit, quoniam conficitur per Filium Fabricatoris Mundi, idest, per Verbum, per quod lignum fructificat, & defluunt fontes, & terra dat quidem primum fœnum, post deinde spicam, deinde plenum triticum in spica: æquiparat etiam eo loci Eucharistiam Resurrectioni, unum ex alio comprobans: & lib.5. cap.2. ait elementa percipientia Verbum Dei fieri Eucharistiam: quod est Corpus, & Sanguis Christi, quemadmodum lignum vitis dispositum in terram suo fructificat tempore, & granum tritici decidens in terram, & dissolutum multiplex surgit, per spiritum Dei, qui continet omnia: Cyrillus Hierosolimitanus Orat. mystag.4. urget exemplum conversionis; aquam aliquando mutavit in vinum in Cana Galileæ sola voluntate, & non erit dignus cui credamus, quod vinum in Sanguinem transmutavit? S. Ambrosius de Mysteriis cap.9. si tantum valuit sermo Eliæ, ut ignem de Cælo deponeret. Non valebit Christi sermo, ut species mutet elementorum? de totius mundi operibus legisti; quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt: sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non potest ea, quæ sunt in id mutare, quod non erant? Non enim minus est, novas rebus, quam mutare naturas: tum n.52. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi Corpore cum præter naturam sit ipse D. Jesus partus ex Virgine? Vera uique caro Christi, quæ Crucifixæ est, quæ sepulta est: vere ergo carnis illius Sacramentum est. Hinc factum est, ut Patres fidelium dubia circa tantum Sacramentum comprimerent, adstruendo veritatem illius, neque unquam ad Tropos ac sensus figuratos confugiebant, quæ sane unica fuisset via (si veram existimassent) omnem dubitationem submovendi. Aliud video in-

quie-

quiebant apud Ambros. cit. *quomodo mihi asseris, quod corpus Christi accipiam.*

Jam quid responderint, audi, præter Ambros. cit., Cyrillum Hierosolymitanum Catech. mystag. 4. *Quum igitur ipse Christus pronuntiaverit, ac dixerit de pane, hoc est Corpus meum, quis audebit deinceps ambigere? ... quamobrem ne tamquam nudis, & communibus elementis pane, & vino adtendas. Sunt enim Corpus & Sanguis Christi secundum Domini asseverationem. Nam etiamsi illud tibi suggerat sensus, fides tamen & certum, & firmum efficiat; Ne judices rem ex gustu, sed ex fide citra ullam dubitationem certus es Te Corporis, & Sanguinis Christi dono dignatum fuisse; Augustinus lib. 11. cap. 9. contra adversarium legis: Mediatorem Dei, atque hominum hominem Christum Jesum, Carnem suam nobis manducandam, bibendumque Sanguinem dantem, fideli corde, atque ore suscipimus, quamvis horribilius videatur (sensibus scilicet repugnans) humanam carnem manducare, quam perimere, & humanum Sanguinem potare, quam perimere.*

Credamus utique Deo (inquirebat Chrysost. hom. 83. in Matthæum) nec repugnemus, & etiamsi sensui & cogitationi nostræ absurdum esse videatur, quod dixit quoniam ergo ille dixit, hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate: Ergo ut finem faciam, Patres optime agnoscetes ipsum Christum nos non credituros, si fides Christiana Cachinnos metueret Paganorum, ut ait Aug. ep. 49. ad Episcopum Deo gratias nomine, Hæreticos ac Fideles in Fide dubios arguebant, & in Fide confirmabant variis exemplis, ac rationibus, tum illud subdebant, quod habet Gaudentius Brixienfis Tractatu 2. de Exodo: Non infringamus os illud suavissimum; Hoc est Corpus meum hic est Sanguis meus, si quid autem superfuerit etiam nunc in unius cujusque sensu, quod expositione ista non cæperit, ardore

*dore fidei concremetur; Christi scilicet exemplum imitabantur, qui cum Joan. 6. ad Capharnaitas dixisset vers. 52. Panis, quem ego dabo Caro mea est pro mundi vita, & Liti-
gantibus v. proximo Judæis, ac dicentibus: quomodo po-
test hic nobis carnem suam dare ad manducandum: Respon-
dit, Amen, Amen dico vobis nisi manducaveritis carnem
Filii hominis, & biberitis ejus Sanguine non habebitis vitam
in vobis: tum omnem hæsitandi occasionem removens v. 55.
subjecit, Caro enim mea vere est cibus, & Sanguis meus
vere est potus: quin & durum fuisse talem sermonem di-
scipuli etiam intellexerunt. Tantum autem abfuit, ut fi-
gurate se loqui eis significasset, ut magis magisque in pro-
prio se sensu loqui confirmavit; *firmam Fidem* (inquit
Cyrill. Alexandrinus lib. 4. in Joan. cap. 13.) *mysteriis adhi-
bentes numquam in tam sublimibus rebus illud (quomodo)
aut cogitamus, aut proferamus.**

Gentiles vero, ac Paganos, sensim ad notitiam Chri-
stianæ religionis pertrahebant, deinde mysteriis initiabant.
Hinc in sermonibus, aliisque evulgandis operibus, summa
Religione tantum Sacramentum celabant & illam phrasim
adhibebant: *Norunt initiati*; atque verbis non adeo clavis,
ac perspicuis Catholicam doctrinam proponebant. Hinc.

II. Observandum, quod quantalibet vi ingenii polleat
homo, non ita semper accurate loqui possit, aut scribere,
neque terminis adeo perspicuis, atque præcis suis sensa
semper exponere, & potissimum ubi, vel metaphysicas dif-
ficiles ideas materia exposcit vel arcani quædam discipli-
na obscuras notiones exigit, ut omni in omnibus locis
obscuritate careat, certusque sit, quin aliquando cavilla-
tores, & sophistica ingenia, vel etiam imbecilles mentes
detorquere possint voces, & sententias ad opiniones, men-
ti ejusdem Auctoris contratrias. Recta autem ratio jubet
nos ex iis, quæ alibi clara aperta que sunt, interpretari,
& ex-

& exponere debere quæ obscura sunt. Quis enim nisi desipiens pro adhibenda luce ad tenebras expellendas, ipsis tenebris utatur ad caliginem luci offundendam? audiendus est Facundus Hermianensis lib.9. apposite in hanc rem scribens: *quemadmodum calumniantium hæreticorum est, ex dubiis, & obscuris, quæ certa & manifesta sunt, male interpretari, ita solitum prudentiæ ac veritatis Catholicæ, ex indubitatis, atque evidentibus ambigua, & latentia declarare.* Optandum est, ut prudenti, imo necessariam hac regula utantur, quicumque veritatem potius, quam sectam suam amant. Ad hæc, nemo sano homini persuaserit aliter docuisse hunc vel illum Patrem de Religione, quam Ecclesias omnes, & istas rursus aliter quam Catholicus sensus ferret. Novatoribus fane accidisse videtur, quod Priscis Arabibus illis nominum inventoribus contigisse oportuit: ii scilicet, cum paleas tractarent, & cubarent in stramine, paleas, & stramina in Cœlo se videre putarunt; indeque circulo quod Graii pastores, a non dissimili causa lacteum nuncuparunt, ipsi *Tebbane* ex stramine stramineum dixerunt. Adeo mihi certum est, novatores intrerpretes Catholicæ Ecclesiæ Patrum sensa in proprii capitis commenta transmutasse. Nec mirum quid enim in nostris templis, ac libris sibi videretur homo Calvinianæ, vel Lutheranae cœnæ assuetus, præter Panem? Panis enim illa cœna est, a qua tantum abest Corpus Christi, quantum ipsi Novatores absunt a Christi Corpore, quod est Ecclesia. *At non hoc est, clamant jura, scire leges, verba earum tenere, sed vim ac potestatem.*

Quamobrem in Patribus exponendis ac legendis, summa opus est, æquissimaque ratione, adeout, nec secum ipsis, nec cum communi aliorum sui temporis sapientum, nec cum propriarum Ecclesiarum doctrina committantur, expendendum etiam erit & tempus, & reliquæ circumstantiæ,

scopusque ac Personæ, & varia scriptionum genera, ut inde sensus eorum inclarescat. Vide opusculum editum anno 1742. Augustæ Taurinorum de optima legendorum Ecclesiæ PP. methodo, quam e Gallico sermone transtulit, & annotationibus illustravit Amicissimus Johannes Franciscus Reynerius Sacræ Theologiæ Doctor.

Observandum est III. Quamvis substantia panis in Eucharistia transmutata sit in Christi Corpus, & possit jure negari, quod peracta consecratione sit panis, ut negant Ambrosius lib.5. de Sacram. cap.4. & Auctor sermonis inter Augustinianos de verbis Domini 191. nunc append.48. atamen merito appellatur *fractio panis* Luc.24. *Sacramentum panis* ab Augustino lib.3. consens. Evangelist. cap.25. *Panis* a Cyrillo Catech. mystag. 4. atque id sine ulla prorsus contradictione. Negatur, quod *sit panis* si spectetur rei subjectæ substantia; & affirmatur quod *Panis* sit, & quidem non communis, sed superveniens, cœlestis, substantialis, Sanctus, Panis vitæ, Panis Angelorum, Panis divinus, Panis Deo incorporatus, Panis vivus, & si quæ similia, si consideretur, primo, spiritualis vitæ alimentum, propter quod Deum ipsum nobis copulet, qui animæ substantiam regit, perficit ac donat æterna vita, eaque de causa Christus, & ipse in hoc Sacramento contentus Panis vivus dicitur. Hoc sensu *Manna* dicitur Panis, licet neque ex pane esset, neque panis species haberet. Hinc Christus dicebat *Caro mea vere est cibus, & Sanguis meus vere est potus*: & Auctor sermonis de coena Domini inter opera S. Cipriani ait. *Hoc Sacramentum aliquando Carnem, & Sanguinem, aliquando panem, aliquando Corpus suum Christus appellat; Panis dicitur propter nutrimentum vitæ, Caro, & Sanguis propter veritatem naturæ, Corpus propter unitatem substantiæ*. 2. Eucharistia panis dicitur ratione conversionis ad commonstrandam materiam, quæ in

in Corpus Christi convertitur, quemadmodum virga Aaron in colubrum conversa adhuc appellatur virga Exod. 7. ubi *devoravit virga Aaron virgas eorum* 3. quia sub speciebus panis sensibus subiicitur, panis dicitur, quemadmodum Angeli, qui sub specie hominum apparuerunt, nunc homines, nunc Angeli sunt appellati. 4. Quia retinet panis accidentia, sive ea entia absoluta ac materialia, distincta tamen ab omni substantia, cum Peripatecis Philosophis asseramus, sive cum Recentioribus adfirmemus illa esse panis, ac vini imaginem impressam materiæ subtili panem ambientem, quæ imago, seu materiæ subtilis pressio persistit etiam consecratione peracta, eandem in organo visus excitans affectionem, ac si panis adesset, quod idem dicunt de reliquis, quæ sensibus obiiciuntur, accidentibus, ac id explicant exemplo Christi, qui sub Hortulani specie Magdalenæ apparuisse legitur, quod nempe hujus mulieris visus a materia cœlesti eodem modo affuerit affectus, quomodo fuisset Hortolano præsentem. Quidquid demum sit, esset mentis omnino non sanæ velle divinam potentiam modulo intelligentiæ nostræ metiri, atque ea de re illud S. Augustini ep. 3. ad Volusianum, nunc 137. dici potest. *Hic si ratio quæritur, non erit mirabile; si exemplum poscitur, non erit singulare. Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse: in talibus rebus tota ratio facti, est potentia facientis.*

IV. Adnotandum est, apud quosdam Patres nomen *naturæ* accipi pro accidentium complexione, non autem pro substantia proprie dicta, nam Anastasius in *ωδηνω* definit *φύσιν* quasi sit *forma & qualitas rerum existentium*. Ac Theodoretus dial. 2. de humore & fluiditate, quæ sunt qualitates materiæ, ait: *affines naturas misceri*. Hilarius can. 10. in Matth. scribit: *Corpus per fidem mortificatum in naturam animæ evadit*. Ambros. in Hexaemeron lib. 3. cap. 2. & de

& de myſter. cap. 9. affirmat *naturas fuiſſe mutatas*, quando e petra aqua fluxit, & ferrum aquæ ſupernatavit: & quando Jordanis converſus *contra naturam* reverſus eſt in ſui fonti exordium, alia exempla adfert Harduinus de Sacram. Alt. cap. 3. & 4. quin imo & ipſum nomen *eſſentiæ*, ac *ſubſtantiæ* eodem ſenſu a quibuſdam accipitur, & non immerito quidem, cum accidentia ſeu ſpecies ſint qualitates, quæ rem aliquam ſecernunt ab alia, & ſi ſchola Thomiſtarum audienda ſit, ipſa accidentia ſunt immediatum principium operationum, *ſubſtantia* autem proprie dicta mediatum tantummodum eſt principium; cum igitur *natura* ab operando, ac producendo nomen fortiatur, jure *naturæ* nomen illis accidentibus tribui poteſt. Hæc tamen a me dicta ſunt ad Patres illos, qui ita loquuntur ſecum invicem conciliandos, quandoquidem veram conversionem totius ſubſtantiæ panis, in Corpus Chriſti diſcretiſſime tradunt. Illud etiam addendum cenſeo, Patres illos libere locutos fuiſſe, cum optime noſſent ipſorum mentem ſatis intelligi ab iis, ad quos loquebantur; quamobrem temperaſſent ſane ab illis vocibus uſurpandis, ſi eorum tempore Hæreticorum pervicacia hanc veritatem in dubio revocaſſet. Id paſſim occurrit, nedum in præſenti cum Recentioribus diſputatione, ſed & in aliis dogmatis fidei, in quibus nobiſcum conſentiunt. Aliqui procul dubio de Trinitate obſcura quædam habent, quæ poſt Nicænam Synodum, & exortam Arianam hæreſim, illi iidem Patres numquam protuliſſent. Demum Patres illi nullatenus favent Calvinianis, cum realem Chriſti præſentiam manifeſte doceant, ſed neque Lutheranis *impanationem* fingentibus, ut noſtri Theologi demonſtrarunt.

V. Expendendum eſt, quod *Sacramenti* ac *myſterii* nomine Euchariftia donatur, quia arcano, & inſueto modo, ac inopinato ſummeque mirando Chriſti Corpus, & Sanguinem

guinem contineat sub speciebus panis, & vini. Itaque vere ac proprie dici potest, quod in Eucharistia sit Sacramentum, ac mysterium Corporis, & Sanguinis Christi. Imo & Catholice diceret quispiam, ibi non esse Corpus Christi, visibili scilicet, ac manifesto modo: audiatur Chrysost. hom. 19. in ep. ad Romanos, ubi *mysterium*, appellat, *quod ignoratur, & arcanum est, quodque summopere mirandum, & insuetum est, atque inopinatum*, ac ipsi Catholici his de causis adhuc dicimus *mysterium, & Sacramentum* Corporis Christi.

VI. Quin & nos Eucharistiam dicimus *signum, & figuram* Corporis Christi, tametsi contineat ejusdem Corporis veritatem. Et quidem rectissime 1. comparate ad gratiam, quod est proprium omnium Sacramentorum: unde sicuti ubi veteres commemorant *signa, & Sacramenta aquæ, & olei* internam ablutionem, & unctionem demonstrant: ita commemorantes *signum, & Sacramentum* panis, aut Corporis Christi, innuunt spiritalem gratiæ coelestis effectum, sive animæ nutrimentum. 2. Eucharistia dicitur *figura* Corporis Christi ratione specierum, ac *veritas* spectata rei substantia, quamobrem legitur de consecratione dist. 2. cap. 89. *Corpus Christi quod sumitur de Altari figura est, dum panis, & vinum extra videtur; veritas autem dum Corpus, & Sanguis Christi in veritate interiorius creditur*. 3. Corpus Domini in Eucharistia occultatum vere est *signum, & figura* sui ipsius, quatenus Christus inter nos versabatur, & quatenus pro nobis semetipsum obtulit in Cruce. Quod revera sentit Tertullianus dum lib. contra Judæos cap. 10. & lib. 3. contra Marcionem cap. 19. de Christo interpretatur vaticinium Jeremiæ *venite mittamus lignum in panem ejus nam revera lignum in corpus missum est* inquit ibid. Tertullianus, quare dum interdum scribit *corporis figuram datam pani* accipiendus est de figura Corporis ligno Crucis

cis suffixi. Quod autem *figura*, *signum*, ac *similitudo* non excludant rei præsentiam ostenditur. 1. Quia ægrotus mortuus non est, dum exhibet signa vitæ, neque externa religionis officia, quæ interioris indicia sunt, arguunt animum ipsius religionis expertem. 2. Nemo exceptis Phantasiastis, veram Christi carnem negabit, ex quo dicatur hæc aliquando *forma* ac *similitudo*. Hinc Tertull. lib. 5. contra Marcionem cap. 20., inquit, *plane de substantiâ Christi putant, & hic Marcionitæ suffragari Apostolum sibi, quod phantasma Carnis fuerit in Christo, quum dicit, quod in effigie Dei constitutus non rapinam existimavit pariari Deo, sed exhausit semetipsum accepta effigie servi, non veritate: & in similitudine hominis, non in homine; & figura inventus homo non substantia, idest non carne; quasi non & figura, & similitudo, & effigies substantiæ quoque accedant. Bene autem quod & alibi Christum imaginem Dei invisibilis appellat. Numquid ergo & hic quæ in effigie eum Dei collocat, æque non erit Deus Christus vere, si nec homo vere fuit in hominis effigie constitutus?* Tandem Christus Dominus dicitur *imago*, & *figura* divinitatis ab Apostolo, etsi naturaliter filius Dei, & substantiam divinitatis habeat.

VII. Consimili ratione loquendum de Græco vocabulo *Antitypo*, quæ vox composita ex particula *ἀντι* quæ aliquando est idem ac *pro* aliquando idem ac *contra*, modo significat figuram, & imaginem, modo sumitur pro eo, quod figuræ contraponitur, & substituitur loco *Typi*, priori sensu Apostolus Hæb. 9. vocat Sancta V. T. *ἀντιτυπικὰ ἀλθινα*, *exemplaria verorum*, & 2. sensu Petrus ep. 1. cap. 3. Sacramentum baptismi *antitypon* arcæ Noe, quod reddidit Latinus interpres *similis formæ*: ad hæc particula *ἀντι* in compositione sæpe numero idem est, ac *ἴσος* æqualitatemque significat, ut ex Græcis lexicis adparet. Eucharistia ergo non est *anti-*
typæ

typha quatenus panis inferat Corporis Christi figuram ; sed *antitypa* est, quatenus veteribus symbolis prænuntiata , aut quatenus Corpus Christi sub Sacramentalibus speciebus repræsentat idem Corpus immolatum in Ara Crucis , vel etiam in quantum ad futura referuntur mysteria , in quibus sempiternæ foelicitatis futuri sumus participes , & fruituri manifesta Christi præsentia, qua modo donamur Corporibus commixti, & contemperati, vel demum per Antitypum Iso-
titypum intelligunt , siquidem de magnis illis mysteriis, hoc est de Sanctissimo Christi Corpore, & pretioso Sanguine istud accipias , propositio enim hæc *anti* nonnumquam æqualitatem etiam significat, ita Elias Creten in orat. 1. Apologet. Nazianz. pag. edit. Morell. 201. Ex dictis conciliantur Pares Græci, quorum aliqui post consecrationem divina dona appellant *antitypa*, permulti vero negant ita esse appellanda.

VIII. Disputatum aliquando fuit, an Eucharistia dici possit *imago Corporis Christi*. Negaverunt id Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus Antirrhético 2. contra Iconomachos, Epiphanius Daconus in 7. Synodo act. 6. & alii subsecuti hæresim Iconoclastarum: alii tamen vetustiores id affirmaverunt. Ex dictis conciliari possunt, atque illud adjungimus Græculos quosdam recentiores hisce momenti uti ad probandum, quod consecratio non perficiatur verbis dominicis absque subjectis precibus, propterea quod, etiam post illa verba panis & vinum dicantur *imagines*, & *antitypa*, Corpus, & Sanguis autem post preces. Præterea adnotandum quod Iconoclastæ Corpus Christi in Eucharistiam agnovere, ut cultum aliarum imaginum exclu-derent; quoniam ajebant Eucharistia non est falsa imago, cui non subest substantia carnis, uncta Spiritu Sancto, & divinitati conjuncta, sed est *divinum Corpus ad Sanctificationem pertingens*; cum aliæ imagines careant subsisten-

te persona, & idololatriæ viam sternant. Vid. tom.7. Conc. Labbè pag.447. Patres Iconomachos oppugnarunt negantes Eucharistiam dici *imaginem* ac reponentes frustra ab Eucharistia peti exemplum, utpote quæ non est imago Corporis Christi, sed substantia, atque ipsum Corpus. Quæstio igitur fuit, an post consecrationem retinendum foret nomen figuræ & imaginis, non vero an Corpus Christi in Eucharistia reapse existeret, ut advertit Simonius in Apologia Severi pag.229. sed ubi de Spiritus Sancti invocatione agemus, plura hac de re nobis erunt dicenda.

IX. Frequens apud Patres, divinosque Scriptores occurrunt hæ locutiones: *Caro non prodest quidquam, verba quæ locutus sum vobis spiritus, & vita sunt, litera occidit &c.* Quibus commonemur, ne quæ dicuntur *carnaliter* accipiamus, atque ut faciunt, qui fide sunt destituti, nil concipiamus communi, humanaque narratione sublimius. Ita quod legimus *Verbum caro factum est* prohibemur *carnaliter* intelligere, non ut negemus Verbi incarnationem, aut confusionem suspicemur naturarum, sed ne opinemur Filium Dei factum hominem, quomodo alii homines generantur, virili femine, & carnali complexu. Atque hac ratione non sunt *carnaliter* intelligenda quæ leguntur Joan. cap.6. quia non debemus existimare manducandam nobis carnem Christi, aut sectam membratim, aut assam, aut elixam ad instar carniū, quæ in macello venduntur, itaut simus, quemadmodum affirmarunt quidam Paganorum Carnivori, & Antropophagi: Augustinus tract.26. in Joan. n.5. *O Domine Magister bone, quomodo caro non prodest quicquam, cum tu dixeris, nisi quis manducaverit carnem meam, & biberit Sanguinem meum, non habebit in se vitam? An vita non prodest quidquam? Et propter quid sumus, quod sumus, nisi habeamus vitam æternam, quam tua carne promittis? Quid est ergo non prodest quidquam*

quam Caro? Non prodest quidquam, sed quomodo illi intellexerunt: Carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur. Perinde sic dictum est, Caro non prodest quidquam; quomodo dictum est scientia inflat. Jam ergo debemus odisse scientiam? absit. Et quid est scientia inflat? Sola, sine charitate. Ideo adjunxit, charitas vero edificat. Adde ergo scientiæ charitatem, & utilis erit scientia: non per se, sed per caritatem. Sic etiam nunc Caro non prodest quidquam, sed sola caro; accedat spiritus ad carnem, quomodo accedit caritas ad scientiam, & prodest plurimum. Nam si caro nihil prodesset, Verbum caro non fieret, ut inhabitaret in nobis. Si per carnem nobis multum profuit Christus, quomodo caro nihil prodest? Hæc Augustinus, cui consonant Tertull. lib. de Resurrect. Carnis cap. 37. Chrysost. hom. 46. in Johannem, & alii passim: hinc non semel Patres affirmant a nobis Christi carnem manducari *spiritualiter* ac per fidem. Et 1. quidem quia Eucharistia pascit animam spirituali gratia, & continens Christum, est cibus spiritualis, & vivificus. 2. quia non videtur oculis corporalibus, sed mentis, & spiritus, ut inquit Cyrill. Catech. 5. mystag. 3. Quia simplex caro non est hominis, sed Dei, ut in cap. 26. Matth. explicat Theophylactus. 4. Quia præbet nobis poculum Sanguinis, qui a Petra fluxit *spirituali* ut lib. 4. in Joan. scribit Cyril. Alexandrinus. 5. Quia nisi accedas cum fide, & gratia, quamvis recipias Sacramentum visibile, nullum tamen percipis fructum, sed animæ detrimentum, ut explicat Aug. tract. 26. in Joannem, cui alii consonant.

Quod autem dicta non ita sint intelligenda, quasi nullam nobis afferant utilitatem panis, vinique Eucharistici Sacramenta, aut verba Christi accipienda sint *tropice*, aut fallax sit scriptura literis exarata, vel inde patet, quod

alias oporteret cum Ebionitis, Phantasiastis, Judæis, quin & Ctheis universam Evangelii doctrinam subvertamus amandantes ad Tropum, quæ de Christo Filio Dei facto homine, Crucifixo, & Redivivio leguntur, sacris voluminibus igni traditis. Igitur ubi Patres aliqui affirmarunt nequaquam a nobis manducari carnem, quam Christus gerebat, de carne accipiendi sunt, ut manducandam putarunt Capharnaitæ, scilicet sub specie carnis, at non de carne, & Sanguine sub panis, vinique speciebus. Ac propterea nos non manducamus Corpus Christi, quod de Virgine natum est, scilicet in proprio ac naturali suo statu, nisi spiritaliter, nimirum, quatenus ipse miro modo ac spirituum modo invisibilis subest speciebus visibilibus.

X. Nestorius, ac Nestoriani in Sacramento Altaris admittebant carnem Christi contineri, non autem carnem propriam Verbi, quia nimirum prædicabant Christum esse Personam a Verbo distinctam. Qua de re plenius in Misfali Nestorianorum.

XI. Variæ fuere hærefes circa hoc Sacramentum ac 1. Capharnaitæ, qui Domino de manducatione carnis suæ verba faciente Joan. 6. vel denegarunt his fide, vel ea sensu deteriore acceperunt. 2. Simoniani, Manichæi, Marcionitæ, alique Phantasiastæ, qui negabant veram Christi carnem, fateri consequenter non poterant hanc in Eucharistia contineri. 3. Entusiastæ, ac Massiliani omnia sustulere sacrificia, carnis Christi esum inutilem pronunciabant, teste Theodoret. lib. 4. hist. cap. 11. Deinde ix. sæculo a Paschasio Radberto Abbate Corbejensi editus fuit liber de Corpore, & Sanguine Domini adversus aliquos male de Eucharistia sentientes, Teste Alcuino in Confess. fidei. Berengarius Andegavenfis Archidiaconus, annuente Brunone ejusdem Urbis Episcopo anno 1035. palam asseruit Eucharistiam merum esse Corporis Christi signum, seu negavit Chri-

Christi Corpus in ea substantialiter contineri, tum versipel-
lis impanationem admisit, tandem a pluribus Synodis dam-
natam suam hæresim, post varias tergiversationes sincere
ejuravit, obiitque fere nonagenarius an. 1088. die 5. Janua-
rij. At insequentibus sæculis, Petrus de Bruis, & Henricus
ejus discipulus: deinde Albigenfes ex manichæorum reli-
quiis; Tum Carlostadius Withembergensis Novator, Zuvin-
glius, Œcolampadius, Bucerus, & Socinianorum Grex im-
purissimus in Eucharistia figuram signum, & imaginem Cor-
poris, & Sanguinis Christi asseruere, ipsum vero Corpus,
& Sanguinem vere adesse negarunt; quibus Calvinus acces-
sit. Lutherus vero unacum Corpore, & Sanguine Christi
substantiam panis, & vini adesse contendit. Quorum om-
nia impias, blasphemias, ac falsas hæreticasque doctrinas
Ecclesia Dei Catholica semper damnavit, ac damnabit.

His præmissis observationibus, ad Binghami objecta, si-
cut & cœterorum penitus difflanda procedo. Igitur tantum
abest, quod Patres ipsius hæresi faveant, quod illam exdia-
metro impugnent. S. Gregorius Nyssenus suam mentem cla-
rissime exposuit pluribus in locis, ac etiam loco superius a
nobis citato, sed & verba, quæ ex S. Doctore producit, expen-
damus: *Altare hoc Sanctum (inquit) cui adsistimus, lapis est
natura communis, ex quibus parietes nostri extruuntur, &
pavimenta exornantur; sed quoniam Dei cultui consecra-
tum atque dedicatum est, ac benedictionem accepit: Mensa
Sancta, Altare immaculatum est, quod non amplius ab
omnibus, sed a solis Sacerdotibus iisque venerantibus con-
trectatur. Panis item, panis est initio communis, sed ubi
eum mysterium sacrificaverit, Corpus Christi fit, & dici-
tur. Sic mysticum oleum, sic vinum: cum sint res exigui
pretii ante benedictionem, post sanctificationem, quæ a spi-
ritu procedit, utrumque eorum excellenter operatur. Ea-
dem item verbi vis etiam Sacerdotem Augustum, & hono-
ran-*

*randum facit, novitate benedictionis a communitate vulgi
 segregatum, eaque contingunt illi, quum nihil, vel Corpore,
 vel forma mutatus, sed quod ad speciem externam attinet,
 ille sit, qui erat, invisibili quadam vi, ac gratia, invisibi-
 lem animam in melius transformatam gerens; Sed mirum
 est, quei non viderit, ex his verbis evidenter confirmari
 Catholicam sententiam. Quid in Altari, oleo, & Sacer-
 dotibus operatur benedictio sive sanctificatio? Ut quod
 profanum & res communis ante erat, per invisibilem ef-
 fectum gratiæ sanctum, & res sacra esse incipiat, & vene-
 ratione digna efficiatur. Hoc vere operatur vis benedi-
 tionis, quamquam quod ad externam speciem attinet, nul-
 la mutatio accidat, rursus quem in finem benedictio, &
 sanctificatio ad panem, & vinum in sacra mensa adhiben-
 tur? Ut panis fiat Corpus, & vinum Sanguis fiat dilectissimi:
Filii tui Domini Nostri J. C. ut liturgiæ omnes sonant. At-
 que hoc ipsum per benedictionem ac verba Christi quoti-
 die Ecclesia vere, ac verissime impetrat, & quod antea com-
 munis Panis erat, Corpus Christi fit, & dicitur, quam-
 quam species externa nihil immutetur. Idem sentit Cyril-
 lus Hierosolymitanus, dum catech. i i i. mystag. comparat
 benedictionem sacri chrismatis cum panis Eucharistici con-
 secratione scribens: *Vide ne illud unguentum commune tan-
 tum esse putes. Quemadmodum enim Panis Eucharisticus
 post Sancti Spiritus invocationem non amplius est Panis com-
 munis, sed est Corpus Christi (hic nimirum est effectus con-
 secrationis Panis); sic & sanctum hoc unguentum non am-
 plius est unguentum, neque ut ita dicam commune, post-
 quam jam consecratum est, sed est charisma Christi, &
 Spiritus Sancti, præsentia divinitatis ejus efficax redditum
 scilicet ad contribuendam fidelibus fortitudinem, qui effe-
 ctus est Sacri Chrismatis. Igitur cum aere digladiatur
 Bingham. dum hæc, & similia nobis objicit, similitudo
 enim,**

enim, & comparatio est in ordine ad effectus qui per consecrationem habentur. Porro effectus consecrationis Eucharistiæ est Corpus Christi, effectus autem consecrationis aliarum rerum, invisibilis effectus gratiæ, ut ante dixi.

Ex 4. observatione ad evidentiam patet Mens S. Johan. Chrysosthomi, comprobatur enim ibi unitatem personæ, quæ naturam assumpsit humanam, comparatione unitatis Corporis Christi, quod existit sub panis speciebus. Atque hoc argumenti genus idoneum erat ad refellendos Eutichianæ dementiæ progenitores, qui ita verbum factum carnem dicebant, ut proprietates carnis perierint, & verbum non solum in divinitate, sed etiam in carne factum fuerit Patri consubstantiale. Quod si Chrysosthomus affirmasset remanere cum Christi Corpore *substantiam* panis, catholicam fidem prodidisset, non propugnasset, recte namque ex præmissa ejus ratiocinatione intulissent hæretici, non esse *unam personam* D. I. C. quemadmodum non sunt unum Corpus, caro ejus & Panis substantia, atque ita Apollinaristas oppugnans, præcinnisset Nestorianis. Necesse demum non est, ut exempla, quæ producuntur convenient rei, de qua agitur, unde quaque. Coeterum de S. Doctoris Catholica sententia hæsitare, stultum est, cum innumeris in locis eam verbis adeo præcis, & clavis expresserit, ut hæreticorum ora obstruxerit, neque vero ita Corpus Christi asserit in Eucharistia, ut ejus figura, symbolum inibi existet, sed vere ac reapse ille idem Christus, qui in coelis ad dexteram Dei sedet in manibus Sacerdotum pertractatur ita hom. 3. in Ep. ad Ephesios, & lib. 3. de Sacerdotio, hanc autem transmutationem, & Sanctificationem Panis, & Vini, in Corpus, & Sanguinem Christi fieri ab ipso Christo ministerio Sacerdotum, & quidem verba dominica *hoc est &c.* recitantium edocet hom. de produtione Judæ, in Matth. 51. & hom. 83. in Matth. nec sensui fidem ullam habent.

habendam, licet absurdum esse nobis videatur, sed credendum Deo, edocet hom. 60. ad populum Antiochen. imo hom. 46. in cap. 6. Joannis ad illa verba *caro mea vere est cibus* ideo vere a Christo additum fuisse scribit, *ne obscure, aut per Ænigma & parabolam se loquutum arbitrarentur, sed scirent omnino necessarium esse ut corpus comederent.* Ad Theodoretum quod attinet, is eadem intelligit, quæ & nos docemus, cum enim naturam panis permanere, quin & substantiam asserit, de accidentium conglutinatione loquitur, ratione cujus Symbola & videre & tangi possunt sicut & prius ante consecrationem scilicet, post quam Symbola appellantur Corpus, & Sanguis Jesu Christi, quum re ipsa facta sint Corpus, & Sanguis Christi, & propterea nos credere, & adorare ibi idem Corpus, & Sanguinem; unde Eranistem Eutichianum, qui naturam humanam in divinam conversam post Ascensionem confirmabat exemplo conversionis Symbolorum in Corpus Christi, confutat docendo ea Symbola retinere priorem substantiam, & naturam, formam scilicet externam, itaut revera possint tangi, & videri, igitur etiam Corpus Domini post ascensionem, licet immortalitate donatum, priorem adhuc retinet circumscriptionem, ac formam aliasque corporis qualitates. Duo addam, primum Theodoretum ex disciplina ejus temporis caute locutum, præmiserat enim: *de his aperte loquendum non esse, ne forte quisquam audiret nondum Christianis mysteriis initiatus:* Alterum Magdeburgensibus Cent. 5. cap. 4. hoc in ipso loco Theodoretum confirmare *Transubstantiationem* visum, quamvis hunc Dialogum inter 5. sæculi stipulas audacter rejecerint. Eodem sensu Ephræmius Antiochenus duas naturas contra Eutychianos in Christo deprædicat, quemadmodum *quod a fidelibus percipitur Christi Corpus, & a sensibili substantia non discedit, & indivisum a gratia intelligibili manet:* atque in primis adver-

tendum censeo eum textum Calvinianam hæresim penitus oppugnare, censet enim Ephremius, ut & reliqui, qui hanc similitudinem contra Eutychianos producant, in Sacramento adesse Corpus Christi, ut in Christo adfuit natura divina. Porro in Christo reapse exstitit, & non figurate, utraque natura divina, & humana; ergo Simili ratione in Sacramento non Symbolice, sed vere exstat Corpus Christi; quod a sensibili substantia non discedit, quia manent sensibiles qualitates panis, quamvis panis ipse *in divinam transeat Spiritu Sancto perficiente, substantiam* ut loquitur Gelasius nobis objecto loco. Itaque, ut quæ diximus, brevibus concludam verbis, scopus Patrum erat demonstrare, quod sicuti revera panis mutatur in substantiam Corporis Christi, panis proprietatibus permanentibus, ita verbum carnem assumeret perseverante carnis circumscriptione, cum hoc tamen discrimine, quod in actione sacrorum mysteriorum remaneat accidentium complexio, sed substantia panis in divinam mutatur substantiam, seu in substantiam Corporis Christi. Porro hoc satis erat ad retundendos Eutychianos contendentes Corpus, & naturam humanam conversa, immutataque prorsus fuisse in naturam, & essentiam divinitatis, neque enim credibile est objectos nobis Patres aliud sensisse de hoc Sacramento quam cœteri Patres, & Ecclesiæ ipsæ quibus præerant. Qui plura desiderat, adeat Bellarminum, Perronium, Natalem ab Alexandro, Authores librorum de perpetuitate fidei, aliosque Theologos nostros. Quod ex Tertulliano objectat, nihil ad rem facit, nam ex dictis observat. 6. diluuntur, neque enim vox *repræsentare* semper significat rei absentis similitudinem exhibere, sed & apud latinos nonnumquam accipitur pro *Rem præsentem exhibere*. Verum quidem est, quod contra Marcionem 5. testimonio sensuum utitur ad comprobendam veritatem Carnis Christi

sti lib. de anima cap. 17. At exinde hoc solum conficitur, quod oculorum, & narium, & manuum sensus natura non mentiatur, dum in Sacramento panem sentiunt, ac proinde aliquid e natura panis ibi superfit, accidentia nimirum, quæ immediate sensus afficiunt. Quod vero ibi sit substantia panis, & non substantia Corporis Christi, id numquam somniavit Tertullianus; Sensuum igitur Testimonio tum est fidendum, cum illud fidele sit, neque verbo divino docemur nos ludificari, seu aliud sentire, quam sit rei veritas; vel eo maxime quod quidam sensus ne dicam omnes fallaciæ sunt obnoxii. Quæstio est apud Philosophos an sensus a Deo nobis fuerint concessi ad veritatem, ac rerum substantias cognoscendas, an autem solum, ad rerum qualitates, prout ad nostram Corporis conservationem adtinet, percipiendas. Nolo quæstionem summis argumentum in utramque partem agitatam heic dissolvere. Illud solum adfirmo, quod si sensus integri sint, ac sani, nobisque Corpora exhibeant, in circumstantiis, in quibus recta ratio nos ludificari nequaquam docet, quin & suprema Dei Autoritas nos ad id reapse credendum, quod sensus nos afficiendo, cogitationem nostræ objiciunt, cogit, ac movet, tantum abest, ut fallant, quin & ex illis veritatis ineluctabile argumentum sumamus. Jam videndum an tale testimonium nobis sensus præbeant in Sacramento. Videmus panis figuram, ejus saporem sentimus, & odorem naribus percipimus, ac tactu panem manibus contrectamus. Ergo, inquiunt Etherodoxi, substantia panis adesse oportet; nec unquam in sanam mentem venire debet transubstantiatio, quæ quator de v. omnium mortalium sensibus contradicit; quemadmodum Christum hominem verum, & non apparentem credimus, quia omnibus humanæ naturæ proprietatibus sensibilibus adfectum scriptura nos edocet fuisse, sunt enim proprietates, certissima substantiæ ibi latentis

tis signa . Ita Bingham loc. cit. ita Basnagius ad an. 33. n. 58. aliique . Verum non ita scripturæ divinæ, non ita Ecclesiæ, non Concilia, non Patres ita senserunt, neque hanc conclusionem deduxerunt, *quod ergo mens nostra non comprehendit*, (liceat mihi cum Calvino lib. 4. institut. cap. 17. dicere, quamvis is cit. loco incredibilia prorsus ac secum pugnantia de Eucharistia scribat) *concipiat fides* . Fides autem Catholica edocet credenda ea, quæ non videntur, cum sit sperandarum substantia rerum, & argumentum non apparentium, ac illi a Christo Beati dicantur, qui credunt, quæ non vident . Ac jure meritoque : quis enim unquam Deum, vel immateriales substantias vidit, aut sensibus illis quatuor percepit ? Ergo neganda illarum existentia ? In Christo Domino quatuor illis sensibus, sola humanitas percipiebatur, ergo illum hominem simplicem asseramus ? Non ita sane Tertullianus, qui cum optime nosset fidem ex auditu concipi, quatuor illis sensuum adfectionibus addidit & *fidelem auditum*, quin & Joannis, testimonium quod ibi recitat, visui, & tactui adjungit auditum, *quod vidimus*, (inquit), *quod audivimus* &c. Ut igitur ratiocinatio Binghami aliquo modo flaret, v. etiam sensum, auditum scilicet, debebat adjungere . Enimvero in hoc Sacramento fidei auditu tuto creditur, verbis scilicet Christi Sacerdotis ore prolatis *hoc est Corpus meum* . Christum hominem fuisse probabat, & optime quidem, Tertullianus ex scriptura, quæ illum naturæ humanæ proprietatibus adfectum asserit, at Deum etiam fuisse ex solo Apostolorum Auditui, & ex voce Patris de ipso in Jordane testificantis comprobatur . Sunt etiam nos fatemur, proprietates signa substantiæ latentis, nisi tamen fides, aut recta ratio nos retrahat, nobisque substantiam latentem excludat . Contradicit quidem Transubstantiatio visui, gustui, tactui & olfactui, at non auditui, non rectæ rationi, non fidei .

Ad summum igitur evincunt veritatis hostes, quod in Eucharistia adsint accidentia panis, & vini, & quidem ab omni substantia separata, ut ajunt Peripatetici, quæ accidentia sunt immediate subiecta sensuum nostrorum adfectionibus, quod si concedamus, nihil contra Catholicum dogma conficient, verum quidem est, quod hæc accidentia naturali ratione separari nequeant a substantia, at divina omnipotentia ea separari posse, Philosophi sanæ rationis haud negant: ac proinde sunt illa certissima signa substantiæ latentis, sed cum fide, vel recta ratione docemur, eadem a propria substantia separata esse, sensus nostri haudquaquam falluntur, cum proprium immediatum subiectum nobis representant, quo ipsi sensus adficiuntur. Coeterum neque id evincunt, cum enim accidentia a recentionibus Philosophis per sensuum varias modificationes, ac adfectiones exponantur, mirum non est si Deus Optimus Maximus ad humanæ naturæ modum se adtemperaverit, & in Sacramento seipsum nobis manducandum & bibendum exhibeat, illas easdem adfectiones in nostris sensibus excitando, quæ excitarentur si substantia panis adesset, neque falsa omnino signa, aut falsæ significationis Deus Author inde diceretur, cum clare declaraverit ibi nullam esse substantiam distinctam a suo Corpore, & Sanguine, quæ nobis edenda, ac bibenda nostro modo humano præbet, ut quemadmodum Corpus materiali pane alitur, ita anima nostra spirituali esca vegetetur.

Neque ullus e Catholicis fallitur, licet qualitates panis, & vini in Sacramento sentiat. Quod decipiantur Novatores, id ipsorum vitiotribuendum, cum verbo Dei fidem non habent, ac ex suis sensationibus vel substantiam panis ibi latentem, vel aliam, quæ hujus qualitates representet, deberent arguere: Ipsi vero substantiam solum panis instar Ebriorum, amentium, vel febri æstuantium, qui multa delirant, volunt agnoscere. Hinc

Hinc argumentum e Philosophia petatum contra ipsos in-
torqueo ; exponant nobis, quì mysterium Sanctissimæ Tri-
nitatis concipi queat? dicant cur ex natura humana in
Christo humanam personam non arguant? Hæc & alia no-
stræ Religionis dogmata ; si ratione humana infirma imbe-
cilli , finitaque , velint metiri , omnem religionem , quin
& Deum ipsum ipsorum , ac omnium creatorem & domi-
num abnegent oportet , & de ipsa eorum animæ substan-
tia , qua tamen hæc dubia movent , dubitent necessum est .
Et ita paulatim in ipsius naturæ effectis quæ nostram latent
cognitionem Sceptici , ac Pirrhonici erunt . Sed hac de re
jam satis .

Quamobrem ad sermonem Augustini ad recens Baptiza-
tos exponendum procedo , & licet adversario concedam
S. Augustini esse illum sermonem , ac integrum minimeque
mutilum nihil pro hæretica sententia sua concludet : *Hoc*
inquit Augustus , quod videtis in Altare Dei , etiam
transacta nocte vidistis ; sed quod esset , quid sibi vellet , quum
magnæ rei Sacramentum contineat , nondum audistis : quod
ergo videtis ; panis , & Calix ; quod oculi etiam vestri renun-
tiant . Quod autem fides vestra postulat instruenda Panis
est Corpus Christi , Calix Sanguis Christi . Breviter quidem
hoc dictum est , quod fidei forte , vestræ sufficiat , (enigitur
quid credere debeant , Christi Corpus , & Sanguinem contine-
ri sub speciebus panis ; & vini) : sed fides instructionem desi-
derat (nimirum exponendum suscipit , cur Sacramentum
ipsum in pane , & in vino institutum fuerit , &c. Tum infan-
tes inducit interrogantes , quomodo cum Christus in coelum
ascenderit , sedeatque ad dexteram Patris , est panis Cor-
pus ejus , & Calix , vel quod habet Calix , est Sanguis ejus ?
Ad hæc S. Augustinus *Ista fratres , ideo dicuntur Sacra-*
menta , quia in eis aliud videtur , aliud intelligitur . Quod
videtur , speciem habet corporalem , quod intelligitur , fructum
habet

*habet spirituales (Corpus scilicet Christi , quod mysticè
maestatum fructum nobis adfert , si cum illo charitate con-
jungamur). Corpus autem Christi si vis intelligere , Apo-
stolum audi dicentem , vos autem estis Corpora Christi
& membra (quia nimirum digne suscipientes Corpus ipsius,
membra ejus efficimur). Si ergo vos estis Corpus Christi
& membra , mysterium vestrum in mensa dominica positum
est (Corpus scilicet domini sub speciebus latens , quod est
mysterium nostrum , quandoquidem ejus membra effici-
mur per communionem) mysterium vestrum accipitis : Ad
id quod estis (per participationem) amen respondetis ,
& respondendo subscribitis . Audis enim Corpus Christi
(cum scilicet porrigitur , tunc enim dicebat Sacerdos :
Corpus Christi :) & respondes , Amen (ita olim responde-
bant fidei actum exercendo ii, qui communicabantur) : esto
membrum Corporis (per charitatis nexum dignamque susce-
ptionem) ut verum sit Amen (haudquaquam enim verum
Christi membrum fit , qui charitatis vinculo non sit colli-
gatus , quod vinculum adeo Evangelium inculcat) &c.
Adhæc quare in pane & vino Christus conficiendum volue-
rit Sacramentum hoc ostendere pergit , nempe ut caritatem
& unitatem fidelibus suis commendaret , nam de multis
granis tam panis, quam vinum constituuntur , & concludit:
„ Ita Dominus Noster J. C. nos significavit, nos ad se perti-
„ nere voluit , mysterium pacis, & unitatis nostræ in men-
„ sa sua consecravit. Qui accipit mysterium unitatis, & non
„ servat vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed
„ testimonium contra se „ Hactenus hunc sermonem expo-
suimus , & genuinum sensum hæreticis nihil prodesse osten-
dimus, cœterum S. Augustinum clarissime docuisse, ac pro-
pugnasse catholicum dogma , ex enarrat. 1. in p. 33. satis
adparet , ubi demonstrat quod legitur in Lxx. 1. Reg. 21.
ferebatur manibus suis in Davide secundum literam non
esse*

esse adimpletum, imo nec in alio nudo homine, *quis enim* inquit, *portatur manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo, manibus suis nemo portatur:* Impletum deinde hoc ait in Christo: *ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum Corpus suum, ait, hoc est Corpus meum, ferebat enim illud Corpus in manibus suis:* infaniam oportet, qui figuras, ac tropos hic perquirat. Sed missis his, aliisque innumeris Augustini locis, ad alia pergo, atque ne inutili repetitione Lectorem fatigem, ajo, frustra a Binghamo adduci S. Gelasium Papa de quujus sententia ex iis, quæ diximus respondendo, & exponendo S. Chrysostomum, Theodoretum aliosque, satis constat. Neque quidquam causam ejus juvat facundus, qui aliud non ait, nisi quod panis, & vinum in Eucharistia Symbola sint, & signa, quæ per verba consecrationis divinitus sanctificata, veram carnem, & sanguinem Christi continent, neque per consecrationem desinunt esse symbola ac signa, quamquam panis, & vinum convertantur in Corpus & Sanguinem Domini, & idcirco panis sacratus, seu panis species ac symbola non sunt Corpus Christi, sed illa continent mysterium Corporis Christi, mysterii, autem nomine arcanum, quid & ineffabile ab antiquis intelligi observavimus superius.

Demum, ut fine faciam, miror qua fronte citet pro se Isidorum, qui aperte scribit *hec autem duo sunt visibilia* (panis, scilicet, vinum) *sanctificata autem per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini Corporis transeunt:* igitur solum rationem assignat, quare Sacramentum in pane, & vino fuerit institutum, quia nimirum visibilis illorum substantia *exteriores hominem nutrit, & inebriat, ita verbum Dei* (Christus scilicet) *qui est panis vite participatione sui fidelium mentes recreat.*

Quod de Transubstantiationis vocabulo garriunt, id incredible-

credibilius est, etsi enim illis concedamus, hoc vocabulum a Lateranensi Synodo fuisse dogmatice definitum, quid conficiunt? Ecquis nesciat Ecclesiæ Dei Catholicæ morem hunc perpetuum fuisse, ut nova vocabula intruderet ad novas hæreses præfocandas aptissima? Eas vocum novitates Ecclesia semper abhorruit, quæ novitatem doctrinæ saperent. Coedant documenta ex Patrum Ecclesiarumque Testimoniis, quibus *impanationis*, *consubstantiationis* vocabula Lutherani iustificent. Cur quæso si nova doctrina in Lateranensi Synodo fuisset definita, nullus Catholicus Episcopus, nulla Christi Ecclesia restitit? Quæ ratio fuit Patribus illis, quod consilium, ut dogma, quod superat omnem humanæ imbecillis rationis concipiendi facultatem definierint? Quid, amabo, est, acceptum panem facere Corpus Christi, panem sanctificatum in Corpus Dei verbi transmutare, id quod est in Calice converti in illud, quod fluxit de Christi latere, ex pane fieri Corpus Dei, quid inquam hæc, & alia Ecclesiæ universæ, & Patrum omnium sæculorum verba aliud designant, quam quod *Transubstantiationis* voce designamus? dicent fortasse, mutationem, & conversionem, quæ dubio procul omni in accidentibus, & speciebus non fit, moralem esse, & non substantialem: at qui hæc cohærent cum illis Ecclesiarum, ac Patrum sententiis; dum inquirunt, Verbo Dei immutari naturas rerum, & quemadmodum aquam in vinum Christus convertit, ita vinum in Sanguinem suum convertisse, nosque hortantur, ut sine hæsitatione credamus panem post consecrationem non esse panem, sed mutari naturas elementorum quidquid nobis sensus exhibeant? sed satis hætenus cum Bingham disputavimus, nunc ad Samuelem Basnagium sermonem convertimus.

§. II.

BAsnagius ad an. Christi cit. 33. nu. 8. scribit : Panem Christo consecrante, fuisse mutatum dubitari non potest, fecus in Sacramentum dominici Corporis non migrasset. Nil tamen ea mutatione pani detractum, sed additum potius ut novos respectus induerit substantia ejus, non autem evanuerit, aut diffluxerit. Baronius quidem cum latinorum schola nobis Transubstantiationem obtrudit; quod temere ac inconsultè dictum censemus :

Ast temerè omnino ac inconsulte ipse loquitur, cum moralem hanc mutationem nobis obtrudit Ecclesiæ universæ, tam latinæ, quam orientali incognitam. Verba (inquit ille) sunt Pauli *Panis, quem frangimus, nonne communio Corporis Christi est?* 1. cor. 10. Cum autem nihili non sint accidentia, panis, qui non exstat, rei utique alicujus communio esse nequit. Panis igitur superfuit consecrationi. At quis ipsi dixerit nihili esse accidentia Panis? ea siquidem vel sunt separata ab omni substantia materiali panis, vel species a Corpore Christi in sensibus productæ. Species igitur, seu accidentia supersunt consecrationi, qua facta, frangimus quidem species, seu accidentia, & ita communicamus reapse Corpori Christi ibidem latenti. Sed ut magis confundatur hæreticus homo. Tres sunt (observo) Philosophorum Sententiæ de essentia Corporum. Prima Peripateticorum, quæ illam non in dimensione constituit, sed in eo quod extensionem naturaliter exigat, nam per hoc, ajunt, a spiritu sufficienter distinguitur res Corporea. Altera Recentiorum, qui in extensione Corporum essentiam reponunt, cum nequeat (ajunt) Corpus esse, aut cogitari, nisi extensum sit; sed fatentur tamen contineri idem Corpus nunc arctiori loco, nunc ampliori, easdemque partes habere pullum in ovo,

m

feu

seu plantam in femine , ac habeat pullus explosus , & arbor patula ; licet partes in ovo , aut in femine nondum ex involucris sint explicatae , sed compressae simul , atque contractae . Tertia eorum , qui contendunt incompertam nobis esse rerum omnium *essentiam* nec illam aliud censent , nisi quod sepositis omnibus proprietatibus , reliquum manet . Eligat Basnage , quae magis arrideat , sententiam , etenim optimè Catholica doctrina componitur cum illis : & in prima quidem , ac vltima planum est , quod in Sacramento proprietates Corporis accidentarie possint divina potentia separari ab ipsius essentia , hinc & illae cum maneant , possunt frangi , ac panis dici , & ratione illarum Corpus Christi frangi potest , & Panis appellari . Si vero secundam amplectatur , Christi Corpus panis dicitur , ut observavi n. 3. Quam autem frangatur , quaestio est , sicuti , & qua ratione totum Christi Corpus sub singulis Hostiae partibus contineatur . Nonnullis Theologis visum est , Corpus Christi totum esse in tota Hostia , & totum in singulis hostiae partibus ante separationem specierum , earumque fractionem : alii verò separatione earum facta in qualibet parte totum Christi Corpus agnoscunt , minime verò ante illam separationem . In Tridentina Synodo sess. 13. ea de re quaestio habita fuit , cumque Patres ex una parte non fuerint solliciti de Philosophicis , ac Theologicis Catholicarum Scholarum altercationibus , ex alia Joannes Æmilianus commemoraret varias Theologorum opiniones , ut narrat Pallavicinus lib. 12. histor. cap. 2. nu. 15. consulto hunc canonem tertium sic expresse-
runt : Si quis negaverit in Venerabili Sacramento Eucharistiae sub unaquaque specie , & sub singulis cujusque speciei partibus , separatione facta , totum Christum contineri . anathema sit : Ergo illud solum fidei dogma constitutum est , quod separatione facta , in qualibet parte Christi Corpus agnoscamus , si velimus ante separationem habuisse aliquam
exten-

extensionem actualem : videſis Thomiſtam recentioreſ Au-
ctorem tom. 1. de Re Sacrament. pag. 428. quæ ſententia ex-
plicari poteſt exemplo , quod legitur apud Samonam Gazæ
Episcopum . Eſt imago tua in ſpeculo pro chryſtalli exten-
ſione anguſtior, aut amplior ; ſi ſpeculum frangas , in uno-
quoque fragmine eandem imaginem videbis expreſſam ; *ita*
inquit Samona , & Caro Chriſti integra eſt in unoquoque
fragmento : vid. tom. 18. Biblioth. Patrum pag. 579. Sed in-
ſurgit Baſnage : quid Paulo rationis fuit , omiſſa prorſus
Corporis Chriſti appellatione , panis nomen perpetuo im-
ponere Sacramento, ſi Panis abſit ? Cœcutiat, oportet, Baſna-
ge hæc ſcribens, cum ſæpiſſime Paulus Euchariftiam Corpus
Chriſti appellet ; at demus verosimilia ipſum ſomniari ,
Paulo ratio fuit nomen *Panis* perpetuo *Sacramento* impo-
nere, cum Sacramentum noſſet conſiſtere non poſſe ſine ali-
quo viſibili ſigno , hoc autem eſt *Panis* , ſcilicet ſpecies &
accidentia Panis . vid. obſervat. 3. 5. & 6.

Tum num. 59. ſua ſomnia ex Juſtino Irenæo , Tertull.
Cypriano , ac Cyrillo Hieroſolymitano confirmare cona-
tur : quæ cum a nobis jam ſint confutata, pergo ad num. 54.
Ibi , Ut a Judæorum (ſcribit) Cœremoniis , Chriſtus Ba-
ptiſmum mutuatus fuerat , ſic ex Paſchate deſumſit Euchar-
iſtiam , ut hoc veluti vinculo utramque Eccleſiam, Judai-
cam , & Chriſtianam , una copularet , faciliorque ex veteri
Æconomia in novam foret migratio . Hæc ille . Sed non ita
Paulus , non ita Chriſtus ipſe : ille, omnia Hæbreis in figura
contigiffe, diſerte ait, Hic legem de ſe ſcriptam , ſe adim-
plere oportere dixit . Non ergo Judaicas cœremonias mu-
tuatus dici poteſt, cum illæ Hæbreis fuiſſe datæ in ſignum ,
& figuram ipſius Chriſti . Pater familias (ſubdit Baſnage)
mediam placentam in duo dividebat , maximam partem
propter ſe ſub mantili collocabat ad docendum , majores
ſuos , maſſam ſuam linteis illigatam ſecum detuliſſe ; alte-

ram vero partem in medio duarum placentarum statuebat. Singulis Scutellam, in qua dimidia placenta collocabatur, apprehendentibus, & elevantibus, alta voce ab omnibus cantabatur: *Hic est panis afflictionis & paupertatis, quem majores nostri comederunt in Ægypto. Quisquis esurit, veniat, & comedat; quisquis opus habet, accedat, & comedat de oblatione agni Paschalis*: Ex his petitam esse, & materiam, & verba Eucharistiæ, nemo non videt, utrobique panis consecratur; ut esset monumentum; utrobique verba oratione figurata, prolata: Panis quidem, quem attollebant Judæi, dum Pascha agebant suum, non erat ille ipse panis, quo Hæbrei duram in Ægypto vitam sustentarant, signum ejus erat, quo in servitutis Ægyptiacæ memoriam inducebantur, ut nil novi, peregrinive Apostolis Christi in sermone fuerit, quo Corporis Dominici nomen panis inditum est. Tam hic *Corpus Christi* quidem, quam ille *Panis afflictionis* dici potuit, quia uterque signum fuit, atque mysterium, alter mortis Christi, alter servitutis Ægyptiacæ. Hactenus Basnagium audivimus, sed non Christum, neque ejus Sponsam Ecclesiam: Itaque, quidquid sit de Hæbreorum ritu, mirari subit, quei maximum discrimen non viderit inter Pascha Judaicum, & Pascha nostrum, in quo Christus Sacerdos in æternum sublevatis oculis in cœlum, ad Deum Patrem suum omnipotentem, accepit panem, gratias egit, benedixit, ac fregit dicens *hoc est Corpus meum* Ubi, quæso, figuræ, ubi tropi in Christi sermone? in Patrum familias verbis clare Symbolum, ac signum exprimitur, & panis placenta vocatur, non ita in Christi verbis. vertant se Eterodoxi, quo velint, numquam tropos, aut figuras in Christi formulis reperient, nec unquam Apostoli, vel Ecclesia figuratas locutiones agnovit, curenim verba scripturæ in sensu literalis non accipiamus? fatemur quidem sæpe ea verba ad sensus methaphoricos amandari, at tum ea ita
sunt

sunt accipienda, cum in propriis verbis divinorum librorum aliqua invenitur ambiguitas, *quam non aut circumstantia Sermonis, aut interpretum collatio, aut præcedentis lingue solvat inspectio*; ut loquitur August. lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 4. num. 8. hinc & idem S. lib. 5. contra Julianum cap. 2. sensum literalem deferendum non esse, ubi perspicua est narratio, præscribit, nec addendum sensum nostrum divinæ scripturæ sensui, *non enim hoc fit humana ignorantia, sed præsumptione perversa*. Tum verò solum ad metaphoras, & tropos recurrendum, cum ex verbis scripturæ literaliter acceptis, aliquid fidei veritati, vel morum honestati repugnans sequatur, ut idem edocet lib. 3. Doctr. Christ. cap. 10. Has sanè regulas Ecclesia sibi in scripturis exponendis semper constituit. Has & Hæretici fervent, & statim, quantum a veritate aberrant, perspicient, neque in densam cavillationum ac interpretationum caliginem ingressi fuissent, qua nimium excæcati, neque cum Ecclesia, neque secum invicem concordant. Actum agerem, si innumeras ipsorum expositiones verborum Christi: *hoc est Corpus meum*: vellem singillatim percurrere, videsis Becanum, aliosque nostros Theologos; qui per otium eas recitarunt, & confutarunt; Hoc solum contra Basnage heic demonstro verba Christi *hoc est Corpus meum* non fuisse figurata. Quod ut demonstrem, ab eo doceri vellem, quid ex illis in sensu literaliter acceptis fidei, aut rectis moribus repugnans sequatur? conferat omnium sæculorum Patres divinæ scripturæ interpretes, & omnes in hoc concordantes inveniet, quod ea verba proprie, & literaliter sensu acceperint, Ecclesias omnes percurrat, & ab eis idem veritatis testimonium hauriet; Conferat Scripturas inter sese, atque ubique apertissime eas in eandem veritatem conspirare reperiet, quod enim Christus promiserat Johan. cap. 6. Se, scilicet, suum Corpus daturum in cibum verum, & Sangu-

guinem in potum, illud instituit, ac effecit in novissima Cœna. Cedat mihi Basnage, quibus verbis potuerit clarius sensa sua exponere Christus, si Catholicæ suæ Ecclesiæ tale, ac tantum charitatis pignus voluisset commendare? & reapse ubi Christus animadvertibat sermonibus suis, ob æquivocationem verborum in discipulorum mente gigni aliquam dubitationem, hanc studuit statim evellere, si quid tropice dicebat, adjecta explicatione notavit: adhæc Christus hoc Sacramentum loco *Testamenti* reliquit, in testamentis autem condendis verba plana, & apertissima debent esse, ne inter hæredes oriatur contentio: loquebatur etiam Dominus cum suis discipulis, non coram Iudæorum multitudine; nec petebat Audientium conditio, ut tropis, ac parabolis uteretur; Apostoli saltim orationis illius sensum scrutati fuissent, si tropice existimassent prolatam: aut si hæsitavissent animo, ipse Jesus rem explanasset, ne postea Ecclesia in fædissimum, horrendissimumque Crimen Idololatriæ laberetur. Ardentissimum præterea peragendi desiderium mysterii, separata benedictio utriusque elementi, nec non diligentissima Evangelistarum, & Pauli narratio satis ostendunt, Christum rem fecisse maximi quidem momenti, nec ulla Sermonis ambiguitate tegendam. Demum non ait Dominus *hic panis est Corpus meum* neque *in hoc loco est Corpus meum*: neque *hic panis est figura Corporis mei* non ait: *hic panis significat Corpus meum*: sed *hoc* (quod modo prolatione verborum meorum fit ex pane) *est Corpus meum*.

Tandem omnia antecedentia, & consequentia hunc textum perpendat & nihil reperiet, quod tropicam loquendi formulam sonet. Non ita sane de Paschate Iudæorum dicendum, in quo, ut vel ipse Basnage refert, clarissime figurata collucet locutio. Hinc Apostoli tot rebus, sermonibus, ac circumstantiis edocti, divinamque Christi omni-

nipo-

nipotentiam compertam habentes, nil novi, ac peregrini illis accidit, sed summa fide verbis Christi fidem adhibuerunt. Hoc satis dicta sunt Æquo Lectori.

At Basnagius adhuc in sua Hæresi pertinax subjungit: Præterea Coena Paschalis, & Eucharistia, materia non tantum, verborumve forma, sed & ritibus inter se similes erant. Ut enim post Coenam media nocte instante ex dimidia placenta, quam absconderat Pater familias, frustulum convivis porrigebat, sic Christus panem prius elevatum fregit, ac discipulis præbuit. Post comesum azymi, quo Coena claudebatur, frustulum, unicuique Scyphus plenus infundebatur, cui sic benedicebant: *Benedictus tu, Domine Deus noster, mundi Domine, qui creas fructum vitis similiter, & in Eucharistia Calix est, qui & Christo fructus vitis & Paulo Calix benedictionis dicitur, retenta & Hebræorum phrasi:*

Sed coecutiat procul dubio, oportet, Basnage, cum formam Eucharistiæ similem formæ Coenæ Paschalis fidenter adfirmat, cum toto Cœlo differat ut supra vidimus. Calicis etiam formam plane diversam fuisse constat, parum autem refert, si Hebræorum phrasim retinuerit, cum illa quid alienum omnino ab Hebræorum ritu significet. Quod ipsis Basnage verbis demonstro.

Scribit namque & post quædam interjecta dicit: Extruxerat Hebræorum legislator (Moyse) & Altare in Monte Sinai, & duodecim titulos pro 12. tribubus Israel: Holocaustorum, quæ mactata erant, dimidium Sanguinem super Altare sparserat, quo Deus adumbrabatur, reliquum verò sparserat super 12. titulos, qui Hebræorum gerebant figuram; ut sic in lapidibus Sanguine irrigarentur; alio quippe modo ingens populi multitudo irrorari non potuisset, prohibente exigua Sanguinis copia. Moses vero inter spargendum, hanc orationem adhibuerat: *Ecce Sanguis illius fæ-*
deris,

deris, quod pepigit Dominus vobiscum : Similiter Christus dum Sacrum discipulis propinaret Calicem dixit : *Hoc poculum est novum illud pactum per Sanguinem meum* : Est tamen inter utramque orationem aliquid discriminis . Moses enim de ipso victimarum Sanguine , verba sua prædicavit ; at Christus de vino sermonem enuntiavit suum . Sanguis victimarum fæderis legalis fundamentum & causa fuit, eo dedicati, & consecrati ; Eucharistiæ verò Calice, novum Evangelii fædus constitutum non fuit, sed divino Redemptoris Sanguine in Cruce fuso . Quacirca Calix a Sanguine Christi apud Lucam, Paulumque aperte distinguitur : *Hoc poculum est novum illud pactum per Sanguinem meum* : ut poculum sit solummodo & signum fæderis, & instrumentum, quo mens nostra Christi Sanguine respergitur . In instituta Eucharistia signum Sanguinis Christi fuit in Calice, in faciendo fædere Mosaico nulla Sanguinis pecudum imago adhibebatur :

Hæc Basnage, qui vera falsis permiscens, omnia sus deque vertit . Ac in primis discrimen orationis Mosaicæ, ab oratione Christi vel ipse agnoscit . Conferat Christianus lector utramque, & evidenter agnoscat maximum discrimen . Secundo, tantum abest, ut ex ritu agni Paschalis Calviniana hæresis ullo pacto cohonestari possit, quin clarissimè damnatur . Quod ut adpareat, ita discurre Agni Paschalis institutionem e divinis libris petens .

Cum Deus O. M. populum suum e captivitate Ægyptiaca liberare vellet, atque in terram promissionis deducere statuisset, Moïsem & Aaron misit ad Pharaonem, a quo signis, & portentis vix impetrarunt libertatem populi Judaici unum verò e signis fuit mors Primogenitorum Ægypti ab Angelo devastante illata . Ut verò Angelus ille Hebræorum primogenitos non occideret, Hoc signum Hebræis voluit Deus præbere, ut scilicet vespere agnum mactarent, ejus-

ejusque Sanguine illito postibus Judæorum signum Angelo daretur, & sic eas domos pertransiret, ac solos Ægyptiorum primogenitos percuteret. *Erit autem ait Dominus, Sanguis vobis in signum in ædibus, in quibus eritis, & videbo Sanguinem, & transibo vos, nec erit in vobis plaga dispergens, quando percussero terram Ægypti*: In tanti beneficii memoriam, Deus voluit, ut quotannis ab Hebræis agnus mactaretur, qui & Pascha, seu Phase Domini dicitur, est autem *Pesach* seu corrupte *Pascha*, ac *Phase* transitus domini ut dicitur exod. 11. v. 11. in cujus perenne monumentum ac signum, *Pascha immolare, celebrare facere comedere assare &c.* Hebraicis phrasibus divina scriptura passim Judæis præcipit. Igitur *Pascha* ex Hebraica phrasi non solum transitum Angeli, sed etiam solemnitatem Paschatis, illius ritum, mactatum agnum, ejusdemque immolationem, & sacrificium significat. Quare Rabbini, atque interpretes omnes illa verba *est enim Phase, idest transitus Domini* accipiunt pro agni oblatione, quin & eodem cap. v. 27. legitur *victimam transitus Domini*. Ergo *Phase* non est idem ac signum transitus; sed demus etiam, idem esse, ac *signum transitus* certe hoc signum vacuum non erat, & sine re in Ægypto, siquidem revera pertransiit Angelus, revera percussit primogenitos Ægyptiorum, revera domibus in superliminari, & in utroque poste Sanguine agni illitis, pepercit.

Videamus modo, an simile fuerit Pascha Christi. Cum nimirum ipse qui legem adimplere venerat, & quæ in figura Hæbreis contigerant, veritate perficere voluisset, atque Christianum populum, fidele verumque Abrahami, ac Israelis semen, e dæmonis servitute per originis, aliaque peccata oppressum, redimere voluisset, & in veram promissionis terram coelestem scilicet patriam, deducere constituisset, seipsum in cruce mactari, suoque Sanguine fide-

lium corda inspergi, ac lavari voluit, ut tolleretur peccatum mundi, & ita Angelus percutiens eos pertransiret, qui tali Sanguine inspersi essent, ac signati. Quoniam autem semel Christus mortuus est, æterna redemptione inventa, neque amplius moritur, idcirco antequam pateretur, pridie scilicet, Coenam cum discipulis fecit, & mirabili signo, ac perenni monumento novum pactum Evangelii, ac fæderis confirmavit, atque celebrandum ad alterum usque ejus adventum voluit. Signum autem, ac Symbolum suæ Redemptionis in Eucharistia constituit, maxime cum sub vini speciebus suum Sanguinem consecravat, quo fideles inspersi reapse in omnibus generationibus, incruentum suum Pascha celebrarent, ac significarent. Quamobrem Calicem aqua, & vino temperatum, in suum verum Sanguinem confecit dicens Matth. 26. *Hic est Sanguis meus novi Testamenti*, aut *Hic est Calix novum Testamentum in Sanguine meo* ut legitur Lucæ cap. 22. vel *Hic calix novum Testamentum est in meo Sanguine* ut habet Paulus 1. corinth. cap. 11. vel ut ex omnibus divinis libris, & perpetua traditione legitur in Canone Romano: *Hic est Calix Sanguinis mei, novi, & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Jam vero his præmissis, ad Basnage redeo, ac argumentum contra ipsum intorqueo sic; quemadmodum Hebræi in signum Paschatis, reapse agnum mactabant, ita Christiani in signum Christi, qui Pascha nostrum immolatus est in Cruce, revera Christum immolant, ac mystice mactant: & sicuti verum Sanguinem spargebant in signum Sanguinis illius agni, qui in Ægypto fuerat mactatus, ita & Christiani vero Christi Sanguine ore percepto in Eucharistia mentes suas respergunt. Unde exemplum quod Zvvinglio, postquam biduo apud Tigurinos de Eucharistia disputavit, prout ipsemet refert in libro, quem inscripsit *de subsidio Eucha-*

charistiæ insinuaturn est a Spiritu, de quo scribit idem: *Ater an albus fuerit, nihil memini*; ab iis, qui delitescunt in Tenebris frustra opponitur.

At, inquiet forte Basnage cum suis gregalibus tropica locutio apparet in verbis, quibus Calicem Christus consecravit. Ac primo, quia *Calix* translatitio sermone dicitur *Testamentum* quis enim sanæ mentis vas vino plenum proprie accipiat pro *Testamento*? Secundo: *Sanguis* non est proprie Testamentum, sed arrhabo, sigillum ac munimentum Testamenti, sed tamen per Synecdochen, qua pars pro toto accipitur, Sanguis Testamentum appellatur. 3. Christus seipsum exposuit, cum ait: non bibam de hoc genimine vitis &c. jam genimen vitis non est Sanguis.

Hæc & similia oblatrant Novatores, a quibus doceri vellem, quo authore, nisi dæmone, magistro, hanc dialecticam hauserint, ac didicerint, Tropicas locutiones in simplicissimis Christi verbis agnoscere? in verbis Lucæ: *Hic est Calix novum Testamentum in Sanguine meo*: Calix vox in propria accipitur significatione, cur & Sanguis in eadem significatione non accipiatur? Exod. 24. & Hæbr. 9. *Hic Sanguis Testamenti, quod mandavit ad vos Deus*: Sanguis de vero Hirci Sanguine intelligitur, quare ergo verba Matthæi cap-26. *Hic est Sanguis meus novi Testamenti*: in propria non accipiantur significatione?

Igitur ut Testamenta Sanguine confirmantur, ac morte testatoris, ita Christus novum Testamentum proprio confirmavit Sanguine reapse in Cruce effuso, ac mystice in Sacramento: ac propterea quod Lucas posuit in recto *καὶ τὸν δισθῆναι* novum Testamentum Matthæus, & Marcus posuerunt in obliquo *τῆς καὶ νῦν δισθῆναι* novi Testamenti adhæc Lucas non ait Testamentum tantummodo, sed Testamentum in meo Sanguine idem est autem *δισθῆναι ἐν αἵματι*: αἷμα δισθῆναι Testamentum in meo Sanguine, & Sanguis Testamenti inquit Grotius in

Lucam, quod & probat ex constructione in recto, *τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον* *qui pro vobis effundetur*, quod casu concordat cum *διαθήκης*, genere cum *ἁμαρτι*. Grammaticos desiderarem Novatores.

Sed sophismata eorum diluamus, Calicem translatitio sermone dici Testamentum, & nos ultro concedimus, sumitur namque continens pro re contenta, Sanguine scilicet, quo novum Testamentum confirmatur; adeo ut sensus sit: res, quæ continetur in Calice, est Sanguis meus, quo novum Testamentum confirmatur: unde falsum est, quod poculum, seu Calix a Sanguine ita distinguatur, ut sit signum fæderis, & quidem vacuum contento Sanguine. Quare autem Christus genimen vitis suum Sanguinem adpellet ex dictis in observationibus abunde constat: cæterum locus iste multiplicem patitur expositionem, qua de re vide scripturæ interpretes: atque hæc dicta nobis sint satis, neque quidquam addere nobis est animus, nisi ad ea, quæ num. 60. Basnage profert. Addamus, inquit ille, ex abundanti ritus Ecclesiasticos cum Transubstantiationis opinione pugnantes, quæ tamen Ecclesiam semper imbutam fuisse Baronius statuit. Ac primo Christianorum mos ille semper fuit, ut acceptam in mensa Sacra domi fervarent Eucharistiam. notabilia sunt ea de re verba Cypr. de Lapsis 176. *cum quædam Arcam suam, in qua domini sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne, inde surgente deterrita est, ne auderet attingere*. Concedam Basnage hanc aliquando invaluisse consuetudinem, at ex illa evincitur Christianorum fides, ac reverentia, utpote qui sine Corpore Christi diu manere non poterant. Si enim ibi solum symbolum agnovissent, cur quæso ignis inde surgens ab attingenda arca manibus indignis deterruit?

Hoc cine, ait ipse, religiosum factum, ut Deum suum a privatis mulierculis auferri, in vili forsan, putridaque Arcu-

Arcula recondendum paterentur? Sed non ita Christus nos docuit, qui cum Deus esset, humanam naturam assumere minime indignatus est, quin & cum hominibus etiam peccatoribus conversatus, tandem Sacrilegorum manibus se crucifigendum etiam tradidit. An & Deus ipse sua substantia non implet Coelum, & Terram, ac in vilibus quibusque rebus præsens non adest? Quemadmodum itaque nulla inde in Deum resultat vilitas, sic neque in Corpus Christi ulla cadit irreverentia, si in putrida arcula recondatur, caderet utique si indigne a nobis tractatur, & quidem in nostrum reatum, & condemnationem, utque non dijudicantes Corpus Domini.

II. Ait, si Sacramentum Eucharistiæ ipsissimum est Corpus Christi, Catechumeni ex Ecclesiæ limitibus pelli non debuere, dum consecrabatur, adesse potius debuerunt Sacrificio, ut meritos Deo suo redderent honores. At alia Patribus nostris fuit ratio dimittendi Catechumenos, scilicet ut magis in fide confirmarentur, atque aptius se ad religionem disponderent suscipiendam, unde ex hac disciplina confirmatur dogma Catholicum, nam Ecclesia Christi exemplo, qui se Judæis non credebat; & præcepto ne proiicerent Margheritas ante porcos, neve sanctum darent canibus, suis fidelibus dato informata, cum in Sacramento ipsissimum Christi Corpus agnosceret, non nisi renatis Deo per baptismum, & Spiritus Sancti septiformi gratia corroboratis, hoc Sacramentum porrigebat, atque notum faciebat.

III. Infantibus in sinu gestatis Sacra Corporis, Sanguinisque mysteria exhibebantur. Sacrificante Cypriano, Puella, cui idolorum panem mero mixtum præbuerant, secum Mater intulerat. Reluctanti *de Sacramento Calicis infusum*. Cypr. de Caps. 175. Pervasissetne per Ecclesiam ea consuetudo, si infixum animo fuisset, Sanctissimum Christi Cruorem verè Calice contineri, cum non raro sequerentur singul-

gultus, & vomitus accipientium puerulorum? ita Basnage: cui brevissime repono eam consuetudinem viguisse, quia ea veritas infixata animo erat; quænam autem ratio illis poterat esse dandi vinum non obstante eo periculo, nisi, quia Sanguinem Christi adesse credidissent?, summam sane adhibebant diligentiam, & anxie patiebantur quidquam de Calice Domini in terram decidere ut origenes loquitur, sed quia ea cura fieri non poterat, quin vomitus, vel singultus causa, aliquid in terram decideret, idcirco mos deinde invaluit quibusdam in Ecclesiis, non Sanguinem domini, sed vinum ejus loco pueris dandi; & justis de causis Tridentina Synodus Calicis usum laicis interdixit.

IV. Viguit apud Græcos, & latinos ea consuetudo, ut cum defunctis sepeliretur Eucharistia, ut patet ex vita Sancti Basilii, & ex lib. 2. dial. S. Gregorii Magni cap. 24. Admissa autem Transubstantiatione, ab impietatis crimine mos ille vix liberari potest. Ita Basnage, sed non recte, nam vel ex peculiari Dei instinctu factum id dicendum, vel ex summa in Christum Charitate (quamvis non secundum scientiam) a qua neque Defuncti viri illi separari se permittebant, atque ea forte de causa mortuis Cadaveribus aliquando Eucharistia data. Audiendus Balsamon in can. 83. Concilii Trullani, „ Quod autem Sanctis Antistitibus post „ mortem tradatur panis, & sic sepeliantur, existimo hoc fieri ad avertendos dæmones, & ut per ipsum, tamquam vaticum, deducatur ad Coelum, qui magna & Apostolica professione dignus est habitus, Verum dissimulare nequeo morem dandæ Cadaveribus, ac mortuis Eucharistiæ fuisse prohibitum can. 6: Carthag. 3. & can. 18. cod. Africani & can. 12. Antissiodorensis, ac Trullano can. 123. Sive quia Marcionitæ sicuti baptismum, ita & Eucharistiam, mortuis sine illis, dabant, sive etiam, quia quorundam hæc pia praxis ab ignorantia originem trahebat. Unde citati Ca-

Canones contra illam praxim urgebant verba Christi *accipite & edite* quæ Cadaveribus dici nequeunt, nec congruunt Defunctis.

V. Post consecrationem Græcis moris est aquam tepidam infundere Sacramento, qui ritus pugnat cum Transubstantiatione, ut observatum est Authori Anonymo qui contra Græcos tractatum edidit an. 1055. indict. 8. in Bibliot. PP. tom. 4. pag. 1303.

Sed non est hujus loci Græcanici hujus ritus originem, & symbola persequi, hoc solum contra Basnage adverto Græcos Recentiores, & quidem tam Orthodoxos, quam Eterodoxos illum ritum observare, quamvis certissime Transubstantiationem credant, ac profiteantur.

IV. Quidam olim teste Tertull. de orat. cap. 14. jejunium solvi censebant per sumptionem Eucharistiæ, jam isti non arbitrari non potuerunt quin materia corporea constaret dominici Corporis Sacramentum, in solo namque alimento corporeo sedari potest jejunium, cujus alimenti in nudis panis vinique umbris, neque vola neque vestigium.

At Basnage toto coelo aberrat, enim verò fatemur quidem hanc olim quorundam invaluisse opinionem, at nihil ex ea contra dogma Catholicum confici posse, vel ex eo patet, quod ex Ecclesiæ Doctrina Corpus Christi easdem adfectiones in nobis quas substantia panis, & Vini, si adesset, efficiat. Unde Priscis cum nota hæc essent, idcirco censuerunt solvi jejunium, per Corporis Christi in Sacramento susceptionem, uti & modo Tabacchi fumus, ac usus Orientalibus solvunt jejunium. Sed de hac disciplina alibi, nimirum in institutionibus nostris, ubi, & coeteros, quos heic breviter perstringo, Ecclesiæ ritus exactissime percenseo.

VII. At Basnage: in Eucharistia vim alendi, ac nutriendi Corpus, agnoscebant antiqui, quare Helias Patriarcha

Hie-

Hierosolymitanus, referente Cyrillo (vit. Sab. cap. 60.) octo diebus ante obitum, sola communione, & myſto liquore ad cibum uſus eſt. & deſacto reſurrectionem carnis Iræneus probat, ex eo quod a Corpore, & Sanguine domini alatur. Ergo in Euchariftia materiam alendæ carni idoneam agnoſcebant.

Quæſtio eſt, inter noſtros Theologos, primo, qua ratione anima noſtra Corpore Chriſti alatur, ſecundo, quæ ex Eucharifticis ſpeciebus vermes aliquando generentur. Longus eſſem, ſi ſingulas Doctõrum noſtrorum ſententias heic exhibere vellem, quamobrem unius S. Thomæ doctrinam proferam, is cum 3. p. quæſt. 77. art. 1. ex Peripateticis placitis accidentia materialia, & quidem realia ſine ſubjecto in hoc Sacramento permanere ſtatuiſſet, atque art. 2. concluſiſſet quod *neceſſe eſt dicere, accidentia alia, quæ remanent in hoc Sacramento, eſſe ſicut in ſubjecto, in quantitate panis, vel vini remanente*: art. 3. quærit, utrum ſpecies, quæ remanent in hoc Sacramento poſſint immutare aliquid extrinſecum, cui quæſtioni reſpondet *dicendum, quod quia unum quodque agit, in quantum eſt ens aëtu, conſequens eſt, quod unum quodque ſicut ſe habet ad eſſe, ita ſe habeat ad agere; quia igitur ſecundum prædicta (ar. 1. huius quæſt.) ſpeciebus Sacramentalibus divina virtute datum eſt, ut remaneant in ſuo eſſe, quod habebant, ſubſtantia panis, & vini exiſtente, conſequens eſt, quod etiam remaneant in ſuo agere; & ideo omnem actionem, quam poterant agere, ſubſtantia panis, & vini exiſtente, poſſunt etiam agere, ſubſtantia panis, & vini tranſeunte in Corpus, & Sanguinem Chriſti; Unde non eſt dubium, quod poſſunt immutare exteriora corpora*: Tum art. 4. quærens utrum ſpecies Sacramentales poſſint corrumpi, Reſpondet *dicendum quod corruptio eſt motus ex eſſe, ad non eſſe; dictum eſt autem ſupra (art. præced.) quod ſpecies Sacramentales retinent idem eſſe,*
quod

quod prius habebant, substantia panis, & vini existente; & ideo sicuti esse horum accidentium poterat corrumpi, substantia panis, & vini existente; ita etiam potest corrumpi illa substantia abeunte. Poterant autem, huiusmodi accidentia, primo corrumpi dupliciter: uno modo per se: alio modo per accidens. Per se quidem, sicut per alterationem qualitatum, & augmentum, vel diminutionem quantitatis: non quidem per modum augmenti, vel diminutionis, qui invenitur in solis Corporibus animatis, qualia non sunt substantia Panis, & Vini, sed per additionem vel divisionem... & per hunc modum manifeste possunt corrumpi huiusmodi accidentia post consecrationem; quia & ipsa quantitas dimensiva, remanens, potest divisionem, & additionem recipere, & cum sit subiectum qualitatum sensibilium, potest etiam esse subiectum alterationis earum: puta si alteretur color, aut sapor panis, aut vini. Alio modo poterant corrumpi per accidens per corruptionem subiecti: & hoc modo possunt corrumpi, etiam post consecrationem. Quamvis enim subiectum non remaneat, remanet tamen esse, quod habebant huiusmodi accidentia in subiecto, quod quidem proprium est, & conforme subiecto. Et ideo huiusmodi esse potest corrumpi a contrario agente, sicut corrumpebatur substantia Panis, & Vini, quæ etiam non corrumpebatur, nisi præcedente alteratione circa accidentia. Distinguendum tamen est inter utrumque modum prædictarum corruptionum: quia cum Corpus Christi, & Sanguis succedant in hoc Sacramento substantiæ panis, & vini, si fiat talis immutatio ex parte accidentium, quæ non suffecisset ad corruptionem panis, & vini, propter immutationem non desinit Corpus, & Sanguis Christi esse sub hoc Sacramento: Sive fiat immutatio ex parte quantitatis; sicut cum dividitur panis, aut vinum in tales partes, quod adhuc in eis possit salvari natura panis, aut vini: Si vero fiat tanta immutatio, quod fuisset

corrupta substantia panis, aut vini, non remanent Corpus, & Sanguis Christi sub hoc Sacramento & hoc sive ex parte qualitatibus; Sicut enim cum ita immutatur color & sapor, & aliæ qualitates panis & vini, quod nullomodo possint compatiri naturam panis, & vini: Siue etiam ex parte quantitatis; puta si pulverizetur panis, vel vinum in tam minutas partes dividatur, ut jam non remaneant species panis, & vini: Tum in responsione ad tertium. dicendum scribit, quod corruptio illarum specierum non est miraculosa, sed naturalis; præsupponit tamen miraculum, quod est factum in consecratione, scilicet, quod illæ species Sacramentales retineant esse sine subiecto, quod prius habebant in subiecto: sicut & cæcus miraculose illuminatus, naturaliter videt.

Art. 5. dubium movet utrum ex speciebus Sacramentalibus aliquid possit generari, ac Respondet: dicendum quod cum corruptio unius sit generatio alterius, ut dicitur in 1. de generatione, necesse est, quod ex speciebus Sacramentalibus aliquid generetur cum corrumpuntur; non enim sic corrumpuntur, ut omnino dispereant, quasi in nihilum redigantur; sed manifeste aliquid sensibile eis succedit: ac postea sententiam eorum recitat, qui ea, quæ generantur, asseruerunt non fieri ex speciebus Sacramentalibus, sed ex aere circumstante, quam Sententiam stare non posse scribit, quia contrariatur ei, quod ad sensum apparet. Aliorum sententiam refert, qui dixerunt quod redit substantia panis, & vini in ipsa corruptione specierum; & sic ex substantia panis, & vini redeunte generantur Cineres, aut Vermes, aut aliud simile, eamque confutat subdens: Nisi forte dicatur, quod in ipso ultimo instanti corruptionis specierum redit non quidem substantia panis, & vini, quia illud idem instans est, in quo primum habent esse substantiæ generatæ ex speciebus; Sed materia panis, & vini, quæ magis de nouo creata diceretur, quam rediens proprie

prie loquendo, & secundum hoc sustineri prædicta positio. Verum quia non rationabiliter videtur dici, quod miraculose aliquid accadat in hoc Sacramento, nisi ex ipsa consecratione, ex qua non est, quod materia creetur, vel redeat; melius videtur dicendum, quod in ipsa consecratione miraculose datur quantitati dimensionæ panis, & vini, quod sit primum subiectum subsequentiam formarum. Hoc autem est proprium materiæ. Et ideo ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensionæ omne illud, quod ad materiam pertinet. Et ideo quidquid posset generari ex materia panis, vel vini si adesset, totum potest generari ex prædicta quantitate dimensionæ panis, vel vini, non quidem novo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti:

Hinc cum accidentia virtutem substantiæ habeant, ad alius dubii resolutionem progreditur artic. 6. ubi accidentia nutrire posse asserit, ex eo, quod cibus nutriat, quia convertitur in substantiam aliti, cum autem species Sacramentales possint in aliam substantiam converti, eadem ratione possunt converti in Corpus humanum; tum illorum sententiam confutat, qui dicebant, quod non verè nutriant, quasi in Corpus humanum convertantur, sed reficiunt, & confortant quadam sensuum immutatione sicut homo confortatur ex odore cibi, & inebriatur ex odore vini.

Haftenus D. Thomæ Senfa aperuimus, quibus si Basnagio non satisfactum videatur, Baptistam Mantuanum in vi, fastorum scribentem audiat.

*Nam quæ panis erat, quæ vini essentia quondam,
Fecit, ut in Christi Corpus, sacrumque cruorem
Transierit subito, salvis utriusque figuris,
Huc æterna suas tulit omnipotentia vires,
Omnia, quæ peragit, seu sint ingentia, seu sint
Parva; pari conatu illi sunt omnia quæ vult,
Obvia; perfacili, quæ vult habet omnia, nutu.*

Sed pergit adhuc Basnage, & num. 61. alia ex Patribus in Transubstantiationem contraria argumenta videre se fomniat. Atque factum Gorgoniæ Sororis suæ Nazianzenum Orat. 11. collaudantem producit, quæ ex Antitypis pretiosi Corporis & Sanguinis Christi, quod recondiderat, illud lacrymis miscuit, ut sibi medicamenta compararet. Quin ex August. lib. 3. cap. 146. operis imperfecti adversus Julianum textum sequentem producit: *Erat apud nos Acatius quidam honesto apud suos ortus loco, clausis oculis se natum esse dicebat. Sed quia intus sanis palpebris non patebant, medicum eos ferro aperire voluisse, neque hoc permisisse religiosam Matrem suam, sed id effecisse ex Eucharistiæ Cataplasmate, cum jam Puer esset quinque aut ferè amplius annorum. Unde hoc se satis meminisse narrabat: Adhæc Ecclesiæ Hierosolymitanæ in moribus fuisse, ut fideles, qui ad participandam Eucharistiam accedebant, sensuum instrumenta suorum admoto Sacramento delinirent, quod Cyrill. Catech. mystica V. narrat.*

Præterea non semel perpetratum legimus, ut solemniore Hæretici damnatione ferirentur, & quod dictu quoque horribile videtur, atramento Sanguis Christi infunderetur. Id fecit Theodorus Papa, dum Pyrrhum Constantinopolitanum in pristinos errores delapsum excommunicatione feriit, quod & in Photii damnatione usurpatum fuisse, docet Nicetas in vita Ignatij.

Ad hæc, ad probandam veritatem Religionis, ut narrat Moschus in Prato spiritali cap. 291. in ferventem ollam stylita Orthodoxus: *Catholicæ Ecclesiæ sanctam Communionem iniicit: statimque fervens olla refrigerata est, & sancta communio permansit integra, neque madefacta est. Quam, & diligenter servavit, & ostendit nobis, cum ad illum venissemus: Severianus quidam (cap. 79. eodem referente) servum habebat Orthodoxum, qui acceptam die*
 Sacro

Sacro Eucharistiam in armario condidit. Dum negotiorum causa mittitur Constantinopolim, Dominus ejus Sanctas Eucharistiæ particulas reperit linteo involutas, quas instante Coena Domini cum servus necdum rediisset, comburare voluit; Verum aperto Armario vidit omnes Sanctas Particulas, culmos, & spicasse germinasse; Ex quibus infert Basnage constare videtur antiquorum sententia pugnans cum Transubstantatione.

Ast contrarium evincitur, etenim quæ productæ sunt consuetudines palam demonstrant antiquos præsentiam realem Corporis Christi in Sacramento credidisse, a quo omne bonum sibi derivatum iri credebant fideles, & in quo spem omnem collocabant, a quo excidere nefas ipsis erat. Quin ex iis aliisque miraculis, & signis in veritatis Christianæ confirmationem, arguunt nostri Theologi, atque Hæreticos debellant. Excesserint (demonstratio Basnagio) fideles nonnulli, ac Pii homines, at nullus ex dictis excessibus est, ex quo non adpareat Christianos, in eos declinasse excessus, quod ipsam veritatem Corporis Christi in Eucharistia inconcusse crederent. Sed satis Hactenus cum Basnagio, quædam modo corollaria ex Catholica Doctrina consectanea sunt delibanda.

ARTICULUS QUINTUS.

*Catholica Theoremata inferuntur, & à Dallæi
objectis vindicantur.*

EX dictis luculenter adparet frustra nobis ab Hæreticis maxime Dallæo opponi *Artolatriciam* seu, quod Pani divinum Cultum exhibeamus: sed ut Cavillationes Hæreticorum penitus dissentur, sequentia Theoremata præcipue

que contra Dallæum, Thesesque brevibus subjungam Periodis.

THEOREMA I.

*Domino Jesu Christo in Eucharistia existenti
latriæ cultus est exhibendus.*

Latria, inquit Augustinus lib.1. de Civit. Dei cap.1. *Secundum consuetudinem, qua locuti sunt qui nobis divina eloquia condiderunt, ea dicitur servitus, quæ pertinet ad colendum Deum*: Hoc igitur cultu adorandus est Christus Jesus, verus Deus, & Dominus universorum. In cujus nomine omne genuflectendum ut Apost. ait ad Philipp. cap.2. & Angelis ipsis hunc suum Primogenitum Pater Æternus adorandum præcepit, cum illum introduceret in orbem terrarum, ad Hebr. cap.1. Cum igitur Catholica fide doceamur ipsummet Christum revera præsentem esse, jure Trid. Syn. sess.13. can.3.: *Si quis dixerit (edicit) in Sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum &c. Anathema sit.*

At Dallæus lib.2. de objecto cultus latinorum c.1. Christus, inquit, Eucharistiam in Coena instituens, ac Apostolis edendam, & bibendam tradens, illis minime præcepit, ut adorarent: cum ratione autem & scriptura ipsa pugnat, ut quod ore sumitur, & in ventriculum mittitur, id ipsum tamen adoratur. 2. Apostoli Eucharistiam in prima Coena minime leguntur adorasse, quod non erant prætermisuri, si ea Christiani officii pars aliqua esset. Ita arguit cap.2. Adhæc subdit cap.3. tertium argumentum inde ductum, quod ex quadam Pauli disput. 1. cor. 11. constat non fuisse Christianis illius ævi Ecclesiis solenne Eucharistiam in sacro convivio adorare.

IV. Argumentum cap. 4. ex eo petit, quod Justinus ritum, quo apud nostros Eucharistiam celebrabatur, accuratissime semel, atque iterum describens, nullam ejus adoratae mentionem faciat.

V. argum. cap. 5. ducit a Constanti Scriptorum silentio, quotquot ex tribus primis Christianismi sæculis veri certique supersunt; quorum nemo uspiam meminit adoratae a se fuisse Eucharistiae. Hæc ille confidenter pronunciat.

Cui omnis Ecclesia in suis Liurgiis adorationem præscribens e diametro contradicit, ut legenti illas in nostro Codice luce meridiana clarius adparet. Vel ergo Ecclesia vni-versa Christi Sponsa, columna, & firmamentum veritatis, pro qua Christus oravit, ne deficiat, hætenus erravit, vel certam epocham hujus Idololatriæ (si illam talem cum Dal-læo delirantes fingamus) nobis adsignet, & vel unicam Christi Ecclesiam hoc adorationis officium reprobasse. Quin & non præcepisse, etiam ante XII. Sæculum, quin & sextum Sæculum, ut is actus Christo Deo persolvatur? Jam ad argutias impii hominis, breviter dicam, ac primo quidem, ab eo peto, ut cedat mihi ullum clarum Dei Testimonium, vel ulla Christi ad suos discipulos mandata ut ipsum adorent? Scio quid ipse reponit, scilicet fatis fuisse ad talem cultum ei exhibendum, quod ipsum verum filium Dei agnoscerent. Ergo Apostolis dicendo Corpus suum esse, & Sanguinem Eucharistiam, & quidem reapse, non figurate, fatis præcipit, ut Eucharistiam, seu ipsum Christum in Sacramento adorarent; de qua adoratione monendi non erant, bene autem de comestione, & de potu, atque de celebratione perenni tanti Sacramenti, cum enim fide firma Christi verba percipientes crederent, panem, & vinum fuisse in ipsius Corpus, & Sanguinem conversa, Religio erga Christum Deum ipsos ab his deterrere potuisset, neque sine potestate ab illo ipsis facta tantum Sacramentum celebrarem præsumsissent.

Ad

Ad aliud, quod urget argumentum, Responsio est illa, quam ipse recitat scribens: *Confiteor necessarios vitæ humanæ usus minime passos fuisse, ut Apostoli Christum, quicum erant assidui, Corpore prostrati jugiter adorarent, satisque fuisse; quod ait Bellarm. (de Euchar. lib. 4. cap. 30.) ut illum certis vicibus proni adorarent; alias autem mente, & animo venerarentur*: Cum enim recumbebant cum ipso Christo in Coena, necessarium non erat, ut exteriori etiam actu ipsum adorarent se prosternentes in Terram, neque enim adoratio necessario hunc exigit semper actum Corporis externum. Sane Maria Deipara infantem in sinu, & Simeon in ulnis gestantes adorarunt, quamvis in genua non legantur provoluti, nos etiam sedentes quandoque, imo & recumbentes Eucharistiam adoramus: quare autem Calvinianos tamquam impios, ac Religionis violatores adpellemus, evidens est, quando quidem nedum internis fidei veræ, Spei, & Charitatis Christum non adorant in Eucharistia, sed & nullo religionis actu externo colunt, quin & venerantes tamquam Artolatræ insani damnant. At cur, inquit ille, Judæi nullam mentionem de pane ex Christi præcepto ab Apostolis adorato in tota accusatione adversus ipsum fecerunt? Ratio in promptu, in primis enim illum ut blasphemum incusabant, quod se filium Dei diceret, stultumque habebant, quamobrem cum tota adoratio Huic innitatur, quod ibi sit Christus Deus, illud urgebant Hebræi contra Christum servatorem. Præterea a quonam talem cultum poterant edoceri? a Juda utique Proditore, at Judas nihil aliud fecit, quam ut avaritia ductus Christum traderet Judæis, nullam autem contra Christum Dominum accusationem eis detulit. Porro nescio, cur adorari nequeat id, quod ore comeditur, cum ea res divinum aliquid habeat, opportune heic Dallæo illud urgeo, quod Leontius in Dialogo cum Judeo productis illis Psalmistæ verbis *adorate scabellum pedum*

dum ejus urgebat, ut is reponeret Judæos non scabellum sed per illud Deum adorare; cui Christi cultor reposuit. *Scito & tu* (idem Dallæo repono) *quod etiam ego per Cælum, terram, mare, ligna, lapides, reliquias, templa, Crucem, Anglos, homines, per omnem denique creaturam visibilem, & non visibilem, omnium Auctori Domino, & factori, Soli adorationem, & latriam exhibeo.* Itaque adoramus carnem Christi, quam manducamus, ut August. enarrat. in dictum Ps. 98. num. 9. dicit, & Ambros. lib. 3. de Spiritu Sancto cap. xi. num. 79.

Sed jam tertium argumentum expendo, atque pronuncio falsissimum esse quod asserit, quin & ex illa disputatione evincitur adoratio Eucharistiæ; ibi namque Apostolus contra eos agit, qui indigne fumerent, & non judicarent Corpus Domini, unde & eos reos Corporis, & Sanguinis Domini pronunciat, & hominem probare seipsum vult Apostolus, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Si ergo Apostolus Cœnam Domini reverenter celebrandam voluit, quia in ea Corpus est Domini, ejusque Sanguis; adorationem eidem corpori debitam evidenter attigit, & cogitavit. Justinum adducit, at non majori felicitate, ac perspicuitate ipsi contradicit, nam certissima ibi Transubstantionis documenta exstant, & gratiarum actio, ac Populi acclamatio *Amen* quid aliud quam cultum latreuticum Eucharistiæ præstitum sonant?

Ad Argumentum ejus V. ex dictis abunde satisfieri potest, etsi enim illud concedam Dallæo (quod tamen negari jure potest) Scriptores illos Eucharistiam minime adorasse se meminisse, ex tali silentio nihil conficitur, cum Eucharistiam Christi Corpus, & Sanguinem esse plane depredicarent, eamque digne, ac reverenter fumendam constanter adseverarent, quæ sane sine latreutico cultu percipi nequeunt.

T H E O R E M A I I.

*Eucharistia in Templis religiose, ac diligenter est
adservanda.*

E Nimvero cum in ea Corpus Christi existat virtute consecrationis, certum est illam præsentiam Christi tamdiu permanere, quamdiu species non corrumpantur, ac proinde ea Christi præsentia permanens est neque in solo usu consistens, quod si semel admittant heterodoxi evidenter intelligent, Eucharistiam esse nedum religiose, sed & summa cura adservandam. Fatemur quidem prioribus sæculis sevientibus in Christianos persecutionibus, non facile eam adservari potuisse in Templis, seu Ecclesiis, seu Oratoriis, unde & mos ille invaluerat, ut domi, a quolibet fidelium, & in Eremo a solitariam vitam agentibus adservaretur Eucharistia ad usum viventium, & Viaticum Ægrotorum, quin & ad absentes mittebatur per Diaconos ad eundem finem, ut clarissime testantur Justinus, Tertullianus de Oratione, & ad uxorem, Clemens Alexandrinus in primo Stromatum, Cypr. de Lapsis. Basilii in Epistola ad Patriciam, Nazianzenus in Oratione funebri Sororis, Hieronymus in Apologia ad Pammachium, aliique permulti, quorum testimonia negare non audent Hæretici, quin & Bingham fuso calamo exscripsit lib. 15. cap. 4.

At Christiana religione ubique diffusa, constitutisque sacris quamplurimis ædibus, in iis servandam Eucharistiam optimo jure sancitum fuit, ita enim nullius commodo deest, & decentius custoditur, atque Canones varii conditi fuere ad majorem Eucharistiæ adservatæ reverentiam conciliandam & sensim erumpentes abusus tollendos. Sed de variis adservandæ Eucharistiæ modis, vide Martenium lib. 1. de

de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 5. art. 3. & alibi nos plenius disseremus.

Quæ cum Dallæo constarent, argumentum contra adorationem Eucharistiæ cap. 9. e pristina disciplina petiit, quia nimirum Eucharistia ad absentes absque ulla pompa, ulliusve cultus insignibus mittebatur, ac deferre batur, etiam a Romano Pontifice ad alios Ecclesiarum Pastores in signum communionis, ut ex Eusebio hist. lib. 5. cap. 26. aliisque monumentis constat. Sed ab illo doceri vellem in primis an lucernarum de die accensio Thurum adoletio, florum solutorum fertorumque oblatio, sint vel sola, vel præcipua, & quidem apud omnes omnino gentes cultus externi signa, quæ ab adoratione sint penitus indivulsa, & ita quidem, ut qui hæc signa non exhibet, verum latriæ cultum nullo modo censeatur, aut possit reddere? Si ea sit Dallæi mens, se suosque Calvinianos, qui talibus exterioribus signis Deum omnium Dominum non colunt, impietatis, & atheismi damnet. Si vero hæc, vel illa determinata cultus exterioris signa arbitraria judicet, atque ex vario hominum placito adsumta ad latreuticum cultum significandum, eccur Catholicæ Ecclesiæ morem, atque terminos a Patribus nostris constitutos homo Plebejus tam acri persequitur censura, & impie transgreditur? Igitur Dallæus temporum conditionem, locorum distantias, & Personarum statum, variosque adfectus attendere debuit, quin & varia cultus latriæ signa externa posse exhiberi, quamobrem si quando temporum, locorum, ac Personarum circumstantia, hoc vel illud signum reddere prohibuit, nihil inde concludendum, quod Eucharistia in Templis religiose, diligenterque adservanda non sit. Verum religiosum Eucharistiæ adservatæ cultum satis comprobant, quæ contra Basnagium aliosque ejusdem furfuris hæreticos hætenus exposuimus.

*Optimo Consilio solemne Festum Sacratissimi Corporis
Christi fuit institutum.*

Non est hujus loci disquisitio, quis primus tale Festum instituerit, atque proprium ejusdem solennitatis Officium composuerit, qua de re alibi agemus, illud solum heic contra hæreticos ostendendum suscipimus, quod ab Urbano IV. an. 1264. Pontificio Diplomate dato Urbeveteri die xi. Augusti quod incipit: *Transiturus de hoc mundo ad Patrem*, jure ac merito ad universam Ecclesiam idem solemne Festum extensum fuerit. Enim vero gratitudinis debitum, quo Catholici omnes recolere debent immensam in nos charitatem, quam Christus Eucharistiam instituens probavit; victoria, quam Ecclesia Catholica ex xi. & xii. Sæculi hæreticis retulit, qui veritatem Sacramenti negare ausi fuerant; ut quotidianæ in Eucharistia irreverentiæ refarcirentur stata aliqua die, qua fideles ad hujusmodi Sacramenti cultum specialiter excitarentur, optimam rationem præbuere Urbano IV. hoc Festum instituendi, seu extendendi, ut in suo Diplomate loquitur.

Sed Dallæus cap. 17. novitatem hujus Festi, cujus nulla apud veteres Christianos mentio, redarguit, atque exinde religiosum Eucharistiæ cultum veteribus ignotum conficere se putat.

Sed toto aberrat Cœlo; Festum Trinitatis Ecclesia celebrat, quod Festum Priscis Christianis erat ignotum, & sic innumera Festa hodie solemnissime aguntur, quæ apud antiquos non occurrunt. Quid inde? Alia scilicet temporum, locorum, personarumque circumstantia, aliam cultus formam exigit, de reali præsentia & Transubstantiatione nihil dubitarunt Prisci Fideles, hinc, &

117
variis cultus signis tantum Sacramentum adorarunt: quid ergo vetet, ut Pastor Ecclesiæ, cui ædificandæ, & regendæ Plebi Christianæ onus incumbit, ritus cum id expedire judicat, vel novos inducat, vel inductos aboleat?

Licuisse vult hominibus privatis Ritus Catholicæ Ecclesiæ, vel ab Apostolis traditos abolere, ut Calviniani fecere, & Pastoribus a Christo Ecclesiæ suæ regendæ Præpositis eam facultatem, ac potestatem factam negabit?

THEOREMA IV.

Cum Solemni Festo jure optimo instituta est processio, & circumgestatio Sacratissimi Christi Corporis.

IN omnem se vertit partem Dallæus, ut hosce Ecclesiæ Romanæ ritus sacrilegos ostendat; eamque consuetudinem ut contrariam Divinæ Scripturæ, & Apostolicæ Ecclesiæ incognitam Novatores damnant omnes.

Quidquid tamen sit, de illius institutione, ac Institute, illud certissimum est, hanc Ecclesiæ praxim non solum non pugnare cum Divina Autoritate, quin & conformem esse Sacræ Scripturæ, ac rectæ rationi; consequitur enim ex antecedentibus, religiosus hic cultus modus.

Quod vero olim solemnis hæc circumgestatio, & processio non fieret, congruebat illis sæculis, ut sacra scilicet mysteria Gentium Profanationi subtraherentur; hinc Ænigmatice de his Patres agebant, & clanculum accedebant ad illa fideles; nunc vero adversus Apostatas conscios Sacramentorum nostrorum, qui exierunt a nobis, palam colenda sunt, vindicanda, & quanta impletate ab hæreticis conculcantur, tanta religione a Catholicis asservanda.

THEOREMA V.

Laudabilis, & religiosa est consuetudo aliis quoque temporibus Eucharistiam exponendi, & circumgestandi, dummodo Episcoporum licentia accedat & reverentia erga Sacramentum atque fidelium devotioni consulatur.

Consequitur hujus thesitis veritas ex hactenus disputatis. At Dallæus cap. 10. 14. 18. & passim, has simileve fidelium pias praxes damnat, ac cum Antiquorum temporum disciplina committit, indeque arguit adorationem Eucharistiæ & Transubstantiationem antiquis ignotas fuisse. Æquissimum & ipse fatetur, est, ut his suppositis doctrinis, his, similibusve religiosi cultus officiis Eucharistia honoretur. Latini qui has doctrinas contra Antiquos statuunt, merito illam colunt. Veteres autem qui tales non fovebant opiniones, sed Eucharistiam signum Corporis Christi habebant & quidem ad esum institutum, religiosi hisce cultibus eam haudquaquam profecuti leguntur.

Sed aerem verberat, fidem enim immutabilem esse, nec ullis varietatibus obnoxiam, unam namque ac immobilem esse regulam Fidei Catholica edocet Ecclesia, at disciplinam ac ritus mutationi obnoxios asserit, proinde nil mirum esse debet, si variæ circumferantur variarum Ecclesiarum consuetudines, & disciplinæ, quas ab Episcopis probatas, quivis debet sancte inviolateque servare, quod jam a nobis dispiciendum est, etenim satis de Eucharistico Missæ Sacrificio disputavimus in hac sectione, & abunde Missæ essentiam, & originem declaravimus, plura in subjectis ad nostrum Codicem Liturgicum adnotationibus, atque Præfationibus, pleniora vero in Institutionibus damus.

S E C T I O T E R T I A .

*Quæ fuerit Antiquæ Ecclesiæ communis forma in Missæ
celebratione servata .*

Apostoli Christi exemplo prævio informati , & divina institutione edocti , atque potestatem sibi traditam perspectam habentes, & exploratam, post Spiritus Sancti in ipsos adlapsum 50. a Dominica Resurrectione die , & antiquam legem, ac Sacerdotium vetus penitus translatum, & novam legem fatis promulgatam optime agnoscentes , e Sionis Coenaculo , ubi congregati erant , egressi , populum Iudaicum ad poenitentiam hortari cœpere , & Christi Ecclesia fundare , ac propagare non destiterunt , conflata Ecclesia perseverabat in communicatione fractionis panis, & orationibus ; ut ex act. cap. 2. docemur . Etsi autem circa domos fidelium quotidie panem frangerent, ut ex Ritibus discimus ; Primum tamen Sacrum Missæ ritum in Sionis Coenaculo eos peregissee verosimile nobis adparet , etsi certo aliquo documento non constet . Multæ a Liturgicis Scriptoribus Quæstiones agitantur de hoc argumento , & Prima quidem, utrum ante Pentecostem Apostoli celebrarint ! Secunda , quis Apostolorum Primus hoc Sacrum fecerit . Tertia , qua lingua usi fuerint ? Quarta . An peculiaribus vestibus , & ab usu civili secretis fuerint usi ? Quinta , quo coeremoniarum adparatu , quibus verborum formulis illud celebrarint ? Hæc , & similia dubia moventur , ad quæ varii varia solent reponere, sed plerumque, nisi mea me fallat sententia , divinando .

Ad primam igitur quæstionem Theophylus Raynaudus lib. 1. de Missa sect. 1. cap. 1. varias congruentias affert , ut probet ante Pentecostem fuisse ab Apostolis Missam peractam . Albinus Flaccus lib. de divin. offic. cap. de celebrat. Missæ , & Hugo a S. Victore Petrum Apostolorum Prin-

Prineipem Antiochiæ primum Sacrificium celebrasse contendunt. At utraque opinio dissona videtur Sacro textui, & nulla idonea ratione firmata adparet ex dictis superius. Ad alteram Alterius Amasenus hom. de Principe Apostolorum, Card. Bona lib. 1. cap. 5. num. 1. Meratus in addit. ad Gavantum part. 1. pag. 29. Nemini convenientius hanc prærogativam, quam Petro Apostolorum Principi tribui scribunt. Genebrardus autem lib. de Apostolorum Liturgia, ac multi ante ipsum, & post eum, maxime ex Orientalibus Scriptoribus talem prærogativam Iacobo Fratri Domini Hierosolymorum Episcopo adtribuunt. Verum si conjecturis (quæ solum in hac quæstione adferri possunt) locus dandus, censerem primam Missam ab omnibus simul Apostolis iussu quidem Petri, & Jacobi ministerio, fuisse celebratam, quam conjecturam meam confirmare videtur S. Epiphanius in hæc. 79. scribens *Petrus, & Andreas, Jacobus, & Johannes, Philippus, & Bartholomeus, Thomas, Thaddæus, & Jacobus Alphei, & Judas Jacobi, & Simon Cananeus, & Matthias in complementum 12. electus. Hi omnes electi sunt Apostoli per orbem Sacram Evangelii functionem administrantes, unacum Paulo, & Barnaba, ac reliquis; & mysteriorum ordinatores fuisse cum Iacobo fratre Domini, & 1. Hierosolymorum Episcopo.* Quod autem Apostoli ita fuerint ordinatores, ut & Missam concelebrarent, inde conicio, quod ita omnium authorum discrepantes opiniones ad concordiam revocantur, & fanè Apostolos consuevisse simul Missam celebrare ex iis probabile fiet, quæ in dissertat. de ritu concelebrationis alibi a nobis dicenda erunt.

Ad Tertiam quæstionem Johannes Eckius lib. 2. de Sacrif. Missæ, respondet nedum Apostolos, sed & eorum Successores nonnisi Hebraica lingua usos fuisse in Missa celebranda usque ad tempora Hadriani Imperatoris; & tunc solum Sacerdotes coepisse in lingua Græca Sacrum mysterium

rium peragere asseverat. Verum nullo idoneo argumento hanc suam sententiam confirmat, quare existimo Hierosolymis Hierosolymitana dialecto ex Hebraica, & Caldaica linguis conflata, quæ Syriaca audit, Apostolos Missam peregrisse, & ubi per orbem dispersi fuere, eo idiomate in singulis regionibus usos, quod tunc illis commune, & vernaculum erat. Qui Apostolorum mos temporis progressu multis ac justis rationibus ab Ecclesia variis legibus fuit circumscriptus, cum linguarum maternas, ac vernacularum in sacris officiis usus plurima incommoda secum traheret. Qua de re in peculiari dissertatione pertracto.

Ad quartam quæstionem, varia sunt Eruditorum placita, & nonnulli quidem Apostolos non nisi Sacra indumenta adhibuisse contendunt, alii vero opinantur Apostolos ab initio nascentis Ecclesiæ communi indumento Sacris operatos fuisse; at temporis progressu ad conciliandam venerationem tanto Sacramento paulatim & ipsi Sacra indumenta adhibere, & suis successoribus illorum usum præscribere. Alii demum Apostolicos etiam viros vulgaribus vestibus pro temporum, & locorum circumstantiis usos fuisse censent. Res incerta est, quid autem verosimilius nobis videatur, ex iis, quæ alibi dicam in Benedictionibus vestium Sacrarum, lector coniicere poterit. Ad ultimam quæstionem; plana esset responsio, si Liturgias, quæ Apostolorum nomine insignitæ circumferuntur, genuinum ipsorum foetus esse constaret, sed cum sub iudice adhuc lis pendeat, hinc nihil certi statuere audeo. S. Gregorius Magnus Apostolorum hunc morem fuisse scribit, ut ad solam orationem dominicam oblationis hostiam consecrarent, eamque causam esse cur orationem mox post precem dicendam voluit, valde enim inconueniens videbatur, ut Precem, quam scholasticus composuerat, super oblationem dicere-mus, & ipsam traditionem (orationem) quam Redemptor composuit, super ejus corpus, & Sanguinem taceremus.

Q

Buo-

lib. 1. indict. 2. ep. 64. Quæ Gregorii verba Doctorum ingenia torserunt, cum constet Canonem Missæ Romanæ multis ante sæculis institutum esse, & *ita ab omni errore purum* ut loquitur Trid. Sess. 22. cap. 4. de Sacrificio Missæ *ut nihil in eo contineatur, quod non maxime Sanctitatem, & pietatem quandam redolet, mentesque offerentium in Deum erigat.* Is enim constat cum ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus ac Sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus. Sed nullam difficultatem in Gregorii verbis ego agnosco, si scopum ejus adtendamus. Siculi illum incusabant quod novos ritus ex Ecclesia Constantinopolitana in Romanam deduxisset. *Quoniam Constantinopolitanam, aiebant, Ecclesiam disponit comprimere, qui ejus consuetudines per omnia sequitur.* Porro una ex causis quæstionum erat, quod Sanctus Gregorius orationem dominicam post Canonem ubique recitandam constituisset, quibus Gregorius morem Constantinopolitanum se minime sequi, respondet, sed Apostolorum morem, qui ad eam orationem oblationis hostiam consecrabant. Quare autem precem a Scholastico compositam dicat & quæ ea fuerit, hic breviter indicandum, ne inutili repetitione lectores fatigem: atque ut varias Doctorum Sententias conciliem, observandum cenfeo *Scholastici* nomen a divo Gregorio usurpatum juxta receptum apud Scriptores Sacros dicendi modum pro viro docto, & erudito; vel pro proprio alicujus hominis nomine. Si primum, nihil obest, quin dicamus Canonem ab Apostolis eorumque proximis successoribus fuisse compositum: cum & isti hoc nomine insigniri mereantur: si secundum; Tunc Sanctus Pontifex ita explicandus, ut scholastico suo orationem dumtaxat aliquam, non integrum canonem tribuere contendat, veluti integra facti series insinuat; quod ut magis colluceat, adverto, Siculos de mutatione rituum S. Gregorio objectum fecisse. Jamverò canonis præcipua pars S. Gregorio antiquior certissime existit,

tit. Atque hanc solam partem a Gregorio additam canonem Romano *diesque nostros in tua pace disponas, atque ab æternæ damnatione nos eripi, & in Electorum tuorum grege iubeas numerari.* Post illa . *Hanc igitur.* Afferunt Beda hist. Eccles. cap. 2. Walafridus de Rebus Ecclesiasticis cap. 22. & Iohannes Diaconus in vita S. Gregorij cap. 2.

Mutatio igitur, quæ a S. Gregorio facta videtur, est, quod orationem Dominicalem mox post Canonem dici statuerit, cum ante S. Gregorium Hostiæ fractio præcederet orationem Dominicam, idque liquet ex Liturgiis Orientalium, atque in Ecclesiis Occidentis factitatum fuisse constat Primo, ex Augustino ep. 149. ad Paulinum, ubi post consecrationem panis, ejusque comminutionem, oratione Dominica fere ab omni Ecclesia petitionem totam concludi scribit. Secundo, hujus moris vestigia remanent in Gallicanis, Mozarabicis, atque Ambrosiana Liturgiis. Hinc Pontifex, ut Iohannes diaconus in vita S. Gregorij cap. 2. scribit. *Orationem Dominicam mox post Canonem super Hostiam*, (utique nondum fractam) *censuit recitari*, & in hac re Ecclesiæ Constantinopolitanæ ritum a S. Gregorio imitatum querebantur Siculi, ex Liturgiis namque ejus Ecclesiæ oratio Dominica post fractionem, & comminutionem, atque elevationem hostiæ recitabatur. Alia quorundam opinio fert, orationem dominicam olim ab universo populo adinstar orientalium fuisse recitatam in Ecclesia Romana, quem morem a Gregorio immutatum censent in eum, qui modo obtinet. Demum verosimilis videtur illorum expositio, qui Orationem Dominicam olim in aliquibus Ecclesiis haudquaquam recitatam arbitrantur, seque id ex Augustini Superius citato textu colligere autumant, quæ si stet conjectura, Gregorius ab omnibus Ecclesiis eam recitandam præscripsit, qua de re forte Siculorum conquestio facta legitur. Quidquid denum sit de S. Gregorij facto, certissimum tamen est, Apostolos præter ora-

tionem Dominicam, plures alios ritus usurpasse in Eucharistiae consecratione, recitabant namque institutionis historiam, ac alias orationes fundebant, ut mox observabimus, illud solum concedere haud gravamur, quod urgenti aliquo casu, Apostoli omitterent alios ritus, sola oblatione, & consecratione hostiae contenti, sine quibus sacrificii ratio consistere non potest. Si hæc fuerit Gregorii mens, & scopus hic fuit, vera dicit, atsi quis contendat, & S. Gregorium vel invitum ita trahat, ut Apostolos sola Dominica Oratione sine verbis institutionis consecrasset velit, hallucinatum fuisse S. Gregorium, atque memoria lapsum, vel meridiana luce clarius adparet.

Itaque Apostolorum ævo Missæ actio pluribus constabat partibus. Quæ autem illæ fuerint, cum ex divini eloquij verbis, cum etiam ex subsequentium sæculorum constanti, perpetuo, atque uniformi omnium Ecclesiarum usu, & disciplina, cognosci possunt; quamvis enim verba Christi ad Apostolos: *Hoc facite in meam commemorationem*. Præceptum celebrandæ ex instituto ipsius Eucharistiae contineant, formam tamen, qua celebrari debeat, non exprimant, nemo tamen Christianus dubitaverit, quin eandem edocti fuerint a Christo Apostoli, ut alia omnia, quæ ad Religionem Christianam constituendam pertinebant, maxime ubi post suam Resurrectionem 40. diebus illis apparebat frequenter, & cum iis loquebatur de Regno Dei, seu Ecclesia constituenda. Ab Apostolis eam formam acceperunt ipsorum Discipuli, quibus & peculiare ritus ad hoc ipsum Sacrificium conficiendum, quo & *majestas*, ut loquitur Tridentinum sess. 22. cap. 5. de Sacrif. Missæ, *tanti Sacrificij commendaretur*, & *mentes fidelium per hæc visibilia Religionis, & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur* tradidere, quum probe nossent, quanta religione, quantoque coëremoniarum adparatu Dei summi jussu, V. T. Sa-
cer-

sacerdotes victimarum Sacrificia offerrent, quæ veri huius sacrificii figuram præsignabant, neque homines in unam congregationem posse coalescere nisi certa aliqua, ac sensibili forma inter sese colligatos.

At quanam fuerit Apostolorum, & priorum sæculorum celebrandæ Eucharistiæ communis forma, de qua adhuc inter Novatores disputatur, paucis est aperiendum. Ac primò quidem, in unum conveniebant ad Dominicam Cœnam peragendam, ut constat ex Apost. in epistola 1. ad Corinth. & quidem probare se debebant ac digne disponere, ad Cœnam participandam, ne rei essent Corporis, & Sanguinis Domini. Hos conventus sacros de consensu Episcopi agebant, adeo ut firma ac legitima non haberetur Eucharistia quæ Episcopo celebrante, vel de ejus licentia, & concessione, non agebatur, unum scilicet Altare, unum Calicem, unum Episcopum cum Sacerdotibus, & Diaconis mysteriorum ministris agnoscebant, & ii, qui in separatos conventus sese dividerent, prophanum sacrificium facere censebantur. vid. Ignatii epist. ad Magnesianos num. 7. Cyprian. de unitate Ecclesiæ; nec non Cyrilli Cathecheses. Quod si aliquando Presbyteri ad offerendum mitterentur ab Episcopis in quibusdam peculiaribus locis, puta in carceribus &c. tempore persecutionum, Diaconum habere illos oportebat. Ex Cypr. epist. 5.

Statis locis conventus isti habebantur, in quibus Altaria, seu mensæ exstabant, quæ ut Christi Thronus in magna veneratione erant, neque ab aliis quam a Donatistis, Arianis, vel Ethnicis everfa, & profanata leguntur apud Optat. Milevitan. Athanasium, aliosque Antiquos Scriptores: *Habemus* scribit Apostolus ad Hebr. cap. 13. *Altare, de quo adere potestatem non habent, qui Tabernaculo describunt*: Et alibi *Qui Altari inservit de Altare vivere debet*: tum: *Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum* (1. Cor. cap. 10.)

Vasa Sacra, puta calicem, patenam &c. adhibita fuisse in dictis Conventibus nemo negabit, quin & aurea, ac argentea extitisse favientium persecutionum tempore, constat vel ex Gestis purgationis Cœciliani.

Statæ pariter erant, & dies, & horæ sacrorum conventuum, alias simul convenire nequibant. Quare vel Plinius Asiæ Proconsul lib. 10. Ep. 97. ad Trajanum Imperatorem (quam & memorat Tertull. Apologet. cap. 2.) de Christianis scribit, quod essent soliti statò die ante lucem convenire, carmenque Christo, quasi Deo dicere secum invicem &c.

In dictis Conventibus omnia honeste, & secundum ordinem fiebant, ut ait Apost. 1. Cor. 14. hinc & eos laudat, quod sicut eis tradidit, præcepta ejus tenerent, atque cap. 11. *cætera cum venero disponam*, inquit.

Ordo autem sacrorum conventuum hic videtur fuisse, ut veteris Testamenti libri, & ubi novum Testamentum scriptum fuit, ejus etiam legerentur, atque Psalmorum cantus, & modulatio haberetur, quam lectionem Divinarum Scripturarum conciones seu sermones, seu homiliæ ad Populum ab Episcopis, seu Presbyteris factæ excipiebant. Post lectiones, & tractatus, dimittebantur Catechumeni, tum Pœnitentes, & soli manebant fideles ut adparet ex Ambros. Epist. 14. ad Marcellin. soror. Augustino Serm. 49. alias 237. & Laodicæno can. 19. Qui pacis osculo se complectebantur, atque inimicitias, si quas exercuerant ad invicem, deponebant. Atque oblationem maxime panis, & vini offerebant, ut sacrificio communicarent. Oblatione facta, Orationes fiebant, ac preces fundebantur pro omnibus, etiam pro Infidelibus Imperatoribus. Canon deinde sequebatur, in quo hostia consecrabatur juxta Christi institutionem & mandatum, quem Dominica Oratio concludebat. Ad hæc Consecrata Hostia frangebatur, & cum ad distribuendum comminuebatur, ut etiam, ut imaginem Chri-

Christi confracti, & suppliciis lacerati referret, ut non pauci scribunt. Tandem populi communionem præibat confessio de veritate Corporis, & Sanguinis Christi, consequebatur gratiam actio, quæ cuncta concludebat. August. ep. 149. novæ editionis.

Hanc autem fuisse communem priorum sæculorum formam ad evidentiam patebit evoluenti sacras paginas, & Antiqua Scriptorum monumenta, lege si placet Iustini Apologiam secundam ad Antoninum Imperatorem, Clementinas Constitutiones, nec non Cyrilli Hierosolymitani catecheses mistagogicas. Porro ab hoc argumento ulterius, ac diffusiori calamo pertractando, data opera abstineo, cum in meis institutionibus plene disserverim, in quibus quæ sunt divinæ institutionis, nimirum panis virique preparatio, oblatio, consecratio, consummatio, & ipsius Sacramenti communicare volentibus distributio &c. declaro, Ad Apostolicam vero institutionem eas partes refero, in quibus omnes Christianæ gentes consentiunt, neque in divinis libris, vel Generalibus Synodis sancitæ leguntur. Ad Ecclesiasticas demum traditiones illas partes seu ritus amando, qui varii exstant in variis Ecclesiis, & quorum certam Epocham, certosque authores habemus.

At modus seu ritus, quibus hæc omnia peraguntur, verba quibus preces concipiuntur, ordo coëremoniarum, & reliqua minoris momenti, quæ ad disciplinam, & politiam pertinent, varia semper, & peculiaria fuere singulis Ecclesiis, neque ab Apostolis, Apostolicisque viris instituta fuerunt ut perpetua forent, & immutabilia, etsi enim Apostoli a Christo Domino edocti optime scirent multum ad unitatem Ecclesiæ conservandam, omnesque fidelium offensiones, ac scissiones amovendas, uniformitatem etiam in minutissimis rebus, & gestibus conducere, attamen cum ipsi, tum successores eorum divinam æconomiam imitandam sibi proposuerunt, quæ quamvis una, & simplicissima sit,

fit, in ea tamen spiritus est multiplex, & unicuique Rei a se ex nihilo effectæ providet pro sua natura, & exigentia, ut loquuntur scholæ, atque salva uniuscuiusque substantia, decori, etiam, & ornatui prospexit, & varias res, variosque rerum modos congruentissime condidit, qua varietate mundus circumvestitus divinam sapientiam, ac pulcherrimam æconomiam laudat, & nobis divinam speciem miro modo intelligendam exhibet, atque in ejus amorem vel invitos nos trahit. Itaque animadvertentes, ac præ oculis habentes varia hominum genia, varios eorum mores, consuetudines non paucas, idiomata diversa, Ritus, & cœremonias, vel in rebus politicis, differentes, quæ omnia si-
ve ex Dei institutione, sive ex hominum naturali constitutione, sive ex antiquorum traditione originem trahunt suam, ita Divinam Eucharistiæ celebrandæ formam cœremoniarum vario adparatu Ecclesiis, quas fundabant, tradiderunt, ut cujusque Regionis hominibus, eorumque moribus sese adcommodarent. Quæ innoxia erant retinere, quæ superstitionem redolebant, in meliorem, sanctioremque finem, & formam ab omni superstitione depurata, assumere, atque elevarunt. Hinc nihil mirum si diversitates in Liturgia occurrant; unus namque omnibus Christi Ecclesiis scopus, nimirum tanti sacrificii reverentia, & hominum utilitas. Quem Apostoli vario hominum genio indulgentes, diversis Liturgiis procurarunt, & quidem pro temporis locorumque circustantiis. Proinde quasdam Judeorum cœremonias ad tempus permiserunt, ubi Pax, & Quies Rei Christianæ publicæ expostulabat e. g. abstinentiam a sanguine, & suffocato, Circumcisionem etiam aliquando tolerarunt. Alias in Christianum usum adsumserunt observationes Sacras. Quin, & Gentilium etiam consuetudines innoxias, vel ab iis in malum finem invec-
tas ad Religiosum Dei cultum in Christianam veritatem converterunt.

Eadem potestate destruendi, & evellendi, ædificandi, & plantandi pro sua prudentia Episcopi Apostolorum successores ab iis ordinati, & a Spiritu Sancto positi ad regendas sibi commissas Plebes, Præditi pro temporum locorum, personarumque conditione varios ritus, diversas caeremonias, ac observationes Ecclesiasticas, aboleverunt, invexerunt, seu tradiderunt. Hanc autem authoritatem a Christo Apostolis, & ab his Episcopis factam, satis evincit vel ipsa diversarum Ecclesiarum consuetudo, atque in ritibus & caeremoniis varietas, quæ sane in libris Canonicis non occurrit, in quibus etsi quædam variantes occurrant lectiones, scriptorum scilicet incuria, vel oscitantia seu Interpretum minus adcurata versione, nihilo tamen minus in plerisque ita concordant, ut facile, quin & certo nobis constet, tales nos habere libros, quales a Canonicis Scriptoribus descripti fuere. Novimus quidem priorum sæculorum Patres, & Ecclesias quasdam peculiare in scripturarum album quosdam non retulisse libros, de aliquorum fide dubitasse, non quia Divina non pollerent authoritate ut Novatores nonnulli contendunt Tridentinum Canonem de Sacris libris, cum Laodicensi can. 60. committentes, sed quod de rebus nonnullis non declaratis, perspicuis & exploratis Ecclesia suum suspendebat iudicium.

Episcopi scilicet Divinam librorum Canonicorum originem, & Authoritatem agnoscentes, nihil illis addendum vel detrahendum censuerunt, sed iisdem sententiis, verborum formulis, ac dispositione eos libros sancte conservare, & suis Ecclesiis tradere studuerunt, quia nempe regula fidei, quæ una & immobilis est, in iis continetur; cætera autem disciplinæ cum esse scirent, & conversationis novitatem admittere, ut loquitur Tertull. de velandis Virginibus, pro sua authoritate, vel reformabant, vel conservabant, vel invehabant. Quod ex diversitate Liturgiarum, quæ in Ecclesiis circumferuntur, sa-

tis adparet, in quibus cum formam communem cernamus, ea irrefragabilis Authoritatis censenda est. Hinc Augustinus in ep. 54. ad Januar. alias 118. ex illo Apostoli *cætera cum venero disponam* scribit: unde intelligi datur (quia multum erat, ut in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem universa per orbem servat Ecclesia) ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diversitate variatur. Tantum vero aberat, ut hanc Liturgiarum varietatem antiqui improbarent, ut potius religiosissime servandas Patres omnes unanimi voce adseruerint, illorum namque vim Sacramentorum inenarrabiliter valere plurimum, & ideo contemptam sacrilegos facere, impiè quippe contemnitur sine quo pietas perfici non potest cum August. lib. 19. contra faustum cap. 11. agebant. Quin & idem S. Augustinus epist. 118. narrat sibi dubitanti de variis Ecclesiarum observationibus dixisse S. Ambrosium: *Ad quam forte Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi*: Et jure quidem, nam ut ipse August. in ep. 86. scribit: *In his rebus, de quibus nihil certi statuit Divina Scriptura, mos populi Dei, vel instituta majorum pro lege tenenda sunt, & ex aliorum consuetudine alios improbare, orietur interminata luctatio*, Consonat Hieronymus ep. 28. ad Lucinium. *Illud te breviter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiunt, ita observandas, ut a Majoribus traditæ sunt; nec aliorum contrario more subverti*. Hinc & Summi Romani Pontifices sedulo incubuerunt in id, ut unaquæque Ecclesia suos fervet ritus, utque nihil memorem de Romanis Pontificibus, qui nostris hisce sæculis hanc legem non semel confirmarunt, Tres solum non abs re fore judico, in medium proferre, Benedictum scilicet XIV. quem Deus diu fospitem in bonum Ecclesiæ fervet, sapientissimum, ac Fidelissimum Ecclesiæ Pastorem, & Ministrum, & Nicolaum Primum
hujus

hujus nominis , & S. Gregorium Magnum , hic scribens ad Augustinum Angliæ Episcopum *Cur cum una sit fides , sunt Ecclesiarum consuetudines tam diversæ , & altera consuetudo Missarum est in Romana Ecclesia , atque in Galliarum tenetur ?* interrogantem , respondit : *Mihi placet , ut sive in Sancta Romana , sive in Galliarum , sive in qualibet Ecclesia aliquid invenisti , quod plus Omnipotenti Deo possit placere , solícite eligas , & in Anglorum Ecclesiam infundas* : Ille ep. 2. ad Photium , de consuetudinibus (ait) *quas nobis opponere visi estis scribentes per diversas Ecclesias , diversas esse consuetudines , si illis Canonica non obsistit Auctoritas , pro qua obviare debemus , nihil judicamus , vel eis resistimus* : Benedictus vero XIV. pluribus Constitutionibus Apostolicis , quæ in ipsius Bullario occurrunt , Ritus Ecclesiarum Orientis Sancte servandos decrevit , & nonnullorum Episcoporum , qui proprios Ritus abolere fatagebant cum Christianæ religionis detrimento , audaciam repressit .

Negare fane haud potest , nonnullos Romanos Pontifices olim procurasse , ut Ecclesiæ omnes sese Romano ritus adtemperarent , ut hac uniformitate omnis scandali pusillorum occasio tolleretur , ast hoc ipsorum studium certis semper limitibus conclusum fuit , si nimirum Ecclesiarum peculiarium Romano Patriarchatui minime subiectarum accederet consensus , quo non accedente , nedum hanc non curarunt conformitatem , sed imo decreta semper renovarunt , ut quævis natio suos inviolate fervet ritus ; nam ut ait D. Bernardus ep. 77. ad Hugonem Victorinum : *Ibi unusquisque in suo sensu securus abundat , ubi aut certæ rationi , aut non contemnendæ auctoritati , quod sentitur , non obviat* : Sed de Romanorum Pontificum studio infra , nunc resumendo sermonem de Episcoporum Auctoritate in Liturgias , observo qua ratione ea sensim fuerit vel restricta , vel sublata , & quidem summo jure .

Enimvero hac auctoritate Episcopi nonnulli abute-

bantur ad suas hæreses insinuandas, vel ad novitatem in iis, quæ Divinam, & Christianam Catholicam institutionem respiciunt, inducendam: adhæc tanta libertas temporis progressu Christianam unitatem scindere, & charitatem offendere cum cœpisset; Hinc factum, ut potestas in ædificationem Christi Ecclesiæ concessa, non autem in destructionem, sensim sine sensu vel fuerit sublata, vel ita temperata, ut nonnisi accedente Synodorum sententia Liturgiæ condi potuerint & adhiberi etiam in peculiaribus Ecclesiis.

Ut autem breviter id demonstrem, per præcipuas orbis Ecclesias excurrere lubet. In Græca, igitur, Ecclesia, ex quo Constantinopolitano Patriarchæ primum post Romanum Pontificem locum adjudicarunt Chalcedonenses Patres, sensim Oecumenici nomen sibi adrogavit, & auctoritatem super cæteros Orientis Patriarchas usurpare cœpit, & Imperatorum suffultus præsidio Constantinopolitanæ Ecclesiæ mores, ac ritus omnibus aliis Orientis Ecclesiis adhibendos, & servandos tradidit ac præscripsit. Id constat ex libro 5. juris Græco Romani pag. 362. ubi interrogante Marco Alexandrino Patriarcha, an Liturgiæ Jacobi, & Marci recipiendæ essent a Catholica Ecclesia, nec ne, Theodorus Balsamon Patria quidem Constantino- politanus, at Patriarcha Antiochenus Græcorum, respondit: *eas utpote non Canonicarum Scripturarum numero additas, num. 85. can. SS. Apostolorum, & 59. can. Laodicensæ Synodi, enumerantes V. & N. T. ipsosque Apostolicos libros, qui soli nobis in usu esse debent, nullam sacrificii S. Jacobi, vel Marci mentionem faciunt: neque enim Catholica Sanctissimi, & Oecumenici Throni Constantinopolitani Ecclesia ullomodo eas Liturgias agnoscit. Pronunciamus igitur non esse has recipiendas; etsi enim ab iis factæ essent, ab omni usu vacare jubentur, ut & alia multa...* Quamobrem omnes Ecclesiæ Dei sequi debent

mo-

morem novæ Romæ, nimirum Constantinopolis, & Sacra celebrare juxta traditionem Magnorum Doctōrum, & Luminarium pietatis S. Johannis Chrysosthomi, & S. Basilii, ait num. 4. cap. 1. tit. 2. lib. Basilicon: de quibus scripta lex non est, morem, quo Roma utitur, servari oportet. Hinc ad Can. 32. Trullanum, ait Se cum Patriarcha Alexandrino hac de re coram Imperatore disputasse. Enim vero nobiscum, & cum Oecumenico in magna Ecclesia Sacra celebraturus, Jacobi Liturgiæ volumen observare voluit, sed a nobis prohibitus est, & se non secus ac nos Sacra celebraturum pollicebatur. Hæc Balsamon, qui paulo ante asseruerat, ab Antiochenis Jacobi Liturgiam non agnosci, Græcis scilicet, seu Melchitis, qui ab aliis secesserant Syris, ut fidem morefque Constantinopolitanos profiterentur.

In Ecclesia vero Antiochena Syrorum, licet Liturgia Jacobi agnoscat, atque usurpetur, nihilotamen minus ad illius exemplar variæ conditæ fuere, & usu frequentatæ Liturgiæ, nedum Patriarcharum nominibus, sed & Episcoporum authoritate insignitæ, & confectæ, & id non ex gentis genio, scribendique Patria Lingua facilitate ortum esse conjicio, ex eo, quod Nestoriani, licet & ipsi Syri, & linguæ suæ studiosissimi, tres tantum admittant Liturgias, quin & præstantissimis ac Sanctissimis viris, qui doctrinæ fama celeberrimi apud Syros habentur, nulla Liturgia tributa legitur, nisi Patriarchis, & Episcopis; non S. Ephremo, neque aliis, qui apud Syros in maxima sunt veneratione. Syriacæ ergo Ecclesiæ ea Disciplina fuit, ut Episcopi summam in Ordinandis Officiis, Precibusque disponendis haberent authoritatem; quæ authoritas major fuit, quam inter Alexandrinos Ægyptios, quamvis & isti Jacobiticæ Sectæ, quæ majorem Ecclesiæ Syrorum partem componit; quippe Alexandrinus Patriarcha longe plus inter subjectos sibi Episcopos poterat, quam An-

Antiochenus, cujus Dioecesis divisa erat in varias Metropoles. & Catholici duo Persidis, & Armeniæ, etsi Superiorem illum agnoscebant, pleno tamen jure Ecclesias suas regebant, quum præter ordinationem, nihil antiquæ jurisdictionis in eos retineret. Quare vero inter Syros Antiochenos plura, quam apud alios Orientales Sacra habeantur Officia, id etiam ex eo facile conjiciet Lector, nam inter Syros illos plus Doctrinæ Ecclesiasticæ fuit, quam apud alios, quod prope omnes libros Sanctorum Patrum Syriace habebant interpretatos. Unde facile ipsis fuit Officia nova scribere.

Quamquam tamen hac libertate gauderent Episcopi Syri, nihilominus & illa sensim sublata videtur; & Orthodoxos quidem quod spectat, Syros videlicet Maronitas, a Sæculo VIII. circiter moderatam conjicio, & Patriarchis unis reservatam, eo quia, post illud Sæculum nonnisi Patriarchæ Liturgias condidisse perhibentur, quorum & autoritas supra Liturgias ita restricta fuit in Novissima Synodo Libanensi celebrata ann. 1736., ut nonnisi accedente Episcoporum Synodo Patriarchæ insit.

Syri vero Jacobitæ Episcopis doctrinæ insignibus eam potestatem ad Sæculum XIV. usque fecerunt, cum ad illud usque Tempus Liturgiæ ab Episcopis compositæ exstent. Porro etsi Episcopi nonnisi pro subjectis sibi Ecclesiis Liturgias condere potuerint, apud Syros tamen, vel ipsa consuetudine inductum est, ut licite quilibet Sacerdos uti possit Liturgiis ab Episcopis diversæ Dioecesis, non tamen Nationis, ordinatis.

Nestoriani licet, & ipsi Syri, hanc potestatem suis Primatibus, Catholicis, seu Patriarchis a multis sæculis sustulisse videntur, cum nullæ apud eos exstent, nisi quæ Apostolorum, Nestorii, Theodori Mopsuesteni, ac Diodori nominibus sunt insignitæ. Idem de Armenis sentiendum, qui unam Apostolis tributam Liturgiam conservant. Hoc
idem

idem de Coptitis, Ac Æthiopibus dicendum est. Sed de Orientis Liturgiarum Authoribus alibi.

Modo ab Orientis ad Africanas Ecclesias gradum facio, quæ licet cum Romana Petri Sede contesserarint, ut scribit Tertull. de præscript. attamen ritum aliquantisper a Romano diversum habebant, quem Episcopi ordinabant pro sua autoritate prioribus sæculis, quæ tamen potestas variis Canonum Synodaliū sæculo potissimum quarto decretis, tum ad uniformitatem servandam, cum ad fidei puritatem conservandam, coercita legitur, adeout nonnisi a Synodis probatæ preces adhiberi potuerint. Synodorum canones require in dissertatione de Sacramento Confirmationis. Africanæ Ecclesiæ disciplinam secuti & Hispani, in pluribus Synodorum canonibus eam confirmarunt. Vide-
fis can. 1. Concilii Gerundensis an. 517. can. 2. Tolet. IV. & Bracharen. 1. can. 19. 20. 21. 22. 23.

Nec dissimilis fuit Gallicanæ Ecclesiæ mos, etenim in Concilio Venetico an. 461. celeb. can. 15. legitur *Rectum duximus, ut vel intra Provinciam nostram sacrorum ordo, & psallendi una consuetudo, & sicut unam cum Trinitatis confessione, fidem tenemus, unam, & officiorum regulam teneamus, ne variata observatione in aliquo devotio nostra discrepare videatur*: In Concilio Epaon. can. 27. *Ad celebranda divina officia ordinem, quem Metropolitanæ tenent, Provinciales eorum observare debent*: Similia occurrunt in Agathen. an. 506. can. 30. aliisque Synodis Gallicanarum.

Sed de his aliisque Ecclesiis, plura in singulorum Mis-
salibus libris, in quibus etiam tempora adnotabimus quan-
do, & quæ Ecclesiæ Romanum Ritum fuerint amplexæ.
Nunc de Ecclesiæ Romanæ disciplina nonnihil delibandum.

Itaque licet summam omnes agnoscerent, atque su-
premam venerarentur in Cathedra Petri, Christi Vicariam
potestatem, in ea namque *semper viguit Apostolicæ Cathe-
dræ*

dræ Principatus Aug. ep. 162. quare Tertull. cap. 36. de Præscriptione veritatem scire cupientibus, percurrentas Apostolicas Ecclesias scribit, & *Romanam præsertim, cui totam doctrinam cum sanguine suo Apostoli profuderunt*. Et Iræneus lib. 3. cap. 3. *Ad hanc ait, Ecclesiam propter principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio*: Quamvis inquam omnes Ecclesiæ hæc de Romana sententia foverent Ecclesia, & præcipue Occidentales omnes, quibus Romanus Episcopus Patriarchatus etiam jure præsidebat, Nihilotamen minus vel in ipsa Italia, ejusque adjacentibus Insulis non omnes Ritus Romanus exactissime servabant, quin & peculiare Episcopi, suis Ecclesiis proprias quandoque Liturgias tradebant. Qua de re postea verba faciam. Atque sectioni finem imponam, in qua satis actum est de communi forma Liturgiarum, atque de varietatibus quæ in iis occurrunt, verasque illarum causas & origines aperuimus.

Ultimam demum causam, cur diversis Ritibus singulæ nationes uterentur, ex eo deducit cl. Casalius de veteribus Sacr. Christ. Ritibus cap. 9. quem alii postea exscribere, quoniam tempore Tyrannorum favientium in fideles, non poterant isti in unum cogi ad statuendum communibus suffragiis de uno Ritu Missæ celebrandæ, sed unaquælibet Gens traditiones suorum Apostolorum servabat. Hanc verò data opera omiseram, quia licet mihi haudquaquam displiceat, undequaque tamen ea mihi non probatur; cum & in Synodis Generalibus habitis, Ecclesiæ pace data, de uno Ritu statuendo, actum fuisse non legamus.

S E C T I O Q U A R T A

Quo tempore scribi cœperint divina officia.

Bingham Orig. Ecclesiastic. lib. 13. cap. 5. §. 3. inquit, cur nulla ex antiquis Liturgiis perfecta, & integra hodie superstes sit, quales fuerunt in prima sua origine in usum particularium Ecclesiarum compositæ; primam rationem ex Episcoporum libertate repetit, quum enim tales particularis Ecclesiæ ufui destinatæ essent, non adeo magna opus erat sollicitudine, siue communicandi, & diffundendi earum notitiam ad Ecclesias alias, siue eas integras conservandi, & propagandi ad posteros, qui ad earum usum non stricte erant adligati, sed alias pro suo lubitu faciendi habebant libertatem; tum aliam subdit inquit *deinde non est improbabile ut scriptor quidam Gallicanus recentior* (Eusebius Renaudot. dissert. 1. tom. 1.) *observavit, antiquas Liturgias per aliquot sæcula fuisse tantum certas formas divini cultus memoriæ mandatas, & ex praxi cognitæ potius, quam literis consignatas, quæ una sola via est, qua istiusmodi monumenta tuto ad seram posteritatem transmittuntur;* Hæc Bingham. Cum autem de Episcoporum libertate jam egerimus, altera, & quidem operosa, ac ardua ratio ad exactam Criseos regulam examinanda a nobis hoc loco venit. Quoniam autem adversarij sunt multi, & in quæstione admodum obscura, obscuris, confusisque periodis ii scribunt, nos perspicuis sententiis, certaque methodo eam pertractandam ita suscipimus, ut & sophismata omnia diluamus, & nostras observationes virorum Doctorum iudicio, ac censuræ submittamus, nihil tamen Sciorum, quibus sæculum nostrum abundat, dictæria estimaturi.

Secernendæ igitur sunt quæstiones variæ, quæ institui possunt, ac primo quæri potest, an prioribus sæculis Presbyteri ex memoria Sacram celebrarent Liturgiam, an vero

in sacrificio peragendo uterentur scripto aliquo, seu Missali libro. Secundo, an liber ullus exstiterit, in quo Liturgiæ descriptæ essent? Tertio, an liber ille unicus esset, seu omnia complecteretur, quæ nedum in sacrificio celebrando fieri assueverunt, qualia nostro ævo Missalia plenaria audiunt, sed etiam omnes omnium sacrorum Rituum functiones, & officia omnia Sacra, vel minutatim descripta contineret, An vero ut & Missæ varia erant librorum genera, sic & reliquorum sacrorum ordines in diversos partirentur Codices? Tertio, An Præfati Rituales libri a Psalmorum, aliorumque Sacræ Scripturæ libris distincti secreteque fuerint? An vero potius in unum volumen una cum iis conclusi.

Quarto; Vtrum ii Rituales libri ad arcani disciplinam, si quando exstiterint, pertinerent, ac proinde cautissime in Cymmeliis Ecclesiarum, vel penes Episcopos, custodirentur, ne ad prophanas manus devenirent, vel in vulgus traducerentur? Quinto, An supposito, quod pertinerent ad Arcani disciplinam, iis Episcopi, ita uti potuerint, ac debuerint, ut inviolatè, sancteque nihil iis addere, vel detrahere fas ipsis esset, ac proinde in Canonorum librorum censu haberentur? Sexto Quo tempore primum scribi coeperint, an sæculo quinto, an verò ante illud sæculum, & quidem adeo ut certa epocha figi nequeat.

Ad hæc quæstionum capita, varia fuerunt Auctorum placita, diversæ sententiæ, conjecturæ non paucæ. Quid Ego sentiam, paucis aperiam, tum aliorum sententias examinandas suscipiam.

Quæstionibus fit satis .

Quid autem verosimilius mihi ad pareat in hoc §. exponam; & conjecturis locum tribuam, ubi certa documenta non suppetunt, sed ita, ut quantum fieri poterit, non inanes illæ sint, quales pleræque Criticorum quos carpemus, sed certa quædam fundamenta, quibus insistant, constituentur.

Ad primam ergo quæstionem, distinctione opus est, nam vel de omnibus Liturgiæ partibus, vel de aliquibus institui potest; præterea, aut de Episcopis quæstio procedit vel de Presbyteris, & si de præbiteris, vel de omnibus, vel de aliquibus, & quidem vel in omnibus sacrificiis peragendis, vel in quibusdam tantum. Quibus distinctionibus præmissis, facilis erit quæstionis resolutio. Constat namque primo, partem Liturgiæ fuisse, & sacrorum divinorumque librorum lectionem, quorundam vivorum, nec non Defunctorum commemorationem, Psalmorum etiam, atque Hymnorum modulationem, quæ non nisi scripto consignari, & ex eo recitari plerumque poterant. Neque enim verosimile est Episcopos, Præsbyteros, vel Diaconos, semper, & omnes, ac singulos, atque ubique locorum, tanta memoria, vel scientia præditos fuisse, ut divinos omnes libros, Defunctorum & Vivorum diptychas, nec non Psalmorum hymnorumque verba, & sententias memoriter scirent, aut spiritu prophetiæ Scientiaque infusa præditi hæc omnia extempore recitarent. Constat secundo, Presbyteris numquam licuisse propria auctoritate, & non accedente Episcoporum consensu, orationum, precumque formulas maxime quæ Canonem Missæ componunt, concipere, & in Missa usurpare, atque propterea præscriptas ab Episcopis formulas vel ex solo auditu, vel ex scripto aliquo,

memoria tenere debebant, & ita, ut perspicue atque facili negotio recitare nullo verborum sensu immutato, sed & alta voce, ut a fidei populo audiri possent, & apta hujus responsione statim acclamari. Quod autem Præsbyteri omnes tanta pollerent memoria priscis sæculis, quanta posterioribus certum est non fuisse præditos, is nobis suadebit, qui naturam humanam immutatam fuisse, & hominum mores penitus penitusque quatuor Sæculorum decursu tanta novitate abalienatos demonstret. Scimus enim an. 541. quosdam extitisse nedum Præsbyteros, sed & Episcopos, qui tanta ignorantia laborabant, *ut quidam etiam inter eos invenirentur, qui nec ipsam vel quidem Sacrosanctæ oblationis, vel Baptismi orationem tenerent, aut scirent, ut loquitur Justinianus novella 37.*

Novi a Petro le Brun hanc novellam adduci, ad confirmandam suam opinionem, quod omnes Episcopi & Presbyteri ex memoria debuerint Missam, & Baptismum administrare, atque scire, quo ferme pacto symbolum non scribebatur, neque legebatur, ut August. de symbolo ad Catechumenos ait: *sit vobis codex memoria vestra*: Unde is concludit artic. 5. dissertationis primæ, quemadmodum Symbolum scripto haud quaquam consignabatur ita neque Liturgiæ.

Sed pace tanti viri dictum sit, erravit, ut opinor, dum hæc scripsit, enimvero, ut a Symbolo exordiar, evidens est illud scripto fuisse consignatum, licet summa religione occultum teneretur, neque illud solemniter Cathecumenis traderetur ab Episcopis, nec ab iis redderetur ex scripta aliqua charta, sed tantum memoria tradebatur & reddebatur; quoniam autem non omnes tanta pollebant memoria, ut licet brevissimum esset, illud tenerent, quin fieri poterat ut auditum ab Episcopo ex ipsorum memoria deleferetur, hinc Augustinus Cathecumenis permisit ut privata recensione scriptum penes se haberent. Sed audiamus Augustinum & qui-

quidem eadem pagina, quam Brunus citat, scilicet 548. lib. 6. ad Catechum. ubi de Symbolo: *Quatidie apud vos dicitur: Symbolum nemo ut legi possit, scribit, sed ad recensendum, ne forte oblivio deleat, quod tradidit diligentia. Sit vobis Codex memoria vestra*: Pro sua opinione citat etiam S. Hieron. epistola ad Pammachium, ubi S. Doctor Symbolum fidei, ac spei nostræ charta, vel atramento non scribi ait. At doctissimus hic sæculi nostri Scriptor, qui Theologos de schola carpit, Missalemque Romanum S. Pii V. jussu editum, ac Pontificum authoritate comprobatum, corrigendum in nonnullis depredicat, in sua de Spiritus Sancti invocatione dissertatione, S. Hieronymi epistolam, vel integram non legit, vel oscitanter ita oculis obversavit, ut quæ suæ hypothesei faverent, videret. Enimvero per eam ætatem, & ante Hieronymum Symbolum scriptum fuisse certissimum est, Hieronymus itaque nos Symbolum mente & corde tenere debere vult, neque solum chartis facile evulgandis ipsum committere contenti simus ad Judæorum instar, qui carnali modo divinam commentantes legem, illius mandata in charta, & non in corde, nec opere tenebant alligata. Hunc sensum Hieronymi, hunc scopum fuisse facile animadvertit, qui sincero oculo, & mentis perspicacia illam epistolam perlegat.

Ut ergo ad propositum redeam, nihil mirum cuiquam videbitur, si Symbolum a Cathecumenis exciperetur, & redderetur ex memoria, cum brevissimum illud esset, & facili negotio teneri posset, ut & modo fere omnes nedum in Missa, sed & in cæteris officiis sacris, vel etiam privatis, illud recitant, illud namque inter prima christianæ Religionis rudimenta vel infantes discunt. Non par est ratio de Missa, aliisque Sacramentorum orationibus, quæ cum longiores, ac variæ, diversisque actionibus distinctæ, atque discretæ sint, non adeo facili negotio ita memoria ab omnibus teneri possunt, ut codex illarum sit memoria,

Ne-

Neque melius ratiocinatur ex novella Justinia ; enimvero Justinianus in ea Episcoporum ac Presbyterorum ignorantiam, ac pravos mores redarguit, quoniam Canones conculcarent, & tam crassa ignorantia laborarent, ut Orationes Missæ & Baptismi neque memoria tenerent, nec legere scirent, neque libros haberent, unde eam notitiam obtinere possent, hos autem defectus inde natos ait, quod sacri Canones, maxime de celebrandis annuis Synodis Dei instinctu conditi executioni haud mandarentur, in quibus de Episcoporum, & totius Cleri doctrina, ac disciplina agebatur. Hunc scopum Justiniani, fuisse vel ex ipso novellæ proloquio collucet. Quare merito dicitur : *tenerent, aut scirent* : quod autem Justiniani ævo Liturgiæ scripto fuerint consignatæ certissimum est, vel juxta Brunianam hypothesein, qui sæculo V. divina officia scribi cæpisse fatetur.

At Justinus in altera Apologia, Antistitem Missam celebrantem exhibet, & fusiori quidem formula : *quantum pro virili potest preces, & gratiarum actiones fundit*. Inquit Justinus. Ergo infert Brunus, constat primo Orationes non fuisse ita statutas, ut nihil illis addere, vel ex eis detrahere liceret. Secundo, nullus exstabat liber, quo uteretur celebrans.

Dialecticam desidero, in homine, qui critices regulas sibi fervandas adsumit. Demus enim Justinæ ævo in ipsius Ecclesia Sacerdotes nullo scripto libro usos fuisse. Quid tum? Ergo eadem omnium Ecclesiarum fuit disciplina. Videat ipse quomodo ex particulari propositione negante, & quidem per accidens, concludat propositionem universalem negativam. Nova hæc est dialectica. Cæterum neque id conficit, enimvero vel ea verba referenda ad ardorem, ac intentionem animi, ut PP. Maurini demonstrant in S. Justinæ edit. pag. 56. ubi & Brunum confutant, quo sensu Nazianz. orat. 3. tom. 1. Hortatur Christianos ut *pro viribus*
trium-

triumphale illud carmen canant in morte Juliani Apostatae, quod Israelitae cecinerunt propter Aegyptios mari rubro coopertos, & obrutos; vel ita accipienda contendit, ut Antistites pro suo arbitrio jam fusiores, jam breviores precum formulas, ac pro temporum circumstantiis adhiberent, & recitarent. Et sic intellecta Justiniani verba nihil Brunianae thesi patrocinantur. Nam Episcopi cum in Liturgias gauderent libertate, poterant pro suo lubitu addere vel diminuerere. Presbyteri autem ex variis, quae circumferebantur Liturgiis jam breviorum, jam diffusiorum poterant adhibere pro suo arbitrio, & prudentia, quin ad ullam determinatam essent obligati. Tantum igitur abest, ut Justiniani aevi nec Liturgiae essent scriptae, nec scripto uterentur libro Presbyteri, ut oppositum ex ejus textu colligatur, in quo certam, & constantem Divinae Liturgiae formam exhibet, jam autem fieri nequit, ut celebraretur Sacra Synaxis, & populus acclamaret, quin certae & essent orationes, earumque caeremoniae. Cur autem Liturgiae scriptae non meminerit, siue ex disciplina arcani id repetendum, siue quia nulla id exigebat ratio, cum ad Imperatorem Romanorum scriberet, apud quos Rituales libri exstabant, & quibus notum erat mysteria non posse ab aliqua congregatione celebrari, nisi singula forent praescripta. Igitur ut quaestioni finem imponam, etsi concedam Bruno aliquibus in casibus, & quibusdam etiam Presbyteris in more fuisse, ut Liturgiam peragerent sine ullo libro Liturgico, quod nimirum memoria eximia pollerent, qua omnes Orationes tenere poterant, quin & Episcopos aliquando nullo libro Liturgico usos fuisse, quod extemporaneis a se compositis precibus celebrarent: ex his tamen Ecclesiae praxis non aestimanda est, neque nos adeo sumus rudes, vel critices ignari, ut certo statuamus, vel certa habeamus, quae non nisi ex conjecturis, vel levibus, quinimò divinationibus agnosci possunt. Atque proinde hoc unum asserimus ex
pra-

praxi generali priorum Sæculorum colligi posse, ac deberi Sacerdotes scripto aliquo usos fuisse in sacris peragendis, tum ne oblivio deleteret, quod diligentia tradidit, cum ut in unaquaque singulari Ecclesia sacra ac vera Synaxis seu Congregatio in Dei cultum haberi posset.

Quibus constitutis facilis est responsio, ac resolutio alterius quæstionis. Pronunciamus igitur Liturgias fuisse scripto consignatas, & quidem ante V. sæculum. Hoc nostrum assertum consequitur ex antecedentibus, & certis rationibus insistit nostra conjectura. Prima autem ex eo desumitur, quia symbolum licet brevissimum, ad juvandam tamen memoriam, privatis scriptis erat consignatum, ut ex Augustino probavimus; ergo pariter & Liturgia scribi debuit.

Secunda. Quarto Ecclesiæ sæculo a pluribus Synodis constitutum legimus, ut preces nonnisi adprobatae vel a prudentioribus, seu a Synodis, in Missa recitarentur. Ergo scriptae erant; alias qua ratione constaret eas sanctas esse, & adprobandas?

Tertia, Augustinus, atque Coelestinus I. Papa Pelagianos ex orationibus Ecclesiæ redarguunt, & confutant. Igitur scripto illae orationes consignatae erant, si enim nullibi literis essent exaratae, facili negotio a Pelagianis tale argumentum fuisset exsufflatum, dicendo nimirum, illas orationes a suis adversariis adhibitas, & compositas, non autem ex antiqua certa traditione, quæ scripto comprobaretur, provenire.

Quarta, in Dyonisii libro de coelesti hierarchia ordo Missae descriptus legitur, sed quoniam is liber sæculi V. foetus dici posset, ad Clementinas Constitutiones, quæ vel ipso Bruno fatente ante an. 390. scriptae fuere, quamquam, ut & ipse advertit art. 3. doctissimi viri ante Nicænam Synodum eas scriptas censuerint, illum provoco, in quibus Liturgia descripta exstat. Quidquod, & Cyrillus Catech.
my-

myſtagog. IV. ordinem Miſſæ deſcribit ; quas Catecheſes circa an. Chriſti 347. ſcriptas concedit Brunus art. 6. Forte quiſpiam Bruni cauſam defendet quod Clementinæ Apoſtolorum Conſtitutiones Authoris incerti ſœtus ſint, neque Liturgia, quæ in ipsis exſtat, in uſum alicujus certæ Eccleſiæ fuerit. Adhæc Cyrillus præces Miſſæ minutatim non deſcribit. At licet concedamus Bruno eas Conſtitutiones neque Clementis Papæ, neque alius Clementis Romani genuinum ſœtus eſſe, quin & Liturgiam ibi expreſſam in nulla certa Eccleſia obtinuiſſe, attamen illæ conſtitutiones cognitæ erant prioribus quatuor ſæculis, & ad minimum ex moribus Eccleſiarum ſui ævi Author Liturgiam collegit, ut & ipſe adſerit Brunus. Ergo Liturgiæ ante V. ſæculum ſcriptæ fuere, quod unum contra ipſum ſtatuiſſimus. Eſſi autem Cyrillus Liturgiam integram non exhibeat, nihilo tamen minus ad ſcriptum aliquem ordinem manifeſte alludit.

Quinta. Origeni Celfus objecit ſe vidifſe apud Presbyteros Chriſtianæ Religionis volumina barbara continentia Dæmoniorum nomina, & præſtigias, addiditque his precationibus, quas Presbyteri in his voluminibus haberent, nihil boni inefſe, ſed omnia hominibus noxia. Porro hæc obſectio non erat de libris Sacris, ſeu Canonicis, cum prius Celfi obſecta contra eos libros diluerit. Sed de libris precationum qui apud Chriſtianos, non omnes ſed ſolos Presbyteros exſtabant. Nec libros hæreticorum hominum a Celſo Obſectos, qui per priora ſæcula innumeris Deorum genealogiis, quibus & Barbara adtribuebant nomina, ſuis etiam præſtigiis praviſque moribus Chriſtianum nomen Ethnicis ignominioſum reddebant, facile coniicio, quod Origenes nullo negotio eam obſectionem declinaſſet, negando tales libros apud veræ Chriſtianæ Religionis cultores unquam extitiſſe, quod non fecit, ſed lib. 6. contra Celf. hæc reſpondet: *Nos illud pro certo adfirmamus, experti,*
t
quod,

quod, qui Ritu Christiano per Jesum colunt Deum, vivuntque juxta ejus Evangelium, solemnibus precibus utentes noctu, & interdiu, nec magis, nec Dæmonibus sint expugnabiles: Quæ verba conlata cum objectione Celsi, & cum iis, quæ habet origines hom. VI. in Jeremiam ubi: *frequenter, inquit, in Oratione dicimus; Da omnipotens, da nobis partem cum Prophetis, da cum Apostolis Christi tui, tribue ut inveniamur ad vestigia Unigeniti tui.* luculenter adparebit, quod Origenis ævo libri Liturgici scriberentur, in quibus formulæ certæ precationum, quales collectæ hodie solent audire, continerentur.

Sexta demum ex præscriptionis omnium Ecclesiarum argumento petita ratio est, quoniam nulla certa Epocha, nullus certus Author produci potest, unde sæculo V. ineunte, vel quarto exeunte Liturgias primum scribi cœpisse constet, quin & omnes quæ a Bruno aliisque adferuntur rationes, ut ulterius ad posteriora sæcula non trahatur epocha dicta, suadent illam anterioribus etiam sæculis figi posse.

Brunus dissert. 2. tom. 2. expositionis Missæ serius talem protrahi non debuisse scribit, siquidem nullus tum metus erat, ne nostra mysteria in Ethnicorum manus venirent, quandoquidem Imperatores Christianam Religionem amplexi fuerant; quare congruum erat tempus, ut Symbolum, & Liturgia scriberentur, maxime cum adaucto Christianorum, ac Presbyterorum numero isti non erant nec tantæ capacitatis ut Liturgias componerent, vel ab aliis compositas memoria tenerent.

Ad hæc Nestoriana, & Euthychiana hæreses causam videntur tribuisse huic epochæ, nimirum ne hæretici illi homines Liturgias adulterarent.

Quod autem ante tale tempus scripto non fuerint consignatæ demonstrasse se ait, in prima Dissertatione: patiarur Lector, si demonstrationes Brunianas heic referam, igi-

igitur articulo primo Liturgias per priora quatuor sæcula scriptas non fuisse probat, primo, ex veterum scriptorum silentio, quorum nemo cognitus ac probatus Author Liturgiæ scriptæ in usum ullius Ecclesiæ meminit. Secundo ex Iustini apol. 2. Tertio ex Tertull. de corona militis. Quarto ex Cypriano in ep. 63. ad Cœcilium, ubi Aquarios confutat, quin contra eos Liturgiarum Authoritatem urgeat. Quinto ex Diocletianæ Persecutione, in qua vasa sacra, ac libri a Traditoribus Ethnicis fuere consignata, nec ullus liber Liturgicus traditus legitur, quibus hæc Ecclesiarum spolia cariora longe futura fuissent, quam exemplaria scripturæ, cujus qualemcumque cognitionem habebant; qui enim, ut Renaudotius in dissert. de Liturg. origine & authoritate tom. 1. cap. 2. expendit, per tormenta a Christianis tanto studio sciscitabantur quid in Synaxibus ageretur, omnia ex Sacramentalibus libris scire potuissent, quorum in Actis Martyrum, aut in Gestis contra Donatistas nullum exstat vestigium. VI. S. Basilium testem suæ hypothesis advocat cap. 27. libri de Spiritu Sancto, ubi quædam e Sacris libris nos habere, *alia vero ex Apostolorum traditione in mysterio, idest in occulto tradita recepimus*: eas autem ab omnibus recipiendas ait. Porro inter ea, quæ a tacita secretaque traditione provenire censet, sunt etiam verba, quibus Eucharistia conficitur, consecratio aquæ baptismalis, & olei unctionis. Rationem verò, cur quædam Patres nostri silentio quieto, minimeque curioso servaverint, ex eo ducit, quod illi pulchrè fuerint edocti Arcanorum venerationem silentio conservari. Postremum argumentum ex celeberrima Innoc. I. ep. ad Decentium an. 416. circiter scripta.

Tum art. 2. Liturgias tributas S. Jacobo aliisque Apostolis, SS. Basilio, ac Johanni Chrysostomo, ab iis minime scriptas contendit, cum ob rationes superius expressas, tum quod Liturgiæ Apostolicæ in can. librorum Sa-

crorum fuissent relatæ & ab Ecclesia priorum sæculorum Sanctè conservatæ . Adhæc a Nicæna Synodo contra Arianos , & ab Ephesina contra Nestorianos citatæ fuissent .

Hinc rationem inquirens , quare Liturgiæ Apostolis , aliisque fuerint adscriptæ in art. 1. Dissertati. 2. ait , ex quo scribi cœperunt Liturgiæ , illis tributæ fuere Episcopis in singulis Ecclesiis , qui sanctitate , ac doctrina clarissimi eas rexissent ; In iis autem Ecclesiis , in quibus certus Liturgiæ Author non occurrebat , illas Apostolis tributas fuisse , & jure , cum Apostoli Iræneo teste mundum universum docuerunt modum offerendi sacrificium . Hinc factum concludit , ut Romana D. Petro , Alexandrina S. Marco , Hierosolymitana Jacobo , Constantinopolitana Chryso-stomo , Mediolanensis Ambrosio &c. adtributæ fuerint .

Haftenus Brunianas rationes , & conjecturas , opinion-
nesque fideliter descripsimus , quas vulgares aures , & oculi haud perspicaces summo exceperunt applausu , an autem jure necne , Lectores judices velim .

Itaque ut ipsius æquivocationes aperiā , suppositis variis quæstionibus sectionis exordio secretis , quas Author Petrus Brunus confundit , forte data opera , ut incautos Lectores in suas opiniones trahat , singula discatiam , & quidem ad criseos exactæ canones . Atque illud in primis adfirmo Liturgiarum scriptionis epocham circa initia V. sæculi immerito ab eo figi ; quin & rationes quibus suam conjecturam confirmat , ante illud tempus eas scriptas oportuisse declarant . Enimverò quarto Ecclesiæ sæculo post Constantinum Magnum omnes ferè Imperatores Christo nomen dederant , ac proinde nullum , nisi remotissimum , periculum erat , ne Liturgiæ in manus Ethnicorum venirent , & si aliquod fingi potest , illi Arcani disciplina consuluit , quæ illos Sacramentales libros cautissime , atque in silentio conservandos sanciebat ut infra . Ante V. etiam sæculum Christiani erant maxime propagati & in universo
fer-

fermè Orbe multiplicati, erant & innumeri Sacerdotes, ac Episcopi, neque omnes summa pollebant scientia, vel zelo erant præditi eximio. Ergo ante V. sæculum Liturgiæ scribi debuere.

Adhæc prioribus etiam sæculis multæ hæreses pullularant, quæ nedum doctrinam, sed & Christianam rem sacramentalem respiciebant, ac nostros Ritus prophanabant quin & reapse adulterarunt; ac proinde, si ob periculum remotissimum ne Eutychiana, ac Nestoriana hæreses alterarent Liturgias, hæ scriptæ existimantur, multo magis antea illas scribi oportuit, potissimum quod postremæ istæ hæreses Liturgicam rem proximè non ferirent. Quam obrem Renaudotii cap. 5. conjectura, (qua ante Ephesinum Synodum an. 431. congregatum, in quo Nestorius damnatus est, Liturgias Græcas scriptas tradit, quia nimirum Nestoriani hæreticorum, qui in Oriente supersunt, Antiquissimi, cum Constantinopoli primùm emerfissent, sedem illam occupante Nestorio, Liturgiam conservarunt Constantinopolitanæ in multis similem, & notam illa originis suæ habet, quæ videtur certa, invocationis scilicet Spiritus Sancti, cujus verba Nestoriani, simili, quo Constantinopolitani, modo effecerunt) Liturgias multis ante annis scriptas suadet; cum anteriorum etiam sæculorum hæreticos communem cum Ecclesia Catholica Liturgiam, etsi pro suo genio adulteratam, habuisse certis monumentis constet. Ea solum referam, quæ Brunus in dissertat. XV. adducit, & legitima ac indubia existimat. Atque in primis S. Irenei textum lib. 1. cap. 13. ubi de Marco heresiarcha: *Pro calice enim vino mixto fingens se gratias agere, & in multum extendens sermonem invocationis, purpureum, & rubicundum apparere facit, ut putetur ea gratia ab iis, quæ sunt super omnia suum sanguinem stillare in illius Calicem per invocationem eius*: Ergo hæretici eo sæculo communem cum Christianis Liturgiam habebant. Firmilianus de quadam
fæ-

fœmina a dæmone obsessa , quæque Sacerdotem ad secum peccandum induxerat, & mysteria Sanctissima facere simulabat : *Eucharistiam* (inquit ille Cypr. ep. 75.) *facere simularet sacrificium domino non sine sacramento solitæ precatæ offerret* : ergo scripto aliquo solita precatio continebatur , alias difficile fuisset fœminæ illi totam Liturgiam ex memoria fervare .

Dionysius Alexandrinus apud Eusebium lib. 7. histor. cap. 9. scribit ad Xystum Romanum Pontificem de quodam Fideli ab hæreticis Baptizato , qui cum vidisset in Ecclesia nonnullas fervari coëremonias , quas ab iis sibi minime factas viderat, a S. Donyso Baptisma petiit , *quod equidem facere non sum ausus* (inquit Dionysius) *sed diuturnam illi communionem ad id sufficere dixi* . Nam qui gratiarum actionem frequenter audierit , & qui cum cæteris responderit , *Amen* : qui ad *Sacram Mensam* adstiterit & *Corporis ac Sanguinis Domini N. J. C. particeps fuerit diutissime* , eum ego ab integro renovare non ausim . Ergo hæretici Liturgiam Baptismi similem Catholicæ Liturgiæ , quoad præcipuas partes habebant . Ergo Fideles ad mensam adstabant , & audiebant , ac respondebant orationibus . Consequitur plane, quod Liturgia scripto fuerit consignata . Sed inutili labore congero authoritates, cum evidens sit hæreticos priorum sæculorum nostra mysteria si non omnia , pleraque tamen adulterasse . Quamobrem ad alias rationes examinandas gradum facio , quas congeffit **Articulo Primo Dissertat. I.** Et prima quidem falsa omnino est, ex iis, quæ adduximus . Præterea, ut ejus argumentatio robur aliquod haberet , debuisset demonstrare , quod omnium Antiquorum Scriptorum integra habeamus opera , & ex iis neque expresse , neque ulla ratione colligi posse Liturgias fuisse scriptas, adhæc nullam illis auctoribus causam fuisse tale silentium servandi . Tunc enim forte ex hoc argumento negativo aliquid negotii nobis faceretur . At cum

cum neque integra illorum opera exstent, quorum plurima deperdita, vel in abditis delitescencia locis defleamus, nihil ex hoc silentio nobis solidi objectat, eo magis quod licet daremus Liturgiæ scriptæ mentionem expressam nullam fieri in iis, quæ ad nos devenerunt scriptis, talia tamen commemorantur, quæ tales Liturgicos libros extitisse ostendunt, adhæc arcani disciplina, quæ Bruno Auctore eos exscribere vetabat, causam certam hujus silentii si quod extitit, præbuit.

De Justiniani apologia jam supra locuti cum fuerimus, ad Tertullianum procedo, quem tertio loco adducit, sed Tertulliani verba recitemus, ut ipsius sententia adpareat: *Queramus [ait loc. objecto] an & traditio nisi scripta debeat recipi ut Baptismate ingrediari, aquam aditurum, ibidem, sed aliquanto prius in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur Eucharistiæ Sacramentum & in tempore victus, & omnibus mandatum a Domino etiam antelucanis cætibus, nec de aliorum manu, quam de Præsidentium sumimus, oblationes pro defunctis, pro Natalitiis annua die facimus harum, & aliarum ejusmodi disciplinarum, si legem expostules scripturarum, nullam invenies, traditio tibi prætendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, fidesque observatrix.* Hæc Tertullianus; tantum autem abest, ut similia scripta perneget fuisse, quin & sine scripto, nec traditio, nec consuetudo, nec fides nobis legem potuisset dare. Quemadmodum enim Defunctorum nomina, & Natalitiorum annuas dies scripta oportuit, sic & cætera, quæ ab ipso Tertulliano in Scripturis non contineri dicuntur. Atque ut Tertulliani aliorumque mens pateat, Garnerium tom. 3. operum S. Basilii Monachum S. Mauri ad illa Basilii verba cap. 27. lib. de Spiritu Sancto, quæ post alios urget Brunus, ἀγραφα apposite scribentem audire juvat. "Non statuit hoc loco Basilius, quod ab eo Eruditorum nonnulli, in his Præstantissimus Scriptor Eusebius Renaudot. Litur. Orient. tal.

„ tal. Dissertat. 1. cap. 2. doceri existimant; Eucharistiæ, &
 „ Baptismi, & aliorum Sacramentorum preces, & ritus, ne
 „ in Ecclesiis quidem ad Sacerdotum usum scripta servari.
 „ Merito quidem illud ex hoc capite colligitur, summam
 „ olim adhibitam fuisse cautionem, ne quid de Mysteriis non
 „ solum ad Gentiles, sed etiam ad Catechumenos promana-
 „ ret; ac recte observat Scriptor modo laudatus mysteria
 „ initiandis viva voce exponi; initiatis breviter, & obscu-
 „ riuscule in concionibus indicari solita, cum hac ἀπωσιωπή
 „ σεις formula *norunt initiati*. Perincommode enim fuissent
 „ vulgata, quæ Catechumenis spectare non licebat; nec le-
 „ ve periculum erat, quod vilescerent mysteria, si violata
 „ arcani Sanctitas fuisset. Sed tamen Basilus dum scripta ne-
 „ gat hæc instituta, non de veterum Scriptorum libris, non
 „ de Liturgiis scripto consignatis, sed de Scripturis Sanctis
 „ loquitur. Liquet primo Pneumatomachos, dum glorifi-
 „ candi modum ὡς ἀγραφον reiciunt, hoc tantum nomine
 „ argutias suas prætexuisse, quod in scripturis non legeretur
 „ *cum Spiritu Sancto*. Hinc Basilus illis instituta, non scri-
 „ pta opponit; in primis invocationis verba, quæ quidem negat
 „ ab ullo Sanctorum fuisse scripta, quia nec apud Apo-
 „ stolum, nec in Evangelio commemorantur. Soepe alias
 „ apud Basilium ἀγραφα dicuntur, quæ non extant nominatim
 „ in Scripturis. In libro, sive epistola de fide, Morali-
 „ bus præfixa, cum quidam ab eo postulassent ὁμολογίαν
 „ ἐγγραφον confessionem ex scripturis petitam pag. 223. profi-
 „ tetur se non usurum verbis ἀγραφοις, idest, quæ in scripturis
 „ non leguntur. Unde *Consubstantiale* in illa fidei confessione
 „ non reperitur. Ariani apud Athanasium lib. de Dec. Nic. que-
 „ runtur quod Nicæni Patres ἀγραφοις λεξής, dictiones non
 „ scriptas, admisissent. Secundo, nihil veri dixisset Basilus, si
 „ confessionem fidei in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum,
 „ & alia hujusmodi instituta, quæ vocat ἀγραφα nullo prorsus
 „ scripto consignata esse contendisset. Horum enim non in-
 „ frequens apud Antiquos Scriptores mentio. Quin etiam
 „ ipse

,, ipse Basilius glorificandi modum , quem inter ἀρχαῖα
 ,, instituta numerandum fatetur, in Scriptis Veterum Patrum
 ,, saepe occurrere demonstrat cap. 29. Frustra ergo sententiæ
 ,, suæ præsidium a Basilio (*aliisque addam Ego*) petunt , qui
 ,, preces Liturgiæ sero admodum contendunt litteris manda-
 ,, tas esse , *Hactenus Garnerius* .

Ad Ecclesiasticas igitur traditiones , consuetudinesque
 Antiqui Patres ea omnia amandare consuevere , quæ in li-
 bris Canonicis , quæ Antonomasticè *Scriptura* adpellantur
 expressa non leguntur . Non quia reapse scripto non fue-
 rint consignata: quod de Basilio observavit Garnerius, idem
 in textu Tertulliani clarum fit, enim vero trina versio, ab-
 renunciatio , quin & Eucharistiæ de manu Præsidentium
 susceptio & alia ejusmodi in antiquorum Ecclesiasticorum
 Scriptorum litteris mandata conspiciuntur . Hoc sane intel-
 lexit Cyprianus cum contra Aquarios arguit , & ubique
 legem Evangelicam, & Dominicam traditionem servandam
 asserit, traditio enim Dominica ab Evangelica lege distin-
 cta nonnisi Ecclesiastica disciplina in sanctis scripturis
 non contenta , esse potest .

At Brunus instat paritatem instituens ex Trullana Syno-
 do can. 32. in quo contra Armenos vino aquam admiscendam
 constitutum fuit , & Ecclesiastica hæc disciplina ex liturgia
 S. Jacobi Fratris Domini comprobatur . Sane , inquit ille ,
 eadem ratione Aquarios Cyprianus confutasset si suo ævo
 liturgia ulla litteris fuisset mandata .

Sed ex canone Trullano satis evincitur , quod litur-
 giæ sæculo 7. Apostolorum foetus esse crederentur, jam vero
 cui magis assentiamur in re historica Bruno, qui hoc sæculo
 scribit per priora sæcula nullam liturgiam scriptam fuisse, an
 verò tot Patribus , qui in Trullana Synodo contrarium
 adserunt ? Quare autem authoritate liturgiarum Trulla-
 na Synodus Armenos redarguerit , manifestè conspicitur
 cum de re ageretur quæ ad disciplinam pertineret , & de
 qua

qua clara divinæ scripturæ testimonia non exstabant . Iisdem liturgicis precibus Augustinus aliique Patres hæreticos confutarunt; ut in dissertatione de Sacramento confirmationis scripta ostendi. Cyprianus verò liturgias expresse non laudavit, cum Arcani disciplina suo sæculo vigeret .

Ad quintum jam argumentum digredior , atque illud observo , quod licet Prisci Christiani summa diligentia , & cautione nostræ Religionis ritus , ac mysteria celare fatagerent , nihilo tamen minus illorum notitia penitus jejuni non erant Ethnici , cum illam habere potuerint ex nostris desertoribus , & Fidei Christianæ proditoribus , à quibus rescire poterant nostros ritus , sacrasque coëremonias , atque sublimia mysteria . Præterea ex libris sacris , quos Traditores Æthnicis consignabant, Sacramentorum nostrorum qualemcumque cognitionem habere poterant , quemadmodum & ex sacrorum vasorum traditoribus, qui verosimillime usum talium instrumentorum Gentilibus aperiebant . Ad hæc ex Christianorum Apologiis , quæ vel Imperatoribus præsentabantur , non obscuram mysteriorum nostrorum ideam concipere poterant . Unde Tertullianus de Præscrip. doemonem nostros ritus emulatum scribit, atque ab Ethnicis ritus Sacros nostros in superstitionem assumptos. Non quæro vera ne sit , an non hæc Tertulliani assertio , sed hoc solum ex ea conjicio , quod Ethnici nostros ritus cognitos haberent . Quin & Ritualium librorum notitiam ipsos non fugisse satis probabile adparet ex Origene citato, superius, loco . Sed licet demus Ritualium librorum notitiam Ethnicos fugisse, ex Christianorum libris Ecclesiasticis, qui tum temporis quamplurimi erant , rituum nostrorum cognitionem haurire poterant. Quibus observatis, facilis est ad Brunianam conjecturam, ac Renaudotianum argumentum responsio, atque ut gratis illis concedam libros Rituales non fuisse traditos , neque seorsim descriptos atque separatim à sacris Scripturis , quæ sane non constant , nec ullo positivo argu-

argumento, vel idonea ratione confirmantur à laudatis viris, triplex causa mihi consideranti hujusce rei occurrit, etenim traditi quod non fuerint, potest primo, ex eo evenisse, quia ii libri in Cymeliis Ecclesiarum cautissime fuerint adservati, vel apud Episcopos summa cura occultati; seu quia Episcopi illi, aliique Traditores religioni sibi duxerint præfatos libros Ethnicis tradere, vel demum, quia cum libertate gauderent, ac novas peculiarefque Liturgias pro suo lubitu formare possent, supervacaneum ducebant libros à se compositos, & scriptos Ethnicis tradere, cum viva voce ritus omnes illis exponere possent. Quamobrem cum viva traditorum voce nostra mysteria rescire potuerint, librorum Liturgicorum spolia illis carissima esse nec debebant, nec poterant. Cara procul dubio erant spolia sacrilibrari, cara, & vasa sacra. Et hæc quidem, vel quia non facile à Christianis comparari poterant, vel quia ex iis liquefactis, seu in supersticiosum aut profanum usum reductis aliquid emolumenti sibi derivatum iri censebant. Illi verò, cum fundamenta, & canones Religionis Christianæ haberentur, avidissime inquirebantur, tum ut illis combustis Religionem Christianam eradicarent, siquidem Christiani haud facile potuissent libros sacros ex una memoria scire, vel describere sine ullo exemplari, cum etiam, ut ex iis doctrinam ac politiam Christianam rescirent. Non ita sane de libris Ritualibus solliciti fuere Ethnicis, quoniam illi facili negotio à Christianis poterant, vel deperditi, iterum componi, neque ex illorum expiscatione quidquam emolumenti captare poterant, quin cum variis formulis, ac ceremoniis pro varietate Ecclesiarum, & arbitrio Episcoporum concepti, atque compositi essent, ex iis non facile omnium christianorum per Universum Orbem disseminatorum, disciplinam agnoscere poterant aliam, quam eam, quæ ex libris divinis, Ecclesiasticis scriptis & apologiis, nec non sacrorum vasorum usu à Proditoribus detecto, nullo negotio habebant.

Et hæc de argumentis Bruni in primo articulo contentis dicta sint satis, nam quod ultimo loco objectat, postea discutiam. Ad alium ergo articulum breviter respondeo, negando Apostolicas Liturgias (si quæ exstent) in canonem librorum sacrorum referendas, vel debuisse sine ulla varietate conservari: Cum illæ disciplinam contineant quæ novitatem admittit, ut superius pluribus demonstravi. Canonicis libris id peculiare est, cum à Spiritu Sancto homines Agiographi inspirati ea in Scripturam sacram retulerint, quæ historia, fidem, ac mores respiciunt, hæc autem immutabilia sunt. Non ita verò libri Rituales, qui quæ fidem, mores, & historiam continent, sunt & immobiles, at quæ conversationem, cæremonias, ac minutias rituum, sunt mutationi obnoxii, ut & in civilibus rebus contingit. Ergo cum Apostolis pro omnibus, & singulis Ecclesiis eandem non tradiderint Liturgiam, sed pro peculiaribus Ecclesiis peculiare dederint, mirum non debet esse, si Canonicis libris non fuerint adnumeratæ. Et hæc sane causa fuit Nicænis Patribus contra Arianos Liturgiarum autoritate non certandi, Antiqui enim scriptores, ut scite observarunt & alii, vix ullos libros in medium proferebant ad sacrorum dogmatum confirmationem, nisi id hæreticorum pertinacia ab ipsis extorqueret; imo adversus fidei hostes certamen ex solis divinarum literarum testimoniis instruebant. Quare S. Athanasius lib. de Synodi Nicenæ decretis, Arianos redarguit, quod præter Scripturas Sacras, alios Authores advocarent, atque Synodos postularent, quamvis Scriptura potentior sit: nec Athanasius ipse Patrum autoritate ad Arianorum debellationem usus est, nisi quum ipsi Patres in sui præsidium erroris adsciverunt. Sed in primis, Brunus debuisset nobis acta integra Nicæni Concilii exhibere, ut aliquid plausibile objectaret, cum autem ea acta deperdita fuerint, argumentum hocce ipsius infirmissimum sit oportet. Quidquod licet & Acta integra

exstarent, & in iis nullum monumentum contra Arianos e Liturgiis expressum legeretur, nihil tamen inde concludetur, cum præter ea, quæ superius innui, Arcani disciplina rationem talis silentii subministrare potuerit, vel eo etiam, quod nihil in Liturgiis contra Arianos occurreret, quod in Sacris Scripturis eadem fere claritate & expressione non contineretur.

Ut ergo finem faciam, a Petro le Brun, rationem expostulo, cur in Chalcedonensi Synodo contra Eutychianos nulla Liturgia [quæ eo temporis, vel ipso concedente, scriptæ fuerant] adducta legatur? Cur in aliis Synodis Œcumenicis contra hæreses emergentes autoritate Liturgiarum in rebus dogmaticis, quæ ad disciplinam non pertinebant, concertatum non est, cum in Liturgiis clarissima exstent testimonia contra hæreses? Aliam ipse rationem reddere non potest, nisi quod illæ in Canonis censu non haberentur, & si quæ contra hæreticos in iis continebantur, ea e divinis Scripturis, & Ecclesiasticis traditionibus abunde confirmari poterant. Et hanc Ego illi rationem cedo, designat proinde contra Liturgiarum originem debacchari.

Ad ultimam demum ipsius conjecturam, qua Liturgias Apostolis, aliisque tributas adserit: examinandam lubens abstineo, cum in singulis Missalibus singularum Ecclesiarum de illa nobis sermo sit instituendus.

Quamobrem ad tertiam quæstionem resolvendam gradum facio, atque illud adfero, quod olim libri Liturgici in varias tributi fuere classes, quod in Proæmio ad Missales, aliosque Rituales cujusque Ecclesiæ libros ostendam. Hinc ad quartam quæstionem propero, atque haudquaquam improbabile censeo, aliquando, & alicubi liturgicos si non omnes, aliquos tamen in unum volumen cum Sacris Scripturis conclusos fuisse, atque ab iis indiscretos, quæ & alia ratio videtur fuisse, cur sacrorum librorum Traditores non legantur Æthnicis Rituales libros dedisse, ut coniecit
etiam

etiam Joseph Bingham loc. superius a nobis indicato .

Illud autem certum nobis est Rituales libros ad Arcani disciplinam pertinuisse , quod unum Bruniana ratiocinia probant , ea autem volumina in librorum Canonico-
rum censu habita non fuisse abunde liquet ex hactenus disputatis , ex quibus ad ultimam quæstionem responsio hæc collucet , quod scilicet ante V. sæculum & quartum, libri Liturgici litteris fuerint consignati , adeout cum certa epocha figi nequeat , ad Apostolica tempora ea referenda sit .

S E C T I O Q U I N T A .

*De Romanæ Liturgiæ origine incremento ,
atque statu .*

SEd missis prædictis quæstionibus , ad Romanæ Ecclesiæ Liturgiam , quæ in hac libri IV. parte evulgatur , lubens transeo . Romana itaque Ecclesia a D. Petro fundata , quo jure Petrus cæteros Apostolos , eodem & ipsa cæteras orbis Ecclesias antecellit , quamobrem omnium Ecclesiarum magistram & Principem Cathedram esse , non immerito Catholica institutione docemur . Hinc, ut Christus positus fuit in signum , cui contradictum est, & quidem in ruinam, ac Resurrectionem multorum, ut legimus in Evangelio , sic & Romana Ecclesia Christi in Terris Vicariorum sedes, signum fuit, cui errorum , ac hæreseon Auctores, seu asseclæ nefarij homines quovis sæculo contradixerunt in suam quidem ruinam , at in multorum verorum scilicet Christianorum Resurrectionem .

Porro cum Romæ Petrus Ecclesiam fundasset , atque eam ad suum usque gloriosissimum martyrium rexisset, quid quid dictitarint nonnulli Etherodoxi , quos novissime cl. vir Petrus Franciscus Fogginius peculiari libro de Romano

no D. Petri itinere inscripto castigavit, ordinem, ac formam celebrandæ Liturgiæ illi præscripsit, & digessit, quare Romanæ Ecclesiæ Liturgia jure, ac merito D. Petrum Authorem habet. Audiendus heic est Innocentius I. in ep. ad Decentium scribens. *Si instituta Ecclesiastica, ut sunt ab Apostolis tradita, integra vellent servare Domini Sacerdotes, nulla varietas in ipsis ordinibus, & consecrationibus haberentur, sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc æstimat esse tenendum, inde diversa in diversis locis, vel Ecclesiis, aut teneri, aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones Antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi, aut Ecclesias non convenire, aut ab Apostolis, vel ab Apostolicis viris contrarietatem inductam. Quis nesciat, aut non advertat id quod a Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari; nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? Præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, & Hispanias, Africam, atque Siciliam nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos Venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus Successores constituerint Sacerdotes. Aut legant si in iis Provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos, hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non est dubium, ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere.* Hæc Innocentius an. 416, scribebat, ex quibus confectaria hæc colligo, ac primo quidem Romanam Liturgiam Petrum authorem habere. Secundo, Omnes Ecclesias consentire in iis capitibus, quæ ex Apostolica traditione proveniunt; Tertio invariabilem Romanæ custoditam fuisse formam Liturgiæ a Petro traditam, licet

cet Pontifices Romani pro sibi concessa potestate varia additamenta Liturgiæ S. Petri fecerint, quod & Anastasius Bibliothecarius, alique scriptores vitarum Pontificum Romanorum, necnon Sacrarum Coeremoniarum expositores confirmant. Tertio, illam Liturgiam summa cura adservatam, & ita ut per Epistolam, Innocentii tempore, eam, maxime quoad ejus partem non contemnendam, Canonem scilicet Missæ, evulgari, vel facile evulgandis scriptis consignari nefas esse duceretur: Decentius namque Innocentium consuluerat de quibusdam Sacrorum Ritibus, cui Innocentius inter cœtera hæc respondet: *Sæpe dilectionem tuam ad Urbem venisse ac nobiscum in Ecclesia convenisse non dubium est, & quem morem vel in consecrandis mysteriis, vel in cœteris agendis arcanis teneat, cognovisse quod sufficere arbitror & ad informationem Ecclesiæ tuæ, vel reformationem, si Prædecessores tui minus, aut aliter tenuerint... Pacem igitur asseris ante confecta mysteria quosdam populis impertiri; imperare, vel tibi inter Sacerdotes tradere, cum post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessario indicenda... Reliqua vero, quæ scribi fas non erat, cum adfueris interrogati, poterimus edicere.*

Quarto, in Occidentali Patriarchatu, & immediate Romanæ Ecclesiæ subjectis Regionibus varias non secus ac in Oriente exstitisse Liturgias, quas omnes, dummodo authoritatem haberent, aut aliunde acciperent exemplum, Romanus Pontifex minime improbabat.

Quinto, Romanorum Pontificum studium hoc semper fuisse, ut omnes Occidentales Ecclesiæ ritus Romanæ Ecclesiæ sequerentur, propriis, si quos haberent, usibus abrogatis, & jure quidem, atque merito, tum quia Patriarchatus jure eas Ecclesias sibi subjectas habebant, cum etiam quod ea uniformitate inducta errores, & abusus tollerentur, quos experientia docuit in multa consuetudinum discrepantia vix evitari posse. Non omnibus tamen Ecclesiis, quæ
lati-

latino sermone sacra persolvunt, eadem facilitate potuerunt Pontifices persuadere, ut proprios ritus abrogarent, & Romanis uterentur. Exortæ sunt enim Turbæ, ut verbis Cardinalis Bonæ utar, & contentiones, pugnantibus quibusdam pro patriis moribus tamquam pro aris, & focis, ac si salus in illis & fidei fundamenta consisterent. Adhærent nimirum plerique mortalium consuetudinibus, quas cum lacte imbiberunt, longo usu assueti ea omnia respuere, quæ ab illis diversa sunt. Quod si robur adcedat præjudicatæ opinioni, ex eorum sanctitate, quos veluti Authores suorum rituum colunt, vix locus relinquitur contrariæ persuasioni, omnem inobedientiæ & pervicaciæ notam eluente prætextu pietatis, & Religionis: Hanc reddit rationem Sozomenus lib. 7. cap. 19. Cur plerique semel susceptis ritibus inhæserint, quia videlicet ob reverentiam vel eorum, qui ab initio eos introduxerunt, vel eorum, qui istis successerunt, prævaricari sibi nec licitum, nec tolerandum esse putabant. Sequitur Sozomenum Nicephorus lib. 12. cap. 34. *Tales, inquit, dissensiones in Ecclesiis invaluisse opinor, reverentia eorum, qui eis ab initio præfuerunt, & qui illis deinde successerunt. Nam ii tamquam leges quasdam ab illis acceptas per manus posteris tradiderunt; non satis pium, neque ferendum esse arbitrati, si traditiones in quibus educati essent, non honorificè colerent, sed contemptim rejicerent.* Accedit alia ratio ex ipsa vi, & potentia consuetudinis, quæ cum inveterata est, vix evinci potest. Ideo homines vindices esse solent, & acerrimi propugnatores legum, & cœremōniarum, quas à majoribus acceperunt, & cum iis innutriti sint, non facile possunt ab earum usu divelli. Omnes denique in iis, quæ fidei non adverfantur, abundant in proprio sensu, adeout, nec Sancti Viri ab hac communi mortalium adfectione immunes fuerint. Cui dicto fidem præstat Ambros. lib. 3. de Sacram. cap. 1. *In omnibus, scribens, cupio sequi Ecclesiam Romanam,*

num, sed tamen & nos homines sensum habemus, ideo quod alibi rectius servatur, & nos recte custodimus. Sed cunctorum pervicaciam repugnantium, & contradicentium vicit Pontificum potestas & industria, Regumque ac Principum erga Apostolicam Sedem debita reverentia: atque Romana Missa ab omnibus in Occidente recepta fuit, si unam vel alteram Ecclesiam excipias, quibus à Sancta Sede indultum fuit, ut proprios Missales libros adhibere possint. Sed hac de re, alias, ubi & injustas nonnullorum conquestiones, & maxime Novatorum, qui propria auctoritate antiquos, & adprobatos Ecclesiae Catholicae ritus sustulerunt, ac novas Patribus nostris incognitas formulas, in quibus haereseos suae semina insperferunt, jam has, jam illas adlubitum cuiusque confictas invexerunt; dicteria diffabo. Igitur redeo jam ad Romanam Liturgiam, unde fueram digressus. Leonem Magnum Pontificem Romanae Ecclesiae Liturgiam digessisse ac recensuisse, quin & multas Orationes, ac Praefationes composuisse Auctor est Comes Jacobus Acami, qui in dissertatione edita de antiquitate Codicis Veronensis, & in eo Sacramentario descripto, Leonem Magnum, tale Sacramentarium composuisse, post cl. Virum Josephum Blanchinium, quui res litteraria publica multum debet, Congregationis Oratorii Presbyterum meritissimum, suaderè conatur. At an Criticis æquis satisfecerit, videbimus suo loco. Illud heic solum dicimus, Brunum divinasse, cum scripsit Leonis Aevo primo scribi cepisse canonem Romanum, cum hic multo ante descriptus fuerit: hac conjectura suam opinionem comprobat Brunus dissert. 2. art. 2. Leo I. in canone ea verba addidit: *Sanctum Sacrificium immaculatam hostiam*: Teste Anastasio Bibliothecario. Ergo, inquit Brunus, canon scriptus fuerat. Ast quidquid sit de illa additione, de qua in subjectis Canonibus adnotationibus verba facio, ex ea non inferitur canonem tunc scriptum fuisse, si antea hic scriptus negetur. Ut enim Bruno, teste Canon sola memoria con-

conservabatur, ita sine scripto ea additio fieri potuit.

Vigilius Papa an. 538. canonem seu textum Canonicae precis transmisit ad Eutherium, seu Profuturum Episcopum in Hispaniis: *Ordinem precum*, inquit, *in celebritate Missarum nullo nos tempore, nulla festivitate significamus habere divisum, sed semper eodem tenore oblata Deo munera consecrare; quoties verò Paschalis, aut Ascensionis Domini, vel Pentecostes, & Epiphaniae, Sanctorumque Dei fuerit agenda festivitas, singula capitula diebus apta subjungimus, quibus commemorationem sanctae solemnitatis aut eorum facimas, quorum natalitia celebramus; cætera verò ordine consueto prosequimur. Quapropter & ipsius Canonicae precis textum direximus adjectum, quem, Deo propitio, ex Apostolica traditione suscepimus. Et ut charitas tua cognoscat, quibus locis aliqua festivitatem apta connectes, Paschalis diei preces adjecimus: Haftenus vigilius, & ideo in Bracharen. an. 563. can. 4. legimus: *Placuit ut eodem ordine Missae celebrentur ab omnibus, quem Profuturus quondam hujus Metropolitanae Ecclesiae Episcopus ab Apostolicae Sedis autoritate suscepit scriptum*: Ex quo canone conjicio, à vigilio Paschatis Missam unacum canone eique adnexa capitula, de quibus in notis ad Gelasianum Missale in hac parte loquor, Profuturo fuisse transmissa, neque Brunio assentior, qui solum canonem transmissum cum additionibus, quæ in quibusdam solemnitatibus in canone solent adjici, existimat; scilicet ad illam orationem: *Communicantes*, & ad aliam: *Hanc igitur*. Suam is opinionem confirmat, quod textum ex traditione Apostolica Vigilius deducat, & eodem semper tenore oblata Deo munera consecrentur, & solum certis diebus commemoratio solemnitatum fieret, id autem ex eo coniicit ille, quod capitula legum essent appendices, & additamenta ad leges facta, & ex alia parte Sacramentarium integrum non fuerit transmissum, & aliunde opus non esset, ut dispositionem orationis*

tionum, collectarum scilicet, secretarum, Præfationum, & Postcommunione, ad Profuturum mitteret, cum series hæc cognita esset.

At licet hæc additamenta ad canonem intellexerit Vigilius, non ea tamen sola transmisit, quin & totam seriem Missæ Paschalis, collectas nimirum, secretas, Præfationes, & Postcommunione Paschatis ad illum subter adjectas direxit, ut eodem ordine, & is capitula apta connectens pro sua prudentia, & libertate in aliis etiam festis Missam celebraret. Orationes namque in Breviario Mozarabico *Capitula* vocantur. Textum igitur canonice precis propriè canonem esse, non inficias iverim, at precum nomine canonice adjectarum eas solas additiones fuisse mihi non persuadet Brunus, ad cujus rationes facilis est responsio, & primo quidem textum canonice precis ex Apostolica traditione provenire haud negamus, at quemadmodum communis forma ab Apostolis præscripta una est, licet varietates admittat ut superius dixi, sic ordo precum divisus non erat in Ecclesia Romana, & eodem semper tenore oblata munera Deo consecrantur, quamquam preces ipse, earumque cœremoniæ aliquando pro libertate Pontificum diversitatem quandam accidentalem subirent. Certi autem dies erant, in quibus eodem licet tenore, diversis tamen formulis capitula quædam subjungebantur, quæ apta essent, ac responderent Festis, uti in præsentibus Missalibus cernimus. Et ita, uti appendices & additiones ad leges capitula vocantur, ita Orationes, Præfationes &c. Capitula ad Canonem dici possunt. Esto igitur integrum, ac plenarium Sacramentarium non fuerit transmissum, transmissa tamen integra Missa Paschatis, ad cujus exemplar profuturus alias Missas componere, seu describere poterat pro sua libertate, satis namque erat Pontifici Vigilio ut ordinem precum, quem Ecclesia Romana habebat, Bracharen. Episcopo, cui forte talis ordo certò non constabat, neque

de

de Liturgia Romana, in quantum ea discrepabat ab aliis Liturgiis, authenticam cognitionem, & exactam habebat mitteret. Sed fatis jam de Bracharen Ecclesia, de qua alias pluribus.

Ut ergo ad Romanæ Ecclesiæ originem regrediar, & incrementum: constare arbitror Canonem, ac Missam ipsam nedum ab Apostolorum Principe, sed & ab ejus Successoribus fuisse sensim adauctam, unde Walafridus lib. de Rebus Eccles. cap. 22. ait: *Et Romani quidem usum observationum, a B. Petro Principe Apostolorum accipientes, suis quisque temporibus, quæ congrue judicata sunt addiderunt. Quorum morem ideo in sacris rebus tam gentes imitantur, quia & tanti magisterij ex apice Apostolico primordiis clarent, & nulla per orbem Ecclesia, æque ac Romana ab omni fæce hæreseon cunctis retro temporibus pura permansit*: Consonat Rupertus Abbas Tuitiensis lib. 2. de divinis Officiis cap. 21. & quidem adparet ad tempora usque Gelasii Papæ nonnullis mutationibus fuisse subjectam Romanam Liturgiam, ac plures Missas, scilicet orationes, & Præfationes fuisse sensim compositas, atque in Liturgicum volumen redactas, ex quibus omnibus suum Sacramentorum librum ille confecit. De quo mox.

SECTIO SEXTA.

*De Sacramentario Gelasiano & Libris Liturgicis
Ecclesiæ Romanæ.*

ITaque Missis iis, quæ pertinent ad Gregorianum, Leonianum dictum, aliaque Sacramentaria Gelasio Papa posteriora, de Sacramentario, quod in prima parte edimus, quædam differere operis ratio expostulat.

Joannes Morinus in appendice Mss. ad commentarium de poenitentia editum Parisiis an. 1651. pag. 52. : *Antiquis-*

quissimus, inquit, omnium Mss. quos nancisci nobis contigit, ille est, quem in opere nostro Petavianum sæpius vocavimus, a Possessore, viro amplissimo Domino Petavio Parlamenti Parisiensis Senatore integerrimo, qui per humanè illum nobis dedit utendum. Illius character 900. annis non videtur inferior: est enim scriptus literis majoribus, & quadratis, quas unciales aliqui vocant. Scriptor latinitatis parum peritus erat: sæpe enim ignorantia potius, quam negligentia, aut præcipitatione ~~παράπαιστος~~ Scriptus est in Francia; Nam in Canone commemorantur SS. Dionysius, Rusticus, & Eleutherius, Hilarius, & Martinus; deinde in officio feriæ 6. ante Pascha, cum oratur pro Imperio Romano dicitur. Respice propitius ad Romanum five Francorum Imperium. Divisus est in tres libros, & uniuscujusque libri initium graphice admodum, & magnis literis monocondiliis exaratum est. Pertinet nunc ille Codex ad celeberrimam illam Potentissimam Svecorum, & Gotorum Reginam Christinam. Hactenus Morinus de Codicis possessoribus, & Qualitatibus. At Codex unacum reliquis Reginæ Svecorum libris in Bibliothecam Vaticanam translatus, adservatur sub num. 1455.

Hunc Codicem integrum primus edidit Ven. Card. Thomafius an. 1680. illique primum locum tribuit inter Codices Sacramentorum nongentis annis vetustiores. Eiusque vetustatem ex his adstruit: I. Quia Symbolo, quod habetur in scrutinio ante Dominicam in Palmis deest additio illa Filioque; quæ sane in Germania, Galliaque, (ubi scriptus videtur Codex) VII., & Romæ nonnisi IX. Christi sæculo facta fuit. II. quia non habet Missas pro v. feriis Quadragesimæ, quas S. Gregorius II. initio VIII. sæculi primus instituit, ut scribit Anastasius seu alius, in vitis Pontificum, & Præfatio sub nomine Grimoldi suo Sacramentorum libro præposita apud Pamelium tom. 2. Liturgicon. (Sub nomine Grimoldi, dixi, quia Micrologus

gus cap. 60. illam citat tamquam Albin Magistri Caroli Magni. Vidimus & nos illam Præfationem in antiquissimo Ms. S. Gregorii Sacramentario Bibliothecæ Reginae Suetiæ, sed nullo nomine inscriptam.) III. *Quia multis Missis caret, quas a sæculo VII. usurpatas fuisse scimus, ut in festo dedicationis S. Mariæ ad Martyres mense Majo, & omnium Sanctorum Mense Novembri: quarum Bonifacius IV. qui, Sabiniano intermedio, successit Gregorio Magno, initio VII. sæculi author fuit.* IV. *Quod pauciora hic, quam in aliis Sacramentorum libris Sanctorum Natalitia recenseantur. Quod iudicium esse vetustatis recte Menardus observavit, cujusque rei germanam rationem ostendit Joan. Fronto in prænotatis ad kalend. Romanum, præsertim §. 3. quia nimirum ea tantum Sanctorum Festa notabantur in libris Missalibus; in quibus populi conventus, sive publicæ Missæ a Pontifice unacum Clero, & populo peragebantur.* V. *Quod Martyrum solummodo in hoc Codice propria Natalitia celebrentur; quodque ex prius Ecclesiæ usu SS. Felix in Pincis, & Marcellus Papa quia sanguinem non fuderunt, haud Martyres, sed tantum Confessores adpellentur. Sunt & alia complura antiquitatis notæ argumenta; quæ in ipso Codice de se lector deprehendat. Unde illum jure Morinus lib. 7. pœnit. cap. 1. num. 15. annum septingentesimum antecedere coniicit: Hæc Card. Thomasius, qui ut vir modestissimus erat: (scribit Muratorius cap. 5. dissert. de origine Sacræ Liturgiæ) conjecturas tantummodo exeruit, quæ suadere viderentur, Gelasianum Sacramentarium illud esse, quamquam & ipse agnosceret ac fateretur nonnullos Festos dies subsequenter sæculis accessisse, atque eum scriptum ante VIII. Sæculum contendit. Coeterum Basnagius in Annalibus Politico-Ecclesiasticis, hunc Codicem ad Sæculum X. trahendum, vult ac varia argumenta profert ad suam opinionem corroborandam. Basnagii argumen-*

gumenta discussi in subjectis Codici annotationibus . Neque in hac re dubia immorari ulterius volo , Lectores judicent de vi argumentorum Ven. Card. Thomasi , nam mihi sat fuit illa heic proposuisse , atque in ipso libro Missali Basnagium confutasse .

A Codicis ætate, ad Ecclesiam, pro cujus usu conscriptus fuit transeo, porro ad Romanæ Ecclesiæ usum fuisse conscriptum, certum esse credit Muratorius cit. cap. scribens: *Certum quippe est exhiberi in eo Sacramentarium pro Ecclesia Romana constructum, ibique olim usurpatum, quum in titulo inscribatur: Liber Sacramentorum Ecclesiæ Romanæ, atque ibi referantur Missæ de Sanctis, quorum Festa in eadem Ecclesia celebrabantur: ad eandem veritatem conspiciant, quæ ibi traduntur libro 4. Missa 58. & seq. tempore Belli, ubi Deus rogatur, ut Romanos Reges protegat &c.* Hæc cl. vir, nihil tamen minus, licet in eo exhibeantur Sacramentaria Ecclesiæ Romanæ; ad usum Ecclesiarum Galliæ, quæ ritum Romanum susceperant, conscriptum non improbabile reddunt observationes Johannis Morini. Sed in re obscura diutius immorari supervacaneum duxi . Igitur ad Sacramentarii conditorem pergo . Gelasius Papa, qui clavum Ecclesiæ tenuit ab an. 492. ad annum 496. confecit Sacramentorum Præfationes, & Orationes cauto sermone, ut scribit Anastasius in Pontificali . In antiquiore Catalogo Romanorum Pontificum, quem cl. Blanchinius edidit in Prolegomenis ad Tom. IV. Anastasii, de Gelasio hæc referuntur: *Fecit & hymnos in modum beati Ambrosii . Fecit & Sacramentorum Præfationes cauto sermone: ubi nihil de Orationibus .* Erat, procul dubio ante S. Gelasii Papæ tempora, suum Romanæ Ecclesiæ Sacramentarium, ac proinde illud Gelasius tantummodo instaurasse, meliorique ordine donasse, aliis etiam Præfationibus auxisse, credendus est . Quod Walafridus de reb. Eccl. c. 22. ait: *Gelasius Papa tam à se, quam ab aliis compositas preces dicitur ordi-*

ordinasse: Id nimirum fecit, quod à Gregorio Magno factum afferit Johannes Diaconus in vit. S. Gregorii lib. 2. n. 17. *Gelasianum*, scilicet hic, *codicem de Missarum solemnibus*, multa subtrahens, pauca convertens, nonnulla verò superadiiciens, pro exponendis Evangelicis lectionibus, in unius libri volumine coarctavit: Apposite in hanc rem scribit Thomafius: "Quod verò spectat ad Codicis conditorem, idem Morinus (*lib. 7. de pœnit. cap. 1.*) Gelasii esse censet, licet post S. Gregorium sit scriptus, seu ut ejus verbis utar, eum officiorum ordinem complecti, qualis ante Sanctum Gregorium usurpabatur; Nec dissentit Card. Bona l. 2. c. 5. de Reb. Liturgicis. Ad ejus autem veritatis, quam quærimus, assecutionem lento veluti passu manuducendus est lector: ut prius scilicet repetat jam ab exordio nascentis Ecclesiæ certas quasdam sacrificandi, orandique formulas in usu fuisse. Id acta Martyrum, Patrumque tractatus nos docent; proferunt enim non rarò statuta quædam, ac solemnia verba in sacris Conventibus recitari solita. Has preces temporis processu à Pontificibus auctas, & restitutas, vel etiam iterum contractas Ecclesia semper retinuit, & ad posteros transmisit; quas in nostris adhuc Missalibus habemus, additis tamen aliis, quæ de novo instituantur, officiis. S. Leonem Magnum inter alios SS. Antistites egregiè huic operi manum admovisse, ipse ejus stylus, qui se homini vel tantillum in ejus scriptis versato illico prodit, aperte ostendit. Nec à verò aberrat laudatus Morinus, dum lib. 9. de Pœnit. cap. 30. n. 2. scribit multa ex his Ritualibus precibus SS. Sylvestro, Julioque Pontificibus non esse posteriora; & ex phrasi, styloque sapere omnino tempora, quæ Imperatorem Constantinum præcesserunt. Sic ipse orationis illius eloquentissimæ Archidiaconi ad Pontificem in Reconciliatione Pœnitentium, auctorem facit saltem Constantino coætaneum; licet una, aut altera dictio Gelasianam forsan sapiat recensitionem. Non

„ me latet hunc ipsum sermonem Magno Leoni adscribi ab
 „ erudito Paschasio Quesnelio tom. i. operum ejusdem San-
 „ cti ; cui non difficulter adhæreo , victus ipso Leonino Ca-
 „ lamo;quem inibi mihi videre videor,vel primò scribentem ,
 „ vel ferè ex integro recensentem . Ex his Liturgicarum
 „ Precum conditoribus præcipue commendatur . . . S. Gela-
 „ sius Pontifex . . . ab hujus Sancti Præfulis nova accessione
 „ totum illud opus Missalium Precum Gelasianus Codex voca-
 „ ri cœpit „ Hactenus Thomasius . Qui postmodum observat
 hunc Codicem Sacramentorum Romanæ Ecclesiæ integrum
 adscribi non posse S. Gelasio , Sed Leoni Magno magna ex
 parte , ejusque Prædecessoribus Romanis Episcopis , *præ-
 terea id (inquit) libentius admitto huic Codici nonnulla
 apposita sequenti sæculo , quæ præfatos conditores non sa-
 piunt constat enim h. m. Sacros libros non ad meram
 eruditionem conscribi , sed ad usum potissimum Ecclesia-
 rum , unde novas semper accessiones pati oportet , prout
 ipsa consuetudinis , temporisque ratio tulerit .* Unde con-
 cludo hujus codicis Auctorem non esse S. Gelasium Papam,
 seu Sacramentarium hoc non esse purum putumque Gela-
 sianum opus , quale ab ipso digestum fuit ; Exstabant sanè
 sæculo IX. Gelasiani Codd. Sacramentorum , ut Card. Bo-
 na , & Mabillonius animadverterunt . Et certe anno Chri-
 sti 831. in Centulensi monasterio , uti constat ex ejus chro-
 nico apud Dacherium Tom. 4. Spicilegij lib. 1. cap. 3. ad-
 servabantur in Sacrario Missales Gregoriani tres , Missalis
 Gregorianus & Gelasianus modernis temporibus ab Albi-
 no ordinatus , Missales Gelasiani XIX.

At cum Gelasiani isti hactenus lucem non viderint ,
 cl. Josephus Augustinus Orsi S. P. A. Magister in ea senten-
 tia fuit , quod Veronense Sacramentarium , cui per conje-
 cturam,ut loquitur Muratorius,præfixum est nomen Leonis
 Papæ, sit purum putumque, licet non integrum , cum mu-
 tilus sit ille Codex , Gelasii Papæ opus . Sed hocce de ar-
 gumen-

gumento in eo Codice publici juris faciendo differam. Atque de Codice Gelasiano, quem in hac parte exhibemus fatis jam dictum. Plura dicenda supersunt, in Gregoriano, ac Recentioribus Codicibus evulgandis.

Antequam Dissertationi finem imponam, pro complemento, nobis erant exponenda varia Missarum genera in Ecclesia Romana consueta, atque ab hæreticorum dictariis vindicanda; Sacra Vasa, Sacramque Suppellex, hisque similia explananda; Ast cum alibi de his argumentis pertractem, heic supersedeo, & nonnihil de Libris Liturgicis ejusdem Ecclesiæ delibare ratio operis exigit, ne scilicet Lectores penitus jejunos relinquam. Libri autem Liturgici in Ecclesia Romana, triplici volumine comprehensi, seorsim reperiiebantur; primus continebat Orationes, Precationes & Præfationes, aliaque similia quæ a Sacerdote Celebrante ad Altare recitabantur: hic *Missalis* liber, *Sacramentale*, liber *Sacramentorum*, liber *Mysteriorum* dicebatur. & duplici de causa, primo quod nedum Eucharistiæ preces concluderet, sed & cæterorum Sacramentorum, uti in Gelasiano Sacramentario, aliisque videre est. Secundo, quia Antomastice veteris moris est, ut Corpus Christi, & sanguis, Cum in altari conficiuntur in Missa, adpellentur Sacramenta.

Aliud volumen erat, in quo continebantur Evangelia a Diacono, & lectiones Scripturarum ab aliis Ministris dicendæ. Etsi hoc volumen D. Hieronymi hortatu in Ecclesiam Romanam introductum dicatur a Damaso Papa, quasi Hieronymus distributionem Lectionum per totum anni circulum, quæ in eo continentur, ordinaverit, & idcirco liber Comitæ, seu Lectionarius, a S. Hieronymo compositus dicitur, vel ab alio Auctore Hieronymo coævo, vel suppari, ut censet cl. Mabillonius lib. 6. de re diplomatica. Comitæ seu Lectionum hunc librum typis vulgavit Pamelius tom. 2. sui Liturgici Latini, deinde

fragmentum veteris Capitularis, Evangeliorum, ac integrum Comitis librum edidit Stephanus Baluzius in notis ad Capitularia Regum Francorum Tom. 2. col. 1156. & 1309. Præterea aliud ejusdem Lectionarii exemplar typis Romanis an. 1691. edidit Card. Thomafius. Schultingius optimum Hieronymi Comitem habere penes se in admonitione ad Lectorem scribit, quem deficiente pecunia (quod Literatis hominibus frequens contingit) typis mandare non potuit. Verum quidquid de libro Comitis S. Hieronymi sit, ante ipsius ævum lectiones e Sacra Scriptura dispositas fuisse pro toto anni curriculo mihi certissimum est; ac illud etiam perfectum, quod forte Hieronymus antiquum ordinem digesserit, ac recensuerit.

Tertius liber Antiphonarius Missæ inscribitur, continebatque Antiphonas, Tractus, Gradualia, Responsorialia, & alia hujusmodi, quæ a choro canebantur. Cœterum de his libris adeundus cl. Vezzosi in nova, quam doctissime adornat, Card. Thomafii editione. Præter illos autem Missales libros, reperiēbatur Missale Penarium, qui continebat unitos antedictos omnes libros, & sane Missale plenarium necessarium erat unicuique Sacerdoti Missas privatas celebranti. Qui plura desiderat, adeat citatos Authores, Lazarum Andream Bocquillot in Tractatu Historico Gallice conscripto de Sac. Litur. lib. 1. cap. 9. & Glossarium Caroli du Fresne, seu Du Cange. ut alii citant; nobis namque sat visum est, Originem Romanæ Liturgiæ, varia ejus additamenta, & incrementa, libros varios indigitasse, neque ad præsens, institutum facit, an volumina prædicta pluribus concluderentur Partibus, nec ne; quis primus singulos libros conscripserit, quæ deinde additiones illis subinde fuerint factæ, hæc, & similia quæstionum capita suo loco enodabimus, quemadmodum & Ordines Romanos in quibus ceremoniæ descriptæ erant, quotquot exstant, & ad nostram pervenere cognitionem, licet sæpissime vulgatos, evul-

evulgare tamen iterumque in nostrum Codicem referre ,
 Adnotationibusque illustrare , Deo dante , curabimus .
 Interim Lectores monitos volumus , Romanam Liturgiam ,
 sicut & cæteras orbis , in plures nos tribuisse partes , quan-
 quidem in uno , vel ingenti volumine , omnes Christiani
 orbis Missales libri concludi nequeunt , ac proinde liber
 quartus Codicis nostris totidem partes complectetur , quot
 sunt Ecclesiæ Christianæ , quarum Rituales libros in ante-
 cedentibus nostris libris evulgavimus , quin & aliquando
 continget , ut unius Ecclesiæ Liturgias in plures tribuamus
 partes , ita tamen , ut pro temporis , locorum , aliarumque
 rerum circumstantiis ordinem in aliis libris servatum , in
 hoc quarto libro admissum haud sequendum Religioni
 nobis minime duximus , Idque eo animo a nobis fiet , ut
 publicæ utilitati , ac Rei quantocitius consulamus , nonnul-
 la proinde ad supplementum , & Appendicem contulimus ;
 ubi & specimina characterum Deo dante exhibebimus , ut
 quique antiquitatis studiosi , de Codicum ætate iudicium
 suum ferant ; neque nobis asserentibus cæco modo fidem
 adhibeant in re obscura .

Sed jam Lectores æquos precor , ut si quid censura
 dignum aestimaverint in toto nostro opere , nos admo-
 neant , grates illis enim sumus relaturi , si nostros corri-
 gant defectus , & Ritualium Codicum hætenus delite-
 scentium ad nos transmittere exemplaria dignentur , ut
 saltem in supplemento emendemus nostra menda , & sup-
 pleamus , quæ ex librorum penuria a nobis omissa fue-
 rint ; Ita vero sumus animati , ut de alienis laboribus , nec
 fructum , nec honorem nobis unis comparemus .

Homines autem , qui exierunt a nobis , variis er-
 rorum ac hæreseon , densisque tenebris obscuratum haben-
 tes intellectum , Rogamus in Domino , ut , dum tempus
 habent , a Patre Luminum , a quo est omne donum per-
 fectum , & datum optimum , summis , ac assiduis gemitibus

bus cum Hiericuntico cœco lucem exposcant , qua videre possint , quæ vera sunt bona , & vires quibus , quæ recta sunt , præstare valeant . Faxit Deus ut tandem aliquando ejuratis erroribus , & schismatis omnibus longe abactis , omnes in unum Christi ovile unus Pastor regat , ac pascat , cui in persona Petri Primi Romanæ Ecclesiæ Pastoris , & Christi in terris Vicesgerentis , dictum est a Christo ipso *Pasce oves meas* .

Homines verò incorrigibiles , qui nolunt videre , aut intelligere , nec vocem Pastoris agnoscere , ne ad ovile redeant , quorum scilicet obscuratum , atque induratum est cor , quique veritatem Dei in injustitia detinent , qui in Epicuri , aut Atheorum castris manifestè militant , atque Religionem suis ingeniis detestanda auctoritate submitunt , & Reliquorum Christianorum credulitatem derident , ac proprias illusiones pro dogmatis venditant , homines inquam , hos inflatos disrumpat Deus , atque ad sanam mentem reducat , eorumque corda omnipotenti suæ gratiæ virtute , convertat , ex corde precor . Ast dum adhuc in sua contumacia persistunt , ne Christianæ charitatis limites me excessisse , quis credat , si duriusculis quandoque verbis ipsos exagitem , cum & Phariseos Christus tanquam hypocritas , ac pessimos homines ubique deprædicaverit . Exemplo Christi , ad majorem illorum confusionem , in supplemento Codicis , Rituales eorum , si quos habent libros , evulgare decrevi , ut facile agnoscere quilibet valeat , quam temere , ac iniuste Christianam fidem ac unitatem lacerarint , & sciderint , utque ita se ab omnium Christianarum Ecclesiarum Constanti , perpetuaque consensione & traditione nimium abalienatos agnoscentes , forte fortuna resipiscant , & quem hætenus hostili infecuti sunt odio Christum Dominum , illum & in Coelis regnantem , & in Sacramento præsentem , ac in novissima die Judicem futurum colant , & adorent . Quod ut facilius

lius præstent , curabo tum in singulorum librorum præ-
 fationibus seu dissertationibus , cum in subjectis Codici
 adnotationibus , Rituum nostrorum , quos injusta cen-
 sura impetunt, Sanctitatem, atque debitam observantiam,
 eorumque primigenias rationes , aperire ; & adeo ut sint
 inexcusabiles , sint nobis veluti Ethnici & Publicani quan-
 do inter me & ipsos correpti, nec me audierint , & quæstio-
 ne ad Ecclesiam delata , hujus etiam vocibus nolint ac-
 quiescere , neque ad unius Ecclesiæ Romanæ (cujus ta-
 men voce causa omnis finita est , nec alia vox attendi de-
 bet a veris Christi Cultoribus) vocem eos provocabo ,
 sed & ad omnium Ecclesiarum contra Novatores conspi-
 rantium , concordēs voces , audiendas rogabo . Atque sa-
 tis jam disservi de origine Liturgiarum , ac præcipuè Ro-
 manæ Ecclesiæ . Quam dissertationem concludam cum
 Oratione quæ feria sexta in Parasceve exstat , ac quotan-
 nis ab Ecclesia alta voce , & grandi suspirio funditur ad
 Deum .

Omnipotens sempiterne Deus , qui
 salvas omnes , & neminem vis perire :
 Respice ad Animas diabolica fraude dece-
 ptas : ut omni hæretica p^aritate deposi-
 ta , errantium corda resipiscant , & ad ve-
 ritatis tuæ redeant unitatem . Per Domi-
 num nostrum Jesum Christum Filium
 Tuum; Qui tecum vivit & regnat in sæcu-
 la sæculorum . Amen .

1

CODEX LITURGICUS ECCLESIAE UNIVERSAE

LIBER QVARTVS

DE EUCHARISTIA

PARS PRIMA

MISSALE ROMANUM VETUS.

A † Ω

IN NOMINE DOMINI JESU CHRISTI SALVATORIS

*Incipit Liber Sacramentorum Romanæ Ecclesiæ
Ordinis anni circuli.*

ORATIONES ET PRECES.

In Vigiliis (1) Natalis Domini

Ad Nonam (2).

DA nobis, omnipotens Deus: ut sicut adoranda Filii tui
Natalitia prævenimus: sic & ejus munera capiamus
sempiterna gaudentes. Per Dominum nostrum.

Lib. IV.

A

Præ-

¹ Nox in quatuor partes æquales dividebatur vigiliarum nomine appellatas, quod excubiæ, juxta militarem disciplinam, quater per noctem mutarentur tertia quaque hora, quibus vigiles undique dispositi excubias agebant, ne de repente non providentibus hostes supervenirent. Hinc Marci 13. Christus ad vigilandum nos hortatur; quo Christi monitu, sicut & exemplis excitata, & informata Ecclesia vigilias instituit, ac noctem præcedentem dies Dominicos, & festos solemnes populum convenire voluit ad orandum: *nocte vigilias elaboramus*, ait Lactantius lib. 7. cap. 19, *propter adventum Regis ac Dei nostri*. Eo magis, quod persecutionum tempore Christianis prohibiti fuissent sacri conventus. Cæterum, ut observat cl Gavantus par 4. tit. 13. Thesaur. Sac. Rit. ob scandala noctu contingentia vigiliæ fuerunt abolitæ, quarum loco jejunium statutum fuit die præcipua hæc festa præcedente, vigiliarum nihilominus nomine retento. Ac non nisi in Vigilia Natalis antiqui moris vestigia adhuc visuntur.

² Natalem Domini diem jejunium præcessisse satis comprobatur vel

Præsta, misericors Deus: (1) ut ad suscipiendum Filii tui singulare Nativitatis mysterium, & mentes credentium præparentur, & non credentium corda subdantur. Per Dominum nostrum (2).

Se-

Augustini testimonio, qui epist. 65. istud jejunium tanquam universale proponit, atque inter ceteros lapsus, propter quos Presbyterum quemdam suæ Diœcesis depositione dignum esse censet, hunc enumerat, quod Natalis vigilia non jejunasset. Porro jejuniorum diebus Missam celebrare nefas erat ante horam nonam, ut a S. Paulino discimus ad Vigiliam Festi S. Felicis Natal. 7. *Nostis eum morem ut jejunare solemus. Ante diem, & sero libatis vespere sacris, quisque suas remeare domos. Tunc ergo solutis cætib; a templo Domini; postquam data fessis corporibus requies sumpta dape; cæpimus hymno, exultare Deo, & Psalmis producere noctem.* Hinc Missa prænotatur dicenda ad Nonam, quemadmodum & hodie jejuniorum diebus post recitatam Nonam Divini Officii horam, Missa Conventualis celebratur.

1 Hæc Oratio Collecta dicitur; quod nomen Collectæ habent a collecta plebe, ut sint Oratio super collectam plebem; sive oratio super populum. Vel secundum Micrologum de Observat. Eccles. cap. 3. dicuntur Collectæ, quod Sacerdos vota populi colligat: vel demum, quod a scripturæ libris collectæ sint. Verum ex eodem Micrologo, & Amalario in Eclogis c. 23. Collecta proprie dicitur ea Oratio, quæ olim recitabatur super populum cum universo Clero in una Ecclesia collectum, ut ad aliam, in qua statio facienda erat, procederet. Tunc enim Sacerdos, aut Episcopus, collecta omni multitudine, brevem Orationem dabat ante Processionem. Ex quo fieri potuit, ut ad reliquas hujusmodi orationes Collectæ nomen dimanaret. Ita Leodegarius Mayer in explicat. Cærem. Eccl. par. 2. cap. 6 qui subdit. *Ante tempora Gelasii, & Gregorii, qui primi in ordinem digesserunt dicenda in Missis, nulla hoc loco dicta fuit Oratio; quia Missa tunc a lectionibus scripturarum capiebat initium, ut sexta Feria Majoris Hebdomadæ: neque in primitiva Ecclesia alia Oratio præter Dominicam dicta sed ipsa sola in aliis quoque Officiis Divinis, seu Horis Canonicis recitata fuit; ut ex Regula S. Benedicti cap. 13. manifestum est. Unde in Ecclesia Lateranensi, Durando teste lib. 4. Ration. cap. 14. num. 17. nunquam dicitur Oratio, sed in Missa, & in omnibus Horis loco Orationis pronuntiatur Oratio Dominica, quæ in Novo Testamento prima Oratio fuit: Nimirum quia prima Romanæ Urbis Ecclesia est, primitivos ritus continuato usu conservat.* Hæc ille. Cæterum de Collectarum origine, numero, ac multiplicitate alias sermo nobis erit.

2 Collecta desinit in clausulam istam. *Per Dominum nostrum &c. Quia Sacerdos Deum adloquitur per Jesum Christum mediatorem in unitate Spiritus Sancti; Patrem enim nomine suo rogari præcepit ipse Christus*

Secreta (1). Tanto nos, Domine, quæsumus, promptiore servitio hujus sacrificia præcurrere concede solemnia: quanto in hoc constare principium nostræ redemptionis ostendis. Per.

Post Commun. (2) Hujus nos, Domine, Sacramenti semper natalis instauret: cujus (a) nobilitas singularis humanam repulit vetustatem. Per Dominum.

II. *Item De Vigilia Domini, in Nocte* (3).

Deus, qui hanc sacratissimam noctem veri luminis fecisti inlustratione clarescere: Da, quæsumus: ut, cujus Lucis mysterium in terra cognovimus. ejus quoque gaudiis in cælo perfruamur. Per.

Lib. IV.

A 2

Con-

a nativitas.

Filius Dei. Hinc Carthagin. III. Can. 23 Nemo in precibus vel Patrem pro Filio, vel Filium pro Patre nominet. Et cum Altari assistitur semper ad Patrem dirigatur Oratio. Et quicumque sibi preces aliunde describit, non eis utatur, nisi prius eas cum instructioribus fratribus contulerit. Cæterum nonnullæ etiam Collectæ, licet perpaucæ, & recentes, diriguntur ad Filium cum clausula. Qui vivis & regnas &c. Ne cui fortasse in mentem caderet, non aliam, quam Personam Patris posse invocari. Vide Benedict. XIV. lib. 2. cap. 5. de Sacros. Miss. Sacrificio.

1 *Secreta ideo nominatur, quia secreto dicitur, inquit Amalarius lib. 3. cap. 20. Nonnulli tamen existimant, secretam dici a secernendo, sicut prima Collectæ nomen habet a Colligendo, quia recitatur postquam, dimissis Catechumenis, soli Fideles ab indignis secreti fuerint.*

2 Idest Oratio post Communionem, qua pro gratiarum actione recitata, Sacrificium completur. Optime Augustinus ep. 59. ad Paulinum. Participato, inquit, tanto Sacramento, gratiarum actio cuncta concludit. Instituta est ergo hæc oratio pro communicantibus, quando omnes, vel plerique, qui aderant sacrificio, communicabant. Tametsi autem, ut monet Card. Bona Rer. Liturg. lib. 2. cap. 20. mos ille Communionis generalis defierit, nihil tamen in Orationibus immutatum est; sed ideo retentæ sunt, ut sciamus, quid olim factum sit, & ex ipso precationum tenore ad pristinum fervorem excitemur. Hæc Leodegarius Mayer Part 2. cap. 23.

3 Telesphoro Papæ Anastasius Bibliothecarius decretum tribuit, quod Missa celebretur in nocte Natalis Domini, cum omni tempore ante horæ Tertię cursum nullus præsumeret Missam celebrare; illud decretum exstat apud Gratianum de Consecrat. distinct. 1. cap. Nocte Sancta. At Decretalis illa a Pseudo-Isidoro consarcinata doctis recentioribus Scriptoribus

Concede, quæsumus, omnipotens Deus, ut Unigeniti tui nova per carnem Nativitatis liberet, quos sub peccati iugo vetusta servitus tenet. Per.

Secreta. Munera nostra, Domine, quæsumus, Nativitatis hodiernæ mysteriis apta perveniant: Ut sicut homo genitus, idem præfulsit & Deus: sic nobis hæc terrena substantia conferat quod divinum est. Per.

Dignum & justum est, (1) æquum, & salutare. Cujus Divinæ Nativitatis potentiam ingenita virtutis tuæ genuit magnitudo. Quem semper Filium & ante tempora æterna generatum, quia tibi pleno atque perfecto æterni Patris nomen non defuit, prædicamus: verum etiam honore, majestate, atque virtute æqualem tibi cum Sancto Spiritu confitemur: dum trino vocabulo unicam credimus majestatem. Quem laudant Angeli.

Post

videtur; quamobrem ex antiquo more, quo Fideles statis diebus ante lucem conveniebant, suæque sacra peragebant, unde & natio *latebrosa*, ac *lucifugax* Christiana Religio ab Ethnicis dicebatur, talis Missæ celebratio repetenda est; licet enim *nocturnæ convocationes*, & *cœtus antelucani* de quibus passim Tertullianus, reddita Ecclesiæ pace, adeo frequentes non fuissent; attamen in solemnibus quibusdam diebus, & maxime quamdiu vigiliæ in usu fuere, in Ecclesia Romana obtinebant; de quibus vid. Card. Bona Rer. Liturgicar. lib. 1. cap. 21. §. 4.

1 Præfatio dicitur, quia est prælocutio totius orationis secuturæ, & præparatio ad sacrificium ex Amalario in Eclogis. In libro Pontificali tribuitur hæc Oratio S. Gelasio I. *Fecit Sacramentorum Præfationes.* & *Orationes cauto sermone*, quod tamen melioris notæ Viri docti ita intelligunt (hæc Benedictus XIV. lib. 2. cap. 11.) *ut quasdam quidem earum composuerit, non tamen primus hanc Orationem in Missam introduxerit; ejus enim mentio fit in Liturgia S. Jacobi, & in Operibus S. Cypriani, & S. Cyrilli, qui S. Gelasio sunt antiquiores: quamobrem docent, Præfationis institutionem vel SS. Apostolis, vel Apostolicorum temporum viris esse tribuendam.* Novem autem Præfationes enumerat Pelagius II. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ scribens, ut videre est in Can. *Invenimus*, de Consecrat. distinct. 1. Quibus Urbanus II. aliam addidit in Concilio Placentino, quæ est de Beata Virgine, ut refertur in Can. Sanctorum §. fin. distinct. 7. Quidquid sit de genuinitate talis epistolæ, plures exstant in hoc Codice; ac undecim jam sunt Præfationes omnes, quibus utitur Romana ecclesia, de quibus suo loco,

Post Commun. Læti, Domine, frequentamus salutis humanæ principia: quia trina celebratio beatæ competit mysterio Trinitatis. Per Dominum nostrum.

III. *Item in Vigilia Domini, mane prima (1).*

Deus, qui per Beatæ Mariæ Sacræ Virginis partum sine humana concupiscentia percreatum, in Filii tui membra venientes, paternis fecisti præjudiciis non teneri; Præsta, quæsumus: ut, hujus creaturæ novitate suscepta, vetustatis antiquæ contagiis exuamur. Per eundem Dominum.

Respice nos, omnipotens, & misericors Deus: & mentibus clementer humanis, nascente Christo, summæ veritatis lumen infunde. Per.

Secreta. Da nobis, Domine, ut Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi solemnia, quæ præsentibus sacrificiis prævenimus, sic nova sint nobis, ut continuata permaneant: sic perpetua perseverent, ut suo miraculo nova semper existant. Per eundem.

Item alia (2). Cuncta, Domine, quæsumus, his mun-

ne-

¹ Usus iterandi sacrificium in solemnioribus Festis habetur apud S. Leonem, qui Dioscoro Alexandrino scribit, ideo hunc morem in sua Ecclesia invaluisse, ne quis Sacrificio privaretur his diebus, quibus magnus aderat concursus populi de Villis venientis ad Urbes officiis interfuturi: omnes enim Presbyteri & populi interesse Cathedralis Ecclesiæ officio tenebantur; & propterea sacrificium iterandum erat; alioquin maxima pars populi sacrificii fructu privata fuisset. Differentes autem Missæ pro festo Natali concinnatæ sunt ex dispositione, & devotione Liturgistæ qui tale mysterium satis fecundum reperit ad plura officia suppeditanda. De Missa Matutinali vide Marten. lib. 1. de antiq. Eccles. Ritib. cap. 3. art. 4. cl. Cajetan. Meratum in observation. & additionib. ad Gavantum Tom. 1. pag. 35. edition. Venet. anno 1740. qua utimur.

² In Ecclesia Romana una tantum fere semper Oratio secreta est, licet duæ ut plurimum in prima Missæ oratione statuantur; In Gregorianis item vetustioribus una tantum. In expositione Missæ sæculi IX. Codicis Vaticanani Reg. Svec. 446. *Brevis oratiuncula* adpellatur; ex quo conjicitur, unam tantum fuisse. Sensim usus obtinuit, ut plures dicerentur; quo circa hodie quot ante Epistolam clara voce a Celebrante Orationes dictæ sunt, totidem secretæ eo ordine ad *Secreta* sunt repetendæ. Extremæ hujus ora-

neribus a nobis semper diabolica figmenta secluide: ut nostri Redemptoris exordia purificatis mentibus celebremus. Per.

Dignum. Nos, sursum cordibus erectis, divinum adorare Mysterium: quo humana conditio, veteri terrenaque lege cessante, nova cælestisque substantia mirabiliter restaurata profertur; ut quod magno Dei munere geritur, magnis Ecclesiæ gaudiis celebretur. Per.

Post Commun. Concede nobis, Domine, quæsumus, ut Sacramenta, quæ sumpsimus, quicquid in nostra mente vitiosum est, ipsius medicationis dono curetur. Per.

Ad Populum (1). Populum tuum, Domine, quæsumus, tueantur, sanctificent, & gubernent, æternumque perficiant tam devotionibus acta solemnibus, quam natalitiis agenda divinis Jesu Christi Domini nostri.

IV. *Item in Natale Domini in die* (2).

Omnipotens sempiterne Deus, qui hunc diem per incarnationa-

tionis secretæ conclusio est formula: *Per omnia sæcula &c.* quæ voce excelsa una cum Præfatione pronuncianda est. Hæc cl. Dominicus Georgius lib. 3. de Liturg. Rom. Pont. cap. 24.

¹ Ab Amalario lib. 3. cap. 37. hæc ultima benedictio adpellatur, & frequentatur omnibus diebus ferialibus Quadragesimæ, Diacono præcinnente: *Humiliate capita vestra Deo*. Micrologus cap. 51. scribit: *Orationem Post communionem esse pro solis communicantibus*. Ne ergo populus, qui his diebus (jejunii solemnis) frequentius quidem convenit, non tamen communicat, ita oratione, ut Communionem careret, adiectam esse hanc orationem, in qua pro populi protectione specialiter oratur. Ideo autem in Dominicis non dici quia in iis omnes communicare deberent, quibus etiam oratio post communionem pro benedictione sufficere posset: Honorius vero Augustod. in Gemm. animæ lib. 1. cap. 61. Statutum est, inquit, ut panis post Missam benediceretur, & populo pro benedictione partiretur: sed quia hoc in Quadragesima fieri non licuit propter jejunium, Orationem super populum dici Ecclesia instituit, ut per hanc particeps Communionis sit: Johannes Grancolas in Tractat. de Missa affirmat, hanc orationem olim & Missam & Vesperas, quæ, ut in Sabbato Sancto, statim post communionem cantatæ fuerint, terminasse; indeque factum esse, ut eæ omnes in Vesperis Collectæ vices suppleant. Vide Bona lib. 2. cap. 20.

² Tertiam Missam Ecclesia Romana celebrabat in die Natali, & quidem solemnissime post Tertiam horam. Trium autem Missarum usum in hac die a Romana Ecclesia ortum duxisse, scribit Meratus post Grancolas pag. 346., quod Romæ triplex esset statio ubi Missa celebrabatur.

nationem Verbi tui, & per partum Beatæ Virginis Mariæ consecrasti: Da populis tuis in hac celebritate (a) justitiæ: ut & qui tua gratia sunt redempti, tua adoptione sint filii. Per Dominum.

Præsta, misericors Deus: ut natus hodie Salvator, sicut divinæ generationis est auctor, ita & immortalitatis sit ipse largitor. Per.

Secreta. Oblatio tibi sit, Domine, hodiernæ festivitatis accepta: quia & nostræ reconciliationis processit perfecta placatio, & divini cultus nobis est indita plenitudo Jesu Christi Domini nostri. Qui tecum vivit.

Dignum Tuæ laudis hostiam jugiter immolantes. Cujus figuram Abel justus instituit, agnus quoque legalis ostendit, celebravit Abraham, Melchisedech Sacerdos exhibuit: sed verus agnus, æternus Pontifex hodie natus Christus implevit. Et ideo cum Angelis.

Infra Actionem (1). Communicantes, & diem sacratissi-
mum

a lætitiæ. Ita in Missali Gothico.

1 *Actio dicitur ipse Canon.* (inquit Walafridus cap. 22. de Reb. Ecclesiast.) quia in eo Sacramenta Dominica conficiuntur. Canon vero eadem actio nominatur, quia in ea est legitima, & regularis Sacramentorum confectio. Quamobrem in Canone ad Orationem communicantes appositus est titulus *infra Actionem*, seu *intra Actionem*, quemadmodum in quibusdam legitur Codicibus, quod idem significat, non quidem juxta regulas Grammaticæ, sed juxta idiotismum; quem adoptarunt quidam Ecclesiasticorum librorum Scriptores: dicunt enim *infra octavam* quod fit *intra octavam*; & in quibusdam Rubricis antiquorum Missalium legitur vinum *infra Calicem* infundendum, hoc est *intra Calicem*, & Hostiam ponendam *infra Patenam*, hoc est *in Patena*: quod observat Benedictus XIV. lib. 2. cap. 12. In solemnibus Festis ad celebritatis memoriam recolendam peculiaria quædam intermixta leguntur, de quibus Vigilius Papa ad Profuturum, seu Euthereum Hispanum Episcopum hæc: *Ordinem precum in celebritate Missarum nullo nos tempore, nulla festivitate significamus habere divisum; sed semper eodem tenore oblata Deo munera consecrare: quoties vero Paschalis, aut Ascensionis Domini vel Pentecostes, & Epiphaniæ, Sanctorumque Dei fuerit agenda Festivitas, singula Capitula diebus apta subjungimus, quibus commemorationem sanctæ solemnitatis, aut eorum facimus, quorum Natalitia celebramus; cætera vero or-*

munum celebrantes, in quo incontaminata Virginitas huic mundo edidit Salvatorem Jesum Christum Dominum nostrum. Sed & memoriam.

Post Commun. Da nobis, Domine, quæsumus, ipsius recensita Nativitate (1) vegetare: cujus cælesti mysterio & partemur, & potamur Jesu Christi Domini nostri Filii tui. Qui tecum vivit.

Ad Populum. Præsta, quæsumus, Deus noster: ut familia tua, quæ Filii tui Domini nostri Jesu Christi est Nativitate salvata, ejus etiam sit perpetua redemptione secura. Per Dominum.

V. Item Orat. de Natal. Domini ad Vesp. sive Matut.

Adesto, Domine, supplicationibus nostris: & populum tuum, qui te factore conditus, teque est reparatus auctore: Te etiam jugiter operante, salvetur. Per Dominum.

Largire, quæsumus, Domine, famulis tuis fidei, & securi-

dine consueto prosequimur. Quapropter & ipsius Canonicae precis textum direximus subter adjectum, quem (Deo propitio) ex Apostolica traditione suscepimus. Et ut caritas tua cognoscat, quibus locis aliqua Festivitatibus apte connectes Paschalis diei preces similiter adiecimus.

I. Julio I. Papæ circa ann. 336. adscribunt aliqui Institutionem solemnitatis Natalis, vel quod eo auctore in Ecclesia Occidentali, & etiam Orientali talis Festivitas sejunctim a Festo Epiphaniæ die 25. Decembris incæperit celebrari, quod is dies impio cultui solis renascentis a Paganis consecratus esset, tunc enim Sol post solstitium quasi renasci videtur, atque a Tropico descendere, ut ad nos redeat. Quare August. Serm. 2. de Natal. istum diem nobis non Sol ille visibilis, sed creator ipsius invisibilis consecravit, aiebat. Sed quidquid sit, certum est, in Ecclesiis Occidentis ex antiqua traditione Festum Natalis discretum fuisse a Festo Epiphaniæ, atque in Ecclesiam saltem Antiochenam tempore Johannis Chrysostomi ex Occidentali Ecclesia talem morem non ante multos annos transmissum, ut ipse loquitur in Serm. 35. de Christi Nativitate qui exstat tom. 5. ejus Operum, adeoque dies 25. Decembris assignata fuit tali Festo, quo die Christus traditur natus, ut loquitur August. lib. 4. de Trinit. cap. 5. Plura vide apud Thomasinum de Festis lib. 2. cap. 6. Francisc. Pagium in Vita S. Julii Romani Pontificis. Græcolas, Coment. historic. in Breviar. Roman. lib. 2. cap. 14.

curitatis augmentum: ut qui de Nativitate Domini nostri Jesu Christi gloriantur, & adversa mundi, te gubernante, non sentiant, & quæ temporaliter celebrare desiderant, sine fine percipiant. Per Dominum.

Deus, qui populo tuo plene præstitisti redemptionis effectum, ut non solum Unigeniti tui Nativitate corporea, sed etiam & Crucis patibulo salvaretur: hujus, quæsumus, fidei famulis tuis tribue firmitatem: ut usque ad promissum gloriæ præmium, ipso quoque gubernante, perveniant. Per.

Deus, qui humanæ substantiæ dignitatem, & mirabiliter condidisti, & mirabilius reformasti: Da, quæsumus, ut ejus efficiamur in divina consortes, qui nostræ humanitatis fieri dignatus est particeps Christus Filius tuus. Per eundem Dominum nostrum.

Omnipotens sempiterne Deus creator humanæ reformatorque naturæ, quam Unigenitus tuus in utero perpetuæ Virginitatis adsumpsit: respice nos propitius: ut, Filii tui incarnatione suscepta, inter ipsius mereamur membra numerari. Per eundem.

Deus, qui Nativitatis tuæ exordium pro nostra necessario saluatione duxisti: respice nos propitius: & quos similes ad imaginem tuam fecisti, similiores observatione perfice mandatorum. Per.

VI. In Nat. (1) Sancti Stephani Martyr.

VII. Kal. Januarias.

Omnipotens æterne Deus, qui primitias Martyrum in

Lib. IV.

B

San-

1 Quemadmodum dies, quo Imperatores Imperium adepti erant, Natalis dicebatur, ut observat Gothofredus in Codic. Theodos. lib. 2. tit. 8. leg. 11., ita & dies, quo Martyres nascuntur de Terra in Cælum, natalis adpellatur; hinc Tertullian. Scorpiac. contra Gnosticos cap. 15. ait: *Tunc Paulus Civitatis Romanæ consequitur nativitatem: quum illic Martyrii renascitur generositate.* Itaque cum S. Stephanus primum inter Martyres sibi vindicet locum, nam paullo post Ascensionem Domini martyrii palmam est adsequutus, primus fuit, cui festum in Ecclesia consecratum fue-

Sancti Levitæ Stephani sanguine dedicasti: Tribue, quæsumus, ut pro nobis intercessor adfistat, qui pro suis etiam persecutoribus supplicavit. Per.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus: ut sicut divina laudamus (1) in Sancti Stephani passione magnalia: sic indulgentiam tuam piis ejus precibus adsequamur. Per.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus: ut Beatus Stephanus Levita magnificus, sicut ante alios imitator dominicæ Passionis, & pietatis enituit: ita sit fragilitatis nostræ promptus adjutor (2). Per.

Secreta. Grata tibi sint, Domine, munera, quæsumus, devotionis hodiernæ: quæ Beati Stephani Martyris tui commemoratio gloriosa depromit. Per.

Post Commun. Gratias agimus, Domine, multiplicatis circa nos miserationibus tuis: qui & Filii tui Nativitate nos salvas, & Beati Martyris Stephani deprecatione sustentas. Per.

Ad Populum. Beatus Martyr Stephanus, Domine, quæsumus, pro fidelibus tuis suffragator accedat: qui dum bene sit tibi placitus, pro his etiam profit auditor (3). Per Dominum. VII. In

rit, quoniam hic cultus incæpit a Martyribus. Sed quoniam ignorabatur præcisa dies mortis ejus, prius in Ecclesiis Orientalibus, & deinde in Occidentalibus ejus Festum celebrari cæpit post diem Natalem Jesu Christi. Vid. Meratum pag. 350.

1 Religiosus cultus Sanctis tributus ab Ecclesia Deo injuriosus non esse luculenter conspicitur, quidquid Novatores obganniant; in Deum namque terminatur, cujus magnalia in sanctis ejus amicis laudamus. Quare maximum discrimen est inter cultum, quo Deum supremum rerum Dominum agnoscimus, & illum, quo Sanctos ipsius fideles servos veneramur.

2 Ecclesia Catholica constanti traditione sanctos invocat, ut nostræ fragilitatis prompti adjuutores sint pro nobis apud Deum intercedendo. Quamobrem Sanctorum intercessio Christi meritis non detrahit, cum nihil valeat nisi per merita, & virtutem Christi, ac ne tantilli quidem est momenti, nisi per Christum, in cujus sanguine dealbaverunt stolas suas.

3 Sanctos preces nostras audire certum est, cum ex Luc. 13. vers. 7. Angeli in Cælo existentes dicantur gaudere de interna conversione cujus-

VII. In Natal. Sancti Johan. Evangel. (1)

vi. Kal. Januarias.

Deus, qui per os Beati Apostoli tui Johannis Evangelistæ, Verbi tui nobis arcana referasti; Præsta, quæsumus, ut quod ille nostris auribus excellenter infudit, intelligentiæ competentis eruditione capiamus. Per Dominum nostrum.

Deus, qui Beati Johannis Evangelistæ præconiis Principii sempiterni secreta referasti: Da, quæsumus, ut ad intelligentiam Verbi, ejus, per quem nobis splenduit, suffragiis accedamus. Per Dominum.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus: ut excellentiam Verbi tui, quam Beatus Evangelista Johannes adseruit, &

Lib. IV.

B 2

con-

que peccatoris. Quare errant Novatores Sanctorum invocationem tamquam inutilem explodentes, quod ii nostras preces non intelligant: quomodo autem audiant nostras preces non satis constat. D. Thomas 22. q. 83. art. 4. in verbo, seu Deo manifestante petitiones nostras a Sanctis cognosci docet.

■ S. Johannem Evangelistam obijisse, quem in Adventum Domini frustra remansurum spes erat, scribit Tertul. lib. de Anima. De tali obitu Polycrates Episcopus Ephesus scribit ad Victorem Romanum apud Euseb. lib. 3. c. 25. Quo vero die obierit incertum est. Thomassinus loc. cit. num. xi. hac die illum e vivis excessisse videtur asserere, qua colitur ab Ecclesia; alii die 24. Junii Sanctum obijisse sustinent, cum vero tali die in Ecclesia Romana Nativitas S. Johannis Baptistæ, propterea quod prima Ecclesia ejusdem S. Præcursoris titulo dedicata fuit, summa celebritate ageretur, ced' re debuit dies Dormitionis S. Johannis Evang. translatus inter solemnia festa Natalis, eo magis quod prædicta die 6. Kal. Janu. ejus honori Ecclesia dedicata est, vel quia ad idem tempus ex Pathmo rediit ad Ecclesiam suam Ephesinam. Leodegar. part. 3. cap. 2. Quando autem cœperit cultus Sancto tribui hac die in Ecclesia Latina non satis constat. Grancolas l. 2. cap. 18. ex Sancti Nysseni oratione Funebris Sancti Basilii existimat, in Ecclesia Orientali saltem Cappodociæ post Festum Natalis, Festa Sanctorum Stephani, Petri, Jacobi, Johannis & Pauli, ac Basilii celebrata fuisse, atque ob hos sex festos dies Natalem Domini subsequentes, illam hebdomadam feriataam existisse. Ad Orientalium morem in Latina etiam Ecclesia tales festos superadditos Natali conjicit, Festis SS. Petri, & Pauli, nec non Jacoborum dies, vel ob alias causas. Plura dabit Meratus pag. 350. & Authores superius laudati.

convenienter intelligere valeamus, & veraciter confiteri. Per.

Secreta. Supplicationibus Apostolicis Beati Johannis Evangelistæ, quæsumus, Ecclesiæ tuæ, Domine, commendetur oblatio: cujus magnificis prædicationibus eruditur. Per.

Post Commun. Beati Evangelistæ Johannis nos, Domine, quæsumus, merita prosequantur, & tuam nobis indulgentiam semper implorent. Per.

Ad Populum. Adsit Ecclesiæ tuæ, Domine, quæsumus; Beatus Evangelista Johannes, ut cujus perpetuus doctor existit, semper esse non desinat suffragator. Per.

VIII. *In Natal. Innocent.* (1) v. Kal. *Januar.*

Deus, cujus hodierna die præconium Innocentes Martyres non loquendo, sed moriendo confessi sunt: omnia in nobis vitiorum mala mortifica: ut fidem tuam, quam lingua nostra loquitur, etiam moribus vita fateatur. Per Dominum.

Deus, qui bonis tuis Infantium quoque nescia Sacramen-
ti

¹ Antiquitatem talis festi in Ecclesia Joseph Bingham lib. 20. Origin. Eccles. cap. 7. probat ex hom. 3. de Diversis tom. 2. Origenis. At illam apocrypham scribit Meratus pag. 351. Negari sane non potest, ab Augustini lib. 3. de lib. arb. cap. 23. illos tamquam Martyres ab Ecclesia commendatos fuisse scribentis, tempore aliquem cultum Innocentibus tributum fuisse. Nonnullas & quidem validas (inquit Meratus pag. 351.) subnectit rationes Grancolas lib. 2. cap. 20. quibus suadere conatur, hoc Festum in Africa incæpisse, sicut Festum S. Stephani, & duo hæc Festa celebrari consuevisse post Natale. Præsertim vero quia apud S. Fulgentium, qui circa annum 530. mortuus est, reperitur post Sermonem Nativitatis Jesu Christi sermo S. Stephani Primi Martyris, & deinde sermo de Epiphania, seu de morte Innocentium, & Adoratione Magorum; sicut etiam quia Prudentius panxit Hymnum de Innocentibus post Hymnum de Epiphania, perinde ac si cæpta esset fieri commemoratio de his Infantibus in Officio Epiphaniæ, a quo postea separati, ac Festo Nativitatis Jesu Christi conjuncti fuerint. Hæc Grancolas. Sed cum Prudentius, qui floruit anno 390. præfatum Hymnum composuerit in honorem SS. Innocentium, conjici potest, ab illo usque tempore Ecclesiam prædictis Martyribus cultum præstitisse, & si non peculiare Festum, memoriam saltem aliquam in Festis diebus de iisdem Infantibus pro Christo occisis, exhibuisse.

ti corda præcedis : tribue , quæsumus , ut in nostra conscientia fiduciam non habentes indulgentia semper copiosa præveniat . Per.

Adjuva nos , Domine , quæsumus , eorum deprecatione Sanctorum : qui Filium tuum humana necdum voce profitentes , cælesti sunt pro ejus nativitate gratia coronati . Per.

Secreta . Adesto , Domine , muneribus Innocentium festivitate sacrandis : & præsta , quæsumus , ut eorum sinceritatem possimus imitari , quorum tibi dicendam veneramur infantiam . Per.

Post Commun. Ipsi nobis , Domine , quæsumus , postulent mentium puritatem : quorum innocentiam hodie solemniiter celebramus (1) . Per Dominum .

Ad Populum . Discat Ecclesia tua (2) , Deus , infantum , quos hodie veneramur , exemplo sinceram tenere pietatem : quæ prius vitam præstitit sempiternam , quam possit nosse præsentem . Per Dominum nostrum .

IX. *Item in Octabas (3) Domini Kal. Januar.*

Deus , qui bonis nati Salvatoris diem celebrare concedis
octa.

1 Hunc diem olim in quibusdam Ecclesiis a pueris celebrem fuisse habitum , seu potius abusu Sacrorum Rituum profanatum memorat Card. Thomasius in Tract. de Festis ; cum illi inter se Pontificem , Decanum , aliasque dignitates elegerunt , atque in Choro Canonorum more Officia celebrarunt , ad eum fere modum , quo Divi Nicolai Festum , hodieque in nonnullis Urbibus obeunt pueri habitu , & gestibus sacras cœremonias imitantes . Illum abusum damnavit Basileense sess. 21. quin anno 1260 Copriniacense can. 12. Choreas , & Tripudia in die SS. Innocentium abolevit . Quemadmodum autem pueri in Festo Innocentium , sic Diaconi in Festo S. Stephani , Presbyteri in die S. Johannis , & Subdiaconi in Circumcisione , vel Epiphania cum tripudio convenientes Festum agebant , quod Festum fatuorum vel stultorum appellabant , inquit Mayer par 3. cap 2. , fortassis propter indecentias , quæ , ut fere in ejusmodi conventibus fieri amat , irrepperunt .

2 Sanctorum Festa celebramus ob hanc etiam causam , ut scilicet recordando illorum gesta , ad bene operandum illorum exempla nos provocent .

3 Secundo Paralipomenon cap. 7. legitur Salomon post dedicatum

octavum (1): fac, quæsumus, nos ejus perpetua divinitate muniri: cujus sumus carnali commercio reparati. Per.

Omnipotens sempiterne Deus, qui Unigenito tuo novam creaturam nos tibi esse fecisti: custodi opera misericordiæ tuæ, & ab omnibus nos maculis vetustatis emunda: ut per auxilium gratiæ tuæ in illius inveniamur forma, in quo tecum est nostra substantia. Per.

Secreta. Præsta, quæsumus, Domine: ut per hæc munera, quæ Domini Jesu Christi arcanae Nativitatis mysterio gerimus, purificatæ mentis intelligentiam consequamur. Per Dominum.

Dignum Per Christum Dominum nostrum. Cujus hodie octavas nati celebrantes, tua, Domine, mirabilia veneramur. Quia quæ peperit, (2) & mater, & virgo est: qui natus est, & infans, & Deus est. Merito cæli locuti sunt, Angeli gratulati, Pastores latati, Magi mutati, Reges turbati, Parvuli gloriosa passione coronati. Lacta Mater cibum nostrum: lacta panem de cælo venientem in præsepio positum velut piorum cibaria jumentorum. Illic namque agnovit Bos possessorem suum, & Asinus præsepium Domini sui, Circumcisio scilicet, & Præputium. Quod etiam Salvator, & Do-

Templum & Altare solemnitatem septem dierum fecisse, & octava die populum dimisisse. Ex veteri igitur lege in novam recto tramite transiit mos Octavas celebrandi. *Magnitudo Festi* (scribit Tungrensis propositione 19.) a nobis exigit, ut prius illud incipiamus, & tardius terminemus. Prævenimus vigilia, prorogamus, cum ad Octavarum diem Festum protendimus.

1 Grancolas lib. 1. cap. 45. de Octavis hæc habet: Octavæ istæ primum repetitio tantum erant Festi, & Officii die tantummodo octavo neque enim in Gelassii, vel Gregorii Sacramentariis dies infra Octavam conspiciuntur. Imo Natali ipso Octava tantum dies apparet. At postea sex dierum intervallum eodem Festi Officium repletum fuit, ut Octavæ istæ octo diebus durarent.

2 Ex hac Præfatione liquet, in Ecclesia Romana tria hæc Festa in unum coalita fuisse, nimirum Puerperii B. Mariæ Virg., Circumcisionis Domini, & Octava Nativitatis; & sane Circumcisio sejungi nequit ab Octava, in qua Christus illam subiit.

& Dominus noster a Simeone susceptus in Templo, plenissime dignatus est adimplere. Et ideo cum Angelis, & Archangelis.

Post Commun. Præsta, quæsumus, Domine, ut quod Salvatoris nostri iterata solemnitate percipimus; perpetuæ nobis redemptionis conferat medicinam. Per.

Ad Populum. Omnipotens sempiterne Deus, qui tuæ mensæ participes a diabolico jubes abstinere convivio: da, quæsumus, plebi tuæ: ut, gustu mortiferæ profanitatis abjecto, puris mentibus ad epulas æternæ salutis accedat. Per.

X. *Prohibendum ab Idolis* (1).

Omnipotens sempiterne Deus, da nobis voluntatem tuam & fidei mente retinere, & pia conversatione depromere: ut Ecclesia tua a profanis vanitatibus expiata, non aliud profiteatur verbis, aliud exerceat actione. Per Dominum.

Secreta. Ut tibi grata sint, Domine, munera populi tui, ab omni, quæsumus, eum contagione perversitatis emunda, nec falsis gaudiis inhærere patiaris, quos ad diversitatis tuæ præmia venire promittis. Per.

Post Commun. Mysteriis tuis veneranter adsumptis, quæsumus, Domine, ut contra nostræ conditionis errorem, & contra diabolicas armemur insidias. Per.

XI. *In*

1 Gentiles Janum veluti Deum colentes, hunc diem multis spurcitiis sacraverunt; aliis in mostra, & ferarum habitus se transformantibus; aliis foemineo gestu vultum virilem effœminantibus. Nonnulli ita auguria observabant, ut focum, vel ignem de domo sua, vel aliud quodcumque beneficium cuiquam petenti minime tribuerent. Diabolicas (sic eas SS. Patres appellant) etiam strænas & ab aliis accipiebant, & ipsi aliis tradebant. Nec non mensulas cibariis plenas tota nocte paratas habebant, credentes Kalendas Januarias toto anni spatio eandem abundantiam sibi suppeditaturas. Ad has superstitiones eliminandas, quæ etiam inter Christianos diu obtinuerunt, quin & vestigia adhuc visuntur in diebus Quadragesimam antecedentibus, multum laborarunt sæculis iv. & v. Episcopi, ac præcipue Romani Pontifices, ut adnotat Card. Baronius in Martyrolog. Rom. ad hunc diem, quare & hæc Missa hac die celebrari instituta est.

XI. *In Vigiliis (1) de Theophania.*

Corda nostra, quæsumus, Domine, venturæ festivitatis splendor inlustret: quo mundi hujus tenebris carere valeamus, & perveniamus ad patriam claritatis æternæ. Per.

Secreta. Tribue, quæsumus, Domine, ut cum præsentibus immolemus sacrificiis, & sumamus: quem venturæ solemnitatis pia munera præloquuntur. Per.

Dignum. Quia cum Unigenitus tuus in substantiæ nostræ mortalitatis lucem reparavit. Per quem laudant Angeli.

Post Commun. Inlumina, quæsumus, Domine, populum tuum: & splendore gratiæ tuæ cor ejus semper accende: ut Salvatoris mundi, stella famulante, manifestata natiuitas mentibus eorum, & reveletur semper & crescat. Per.

XII. *Item in Theophania (2) in die.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui Verbi tui incarnationem præclari testimonio fideris indicasti: quod videntes Magi oblatis majestatem tuam muneribus adorarunt: Concede, ut semper in mentibus nostris tuæ appareat stella justitiæ: & noster in tua sit confessione Thesaurus. Per.

Deus, cujus Unigenitus in substantia nostræ carnis apparuit: præsta, quæsumus, ut per eum quem similem nobis foras

1 Prima omnium Vigiliarum hæc fuit suppressa, eo quia Paganorum superstitiosi ritus, qui illis diebus plurimum grassabantur, in hanc præ aliis citius ingressum sunt sortiti. Cum autem pridem ante jejunium institutum loco Vigiliarum, hæc fuerit sublata, mansit sine jejunio. Ita ex Card. Thomasio Mayer par. 3. cap. 3. Cæterum de jejunio hujus Vigiliæ alicubi præscripto pluribus Grancolas cap. 29.

2 Ex orationibus satis adparet, quare hoc festum Theophania dicatur. Hoc vocabulo utebantur & Ethnici ad Deorum suorum præsentiam significandam, cum præsertim ab iisdem diis miraculum aliquod patratum crederent, ut videre est apud Plutarchum in lib. de Music. Hoc Festum primitus saltem in Oriente fuit unitum cum Festo Natiuitatis Jesu Christi, & deinde sejunctum, ad imitationem Ecclesiæ Occidentalis. De illo plura alibi. Interim videri potest Grancolas cap. 30. & Thomassinus lib. 2. cap. 6. ac sapientissimus Pontifex Benedictus XIV. in doctissimo Commentario de Festis D. N. J. C. ejusque Matris.

foras agnovimus, intus reformari mereamur. Per Dominum nostrum.

Deus inluminator omnium gentium, da populis tuis perpetua pace gaudere: & illud lumen splendidum infunde cordibus nostris, quod trium Magorum mentibus aspersisti. Per.

Secreta. Hostias tibi, Domine, pro nati tui Filii apparitione deferimus, suppliciter exorantes: ut sicut ipse nostrorum auctor est munerum, ipse sit misericors & susceptor Jesus Christus Dominus noster. Qui tecum vivit.

Dignum. Te laudare mirabilem Dominum, in omnibus operibus tuis, quibus Regni tui mysteria revelasti. Hancque enim festivitatem index puerperæ virginalis stella præcessit, quæ natum in terra cæli Dominum Magis stupentibus nuntiaret. Ut manifestandus mundo Deus, & cælesti denunciaretur indicio: & temporaliter procreatus, signorum temporalium ministerio panderetur. Et ideo.

Infra Action. Communicantes, & diem sacratissimum celebrantes, quo Unigenitus tuus in tua tecum gloria sempiternus, in veritate nostræ carnis natus, Magis de longinquo venientibus visibilis & corporalis apparuit. Sed & memoriam.

Post Commun. Cælesti lumine, quæsumus, Domine, semper & ubique nos præveni: ut mysterium, cujus nos participes esse voluisti, & puro cernamus intuitu, & digno percipiamus effectum. Per.

Ad Populum. Deus, qui per hujus celebritatis mysterium æternitatis tuæ lumen cunctis Gentibus fuscitasti: da plebi tuæ Redemptoris sui plenum cognoscere fulgorem: ut ad perpetuam claritatem per ejus incrementa perveniat. Per.

XIII. *In Septuagesima* (1).

Deus, qui per ineffabilem observantiam Sacramenti, fa-
Lib. IV. C mu-

¹ Dominica Tertia quæ præcedit Quadragesimam, hoc est primam Dominicam Quadragesimæ, vocatur Septuagesima. Sicut enim ab Ecclesia illa Dominica semper adpellata fuit Quadragesima, idest quadraginta

mulorum tuorum præparas voluntates : donis gratiæ tuæ corda nostra purifica : ut quod sancta est devotione tractandum, sinceris mentibus exequamur . Per Dominum .

Concede , quæsumus , omnipotens Deus , fragilitati nostræ sufficientiam competentem : ut suæ reparations affectum & pia conversatione recenscat , & cum exultatione suscipiat . Per.

Secreta. Concede , misericors Deus : & digne tuis servire semper altaribus : & eorum perpetua participatione salvari . Per.

Ad Populum. Sacræ nobis , quæsumus , Domine , mensæ libatio , & piæ conversationis augmentum , & tuæ protectionis continuum præstet auxilium . Per.

XIV. In Sexagesima (1).

Tuere , quæsumus , Domine , plebem tuam : & sacram solem-

dierum spatium ; ita juxta eandem dicendi formulam retrogrado gradu adpellata est Quinquagesima, prima illarum trium Dominicarum quæ præcedunt Quadragesimam; secunda vero adpellatur Sexagesima, & tertia septuagesima a numero dierum , qui occurrunt usque ad Pascha completum. Tres istæ hebdomadæ ad pœnitentiam sunt destinatæ , & juxta diversum ecclesiarum ritum ordinantur ad Quadragesimale jejunium .

Ad imitationem facile Græcorum inveciam esse Romæ Septuagesimam censet Grancolas , saltem in Officio , & Missa ; Græci enim quia non jejunabant feria quinta , neque Sabbato , neque Dominica , a septuagesima quadragesimæ exordium duxerunt , ut tres prædictos dies restituerent , ut refert Ratramnus lib. 4. contra Græcos cap. 4. Ne igitur Romani Græcis laxiores viderentur , tribus hebdomadis anticipatus est quadragesimæ ritus , sublati quibusdam lætitiæ signis in officio publico eo tempore , quod in Oriente jejunio quadragesimali consecratum erat. Hæc ille c. 33. Verum , si conjectura me non fallit , ad pœnitentiam tales dies destinatos crediderim , ut fideles magis magisque ab Ethnicorum superstitionibus per illos dies grassantibus averterentur , uti sapientissime advertit Benedictus XIV. Instit. XIV.

1 Sexagesimam a Melchiade Papa institutam , cui & decretum de Feriis v. non jejunandis tribuitur , respondit Carolus Magnus Alcuino consulenti de quinquagesimæ & sexagesimæ origine . Verum Princeps ille deceptus fuit , cum supposititiæ Decretales a Pseudo-Isidoro compilatæ , & interpolatæ in Galiam inveciæ fuissent , ut observat Grancolas cap. 33.

solemnitatem recolentem, gratiæ cælestis largitate proficere: ut visibilibus adjuta solatiis, ad invisibilia bona promptior incitetur. Per Dominum nostrum.

Adjuva nos, Deus salutaris noster: & ad beneficia recollenda, quibus nos instaurare dignatus es, tribue venire gaudentes.

Secreta. Intende, quæsumus, Domine, hostias familiæ tuæ: quam sacris muneribus facis esse participem: tribuas ad eam plenitudinem pervenire. Per.

Post Commun. Sit nobis, quæsumus, Domine, cibus facer, potusque salutaris: qui & temporalem vitam muniat, & præstet æternam.

Ad Populum. Rege, quæsumus, Domine, populum tuum, & gratiæ tuæ in eo dona multiplica: ut ab omnibus liber offensis, & temporalibus non destituatur auxiliis, & sempiternis gaudeat institutis. Per.

XVII. (1) *Orat. & Preces a Quinquag.*

(2) *usque Quadrages.*

Aufer a nobis, Domine, quæsumus, iniquitates nostras:

Lib. IV.

C 2

ut

qui ex anticipatione jejunii quadragesimalis sexagesimam introductam censeret ab iis, qui neque Feria V., neque Feria VII. jejunabant; ac subicit. *Quartum Concilium Aurelianense Can. 2.* tamquam novum quiddam, & in-suetum considerans, quadragesimam anticipare duabus hebdomadis, ut supple-
rentur sex Dominicæ, in quibus jejunare non licet, & sex Sabbata, quibus jejunare volebant, ad exemplum Orientalium jejunari iussit Sabbatis quadra-
gesimæ & quinquagesimæ, & sexagesimam vetuit. Hujusmodi autem Constitu-
tiones populis tantum inserviebant; Nam Monachi sæpe quadragesimam antici-
pabant, cum maximam anni partem jejunare tenerentur. Hæc ille.

1 Capitulum XV., & XVI. ad librum de Pœnitentia conjeci.

2 *Teleph.* adtribuitur quinquag. decretum, ut Sabbati jejunia supple-
rentur. Verum cum tale Decretum supposititium sit, ex peculiari priva-
tarum personarum zelo jejunium quinquagesimæ repetit Grancolas citat.,
qui una hebdomada quadragesimam anticipabant, ut supplerent jejunium
Feriæ V. Majoris hebdomadæ, atque Sabbati Sancti, quibus non jeju-
nabant. Aurelianense I. ad servandam uniformitatem ritus Can. 24. jeju-
nium quinquagesimæ vetuit. Verum, ut observat Meratus pag. 357. vetu-
stissima est apud Clerum abstinentiæ inchoatio in quinquagesima, quæ in

ut ad Sancta Sanctorum puris mereamur sensibus introire. Per.

Perfice, Domine, benignus in nobis observantiæ sanctæ subsidium: ut quæ, te auctore, facienda cognovimus, te operante, impleamus. Per.

Secreta. Sacrificium, Domine, observantiæ paschalis exerimus: præsta, quæsumus, ut tibi & mentes nostras reddat acceptas, & continentiae promptiores. Per.

Post Commun. Repleti sumus, Domine, donorum participatione cælestium, præsta, quæsumus, ut eadem & sumamus jugiter, & incessabiliter ambiamus. Per.

Ad Populum. De multitudine misericordiæ tuæ, Domine, populum tibi protege confitentem, & corporaliter gubernatum, piæ mentis affectu tuis muneribus adsequendis effice promptiorem. Per Dominum nostrum.

In Jejunio prima Station. (1) Feria IV.

Inchoata jejunia, quæsumus, Domine, benigno favore pro-

Concilio Claramontano anno 1095. sub Urbano II. indicitur per hæc verba: *Nemo Clericorum a quinquagesima Carnes comedat.* Non desinam, subdit ille, advertere, quod in Liturgia Mozarabica hæc Dominica quinquagesimæ appellatur *Dominica ad carnes tollendas*: & in Historia Matthæi Paris vocatur *Carnis Privium*, quia nimirum ab hac Dominica incipiebat abstinentia a carnibus, & ante *Phaschale Jejunium*; Sed fusius de his rebus in Institutionibus Ecclesiasticis agam.

I Cl. Meratus pag. 358. de hac Missa hæc scribit: *Reperitur etiam in Cod. Gelasiano a Cardinali Thomasio evulgato, de quo jam mentionem pluries fecimus, reperitur, inquam in dicta feria IV. post Dominicam quinquagesimæ Missa sic inscripta: In jejunio prima Statio. Feria IV. Oratio autem prædictæ Missæ sic incipit: Inchoata jejunia quæsumus Domine benigno favore prosequere &c. Quamvis autem Gelasius D. Gregorium præcesserit, & quamvis dictus Codex Sacramentorum Gelasio attribuatur, non inde tamen inferendum est, quod ante D. Gregorium fuerit instituta hæc Missa, & quatuor illorum dierum ante quadragesimam institutum jejunium; nam sicuti in Codice Gregoriano, ita etiam in hoc Gelasiano, de quo loquimur, adjectam fuisse talem Missam censendum est, quamvis enim iste Codex Gelasio attribuatur, tamen ejus autographum, ad cujus exemplar Typis traditus fuit cura prædicti Ven. Card. Thomasi, qui & idcirco nunc Thomasianus appellatur, non est exa-*

prosequere, ut observantiam, quam corporaliter exercemus, mentibus valeamus implere sinceris. Per.

Fac nos, quæsumus, Domine, salutis nostræ causas & devotis semper frequentare servitiis, & devotius recolere principaliter inchoatas. Per.

Secreta. Fac nos, quæsumus, Domine, his muneribus offerendis convenienter aptari, quibus ipsius venerabilis Sacramenti venturum celebremus exordium. Per.

Post Commun. Tribue nobis, omnipotens Deus, ut dona cælestia, quæ debito frequentamus obsequio, sincera professione sentiamus. Per.

Ad Populum. Respice, Domine, quæsumus, super famulos tuos, & in tua misericordia confidentes cælesti protege benignus auxilio. Per.

Feria Sexta (1) in Quinquagesima.

Da, quæsumus, Domine, fidelibus tuis jejuniis paschali-
libus

ratum nisi paulo ante annum septingentesimum, ut opinatur doctiss. Morinus lib. 7. de Pœnitentia cap. 1. num. 15. adeoque post S. Gregorium, ut idem Morinus fatetur, & cum eo Thomasius. Itaque mirum esse non debet, si huic Codici aliqua reperiantur inserta, quæ ævum Gregorianum subsequuta sunt: & revera in sua eruditissima Præfatione mox laudatus Card. Thomasius ait, se libenter admittere, huic Codici nonnulla esse apposita sequenti sæculo, quæ Conditores Codicum Sacramentariorum a se supra nominatos, nimirum Leonem, Gelasium, & Gregorium non sapiunt. Igitur valido innixi fundamento adstruere possumus, prædictam Missam in Feria IV. post quinquagesimam Codici pariter Gelasiano adjectam fuisse.

I Feria, quod nomen ab Ethnicis ad nos transit, dies est, quo ab opere vacandum erat, quemadmodum Sabbatum apud Hæbræos. Ecclesia, igitur Sabbati loco festi vel feriæ appellatione utitur, diem vero, quem Judæi primam Sabbati, & Gentiles solis, Dominicum appellat vel feriam primam. Secundam Sabbati Lunæque diem, feriam secundam, tertiam vero Sabbati, vel diem Martis, feriam tertiam & sic per singulos dies. Silvester Papam authorem fuisse Feriarum nomina imponendi diebus faciunt nonnulli, at perperam, cum Tertulliani ævo hæc appellatio nota fuerit ut ex lib. adversus Psych liquet, forte antiquissimum morem suo decreto firmavit. Triplices ferias distinguit Joseph Bingham lib. 20. Originum Ecclesiastic. cap. 1. pure Civiles, pure Ecclesiasticas, & mixtas seu Ecclesiasticas, & Civiles. Civiles seu forenses, in quibus a causis forensibus, & negotiis

libus convenienter aptari, ut suscepta solemniter castigatio corporalis, cunctis ad fructum proficiat animarum. Per.

Adjuva nos, Deus salutaris noster, ut quæ conlata nobis honorabiliter recensemus, devotis mentibus adsequamur. Per.

Secreta. Præpara nos, quæsumus, Domine, hujus præcipue festivitatis officiis, ut hæc Sacrificia sobriis mentibus celebremus. Per.

Post Commun. Salutari munere, Domine, satiati, supplices deprecamur, ut cujus lætamur gustu, reparemur effectu. Per Dominum nostrum.

Ad Populum. Præsta famulis tuis, Domine, abundantiam protectionis & gratiæ: da salutem mentis & corporis, da continua prosperitatis augmenta, & tibi semper fac esse devotos. Per Dominum nostrum.

Feria Septima. In Quinquagesima.

Observationis hujus annua celebritate lætantes, quæsumus, Domine: ut paschalibus actionibus inhærentes plenius ejus effectibus gaudeamus. Per.

Adesto, Domine, supplicationibus nostris: & hoc solemne jejunium, quod animis, corporibus curandis salubriter institutum est, devoto servitio celebremus. Per.

Se-

sæcularibus vacatio dabatur, erant feriæ æstivæ sive 30. dies messium ob nimios calores, Autumnales, seu 30. dies vindemiarum ob sætus decerpandos, Kalendæ Januariæ, seu pridie Kal. Kalen. & dies 3. non. vel prid. non. præterea dies Natales Imperatorum tam genuini quibus in lucem editi erant, quam imperiales, quibus imperium adepti fuerant, adhuc feriæ habebantur Natales Urbis Romæ, & Constantinopolis, de quibus videri possunt Gothofred. ad Cod. Theodos. lib. 2. tit. 8. de feriis leg. 2. & Scriptores Antiquitatum Romanarum. Mixtæ erant dies Solis, seu Dominicæ, & 15. dies Paschales, in quibus nedum a causis forensibus requies dabatur, sed & solemniore Christiani conventus sacri fiebant, istis postmodum additi & alii festi dies, quos de præcepto vocant. Pure Ecclesiasticæ feriæ singuli hebdomadæ dies sunt, quia Christianis omnis dies etiam vulgaris, sacra est, ut ait Tertullianus, vel quod Clericis festorum loco singuli dies sint, cum ob institutum suum omnibus sæcularibus negotiis renuntiare, atque a rerum Civilium tractatione vacare debeant.

Secreta. Suscipe, Domine, Sacrificium, cujus te voluisti dignanti immolatione placare: præsta, quæsumus, ut huius operatione mundati, beneplacitum tibi nostræ mentis offeramus affectum. Per.

Post Commun. Cælestis vitæ munere vegetati, quæsumus, Domine: ut quod est nobis in præsentī vita mysterium, fiat æternitatis auxilium. Per.

Ad Populum. Fidelibus tuis, Domine, perpetua dona firmentur, ut eadem percipiendo, te quærant, & quærendo, sine fine percipiant. Per.

XVIII. *Orat. & Preces Dominica in Quadragesima (1).*

Inchoantis initium.

Concede nobis, omnipotens Deus, ut per annua quadragesimalis exercitia Sacramenti, & ad intelligendum Christi proficiamus arcanum, & affectus ejus digna conversatione sectemur. Per.

Omnipotens sempiterne Deus, qui nobis in observatione jejunii, & eleemosynarum semine posuisti nostrorum remedia peccatorum, concede nos opere mentis & corporis semper tibi esse devotos. Per.

Secreta. Sacrificium, Domine, quadragesimalis initiī solemniter immolamus, te, Domine, deprecantes: ut cum epularum restrictione carnalium, a noxiis quoque voluptatibus temperemur. Per.

Post Commun. Præsta nobis, omnipotens Deus, ut vivi-
fica-

1. Quadragesimale, quod ex Antepaschale jejunium ex Apostolica traditione acceptum, & derivatum fuisse ex Hieron. ep. 54. ad Marcell. & Leone serm. 43. de quadragesima cap. 2. observat Bened. XIV. Instit. 15. ac pluribus demonstrant Natal. Alexander sæc. 2. dissert. 4. & Thomass. in Tract. de Jejunio aliique Theologi, qui Novatorum impetum contra talem ritum coercuerunt. Itaque corrigendus primo Joseph Bingham lib. 21. cap. 1. §. 2. a principio jejunium fuisse 40. tantum horarum, sive duorum dierum a Passione ad Resurrectionem Christi, probabile asserens. Secundo, Anastasius Bibliothecarius, Telesphoro Papæ Jejunii institutionem adscribens, si tamen is Pontificalis liber de prima institutione intelligatur.

ficationis tuæ gratiam consequentes, in ejus munere semper gloriemur. Per.

Ad Populum. Super populum tuum, Domine, quæsumus, benedictio copiosa descendat, consolatio tribuatur: fides sancta succrescat, redemptio sempiterna firmetur. Per Dominum nostrum.

Feria secunda (1) in Quadragesima.

Sanctifica, Domine, quæsumus, nostra jejunia, & cunctarum nobis indulgentiam propitius largire culparum. Per Dominum.

Omnipotens sempiterne Deus, qui per continentiam salutarem, & corporibus mederis & mentibus, majestatem tuam suppliciter exoramus, ut pia jejunantium precatione placatus, & præsentia nobis subsidia præbeas & æterna. Per.

Secreta. Accepta tibi sit, Domine, nostræ devotionis oblatio, quæ & jejunium nostrum, te operante, sanctificet, & indulgentiam nobis tuæ consolationis obtineat. Per Dominum.

Post Commun. Quæsumus omnipotens Deus, ut inter ejus numeremur membra, cujus Corpore communicamus, & Sanguine. Per.

Ad

¹ In Ecclesia Romana jejunium inchoabatur ab hac feria, unde 36. dies jejunii computantur a S. Gregorio hom. 16. in Evangelia; *A præsentem enim die* (hæc sunt Pontificis verba) *usque ad Paschalis solemnitatis gaudia sex hebdomadæ veniunt, quarum videlicet dies 42. sunt: ex quibus dum sex dies Dominici abstinentiæ subtrahuntur, non plus in abstinentia, quam 36. dies remanent; dum vero per 365 dies annus ducitur, nos autem per 36. dies affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus: Hinc primo hallucinatus est, ut ait Grancolas cap. 36., Micrologus cum cap. 46. dixit ante S. Gregorium additos fuisse 4. dies, qui quadragesimam præcedunt. Secundo erravit Socrat l. 5. cap. 22. cum dixit Romæ jejunari tres tantum hebdomadas continuas ante Pascha, liquet enim ex Cassiano collat 21. & 27. S. Leone ferm 3. aliisque 5. sæculi Auctoribus, & Socrati coævis, quod hujus Ecclesiæ lex, & regula, usque erat jejunandi 40. dies, & quod abusus jejunandi minus 40. diebus non poterat, nisi peculiarium quarundam personarum esse, quando vero dies præcedentes fuerint adjecti, incerta res est, de qua alibi.*

Ad Populum. Esto, Domine, propitius plebi tuæ, & temporali consolatione non deferas, quam vis ad æterna contendere. Per.

Feria Tertia.

Da, quæsumus, Domine, nostræ affectus jejunii salutare, ut castigatio carnalis adsumpta ad nostrarum vegetationem transeat animarum. Per Dominum.

Cordibus nostris, quæsumus, Domine, benignus infunde, ut sicut ab escis temporalibus temperamur, ita sensus quoque nostros a noxio retrahamus excessu. Per.

Secreta. Suscipe, creator omnipotens Deus, quæ jejunantes de tuæ munificentiae largitate deferimus, & pro temporali nobis conlata præsidia, ad vitam converte propitius æternam. Per.

Post Commun. Sumpsimus, Domine, celebritatis annuæ votiva Sacramenta: præsta, quæsumus, ut temporalis vitæ nobis remedia præveniant, & æterna. Per.

Ad Populum. Respice, Domine, propitius ad plebem tuam: & quam divinis tribues proficere Sacramentis: ab omnibus absolve peccatis. Per Dominum nostrum.

Feria Quarta.

Precamur, omnipotens Deus, ut de transitoriis operibus abstinentes, ea potius operemur, quibus ad æterna gaudia consequenda, & spes nobis suppetat, & facultas. Per Dominum.

Pacem nobis tribue, Domine, quæsumus, mentis & corporis: ut per jejunium nostræ fragilitatis, & manifesti subjiciantur hostes, & invisibiles excludantur. Per.

Secreta. Sacrificia, Domine, propitius ista nos salvent: quæ medicinalibus sunt instituta jejunis. Per.

Post Commun. Tuorum nos, Domine, largitate donorum, & temporalibus adtolle præfidiis, & renova sempiternis. Per.

Ad Populum. Da, quæsumus, Domine, populis Christianis, & quod profitentur agnoscere, & ad cæleste munus diligere, quod frequentant. Per.

Lib. IV.

D

Fe-

Feria Sexta (1).

Hujus nobis parsimoniae, quaesumus, Domine, praebe mensuram: ut quod licentiae carnis auferimus, salutarem nobis fructum mentis adquirat. Per.

Da, quaesumus, nobis omnipotens Deus jejuniorum magnifice Sacramenti & digne semper tractare mysteria, & competenter primordia. Per.

Secreta. Suscipe, quaesumus, Domine, devotorum munera famulorum: & tuis divinis purifica fervientes pietate mysteriis: quibus etiam justificas ignorantes. Per Dominum.

Post Commun. Praesta, quaesumus, Domine, spiritualibus gaudiis nos repleti: ut quae actu gerimus, mente sectemur. Per.

Ad Populum. Plebs tua, Domine, quaesumus, benedictionis sanctae munus accipiat: per quod & noxia quaeque declinet, & optata reperiat. Per.

Fe-

i Laodicen. can. 49. prohibet oblationes in quadragesima extra dies Sabbati, & Dominicos, eadem prohibitio in Trullan. can. 52. repetitur, in quo tamen die Annunciationis B. M. V. permittitur oblatio; at haec non pertinent ad Romanam Ecclesiam, in qua singulis diebus excepta feria vi. & vii. hebdomadae Sanctae Missa celebratur ex Veterissimo more. Hinc leguntur Orationes pro singulis feriis excepta feria V. qua de re cl. Ludovicus Muratorius in Dissertat. de Reb. Liturgic. cap. 5. *Præterea* (scribit) *Anastasio teste, Gregorius Secundus Papa circiter an. Christi 720. quadragesimali tempore ut in quinta feria jejunium atque Missarum celebritas fieret in Ecclesiis, quod non agebatur, instituit. Quum autem in hoc Sacramentario (Gelasio) nulla adsignetur Missa feriis quindis quadragesimae, ejus antiquitatem inde etiam aestimare licet: Hæc ille: Græcolas autem cap. 37. quamvis Romæ (ait) dies aliquot carerent officio, ut feriæ 5., jejunio tamen non carebant. S. Augustinus revera in ep. 36. ad Casul. ait, quod ætate sua non credebatur Romæ ferias v. jejunandas esse; sed hoc non respicit quadragesimam 26. diebus continuis constantem. Hoc igitur contigisse septimo circiter sæculo ex falso pervulgato decreto Melchiodis Papæ, quo feriale 5 a jejunio excipiebantur: verum octavo sæculo Gregorius Secundus hoc jejunium restituit. Porro Romæ cum Stationes semper haberentur, idcirco semper Missa celebrata fuit, sed de Stationibus in Missali Gregoriano plura.*

Feria Septima.

Deus qui nos gloriosis remediis in terris adhuc positos, jam cælestium rerum facis esse confortes: Tu, quæsumus, in ista, qua vivimus, nos vita gubernas: ut ad illam, in qua ipse es, lucem perducas. Per Dominum nostrum.

Reparet nos, quæsumus, Domine, semper & innovet tuæ providentiæ pietatisque fragilitatem nostram, & inter mundi tempestates protegat, & gubernet, & in portum perpetuæ salutis inducat. Per.

Secreta. Hæc, quæ nos reparent, quæsumus Domine, beata mysteria, suo munere dignos efficiant. Per Dominum.

Post Commun. Perpetuo, Domine, favore prosequere, quos reficis divino mysterio: & quos imbuisti cælestibus institutis, salutaribus comitare solatiis. Per.

Ad Populum. Fideles tuos, Domine, benedictio desiderata confirmet: quæ eos a tua voluntate numquam faciat discrepare: & tuis semper indulgeat beneficiis gratulari. Per.

XIX. *Istæ Orat. quæ sequuntur prima Sabb. in Mense Primo sunt dicendæ (1).*

Orat. & Preces in XII. Lect. Mense Primo.

Deus, qui delinquentes perire non pateris, donec convertantur & vivant: debitam, quæsumus, peccatis nostris suspende vindictam: & præsta propitius: ne dissimulatio cumulet ultionem: sed potius per jejunium emendatio profit ad veniam. Per Dominum nostrum.

Omnium nostrorum, Domine, quæsumus, ad te corda converte: & ab his, quibus offenderis, abstinentes, non iram tuam, sed misericordiam sentiamus. Per.

Jejunia, quæsumus, Domine, nos sacrata lætificent: ut imbecillitati nostræ tribuatur auxilium: & mentibus desideratus virtutum succedat affectus. Per Dominum.

Lib. IV.

D 2

Ade-

¹ Nimirum in Sabbato jejunii quatuor Temporum. De quo jejunio infra.

Adesto, quæsumus, omnipotens Deus, ac jejunio corporali mentem nostram operibus tuorum refice mandatorum. Per Dominum.

Da nobis observantiam, Domine, legitimam devotione perfectam: ut cum refrænatione carnalis alimonix, sancta tibi conversatione placeamus. Per.

Omnipotens sempiterne Deus, qui per continentiam salutarem corporibus mederis & mentibus: Majestatem tuam suppliciter exoramus, ut pia jejunantium precatione placatus, & temporalia subsidia nobis tribuas & æterna. Per.

XX. Ordo qualiter in Romana Sedis Apostolicæ Ecclesia Presbyteri, Diaconi, vel Subdiaconi eligendi sunt (1).

XXIV. Item Orat. & Preces ad Missa.

Exaudi, Domine, supplicum preces: & devoto tibi pectore famulantes perpetua defensione custodi: ut nullis perturbationibus impediti, liberam servitutem tuis semper exhibeamus officiis. Per.

Secreta. Tuis, Domine, quæsumus, operare mysteriis: ut hæc tibi munera dignis mentibus offeramus. Per.

Dignum. Qui rationabilem creaturam, ne temporalibus dedita bonis, ad præmia sempiterna contendat, ea dispensatione dignaris erudi: & nec castigatione deficient, nec prosperitatibus insolescant; sed hoc potius fiat ejus gloriosa devotio: quo nullis adversitatibus obruta, superetur. Per quem Majestatem tuam.

Infra Actionem. Hanc igitur oblationem, quam tibi offerimus pro famulis tuis, quos ad Presbyterii, vel Diaconatus gradus promovere dignatus es: quæsumus, Domine, placatus suscipias: & quod eis divino munere contulisti, in eis propitius tua dona custodi. Per Christum Dominum nostrum. Quam.

Post Commun. Hos, quos reficis, Domine, Sacramentis, adtol-

1 Ordinem referam lib. 8. & 9. Cod. Liturgic.

adtolle benignus auxiliis : ut tuæ redemptionis effectum , & mysteriis capiamus , & moribus . Per.

Ad Plebem . Da quæsumus , Domine , populis Christianis : & quod profitentur agnoscere : & cæleste munus diligere quod frequentant . Per.

XXV. *Secunda Dominica in Quadragesima* .

Præsta nobis , omnipotens Deus : ut quia vitiis subjacet nostra mortalitas : tua nos & medicina purificet , & potentia tueatur . Per Dominum .

Præsta nobis , misericors Deus : ut placationem tuam promptis mentibus exoremus : & peccatorum veniam consequentes , a noxiis liberemur incurfibus . Per.

Secreta . Ecclesiæ tuæ , Domine , munera placatus adsume : quæ & misericors offerenda tribuisti : & in nostræ salutis potenter efficis transire mysterium . Per.

Post Commun . Refecti , Domine , pane cælesti , ad vitam , quæsumus , nutriamur æternam . Per.

Ad Populum . Familiam tuam , quæsumus , Domine , propitiatus inlustra : ut beneplacitis inhærendo , cuncta quæ bona sunt , mereatur accipere . Per.

Feria Secunda . Hebdom. Secunda .

Tuis , quæsumus , Domine , adesto supplicibus : & inter mundanæ pravitatis insidias , fragilitatem nostram sempiterna pietate prosequere . Per Dominum .

Ecclesiam tuam , Domine , perpetua miseratione persequere : ut inter sæculi turbines constituta , & præsentis iucunditate respiret , & æternæ beatitudinis percipiat . Per.

Secreta . Concede nobis hæc , quæsumus Domine , frequentare mysteria : quia quoties hujus Hostiæ celebratio commemoratur , opus nostræ Redemptionis exercetur . Per.

Post Commun . Percepta , Domine , Sancta nos adjuvent , & suis repleant institutis . Per.

Ad Populum . Populum tuum , Domine , quæsumus , ad te toto corde converte : quia quos defendis etiam delinquentes

tes: majore pietate tueris sincera mente devotos. Per.

Feria Tertia. Hebdom. Secunda.

Deus, qui ob animarum medelam jejunii devotione castigare corpora præcepisti: concede, ut corda nostra ita pietatis tuæ valeant exercere mandata: quatenus ab omnibus possimus semper abstinere peccatis. Per.

Imploramus, Domine, clementiam tuam: ut hæc divina jejuniorum subsidia a vitiis expiatis ad festa ventura nos præparent. Per.

Secreta. Præsentibus sacrificiis, Domine, jejunia nostra sanctifica: ut quod observantia nostra proficitur extrinsecus, interius operetur. Per.

Post Commun. Delicias, Domine, mirabiles mensæ cælestis ambimus: quibus jejunando copiosius saginamur. Per.

Ad Populum. Da quæsumus, Domine, fidelibus tuis, & sine cessatione capere paschalia Sacramenta, & desideranter expectare ventura: ut mysteriis, quibus renati sunt, permanentes, ad novam vitam his operibus perducantur. Per.

Feria Quarta. Hebdom. Secunda.

Deus, qui per Verbum tuum humani generis reconciliationem mirabiliter operaris: præsta, quæsumus, ut sancto jejunio & tibi toto simus corde subjecti: & in tua nobis efficiamur prece concordēs. Per Dominum.

Præsta nobis, Domine, quæsumus, auxilium gratiæ tuæ: ut jejuniiis & orationibus, convenienter intenti, liberemur ab hostibus mentis & corporis. Per.

Secreta. Præsentī Sacrificio nomini tuo nos, Domine, jejunia dicata sanctificent: & quod observantia nostra proficitur extrinsecus, interius operetur effectus. Per.

Post Commun. Gratia tua nos, quæsumus, Domine, non relinquat: quæ & sacræ nos deditos faciat servituti, & tuam nobis opem semper adquirat. Per.

Ad Populum. Adesto, Domine, famulis tuis: & opem tuam largire poscentibus: ut his, qui te auctore & gubernato-

natore gloriantur, & grata restaures, & restaurata conserves. Per.

Feria Sexta. Hebdom. Secunda.

Ad hostes nostros, Domine, superandos, præsta, quæsumus: ut auxilium tuum jejuniis tibi placitis, & bonis operibus impetremus. Per Dominum.

Omnipotens sempiterne Deus, qui per continentiam salutarem corporibus mederis & mentibus: majestatem tuam suppliciter exoramus: ut pia jejunantium precatatione placatus, & temporalia nobis subsidia præbeas & æterna. Per.

Secreta. Efficiatur hæc Hostia, Domine, quæsumus, solemnibus grata jejuniis: ut & tibi fiat acceptior, purificatis mentibus immolemur. Per.

Post Commun. Præveniant nobis, Domine, quæsumus, divina tua sancta fervorem: quo eorum pariter & actu delectemur, & fructu. Per.

Ad Populum. Adesto, Domine, propitius plebi tuæ: & temporali consolatione non deferas, quam vis ad æterna contendere. Per.

Feria Septima Hebdom. Secunda.

Subveni, Domine, servis tuis pro sua jugiter iniquitate gementibus: mentesque nostras terrenis affectibus prægravatas, medicinalibus tribue exonerare jejuniis: & corporis affectionem corrobora. Per Dominum.

Deus, qui profundo consilio, prospiciendo mortalibus, sancta instituísti jejunia, quibus corda languentium salubriter curarentur: Tu animam nostram, corpusque castifica, corporis animæque Salvator, æternæ felicitatis benigne largitor. Per Dominum.

Secreta. Domine, Deus noster, in cujus spiritalibus castris militat laudanda sobrietas, abstinencia fructuosa, & casti pectoris opulenta frugalitas: jejunantium vota clementer adsume: & fidelibus postulatis consueta pietate succurre. Per.

Post Commun. Sacræ nobis, quæsumus, Domine, mensæ liba-

libatio, & piæ conversationis augmentum, & tuæ propitiationis continuum præstet auxilium. Per Dominum nostrum.

Ad Populum. Implorantes, Domine, misericordiam fideles populos propitius intueri: qui præter te alium non noverunt, tuis semper beneficiis gloriantur. Per.

XXVI *Tertia Dominica, quæ pro Scrutiniis Electorum celebratur* (1).

Feria Secunda, Hebdom. Tertia.

Conserve, Domine, familiam tuam bonis semper operibus eruditam: & sic præsentibus consolare subsidiis: ut ad superna perducas dona propitius. Per.

Da, quæsumus, omnipotens Deus: ut abstinentiæ nostræ restorationis exordiis competentem, dignis præcurramus officiis. Per.

Secreta. Hæc nos beata mysteria, Deus, principia sua aptos efficiant recensere.

Infra Actionem, ut supra. Sequitur.

Post Commun. Quos jejunia votiva castigant, tua, Domine, Sacramenta purificent: ut terrenis affectibus mitigatis, facilius cælestia capiamus. Per.

Ad Populum. Gratias tibi referat, Domine, corde subiecto, tua semper Ecclesia: consequenter obtineat: & observationes antiquas jugiter recensendo, proficiat in futurum. Per.

Feria Tertia. Hebdom. Tertia.

Prosequere nos, omnipotens Deus: & quos ab escis carnalibus præcipis abstinere: a noxiis quoque vitiis cessare concede. Per Dominum.

Da, quæsumus, Domine, Rex æterne cunctorum: ut sacro nos purificatos jejunio, sinceris quoque mentibus
ad

2 Cætera vide in lib. I Cod. Liturg. pag. I. Dominica ista sic appellatur, eo quia hac die fieri solebat examen Catechumenorum, qui ad recipiendum in fine quadragesimæ baptismum disponebantur.

ad tua sancta ventura facias pervenire . Per.

Secreta . Ut accepta sint , Domine , nostra jejunia : præsta nos , quæsumus , hujus munere Sacramenti purificatum tibi pectus offerre . Per.

Post Commun. Sacramenti tui , Domine , veneranda perceptio , & mystico nos mundet effectu : & perpetua virtute defendat . Per.

Ad Populum . Concede , misericors Deus , ut devotus tibi Populus semper existat : & de tua clementia , quod ei profit , indefinenter obtineat . Per.

Feria Quarta . Hebdom. Tertia.

Deus , qui nos formam humilitatis jejunando & orando . Unigeniti tui Domini nostri imitatione , docuisti : concede , quæsumus : ut quod ille jugi jejuniorum continuatione complevit : nos quoque per partes dierum facias adimplere . Per. Da nobis , Domine , quæsumus , observantiam legitima devotione perfectam : ut refrænatione carnalis alimonie sancta tibi conversatione placeamus . Per.

Secreta . Deus , de cujus gratie rore descendit , ut ad mysteria tua purgatis sensibus accedamus : præsta , quæsumus , ut in eorum Traditione solemniter honoranda , competens deferamus obsequium . Per.

Post Commun. Percipientes , Domine gloriosa mysteria referimus gratias : quod in terris positos , jam cælestium præstas esse participes . Per.

Ad Populum . Defende , Domine , familiam tuam : ut toto tibi corde prostrata & ab hostium tuere formidine : nec bona tua difficulter inveniant , pro quibus & Sancti tui , & Angelicæ tibi supplicant Potestates . Per.

Feria Sexta . Hebdom. Tertia.

Præsta , quæsumus , Domine : ut observationes sacras annua devotione recolentes , & corpore tibi placeamus , & mente . Per.

Concede , quæsumus , Domine , fragilitati nostræ suffi-

Lib. IV.

E

cien-

cientiam competentem : ut suæ Reparationis effectum & pia conversatione recenseat, & cum exultatione suscipiat. Per.

Secreta. Accepta tibi sint, Domine, quæsumus, nostri dona jejunii: quæ expiando nos tua gratia dignos efficiant, & ad sempiterna promissa perducant. Per.

Post Commun. Hos, Domine, quos reficis Sacramentis, adtolle benignus auxiliis: ut tuæ redemptionis effectum & mysteriis capiamus & moribus. Per.

Ad Populum. Super populum tuum, Domine, quæsumus, benedictio copiosa descendat: indulgentia veniat: consolatio tribuatur: fides sancta succrescat: redemptio sempiterna firmetur. Per.

Feria Septima. Hebdom. Tertia.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus: ut dignitas conditionis humanæ per immoderantiam sauciata, medicinalis parsimonix studio reformetur. Per Dominum.

Auge fidem tuam, Domine, quæsumus, miseratus in nobis: qualiter pietatis tuæ subsidia non negabis: quibus integre contuleris firmitatem. Per.

Secreta. Domine Deus noster, qui in his potius creaturis, quas ad fragilitatis nostræ subsidium condidisti, tuoque nomini munera jussisti dicanda constitui: Tribue, quæsumus: ut & vitæ nobis præsentis auxilium, & æternitatis efficiant Sacramentum. Per.

Post Commun. Quod ore sumpsimus, Domine, mente capiamus, & de munere temporali, fiat nobis remedium sempiternum. Per.

Ad Populum. Esto, quæsumus, Domine, propitius plebi tuæ: ut quæ tibi non placent respuentes, tuorum potius repleantur delectationibus mandatorum. Per Dominum.

XXVII. *Quarta Dominica Pro Scrutinio II.*

Omnipotens sempiterne Deus (1).

Fe-

1 Hanc Missam require in pag. 2. lib. 1. Cod. Liturg. Porro non est

Feria Secunda. Hebdom. Quarta.

Sacræ nobis, quæsumus, Domine, observationis jejunia, & piæ conversationis augmentum, & tuæ propitiationis continuum præstent auxilium. Per.

Proficiat, quæsumus, Domine, plebi tibi dicatæ piæ devotionis affectus: ut sacris actionibus erudita, quanto majestati tuæ fit gravior: tanto donis potioribus augeatur. Per.

Secreta. Cunctis nos, quæsumus, Domine, reatibus & periculis propitiatus absolve: quos tanti mysterii tribue esse confortes. Per Dominum.

Post Commun. Divini satiati muneris largitate, quæsumus, Domine Deus noster: ut in hujus semper participatione vivamus. Per.

Ad Populum. Tueatur, quæsumus, Domine, dextera tua populum deprecantem: & purificatum dignanter erudiat: ut consolatione præsentis ad futura bona proficiat. Per.

Feria Tertia. Hebdom. Quarta.

Da, nostræ summæ conditionis Reparator, ut semper declinemus a malis: & omne quod bonum est, prompta voluntate sectemur. Per Dominum.

Exercitatio veneranda, Domine, jejunii salutaris populi tui corda disponat: ut & dignis mentibus suscipiat paschale mysterium: & continuatæ devotionis sumat augmentum. Per.

Secreta. Purifica nos, misericors Deus: ut Ecclesiæ tuæ preces, quæ tibi gratæ sunt, pia munera deferentis: fiant, expiatis mentibus, gratiores. Per.

Post Commun. Cælestia dona capientibus, quæsumus, Domine, non ad judicium pervenire patiaris: quod fidelibus tuis ad remedium providisti. Per.

Ad Populum. Populi tui, Deus, institutor & rector, peccata quibus impugnantur expelle: ut semper tibi placitus, & tuo munimine sit securus. Per.

Lib. IV.

E 2

Fe-

hujus loci ritus scrutiniis, aliosque, qui hisce Dominicis fiebant, persequi.

Feria Quarta. Hebdom. Quarta.

Omnipotens sempiterne Deus, qui & iustis præmia meritorum, & peccatoribus per jejunium erroris sui veniam præbes: miserere supplicibus, parce peccantibus: ut reatus nostri confessio indulgentiam valeat percipere delictorum. Per Dominum nostrum.

Concede, misericors Deus: ut sicut nos tribuis solemne tibi deferre jejunium: sic nobis indulgentiæ tuæ præbe benignus auxilium. Per.

Secreta. Accepta tibi sit, Domine, nostræ devotionis oblatio; quæ & jejunium nostrum, te operante, sanctificet: & indulgentiam tuæ consolationis obtineat. Per.

Post Commun. Sacramentorum benedictione satiati, quæsumus, Domine: ut per hæc semper mundemur a vitiis. Per.

Ad Populum. Da plebituæ, Domine, piæ semper devotionis affectum: ut quæ prava sunt, respuens, sancta conversatione firmetur: & a peccatis libera nullis adversitatibus adteratur. Per.

Feria Sexta. Hebdom. Quarta.

Præsta, quæsumus, Domine: ut salutaribus jejuniis eruditi, a noxiis etiam vitiis abstinentes, propitiationem tuam facilius impetremus. Per.

Prosequere, quæsumus, omnipotens Deus, jejuniorum sacra mysteria: & quos ab escis carnalibus præcipis temperare, a noxiis quoque vitiis cessare concede. Per.

Secreta. Hæc sacrificia nos, omnipotens Deus, potenti virtute mundatos, ad suum faciant puriores venire principium. Per.

Post Commun. Sacra tua nos, Domine, quæsumus, & vivificando renovent, & renovando vivificent. Per.

Ad Populum. Adesto, Domine, populis, qui sacra mysteria contigerunt: ut nullis periculis affligantur, qui te protectore confidunt. Per Dominum.

Feria Septima. Hebdom. Quarta.

Deus, omnium misericordiarum ac totius bonitatis auctor, qui peccatorum remedia jejuniis, orationibus, & eleemosynis demonstraſti: Respice propitius in hanc humilitatis noſtræ confeſſionem: ut qui inclinamur conſcientia noſtra: tua ſemper miſericordia erigamur. Per.

Tua nos, Domine, quaſumus, gratia & ſanctis exerceat veneranda jejuniis: cæleſtibus myſteriis efficiat aptiores. Per.

Secreta. Offerimus tibi, Domine, munera, quæ dediſti: ut & creationis tuæ circa mortalitatem noſtram teſtificentur auxilium: & remedium immortalitatis operentur. Per.

Post Commun. Percepta nobis, Domine, præbeant tua Sacramenta ſubſidium: ut & tibi grata ſint noſtra jejunia; & nobis proficiant ad medelam. Per Dominum.

Ad Populum. Plebem tuam, Domine, quaſumus, interius exteriusque reſtaura: ut quam corporeis non vis delectationibus impediri: ſpiritali facias vigere propoſito; & ſic rebus foveas tranſituris: ut tribuas potius inhærere perpetuis. Per.

XXVIII. *Quinta Dominica, quæ pro Scrut. celebratur.*

Concede, Domine, Electis noſtris (1).

Feria Secunda. Hebdom. Quinta.

Deus, qui ad imaginem tuam conditis, ideo das temporalia, ut largiaris æterna: Eccleſiam tuam ſpiritali fœcunditate multiplica: ut qui ſunt generatione terreni, fiant re-generatione cæleſtes. Per Dominum.

Adjuva nos, Deus ſalutaris noſter: & in ſacrificio jejuniorum noſtras mentes purifica: ut ad beneficia re-colenda, quibus nos inſtaurare dignatus es, tribuas venire gaudenter. Per.

Secreta. Exaudi nos, omnipotens Deus: & ſervulos tuos, quos fidei Chriſtianæ primitiis imbuisti, hujus Sacrificii tribuas operatione mundari. Per

Post

1 Reliqua edidi pag. 3. cit. lib. 1. Cod.

Post Commun. Sanctificent nos, Domine, sumpta mysteria: & paschalis observantiæ sufficientem nobis tribuant facultatem. Per.

Ad Populum. Benedictio, Domine, quæsumus, in tuos fideles copiosa discendat: & quam subjectis cordibus expectunt, largiter consequantur. Per.

Feria Tertia. Hebdom. Quinta.

Præsta, quæsumus, Domine: ut observationes sacras annua devotione recolentes, & corpore tibi placeamus, & mente. Per.

Fiat, quæsumus, Domine, per gratiam tuam fructuosus nostræ devotionis affectus: quia tunc nobis proderunt suscepta jejunia: si tuæ sint placita pietati. Per.

Secreta. Concede nobis, Domine, quæsumus: ut celebraturi sacra mysteria, non solum abstinenciam corporalem, sed, quod est potius, habeamus mentium puritatem. Per.

Post Commun. Vegetet nos, Domine, semper & innovet tuæ mensæ libatio: quæ fragilitatem nostram gubernet, & protegat, & in portum perpetuæ salutis inducat. Per.

Ad Populum. Libera, Domine, quæsumus, a peccatis & hostibus tibi populum supplicantem: in sancta conversatione viventes, nullis afficiantur adversis. Per Dominum.

Feria Quarta. Hebdom. Quinta.

Jejunia, quæsumus, Domine, quæ sacris exequimur institutis, & nos a reatibus nostris semper expediant: & tuam nobis justitiam faciant esse placatam. Per Dominum.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus: ut quos jejunia votiva castigant, ipsa quoque devotio sancta lætificet: ut terrenis affectibus mitigatis, facilius cælestia capiamus. Per.

Secreta. Præsta, omnipotens Deus: ut jejuniorum placatus sacrificiis, remissionis tuæ nos venia prosequaris. Per.

Post Commun. Adesto, Domine, fidelibus tuis: & quos cælestibus reficis Sacramentis, a terrenis conserva periculis. Per.

Ad

Ad Populum. Gregem tuum, Pastor bone, placatus intende: & oves, quas pretioso Sanguine Filii tui redemisti, diabolica non finas incursione lacerari. Per.

Feria Sexta. Hebdom. Quinta.

Tribue nobis, quæsumus, Domine, Indulgentiam peccatorum: ut instituta paschalia tibi placitis sensibus operemur. Per.

Omnipotens sempiterne Deus, clementiam tuam suppliciter exoramus: ut qui mala nostra semper prævenis misereundo: facias nos tibi placitos, & piis actionibus & jejniis salubribus expiando. Per.

Secreta. Sanctifica nos, quæsumus, Domine, his muneribus offerendis; & paschalis observantiæ sufficientem nobis tribue facultatem. Per.

Post Commun. Da, quæsumus, Domine: ut tanti mysterii munus indultum, non condemnatio, sed sit medicina sumentibus. Per.

Ad Populum. Protege, Domine, populum tuum: & in Sanctorum tuorum patrocinio confidentem, perpetua defensione gubernas. Per.

Feria Septima. Hebdom. Quinta.

Omnipotens sempiterne Deus, qui per abstinentiam salutarem & corporibus nostris mederis & mentibus: majestatem tuam supplices exoramus: ut pia jejunantium precatione placatus, & præsentia nobis subsidia præbeas, & futura. Per.

Sanctifica hoc jejunium tuorum corda fidelium, Deus miserator inlustra: & quibus devotionis præstas affectum: præbe supplicantibus pium benignus auditum. Per.

Secreta. Sacrificia, Domine, propensius ista restaurent: quæ medicinalibus sunt instituta jejniis. Per.

Post Commun. Supplices te rogamus, Domine Deus noster: ut sicut nos Filii tui Corporis, & Sanguinis sacrosancti pascis alimonio: ita nos & divinæ naturæ ejus facias esse consortes. Per.

Ad

Ad Populum. Visita, quæsumus, Domine plebem tuam: & corda sacris dicata mysteriis, pietate tuere pervigili; ut remedia salutis æternæ, quæ, te miserante, percipit: te protegente, custodiat. Per.

XXIX. *Denuntiatio pro Scrutinio, quod tertia hebdomada in Quadrages. Secunda Feria initiatur* (1).

XXXVII. *Dominica in Palmas* (2).

De Passione Domini (3).

Deus, qui humano generi ad imitandum humilitatis exem-

1 Hoc & seqq. capitula recensui pag. 3. & seqq. lib. 1.

2 Hoc titulo sane docemur jam Gelasii tempore in Romana Ecclesia Palmarum ritum inventum fuisse; Adrianus Bailet tom. 4. in historia hujus diei putat, id etiam Gelasiano Codici fuisse adjectum, sed ab ea opinione, sicut etiam a sua Grancolas (cap. 53. in quo dubitat an oratio ad benedictionem Palmarum, quæ exstat in Sacram. Gregoriano adjecta sit) & Martene (cap. 20. de Antiqua Eccles. Disciplina, ubi Benedictionis Palmarum, seu Olivarum, quæ fieri præscribitur in hac Dominica nullam apparere mentionem scribit apud Auctores ante sæculum 8. aut nonum, nullum vestigium illius apparere in Ordine Gelasiano, nullum in S. Gregorii Sacramentorum libro Menardi notis illustrato, aliisque nonnullis ante 900. annos exaratis, ac subdit, se nullum Amalario Antiquiorem, qui prædictæ benedictionis mentionem fecerit, Auctorem vidisse) profecto recessissent, si antequam eam amplecterentur, præ oculis habuissent vetustissimum Kalend. Ecclesiæ Romanæ, quod ipse met Martene postea evulgavit tom. 4. Thesaur. Anecd., quodque ipse eruditus vir labente iv. vel ineunte v. sæculo scriptum existimavit, in quo quidem Kalend. hæc leguntur: *Dominica in Palmas ad S. Johan. in Lateranis*: nulli itaque dubium esse debet, quin hic ritus Antiquissimus sit in Ecclesia Romana. Hæc cl. Meratus pag. 370. At de hoc ritu alias nobis sermo erit. Hoc solum adicimus sæculo 8. ineunte illum obtinuisse in Anglia, ut Grancolas fatetur, quare cum tali tempore scriptus sit Codex Gelasianus, fieri potuit ut a Scriptore titulus fuerit adjectus, si eum ritum Gelasii tempore incognitum velimus.

3 Primis Ecclesiæ seculis Feria sexta tantum & Sabbatum eligebantur ad repræsentandum Ecclesiæ luctum in morte Christi: qui luctus consistebat in vigilia duarum noctium, quibus preces aut officia publica fiebant & in continuo quadraginta horarum jejunio. Hoc observatum cernimus duobus primis sæculis: deinde addita est feria 4. & postea tota hebdomada destinata est, quæ proinde sancta dicta est a S. Johanne Chrysoth. Hæc Grancolas cap. 54. qui cap. 53. observat ex Aug. ep. ad Janvar: *Dominicam Passionem* feriam 6. in Parasceve adpellatam, deinde duarum hebdomadarum tempus

exemplum, Salvatorem nostrum & carnem sumere, & Crucem subire fecisti: concede propitius; ut & patientiæ ejus habere documentum, & resurrectionis ejus consortia mereamur Christi Domini nostri. Qui tecum vivit, & regnat Deus in unitate Spiritus Sancti Per.

Deus, quem diligere & amare, justitia est: ineffabilis gratiæ tuæ in nobis dona multiplica: ut qui fecisti nos morte Filii tui sperare, quod credimus: fac nos, eodem resurgente, pervenire quo tendimus. Per.

Secreta. Ipsa majestati tuæ, Domine, fideles populos commendet oblatio: quæ per Filium tuum reconciliavit inimicos, Jesum Christum Dominum nostrum. Qui tecum vivit & regnat Deus in unitate Spiritus Sancti, per omnia sæcula sæculorum.

Post Commun. Sacro munere satiati, supplices te, Domine, deprecamur: ut quod debitæ servitutis celebramus: officio; salvationis tuæ suscipiamus augmentum. Per.

Ad Populum. Purifica, quæsumus, Domine, familiam tuam; & ab omnibus contagiis pravitatis emunda: ut redempta vasa sui Domini passione, non spiritus immundus rursus inficiat: sed salvatio sempiterna possideat. Per.

Feria Secunda. Hebdom. Sexta.

Reminiscere miserationum tuarum, Domine: & famulos tuos æterna protectione sanctifica, pro quibus Christus Filius tuus per suum cruorem nobis instituit paschale mysterium. Per Dominum nostrum.

Excita, Domine, tuorum corda fidelium: ut sacris intenta doctrinis & intelligant, quod sequantur: & sequendo, fideliter adprehendant. Per.

Secreta. Respice, Domine, propitius sacra mysteria,

Lib. IV.

F

quæ

(subjicit) institutum est, ut ad illam præparemur, & quemadmodum temporis Adventus tributum est nomen, quod proprie convenit festo Natalis Adventus Domini, ita etiam temporis quod J. C. mortem præcedit, nomen Passionis ejus tributum est Dominica de Passione.

quæ gerimus: & quod ad nostra evacuanda præjudicia misericors providisti, vitam nobis tribue fructificare perpetuam. Per.

Post Commun. Sancta tua nos, Domine, quæsumus, & vivificando semper renovent, & renovando vivificent. Per.

Ad Populum. Populum tuum, Domine, quæsumus, toto corde converte: quia quos defendis etiam delinquentes; majore pietate tueris & sincera mente devotos. Per.

Feria Tertia. Hebdom. Sexta.

Da, misericors Deus, ut quod in tui Filii passione mundus exercuit, salutare nobis fideliter sentiamus. Per.

Fac, omnipotens Deus, ut quæ veraciter facta recurrimus, in nostrum transire remedium gratulemur. Per.

Secreta. Intende, quæsumus, Domine, hostias familiæ tuæ: & quam sacris muneribus facis esse participem; tribuas ad ejus plenitudinem pervenire. Per.

Post Commun. Repleti, Domine, sacri muneris gratia, supplices exoramus: ut quæ gustu corporeo dulci veneratione contigimus, dulciora mentibus sentiamus. Per.

Ad Populum. Da, quæsumus, Domine, fidelibus tuis, & sine cessatione capere paschalia Sacramenta; & desideranter expectare ventura: ut mysteriis, quibus renati sunt, permanentes; ad novam vitam his operibus perducantur. Per.

Feria Quarta. Hebdom. Sexta.

Omnipotens sempiterne Deus, qui Christi tui beata passione nos reparas: conserva in nobis opera misericordiæ tuæ: ut in hujus celebritate mysterii, perpetua devotione vivamus. Per.

Præsta, quæsumus, omnipotens & misericors Deus: ut sicut in condemnatione Filii tui, salus omnium fuit piaculum perfidorum: ita & per misericordiam tuam communis sit cultus iste credentium. Per.

Secreta. Suscipe, quæsumus, Domine, munus oblatum, & dignanter operare: ut quod passionis mysterio gerimus, piis affectibus consequamur. Per.

Post

Post Commun. Cælestis doni benedictione præcepta, supplices te, Domine, deprecamur: ut hoc idem nobis semper & Sacramenti causa sit & salutis. Per.

Ad Populum. Auxiliare, Domine, populo tuo: ut sacris & devotionem proficiens incrementis, & tuo semper munere gubernetur; & ad redemptionis æternæ pertingat, te ducente, consortium. Per.

XXXVIII. *Orat. in quinta Feria (1).*

Eodem die non psallitur: nec salutat, idest non dicit: Dominus vobiscum: & Reconciliatio Pœnitentis.

Omnipotens sempiterne Deus, da quæsumus, universis famulis tuis plenius: atque perfectius omnia festi paschalis introire mysteria: ut incunctanter pia corda cognoscant: quantum debeant de confirmata in Christo renascentium glorificatione gaudere. Per.

Concede credentibus, misericors Deus, salvum nobis de Christi passione remedium: & humanæ fragilitatis præteritæ culpæ laqueos æternæ suffragio plebs absolvat. Per Dominum nostrum.

Omnipotens sempiterne Deus, qui vitam humani generis, pro nobis Filio tuo moriente, salvasti: præsta, quæsumus, ut in hac populi tui devotione fructus præveniat gaudiorum. Per Dominum.

Post hæc offert plebs, (2) & conficiuntur Sacramenta.

Secreta. Virtutum cælestium Deus, de cujus gratiæ rore descendit, ut ad mysteria tua purgatis sensibus accedamus: præsta, quæsumus: ut in eorum traditione solemniter honorum, tibi placitum deferamus obsequium. Per.

Infra Actionem. Communicantes, & diem sacratissimum

Lib. IV.

F 2

cele-

¹ Feria v. in Cœnæ Domini triplex celebrabatur Missa una pro reconciliatione pœnitentium, quibus reconciliatis sequebatur oblatio, & Missa, prout in lib. de pœnitentia dicam, eamque Missam omisso reconciliationis ordine heic refero.

² Reconciliatis scilicet pœnitentibus celebratur Missa.

celebrantes: quo traditus est Dominus noster Jesus Christus. Sed & memoriam.

Item infra. Hanc igitur oblationem, Domine, cunctæ familiæ tuæ: quam tibi offerunt ob diem jejunii Cœnæ Dominicæ: in qua Dominus noster Jesus Christus tradidit discipulis suis Corporis, & Sanguinis sui Mysteria celebranda: quæsumus, Domine, placatus intende: ut per multa curricula annorum, salva & incolumis munera sua tibi, Domine, mereatur offerre: diesque nostros in tua pace d.

Item infra Canonem, ubi dicimus. Qui pridie quam pateretur, *In hujus diei processione dicimus:* Qui hac die antequam traderetur, accepit panem in suis sanctis manibus: elevatis.

Post Commun. Concede, quæsumus, Domine: ut percepti novi Sacramenti mysterium & corpore sentiamus, & mente. Per.

Ad Populum. Gregem tuum, Pastor bone, placatus intende: & oves, quas pretioso sanguine Filii tui redemisti, diabolica non finas incursione lacerari. Per.

XL. *Item in Quinta Feria (1) Missa Chrismalis.*

Domine Deus, qui in regenerandis plebibus tuis ministerio uteris Sacerdotum: tribue nobis perseverantem in tua voluntate famulatum: ut dono gratiæ tuæ, in diebus nostris & merito, & numero sacratus tibi populus augeatur. Per Dominum.

Da nobis, omnipotens Deus, remedia conditionis humanæ, & sincero tractare servitio, & cum profectu salutis implere. Per.

Secreta. Hujus Sacrificii potentia, Domine, quæsumus, & vetustatem nostram clementer abstergat; & novitatem nobis augeat salutarem. Per.

Di-

² Altera Missa celebrabatur pro Consecratione Oleorum, quæ propterea Chrismalis appellatur.

Dignum Clementiam tuam suppliciter obsecrare : ut spiritalis lavacri Baptismo renovandis , creaturam Chrismatis in Sacramentum perfectæ salutis vitæque confirmes . Ut sanctificatione Unctionis infusa , corruptione primæ nativitatæ absorpta , sanctum uniuscujusque templum acceptabilis vitæ innocens odore redolescat . Ut secundum constitutionis tuæ Sacramentum , Regio & Sacerdotali Propheticoque honore perfusi ; vestimento incorrupti muneris induantur. Per quem majestatem tuam .

Infra aëtionem , Communicantes , ut supra .

Hanc igitur oblationem famulorum famularumque tuarum : quam tibi offerunt ob diem , in qua Dominus noster Jesus Christus tradidit discipulis suis Corporis , & Sanguinis sui Mysteria celebranda : quæsumus , Domine placatus accipias , & tua pietate concedas ; ut per multa curricula annorum salvi , & incolumes munera sua tibi Domino mereantur offerre : diesque nostros (1).

Hoc autem expleto , venies ante Altare , ponis in ore Calicis de ipsa Hostia , non dicis : Pax Domini : nec faciunt pacem (2) , sed communicant , & reservant de ipso Sacrificio in crastinum , unde communicent .

Item in Feria V. Missa ad Vesperum (3).

Secreta . Suscipe , quæsumus , Domine , munus oblatum : & di-

1 Sequitur benedictio Olei Infirmorum quod post dictam Canonis Orationem Nobis quoque peccatoribus &c. benedicatur : deinde post Orationem Dominicam ejusque Embolismum benedicatur Oleum Catechumenorum . Cui subjicitur Chrismatis Consecratio ; quæ cum alibi nobis sint referenda , heic omittenda duximus .

2 Facere pacem est osculum pacis tradere , de qua re plura vide apud cl. Du Change in Glossario verbo *facere pacem* . Non datur autem hoc osculum hac feria propter Judam proditorem ejusque fallax osculum ut plura Ritualia testantur , inquit Grancolas cap. 59.

3 Hæc scribit Grancolas cap. 59. Tertia hujusce diei Cereemonia , quæ tertiæ Missæ occasionem dederat , in honorem fiebat illius Mysterii , quod gestum erat in Cœna & in captura Christi ante ejus mortem . En igitur objectum Officii

& dignanter operare: ut quod Passionis mysterio gerimus, piis effectibus consequamur. Per Dominum.

Dignum & justum est, per Christum Dominum nostrum. Quem in hac nocte inter sacras epulas increpantem mens sibi conscia Traditoris ferre non potuit: sed, Apostolorum derelicto consortio, sanguinis pretium a Judæis accepit; ut vitam perderet, quam distraxit. Cœnavit igitur hodie proditor

nocturni, diurni, atque unicæ Missæ, quæ in præsens dicitur, in quam duarum reliquarum objecta inducuntur; reconciliantur Pœnitentes vel initio, vel ante Oblationem, & fit Oleorum consecratio ante Communionem. Hinc patet, cur tam sollemnis facta sit ista dies, & cur diversis nominibus appellata. Appellatur Dies in Cœna Domini, quia in Cœna hujus feriæ v. Christus instituit Eucharistiam; quapropter in quibusdam locis non dispensabatur Communio jejunis, sed post Cœnam, ad exemplum Apostolorum, & primorum Fidelium, de quibus loquitur S. Paulus 1. Cor. 11. Hoc non improbat a tertio Concilio Carthaginensi; & a S. Augustino ep. ad Januarium traditur, quod in Africa duæ Missæ dicebantur hodierna die, altera mane pro iis, qui non jejunabant, & volebant communicare jejuni, altera sero pro iis qui jejunabant: Mane propter prandentes, ad Vesperam propter jejunantes: & quod in nonnullis locis permittebatur hodie communicare post cibum: Nonnullos probabilis quædam ratio delectavit, ut uno certo die per annum, quo ipsam Cœnam Dominus dedit, tanquam ad insigniorem commemorationem post cibos offerri, & accipere licet Corpus & Sanguinem Domini. Concilium II Bracharense an. 569. can. 16. celebrare hodierna die vetuit, aut communicare nisi jejunos: Si quis feria quinta in Cœna Domini hora legitima post Nonam jejunus in Ecclesia Missas non tenet; sed secundum sectam Priscilliani Festivitatem ipsius diei ad horam tertiam per Missas Defunctorum, soluto jejunio, colit, anathema sit. Error erat Priscillianistarum asserere, posse quemquam post potum Missam Defunctorum celebrare. Cernitur in hoc Canone, quod Feria quinta in Cœna Domini prohibetur solutio jejunii quadragesimalis, & Missæ celebratio ante Nonam. Referente Micrologo cap. 52., ejus ævo admonebantur accurate populi, ne jejunium hodierna die solverent sub pœna anathematis, juxta Conciliorum Decreta, ac præcipue Laodicensi can. 50.

Hodierna Missa semper fuit per quam sollemnis etiam antequam Urbanus IV. instituerit SS. Sacramenti Festum, quale apud nos hodie celebratur. Usque ad istius Pontificis tempora feria hæc quinta destinata erat ad præcipuum hujus mysterii cultum, & appellabatur in Cœna Domini, seu Natalis Domini, ut in quadam Homilia tradit S. Eligius. Durandus qui de Festo Corporis Christi non egit, propterea quod ætate sua institutum nondum fuerat, ubique affirmat, hujus diei Festum reliqua omnia antecellere, & magni Sacramenti institutionem esse illius objectum.

ditor mortem suam: & cruentis manibus Panem de manu Salvatoris exiturus accepit: ut faginatum cibo major poena constringeret; quem nec sub præmio pietas ab scelere revocaret. Patitur itaque Dominus noster Jesus Christus Filius tuus cum hoste novissimum participare convivium, a quo se noverat continuo traditurum; ut exemplum innocentiae mundo relinqueret, & passionem suam pro sæculi redemptione suppleret. Pascit igitur mitis Deus barbarum Judam; & sustinet in mensa crudele convivam: donec se suo laqueo perderet, qui de Magistri sanguine cogitabat. O Dominum per omnia patientem! O Agnum inter suas epulas mitem! adhuc cibum ejus Judas in ore ferebat; & ad lanianda membra ejus, Judæos carnifices advocabat. Sed Filius tuus Dominus noster, tamquam pia Hostia, & immolari se tibi pro nobis patienter permisit; & peccatum, quod mundus commiserat, relaxavit. Per ipsum te, Domine, supplices deprecamur, supplici confessione dicentes.

Infra Canonem, ut supra.

Post Commun. Concede, quæsumus, Domine, ut perceptum novi Sacramenti mysterium, & corpore sentiamus, & mente. Per.

Ad Populum. Præsta, quæsumus, Domine: ut sicut de præteritis ad nova transimus; ita, vetustate deposita sanctificatis mentibus innovemur. Per.

XLI. *Incipit Ordo, de Feria VI. Passione Domini* (1).

Hora nona (2) *procedunt omnes ad Ecclesiam, & ponitur sancta*

¹ Apostolos mysteriorum, quorum ipsi fuerant testes, instituentes Festa, unum in Dominicæ Passionis honorem præcepisse, observat Augustinus in ep. 45. novæ editionis. Hoc Festum precibus, jejniis, & mortificatione potius, quam lætitiæ signis celebrabatur. Paschatis nomine Tertullianus non semel hanc diem appellat, atque adfirmat libro de Oratione, esse diem luctus, & publici jejunii, ac propterea pacem in Fidelium cœtibus osculo non esse tribuendam.

² Notat hoc Rupertus lib. 6. cap. 4. quia hora nona expiravit Jesus, ad cujus quasi funus nos accedimus cum Nicodemo, & aliis. Hæc Gavantus par. 4. tit. 9.

Ista Crux super Altare. Et egreditur Sacerdos de Sacrario cum sacris Ordinibus cum silentio, nihil canentes, & veniunt ante Altare, postulans Sacerdos pro se orare, & dicit. Oremus. Et adnuntiat Diaconus: Flectamus genua. Et post paululum, dicit: Levate (1). Et dat orationem.

Deus, a quo, & Judas reatus sui poenam, & confessionis suæ latro præmiuni sumpsit: concede nobis tuæ propitiationis effectum: ut sicut passione sua Christus Dominus noster diversa utrisque intulit stipendia meritorum; ita nobis, ablato vetustatis errore, resurrectionis suæ gratiam largiatur. Qui tecum vivit.

Ista Oratione expleta, vadis retro Altare, & legitur lectio. Deinde sequitur Responsorium.

Iterum dicit Sacerdos: Oremus. Et adnuntiat Diaconus, ut supra, & sequitur alia Oratio.

Deus, qui peccati veteris hæreditariam mortem, in qua posteritatis genus omne successerat, Christi tui Domini nostri passione solvisti: dona ut conformes eidem facti, sicut imaginem Terreni naturæ necessitate portavimus; ita imaginem Cælestis, gratiæ sanctificatione portemus, Christi Domini nostri. Qui tecum vivit.

Item

I Novatores Presbyteris nostris insultant, quasi Missam ludicri spectaculi loco habeant ob tot genuum flexiones &c. Sed & hæc censura sat prodit quid in eis possit exulceratus animus, ut recte advertit Muratorius cap. 21. & a turbulentis adfectibus depravatus; quando sine ulla justa ratione, & ex solo arbitrio, irridendo damnant, quod tot sapientes, quibus constat Catholicorum Respublica, imo & ceteræ nationes Christianam fidem amplexæ probant. Infidi iudices inimicorum oculi. Fieri tamen potest, ut interdum ex imperitia, festinatione, aut languente pietate nonnullorum Sacerdotum Sacra Mysteria incongrua pertractentur, unde potius contemptus quam reverentia in malevolis aut parum piis spectatoribus excitetur. Ast in eos, non in ipsa Mysteria, ac Ritus rejicienda est culpa; & adversus huiusmodi Ministros, qui non ædificant, sed destruunt, concordī voce sonant Canones, & pii quicumque Ecclesiæ Catholicæ Scriptores. Nihil ergo theatrale, nihil mimicum Heterodoxi in Catholicorum Missa invenient, dum sibi caveant ab internis concepti in nos odii

Item sequitur lectio, & Responsorium. Inde vero legitur Passio Domini (1).

Ipsa expleta, incipit Sacerdos Orationes solemnes (2), quæ sequuntur.

Oremus, dilectissimi nobis, in primis pro Ecclesia sancta Dei: ut eam Deus, & Dominus noster pacificare, adunare, & custodire dignetur per universum orbem terrarum, subjiciens ei principatus, & potestates: detque nobis tranquillam, & quietam vitam degentibus glorificare Deum Patrem omnipotentem.

Oremus. *Adnuntiat Diaconus*: Flectamus genua. *Iterum dicit*: Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriam tuam in omnibus in Christo gentibus revelasti; custodi opera miseri-

Lib. IV.

G

cor-

insidiis. Nihil certe obloquendum habeant de tot Orationibus, lectionibus tum veteris, tum novi Testamenti, Antiphonis, Graduali &c. utpote institutis ad implorandam Dei clementiam, & reliqua beneficia ab uno Patre misericordiarum per Dominum nostrum J. C. expectanda, & plerisque a Divino Codice derivatis.

1 Gavantus par. 4 tit. 7. hæc de lectione Passionis habet. In Missa legitur Passio a S. Matthæo scripta, nam Alexander (II.) Papa instituit, Passio nem legi hoc tempore a quatuor Evangelistis scriptam, eodemque ordine quo ipsi scripserunt. Durand. cap. 68. refert S. August. serm. 144. De tempore, uno tantum die Passionem legi solitam fuisse, & secundum Matthæum, & cum ille voluisset, eam legi juxta quatuor Evangelistas, factum quidem est, sed cum Aud torum ob novitatem perturbatione.

2 Ad has Orationes respexit Cœlestinus I. & S. Augustinus, quos retuli in dissertatione præfixa lib. 3. Codic. Liturgic. Grancolas cap. 63. hæc de orationibus scribit: *Ad Altare accedens se prosternebat Celebrans, ut plerumque moris erat, ante Altare, tanquam ante thronum Divinæ Majestatis: osculabatur Altare; annuntiabat Diaconus: Flectamus genua singulis diebus, Dominicis exceptis; orationes solemnes, seu Sacerdotales quotidie ante hac dicebantur: quarum meminit S. Augustinus in epist. ad Vitalem, Cœlestinus Papa in epist. ad Episcopos Galliarum, S. Prosper, S. Leo, alique affirmantes, hujusmodi Orationes ævo suo ubique terrarum dici consuevisse, tamquam Apostolica institut one præscriptas; a septimo tantum sæculo Liturgiæ abbreviandæ causa, Feriæ quartæ Majoris Hebdomadæ, & Feriæ sextæ Paschalis Ambrosiano videre est.*

cordiæ tuæ : ut Ecclesia tua toto orbe diffusa , stabili fide in confessione tui nominis perseveret . Per.

Oremus , & pro famulo Dei Papa nostro Sedis Apostolicæ *ill.* & pro Antistite nostro *ill.* ut Deus omnipotens , qui elegit eos in ordine Episcopatus , salvos & incolumes custodiat Ecclesiæ suæ sanctæ , ad regendum populum sanctum Dei .

Oremus . *Item adnuntiat Diaconus , ut supra .*

Omnipotens sempiterne Deus , cujus æterno iudicio universa fundantur ; respice propitius ad preces nostras ; & electos a te nobis Antistites tua pietate conserva : ut Christiana plebs , quæ talibus gubernatur Auctoribus , sub tantis Pontificibus credulitatis suæ meritis augeatur . Per.

Oremus , & pro omnibus Episcopis , Presbyteris , Diaconibus , Subdiaconibus , Acolythis , Exorcistis , Lectoribus , Ostiariis , Confessoribus , Virginibus , Viduis , & pro omni populo sancto Dei .

Oremus . *Item adnuntiat Diaconus , ut supra .*

Omnipotens sempiterne Deus , cujus spiritu totum corpus Ecclesiæ sanctificatur & regitur ; exaudi nos pro universis Ordinibus supplicantes : ut gratiæ tuæ munere ab omnibus fideliter serviatur . Per.

Oremus , & pro christianissimo Imperatore , *vel* Rege nostro *ill.* ut Deus omnipotens subditas illis faciat omnes barbaras nationes ad nostram perpetuam pacem .

Oremus . *Item adnuntiat Diaconus , ut supra .*

Omnipotens sempiterne Deus , qui Regnis omnibus æterna potestate dominaris ; respice propitius ad Romanum , *sive* Francorum (1) benignus Imperium : ut gentes , quæ
in

1 Jacobus Basnagius ut ostendat ad sæculum X. pertinere hunc Codicem ex hac Oratione argumentum desumit , inquiens : *Omnes norunt , Imperium hoc anno 800. per Carolum Magnum exordium cœpisse : & propterea ad tempora , Coronationem illius subsecuta , necessario referendus est Codex . Verum etiam si daremus , inferri hinc posse (ut verbis Muratorii cit. cap. 5. utar) Codicem exaratum fuisse post annum Christi octingentesimum , num*

in sua feritate confidunt, dexteræ tuæ potentia compri-
mantur. Per.

Oremus, & pro Catechumenis nostris: ut Deus, & Do-
minus noster adaperiat aures præcordiorum ipsorum, januam-
que misericordiæ: ut per lavacrum regenerationis, accepta
remissione omnium peccatorum, digni inveniantur in Chri-
sto Jesu Domino nostro.

Oremus. *Adnuntiat Diaconus, ut supra.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui Ecclesiam tuam nova
semper prole fœcundas; auge fidem, & intellectum Cathe-
cumenis nostris: ut renati fonte Baptismatis, adoptionis
tuæ filiis adgregentur. Per.

Oremus, dilectissimi nobis, Deum Patrem omnipoten-
tem: ut cunctis mundum purget erroribus: morbos auferat:
famem depellat: aperiat carceres: vincula dissolvat: pere-
grinantibus reditum, infirmantibus sanitatem, naviganti-
bus portum salutis indulgeat.

Oremus. *Adnuntiat Diaconus, ut supra.*

Omnipotens sempiterne Deus, mæstorum consolatio, la-
borantium fortitudo, perveniant ad te preces de quacunque
tribulatione clamantium: ut omnes sibi in necessitatibus suis
misericordiam tuam gaudeant adfuisse. Per Dominum.

Lib. IV.

G 2

Ore-

propterea sequeretur, uti Basnagius somniavit, ipsum pertinere ad sæ-
culum decimum? Sed quid moror? Bonam fidem in Censore hoc desidera-
re cogimur, qui præcedentem Orationem vidit, ac dissimulavit, quum
tamen ipsa subsequenter explicet. Ibi enim dicitur: *Oremus & pro Chri-
stianissimo Imperatore, vel Rege nostro (illo), ut Deus subditas illi faciat om-
nes barbaras Nationes.* Nempe Romæ pro Imperatore preces Deo ab anti-
quis temporibus offerebantur: & certe Romanum perduravit Imperium
apud Græcos usque ad annum Christi 800. At in Gallia quo tempore scri-
ptus fuit Codex, adhuc ora batur pro Rege nostro. Imo si post Imperium ad
Francos Reges translatus exaratus Codex fuisset, tantum modo dictum
fuisset: *Respice propitius ad Romanum benignus Imperium:* Tunc enim Im-
perii nomen Franciam quoque complectebatur. Quamobrem adnotatio
hæc non solum nihil lædit, sed aperte confirmat Gelasianæ Liturgiæ anti-
quitatem ante annum Christi 800.

Oremus, & pro Hæreticis, & Schismaticis: ut Deus, & Dominus noster eruat eos ab erroribus universis; & ad sanctam matrem Ecclesiam Catholicam atque Apostolicam revocare dignetur. Per.

Oremus. *Adnuntiat Diaconus, ut supra.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui omnes salvas, & neminem vis perire; respice ad animas diabolica fraude deceptas: ut omni hæretica perversitate depulsa, errantium corda resipiscant: & ad veritatis tuæ redeant firmitatem. Per Dominum.

Oremus, & pro perfidis Judæis: ut Deus, & Dominus noster auferat velamen de cordibus eorum: ut & ipsi cognoscant Christum Jesum Dominum nostrum.

Oremus. *Adnuntiat Diaconus, ut supra.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui etiam Judaicam perfidiam a tua misericordia non repellis; exaudi preces nostras, quas tibi pro illius populi obcæcatione deferimus: ut agnita veritatis tuæ luce, quæ Christus est, a suis tenebris eruantur. Per Dominum.

Oremus & pro Paganis: ut Deus omnipotens auferat iniquitatem a cordibus eorum: & relictis idolis suis convertantur ad Deum verum, & unicum Filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum. Cum quo vivit, & regnat Deus in unitate Spiritus Sancti.

Oremus. *Adnuntiat Diaconus, ut supra.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui non mortem peccatorum, sed vitam semper inquiris; suscipe propitius orationem nostram: & libera eos ab idolorum cultura; & adgrega Ecclesiæ tuæ sanctæ ad laudem, & gloriam nominis tui. Per.

Istis Orationibus superscriptis expletis, ingrediuntur Diaconi in Sacrarium. Procedunt cum Corpore, & Sanguine Domini, quod ante die remansit (1); & ponunt super Altare.
Et

1 Hinc mirandum sane est, quod Lutheri Sectatores docere adhuc pergant, extra Cœnam evanescere Eucharistiam, neque sacratissimum

*Et venit Sacerdos ante Altare, adorans Crucem (1) Domini
 & osculans. Et dicit: Oremus, & sequitur: Præceptis salu-
 taribus moniti. Et oratio Dominica. Inde, Libera nos, Do-
 mine,*

Christi Corpus reliquum esse in Sacramento. Porro Feria quinta reserva-
 tur in crastinum Eucharistia, quia nunquam hodierna die offertur sacrifi-
 cium: *hoc biduo Sacramenta non celebrantur*, inquit, Innoc. I. epist. ad
 Decentium, siue ad exprimendum Ecclesiæ luctum in morte Domini, si-
 ve quia in hac die Dominus se ipsum obtulit. Quare imperfecta Missa di-
 cenda est hæc generalis Communio Cleri & Populi, de qua vid. Granco-
 las cit. cap. 63.

I Depervetusto usu adorationis Crucis in die Parasceve, hæc Granco-
 las cap. 63. *S. Paulinus epist. 31. quotannis in Urbe Jerusalem adorari Crucem
 affirmat: Episcopus Urbis hujus quotannis cum Pascha Domini agitur,
 adorandum populo proponit, neque præter hanc diem, qua Crucis ipsius
 mysterium celebratur, ipsa Crux profertur: erat certe feria sexta Parasce-
 ve Dies, qua Crucis mysterium celebratur. Idem asserit S. Cyrillus Jeroso-
 lymitanus Catech. 4. Rusticus Diaconus contra Hæreticos, Acephalos nuncu-
 patos, scribens, affirmat, usum prosternendi se ante Crucem Jesu Christi in
 tota Ecclesia fuisse receptum: Nam & clavos, quibus confixus est, & li-
 gnum venerabilis Crucis, omnis per totum mundum Ecclesia, absque ul-
 la contradictione adorat. Concilium Parisiense Imaginum causa habitum, per
 totam Ecclesiam inclinari declarat ante Crucem Feria sexta in Parasceve: &
 ideo Sancta Mater Ecclesia toto orbe terrarum inter cætera innumera Cru-
 cis Sacramenta decrevit, licitum esse universis Catholicis ob amorem pas-
 sionis Christi, ubicumque eam viderint, inclinando, si voluerint, vene-
 rari, & insuper die sancto, quo Passio Domini in universo mundo specia-
 liter celebratur, cum omni devotione universum ordinem Sacerdotalem,
 seu cunctum populum adorare. Jonas Aurelianensis lib. de Cult. Imagin. Cru-
 cis cultum probat per cærimoniam Parasceves: ob recordationem S. Passio-
 nis, annuatim in Sancto die Parasceves, secundum traditionem Ecclesia-
 sticam, Crucem Christi adorant, idest supplicando salutant, dicens: ecce
 Lignum Crucis..... Venite adoremus. Vide quam accurate de ista adora-
 tione Concilium Parisiense & Jona loquantur. Inclinationem vocat Concilium
 Parisiense, inclinando venerari: Jonas salutationem nominat, supplicando
 salutant. In Sacramentario S. Gregorii idipsum legitur: Persalutet populus
 Crucem... salutante Pontifice, vel populo Crucem... qua salutata...
 Id ipsum plane apud Rabanum. S. Ambrosius de S. Helena loquens ait, ipsam in
 hoc Sacro Ligno, non lignum adorasse, quod Idololatriæ crimen fuisset, sed
 Cælorum Regem, qui in ligno pependit: Non lignum utique, quia hoc
 Gentilis esset error, sed illum, qui pependit in ligno. Exprobrabat Chri-
 stianis Julianus, quod Lignum Crucis adorarent: & S. Paulinus ostenden-
 dam populo ait, ut adoretur: Adorandam populo promit. Quando quis se*

mine, quæsumus. His omnibus expletis adorant omnes sanctam Crucem, & communicant.

XLII. Sabbatorum Die, mane reddunt infantes Symbolum. Prius catechizas eos, imposita super capita eorum manu, his verbis (1).

Sequitur Ordo qualiter Sabbato Sancto ad Vigiliam ingrediantur.

Primitus enim VIII. hora diei mediante, procedunt ad Ecclesiam; & ingrediuntur in Sacrarium; & induunt se vestimentis sicut mos est. Et incipit Clerus Letaniam, & procedit Sacerdos de Sacrario cum Ordinibus sacris. Veniunt ante Altare, stantes inclinato capite usque dum dicent: Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miser. Deinde surgens Sacerdos ab oratione, vadit retro Altare, sedens in sede sua.

Deinde veniens Archidiaconus ante Altare, accipiens de lumine, quod VI. Feria absconsum fuit, (2) faciens crucem super

prosternit ante Crucem adorat Christum in ligno, & ubi Christus se humiliavit, veneratur instrumentum humiliationis ejus: quando Crucem adoramus . . . veneramur Crucem, per quam redempti sumus, & illum deprecamur, qui redemit, ait Pseudo Alcuinus. Itaque verba, quæ diriguntur ad Crucem, tamquam ad Christum diriguntur: Domine Jesu adoro te in Cruce pendentem. Antiphona: Tuam Crucem adoramus, repetitur in vita Alcuini, qui anno 815. obiit, cui morienti assistens S. Benedictus Anianensis, Crucem porrigebat osculandam, dicens. Tuam Crucem adoramus, Domine, tuam gloriosam recolimus Passionem, miserere nostri, qui passus es pro nobis. Igitur adoratio Crucis Ierosolimis fieri coepit, cujus Ecclesiæ ritum reliquæ imitatæ sunt, ut arbitratur Amalarius lib. 1. cap. 14. qui excusat adorantes Crucem, quæ ad imaginem ligni veræ Crucis facta est, propterea quod de ligno veræ Crucis non ubique inveniri potest.

1 Cetera vide in lib. 1. Codic. Liturg.

2 Olim in Ecclesia Romana novus ignis non accendebatur ad Cereum Paschalem accendendum, authore Grancola cap. 65., qui id confirmat ex Zachariæ Pontificis responsione ad S. Bonifacium Moguntinum, ubi ait: Quoad ignem Paschalem nostra traditio est, quod in Cæna Domini dum Sanctum Crisma consecratur, lampadum omnium congregetur oleum in tres magnas lampades, quæ secreto quodam Ecclesiæ loco, ad imitationem interioris Tabernaculi recondantur, ardeantque continuo, ita ut oleum sufficere possit usque ad tertium diem.

per Cereum, & inluminans cum, & completur ab ipso benedictio Cerei.

Post hoc (1) surgens Sacerdos a sede sua, & dicit Orationes de Vigilia Paschæ, sicut in Sacramentorum continetur.

XLIII. Orat per singulas lectiones in Sabbato Sancto (2).

Deus, qui divitias misericordiæ tuæ in hac præcipue nocte largiris; propitiare universo Ordini Sacerdotalis officii; & omnes Gradus famulatus nostri perfecta delictorum remissione sanctifica: ut ministraturos regeneratrici gratiæ tuæ, nulli esse obnoxios patiaris offendi. Per.

Sequitur Lect. In principio fecit Deus.

Deus incommutabilis virtus, lumen æternum, respice propitius ad totius Ecclesiæ tuæ mirabile Sacramentum: & opus salutis humanæ perpetuæ dispositionis effectum tranquillius operare: totusque mundus experiatur, & videat dejecta erigi, inveterata novari, & per ipsum redire omnia in integrum, a quo sumpsere principium. Per &c.

Se-

1. Id est, post Cerei benedictionem, & Incenti, quam alibi referam, & sæculo octavo consuetam contra Basnagium demonstrabo, qui inde arguit, sed male, hunc Gelasianum Codicem ad decimum sæculum pertinere.

2. Decem Lectiones Gelasianus Codex exhibet, quæ juxta primam institutionem ad Baptismum referuntur. De iis vide Meratum pag. 430. Ex Scriptoris oscitantia, & incuria duas omittas conjicit Card. Thomasius in præfat. scribens: *Gelasianum autem hunc esse Codicem liquido (ni fallor) ostendit Tolosanum ille Codex allatus a Morino in Appendice ad Commentarium de Pœnit. pag. 55. ita enim in eo scribitur in Officio Sabbati Sancti cum XII. lectiones leguntur. Sequuntur lectiones secundum Gelasium. Oratio antequam legatur prima lectio, illico post benedictionem Cerei scilicet. Descriptis mox XII. lectionibus secundum Gelasium, sequitur ibi rubrica. Item lectiones secundum Gregorium lectio. 1. in Genesi. In principio creavit Deus. Oratio Deus qui mirabiliter creasti hominem, & reliqua ut supra secundum Gelasium: hinc discimus in Gelas Cod. Cerei benedictionem contineri, primæque lectioni Genesios orationem præire, atque 12. in eo lectiones contineri, quæ omnia ut in Gregorianis non habentur, ita in hoc nostro plenissime exhibentur, nisi quod X. hic tantum lectiones habentur duabus omissis librarii oscitantia, ut conjicio.*

Sequitur de Noe. Omnipotens sempiterne Deus, qui in omnium operum tuorum dispensatione mirabilis es: intelligent redempti tui non fuisse excellentius, quod initio factus est mundus; quam quod in finem sæculorum Pascha nostrum immolatus est Christus. Per eundem Dominum.

De Abraham Tertia. Deus fidelium Pater summe, qui in toto orbe terrarum promissionis tuæ filios, diffusa adoptione, multiplicas: & Paschale Sacramentum Abraham puerum tuum uniuersarum, sicut iurasti, Gentium efficis patrem: da populis tuis digne ad gratiam tuæ vocationis intrare. Per.

In Exodo Quarta, cum Cantico: Cantemus Domino.

Deus, cujus antiqua miracula etiam nostris sæculis coruscare sentimus: dum, quod uni populo a persecutione Ægyptia liberando, dexteræ tuæ potentia contulisti; id in salutem Gentium per aquam regenerationis operaris: præsta, ut & in Abraham filios, & in Israeliticam dignitatem totius mundi transeat plenitudo. Per.

In Esaia V. Omnipotens sempiterne Deus, multiplica in honorem nominis tui, quod Patrum fidei spondidisti: & promissionis filios sacra adoptione dilata: ut quod priores sancti non dubitauerunt futurum, Ecclesia tua magna jam parte cognoscat impletum. Per.

In Ezechiel VI. Deus, qui nos ad celebrandum Paschale Sacramentum, utriusque testamenti paginis imbuidisti; da nobis intelligere misericordias tuas: ut ex perceptione præsentium munerum, firma sit expectatio futurorum. Per.

VII. In Esaia cum Cantico: Vineam Domini.

Deus, qui in omnibus Ecclesiæ tuæ filiis sanctorum Prophetarum voce manifestasti; in omni loco dominationis tuæ satorem te bonorum feminum, & electorum palmitum esse cultorem: tribue populis tuis, qui & vinearum apud te nomine censentur, & segetum; ut spinarum, & tribulorum squallore refecato, digni efficiantur fruge fecundi. Per.

Item

Item in Exodo VIII. Deus, qui diversitatem omnium Gentium in confessione tui nominis unum esse fecisti: da nobis & velle & posse quod præcipis: ut populo ad æternitatem vocato una sit fides mentium, & pietas actionum. Per.

IX. In Deuteronomio, cum Cantico.

Deus celsitudo humilium, & fortitudo rectorum, qui per sanctum Moysen puerum tuum, ita erudire populos tuos facri carminis tui decantatione voluisti; ut illa Legis iteratio fieret etiam nostra directio: excita in omnem justificatarum Gentium plenitudinem potentiam tuam, & lætitiā mitigando terrorem: ut omnium peccatis tua remissione deletis, quod denuntiatum est in ultionem, transeat in salutem. Per.

In Daniele X. Omnipotens sempiterne Deus, spes unica mundi, qui Prophetarum tuorum præconio præsentium temporum declarasti mysteria: auge populi tui vota placatus; quia in nullo fidelium, nisi ex tua inspiratione prove- niunt quarumlibet incrementa virtutum. Per.

Orat. post Psalm. XLI.

Omnipotens sempiterne Deus respice propitius ad devotio- nem populi renascentis; qui sicut cervus, aquarum expe- ctat fontem: & concede propitius; ut fidei ipsius sitis, Ba- ptismatis mysterio, animam corpusque sanctificet.

Inde procedunt ad fontes cum Letania ad baptizandum. Ba- ptismo expleto consignantur ipsi infantes ab Episcopo, dum accipiunt septem dona gratiæ Spiritus Sancti, & mittit Chris- ma in frontibus eorum.

Postea vero ipse Sacerdos revertitur cum omnibus Ordinibus in Sacrarium, & post paululum incipiunt tertiam Letaniam, & ingrediuntur ad Missas in Vigilia, ut stella in cælo apparuerit. Et sic temperent; ut in trinitatis numero ipsæ Letaniæ fiant.

XLV. Orat. & Prec. ad Mis. in nocte (1).

Omnipotens sempiterne Deus, qui hanc sacratissimam no-
Lib. IV. H ctem

¹ Cap. 44. relatum est a nobis in lib. 1. & 2. cap. 1. Codicis nostri.

Item per universa mundi spatia gloria Dominicæ Resurrectionis inlustras; conserva in nova familiæ tuæ progenie sanctificationis spiritum, quem dedisti: ut corpore, & mente renovati, puram tibi animam, & purum pectus semper exhibeant. Per Dominum.

Deus, qui hanc sacratissimam noctem gloria Dominicæ Resurrectionis inlustras: conserva in nova familiæ tuæ progenie adoptionis spiritum, quem dedisti: ut corpore, & mente renovati, puram tibi exhibeant servitutem. Per Dominum.

Secreta. Suscipe, quæsumus, Domine, & plebis tuæ, & tuorum Hostias renatorum: ut & confessione tui nominis, & Baptismate renovati, sempiternam beatitudinem consequantur. Per Dominum.

Item alia (1). Suscipe, Domine, preces populi tui (2) cum oblationibus Hostiarum: ut paschalis initiata mysteriis ad æternitatis nobis medelam, te operante, proficiant. Per Dominum.

Dignum, & justum est, æquum & salutare. Adest enim nobis optatissimum tempus; & desideratæ noctis lumen advenit. Quid enim majus, vel melius inveniri poterit, quam Domini resurgentis prædicare virtutem? Hic namque inferiorum claustra disrumpens, clarissima nobis hodie suæ Resurrectionis vexilla suscepit; atque hominem, remeans, invidia inimici dejectum mirantibus intulit astris. O noctis
istius

1 Duplex Missa celebrata videtur in hac nocte. Prima quidem post Baptismum, quæque, ut Stella in Cælo apparuerit, pro Neophytis celebrabatur, altera vero pro vigilia Paschatis; quæ in unam coaluerint.

2 Hinc optime colligitur, quod in hac Missa omnes communicabant, non solum Neonati, sed reliqui quoque Fideles, cæterarum Synaxeon more; unde, & oblationes fiebant tam a populo, quam a renatis, pro quibus quandoque susceptores offerebant; ut optime cl. Petrus Morettus in sua erudita Disceptatione de ritu variandi Chorale indumentum &c. num. 14. & post ipsum Meratus pag. 439.

istius mystica, & veneranda commercia! O sanctæ matris Ecclesiæ pia sempiterna beneficia! Non vult habere, quod perimat; sed cupit invenire, quod redimat. Exultavit Maria in sacratissimo puerperio. Exultat Ecclesia in filiorum suorum generationis specie. Sic fons ille beatus, qui Dominico latere circumfulsit, moles excepit vitiorum: ut his sacris Altaribus vitales escas perpetua vita conferat renatorum: Et ideo cum Angelis.

Dignum Te quidem omni tempore; sed in hac potentissima nocte gloriosius prædicare: cum Pascha nostrum immolatus est Christus. Ipse enim verus est Agnus, qui abstulit peccata mundi: qui mortem nostram, moriendo, destruxit; & vitam, resurgendo reparavit. Propterea profusis paschalibus gaudiis totus in orbe terrarum mundus exultat. Sed & supernæ Virtutes atque Angelicæ concinunt potestates hymnum gloriæ tuæ, sine fine dicentes.

Infra actionem. Communicantes, & noctem sacratissimam celebrantes Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Sed & memoriam.

Item intra Actionem. Hanc igitur oblationem servitutis nostræ sed & cunctæ familiæ tuæ; quam tibi offerimus pro his quoque, quos regenerare dignatus es ex aqua, & Spiritu Sancto, tribuens eis remissionem omnium peccatorum; ut invenires eos in Christo Jesu Domino nostro: quæsumus, Domine, placatus accipias. Pro quibus majestati tuæ supplices fundimus preces; ut nomina eorum ascribi jubeas in libro viventium: diesque nostros.

Post Communem. Præsta, quæsumus, omnipotens Deus: ut divino munere satiati, & sacris mysteriis innovemur, & moribus.

Item alia. Concede, quæsumus, omnipotens Deus: ut Paschalis perceptio Sacramenti continuata in nostris mentibus perseveret. Per.

XLVI. *Dominicum Paschæ* (1).

Deus, qui per Unigenitum tuum æternitatis nobis adiutum, devicta morte, reſeraſti: da nobis, quaſumus, ut qui Reſurrectionis Dominicæ ſolemnia colimus, per innovationem tui Spiritus a morte animæ reſurgamus. Per Dominum.

Deus, qui nos Reſurrectionis Dominicæ annua ſolemnitate lætificas: concede propitius; ut per temporalia feſta, quæ agimus, pervenire ad gaudia æterna mereamur. Per Dominum.

Secreta. Suscipe, Domine, propitius munera famulorum tuorum: ut confeſſione tui nominis, & Baptiſmate renovati, ſempiternam beatitudinem conſequantur. Per Dominum.

Dignum Te quidem omni tempore, ſed in hoc præcipue die laudare, benedicere, & prædicare, quod Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Per quem in æternam vitam filii lucis oriuntur: fidelibus regni cæleſtis atria reſerantur: & beati lege commercii divinis humana mutantur. Quia noſtrorum omnium mors Cruce Chriſti redempta eſt: & in Reſurrectione ejus omnium vita reſurrexit. Quem in ſuſceptione mortalitatis Deum majestatis agnoſcimus; & in divinitatis gloria Deum, & Hominem confitemur. Qui mortem noſtram, moriendo, deſtruxit; & vitam, reſurgendo, reſti-

i Hæc dies Feſtum Feſtorum maximum apud Chriſtianos eſt, dies Magna dicta; dies *Dominica*, dies Reſurrectionis. Cum autem, inquit Græcolas, cap. 72. ex Actibus cap. 20. & ex Apocalypſi cap. 1. videantur Apoſtoli diem Dominicum inſtituiſſe, ipſi quoque Paſchatis, ſeu Reſurrectionis feſtum inſtituiſſe dicendi ſunt, in cujus Myſterii honorem dies Dominicus celebratur. Ex diſputationibus habitis tempore Aniceti, & Viſtoris Pontificum liquet, Romæ fuiſſe traditionem a SS. Petro, & Paulo proſectam, quod ibi ſemper in Dominica Paſcha celebratum fuerit. Aſiatici vero Paſcha celebrandum die 14. Lunæ primi menſis, quacumque occurreret die una cum Judæis contendebant. Verum poſt diuturnas diſputationes Romanus uſus ubique ſervatus fuit. Vide Thomasinum de Feſtis lib. 2. cap. 15. & Baillet. tom 4.

restituit Jesus Christus Dominus noster. Et ideo cum Angelis.

Infra actionem, ut supra in nocte sancta. Sequitur.

Post Commun. Omnipotens sempiterne Deus: qui ad æternam vitam in Christi Resurrectione nos reparas: custodi opera misericordiæ tuæ: & suavitatem Corporis, & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi Unigeniti Filii tui nostris infunde pectoribus. Per Dominum.

XLVII. *Incipiunt totius Albæ, Orat. & Preces*

Feria Secunda.

Paschale mysterium recensentes, Apostolorum, Domine, beatorum precibus foveamur: quorum magisterio cognovimus exequendum. Per.

Deus Ecclesiæ tuæ redemptor atque perfectior, fac, quæsumus: ut Apostolorum precibus Paschalis Sacramenti dona capiamus; quorum nobis ea tribuisti magisterio prædicare. Per.

Secreta. Sacrificia, Domine, Paschalibus gaudiis immolamus, quibus Ecclesia tua mirabiliter renascitur & nutritur.

Dignum Nos precari clementiam tuam: ut ad celebrandum digne Paschale Mysterium, Beatorum Apostolorum precibus adjuvemur: & quorum prædicatione hæc credenda suscepimus: eorum patrocinis fideliter exequamur. Per Christum Dominum.

Infra actionem, ut supra in nocte sancta. Sequitur.

Post Commun. Impleatur in nobis, quæsumus, Domine, Sacramenti Paschalis sancta libatio: nosque de terrenis affectibus ad cæleste transferat institutum. Per.

XLVIII. *Feria Tertia.*

Deus, qui Paschalia nobis remedia contulisti: populum tuum cælesti dono prosequere: ut inde post in perpetuum gaudeat: unde nunc temporaliter exultat. Per.

Deus, qui solemnitate Paschali cælestia mundo remedia benignus operaris: annua festivitatis hujus dona prosequere: ut observantia temporalis ad vitam proficiat sempiternam. Per.

Se-

Secreta. Hostias, Domine, quæsumus, placatus adsume: quas & pro renatorum expiatione peccati deferimus, & adceleratione cælestis auxilii. Per.

Dignum Per Christum Dominum nostrum. Qui oblatione sui, remotis sacrificiis carnalium victimarum, seipsum tibi pro salute nostra offerens: idem Sacerdos, & Sacer Agnus exhibuit. Quem laudant.

Infra actionem, ut supra in nocte sancta. Sequitur.

Post Commun. Adesto, Domine, quæsumus, nostræ redemptionis affectibus; ut quos Sacramentis æternitatis instituis; iisdem protegas dignanter aptandos.

Digne nos tuo nomini, quæsumus, Domine, famulari salutaris cibus, & sacer potus instituat: ut renovationem conditionis humanæ, quæ mysterio continet, in nostris jugiter sensibus operentur.

XLIX. Feria Quarta.

Deus, qui pro salute mundi sacrificium Paschale fecisti, propitiare supplicationibus nostris: ut interpellans pro nobis Pontifex Summus; quos per id quod nostri est similis, reconciliatur; per id quod tibi est æqualis, absolvat, Jesus Christus Dominus noster. Qui tecum vivit, & regnat.

Deus, qui omnes in Christo renatos genus regium, & sacerdotale fecisti: da nobis, & velle, & posse quod præcipis: ut populo ad æternitatem vocato una sit fides cordium, & pietas actionum. Per.

Secreta. Suscipe, quæsumus, Domine, Hostias redemptionis humanæ: & Salutem nobis mentis, & corporis operare placatus. Per Dominum nostrum.

Dignum Circumdantes Altaria tua virtutum, & in ipsius Agni immaculati agnitione gloriantes, qui seipsum pro nobis obtulit immolandum: ut Corpore ejus in Sanguine, quo a peccatis redempti sumus, ad æternam vitam sacrificiis cælestibus pascamur. Per Christum Dominum.

Infra actionem, ut supra in nocte sancta. Sequitur.

Post

Post Commun. Adesto, Domine, quæsumus, nostræ Redemptionis affectibus: ut quos Sacramentis æternitatis instituis: iisdem protegas dignanter aptandos. Per Dominum nostrum.

L. *Feria Quinta.*

Deus, qui multiplicas sobolem renascentium: fac eos gaudere propitius de suorum venia peccatorum. Per.

Deus, qui humanam naturam supra primæ originis præparas dignitatem: respice ad pietatis tuæ ineffabile Sacramentum: ut quos regenerationis mysteriis dignatus es innovare: in his dona tuæ perpetuæ gratiæ benedictionisque conserva. Per Dominum nostrum.

Secreta. Concede, quæsumus, Domine, semper nos per hæc mysteria Paschalia gratulari: ut continua nostræ reparationis operatio perpetua nobis fiat causa lætitiæ. Per Dominum nostrum.

Dignum, Quia vetustate destructa, renovantur universa dejecta; & vitæ nobis in Christo reparatur integritas. Quem laudant Angeli.

Infra actionem, ut supra in nocte sancta. Sequitur.

Post Commun. Purificato, Domine, quæsumus, mentes nostras, benignus, & renova cælestibus Sacramentis: ut consequenter, & corporum præsens pariter, & futurum capiamus auxilium. Per.

LI. *Feria Sexta.*

Deus, qui ad cæleste Regnum nonnisi renatis ex aqua, & Spiritu Sancto pandis introitum; auge semper super famulos tuos gratiæ tuæ dona: ut qui ab omnibus sunt purgati peccatis; a nullis fraudentur promissis. Per Dominum.

Deus, qui credentes in te, fonte Baptismatis innovasti: hanc renatis in Christo concede custodiam; ut nullo erroris incurfu gratiam tuæ benedictionis amittant. Per.

Secreta. Paschales Hostias recensentes, quæsumus, Domine, ut quod frequentamus actu, comprehendamus effectu. Per.

Di-

Dignum Per Christum Dominum nostrum. Qui secundum promissionis suæ incommutabilem veritatem, cælestis Pontifex factus in æternum, solus omnium Sacerdotum peccati remissione non eguit: sed potius peccatum mundi idem verus Agnus absterfit. Et ideo cum Angelis.

Infra actionem, ut supra in nocte sancta. Sequitur.

Post Commun. Immortalitatis alimoniam consecuti, quæsumus, Domine: ut quod ore percipimus, mente sectemur. Per Dominum.

LII. FERIA SEPTIMA.

Deus, qui nos exultantibus animis Pascha tuum celebrare tribuisti: fac, quæsumus: nos & temporalibus gaudere subsidiis, & æternitatis effectibus gratulari. Per Dominum.

Deus innocentiae restitutor, & amator, dirige ad te tuorum corda famulorum: ut quos de infidelitatis tenebris liberaisti, nunquam a tuæ veritatis luce discedant. Per.

Secreta. Suscipe munera, quæsumus, Domine, exultantis Ecclesiæ, & cui causam tanti gaudii præstitisti: perpetuum fructum concede lætitiæ.

Dignum Nos te suppliciter obsecrare: ut Jesu Christi Domini nostri, cujus muneris pignus accepimus, manifesta dona comprehendere valeamus: & quæ nobis feliciter speranda Paschale contulit Sacramentum: adtingere mereamur Resurrectionis Dominicæ firmitate. Et ideo cum Angelis.

Infra actionem, ut supra in nocte sancta. Sequitur.

Post Commun. Exuberet, quæsumus, Domine, mentibus nostris Paschalis gratia Sacramenti: ut donis suis ipsi nos efficiat. Per.

LIII. (1) OCTABAS PASCHÆ. DIE DOMINICO.

Deus, qui renatis Baptismate mortem adimis, & vitam tri-

¹ Octavam Paschæ ex institutione Apostolica repetit Baron. ad annum Domini 58. & sane septem dies Pascha consequentes feriales mixtæ habebantur, in eisque tam Neophytorum, quam Resurrectionis Christi recolli-

tribuis sempiternam, concede, quæsumus, ut quorum nunc Regenerationis sacræ diem celebramus octavum: ita corpora eorum animasque custodias: ut gratiam se Catholicæ fidei percipisse, pietatis tuæ defensione, cognoscant. Per.

Deus, qui credentes in te populos gratiæ tuæ largitate multiplicas: respice propitius ad Electionem tuam: ut qui Sacramento Baptismatis sunt renati, Regni cælestis mereantur introitum. Per.

Secreta. Suscipe, quæsumus, Domine, oblationes familiæ tuæ: ut sub tuæ protectionis auxilio, & conlata non perdant, & ad æterna dona perveniant. Per.

Dignum. Nos clementiam tuam suppliciter exorare: ut Filius tuus Dominus noster Jesus Christus, qui se usque in finem sæculi suis promisit fidelibus adfuturum, & præsentis corporalis mysteriis non deferat, quos redemit: majestatis suæ beneficiis non relinquat. Et ideo cum.

Infra actionem, ut supra. Sequitur.

Post Commun. Majestatem tuam, Domine, supplices exoramus: ut quos viam fecisti perpetuæ salutis intrare: nullis permittas errorum laqueis implicari. Per.

LIV. *Orat. & Preces de Pascha Annotina* (1).

Deus, per cujus providentiam, nec præteritorum mo-

Lib. IV.

I

menta

tur memoria. Vide quæ ex Rituali S. Severinæ, aliisque in 2. & 3. libro retuli. Hinc & ante feriam secundam in hoc Gelas. dicitur hebdomada Alba, seu in Albis, quia scilicet Neophyti per illos dies albam vestem deferabant. Grægorius cap. 72. duas Missas olim per dictam hebdomadam celebratas unam pro Neophytis, alteram in honorem Dominicæ Resurrectionis censet, sed Romæ curatum fuisse, ut duplex h. m. scopus & in Officio, & in Missa cujuslibet diei immiscerentur.

1. Pascha annotinum est dies annuus quo celebratum fuit Pascha, five anniversarium diei Paschatis, quod celebrabatur propter eos, qui anno præterito sacra unda in Paschate sunt abluti, Microlog. Obser. Eccl. cap. 56. Beletus tamen de Divin. Offic. cap. 137. Vocatur, inquit, Pascha Annotinum: quando aliquis diem, quo baptisma suscepit, annuatim celebrat &c.

menta deficiunt, nec ulla superest expectatio futurorum, tribue permanentem peractæ, quam recolimus, solemnitate effectum: ut quod recordatione percurrimus, semper in opere teneamus. Per.

Deus, qui renatis fonte Baptismatis delictorum indulgentiam tribuisti: præsta, misericors: ut recolentibus hujus natiuitatis insignia, plenam adoptionis gratiam largiaris. Per.

Secreta. Clementiam tuam, Domine, suppliciter exoramus: ut Paschalis muneris Sacramentum, quod fide recolimus, & spe desideramus intenti, perpetua dilectione capiamus. Per Dominum.

Dignum. Per Christum Dominum nostrum Redemptionis nostræ festa recolere: quibus humana substantia vinculis prævaricationis exuta, spem resurrectionis per renovatam originis dignitatem (a). Per quem maiestatem.

Infra actionem. Hanc igitur oblationem famulorum famularumque tuarum, quam tibi offerunt, annua recolentes mysteria: quibus eos tuis adoptasti regalibus institutis: quæsumus, Domine, placatus intende. Pro quibus supplicis preces effundimus: ut in eis, & conlata custodias (b): ut promissæ beatitudinis præmia largiaris: diesque nostros.

Post Commun. Tua nos, quæsumus, Domine, quæsumus, sancta purificent: & operationis suæ remedio, nos perficiant esse (c) placatus. Per Dominum.

LV. Orat. & Preces in Parochia.

Deus, qui humani generis es, & reparator, & rector: da, quæsumus, Ecclesiam tuam, & nova prole semper augeri, & devotione cunctorum crescere filiorum. Per.

Renovatum, Domine, fonte, ac spiritus tui potentia in hæreditarium populum clementer adnumera: ut qui multitudine purgati sunt criminum, invisibilium etiam mereantur copia præmiorum. Per.

Offerimus tibi, Domine, (d) laudes, & munera: & pro

a in marg. al. assumpsit, b & c al. purgatos. d in marg. Secreta

concessis beneficiis exhibentes gratias : pro concedendis suppliciter deprecamur . Per.

Dignum. Nos te suppliciter exorare : ut fidelibus tuis dignanter impendas : quo & Paschalia capiant Sacramenta , & desideranter expectent (a) venturum : ut in mysteriis , quibus renati sunt , permanentes , ad novam vitam , his operantibus , perducantur . Et ideo cum Angelis .

Post Commun. Adjuvet nos , quæsumus , Domine , sanctum istud Paschale mysterium : & ut devotis hoc mentibus exequamur , obtineat . Per.

Ad Populum. Populus tuus , quæsumus , Domine , renovata semper exultet animæ juventute : ut qui ante peccatorum (b) veterioso in mortis venerat (c) senio : nunc lætetur in pristinam se gloriam restitutum . Per.

LVI. *Incipiunt Orat. Paschales Vespertinales.*

Deus , qui ad æternam vitam in Christi Resurrectione nos reparas : imple pietatis tuæ ineffabile Sacramentum : ut cum in maiestate sua Salvator noster advenerit : quos fecisti Baptismo regenerari : facias beata immortalitate vestiri . Per Dominum .

Paschalibus nobis , quæsumus , Domine , remediis dignanter impende : ut terrena desideria respuentes , discamus inhiare cælestia . Per.

Quæsumus , omnipotens Deus : jam non teneamur obnoxii sententiæ damnationis humanæ : cujus nos vinculi hæc Redemptio Paschalis absolvit . Per Dominum .

Concede , misericors Deus : ut quod Paschalibus exequimur institutis : fructiferum nobis omni tempore sentiamus . Per.

Multiplica fidem , quæsumus , Domine , populi tui : ut cujus per te sumpsit initium : per te consequamur augmentum . Per.

Præsta nobis , omnipotens Deus : ut percipientes Pascha-

Lib. IV.

I 2

li

a in marg. al. ventura. b al. veterno. c al. senium.

li munere veniam peccatorum; deinceps peccata vitemus.
Per Dominum.

Deus, per quem nobis, & Redemptio venit, & præstatur Adoptio: respice in opera misericordiæ tuæ: ut in Christo renatis, & æterna tribuatur hæreditas, & vera libertas. Per.

Deus, qui per Unigenitum tuum devicta morte æternitatis nobis aditum referasti: erige ad te tuorum corda credentium: ut omnis generatio adprehendat meritis; quod suscipit mysteriis. Per.

Omnipotens sempiterne Deus deduc nos ad societatem cælestium gaudiorum: ut Spiritu Sancto renatos regnum tuum tribuas introire; atque in (a) ea perveniat humilitas gregis, quo processit fortitudo Pastoris. Per.

Deus, qui renatis per aquam, & Spiritum Sanctum cælestis regni pandis introitum: auge super famulos tuos gratiam, quam dedisti: ut qui ab omnibus sunt purgati peccatis; a nullis priventur promissis. Per.

Dele, quæsumus, Domine, conscriptum peccati lege Chirographum: quod in nobis Paschali mysterio per Resurrectionem tui Filii vacuasti. Per.

Fac, omnipotens Deus, ut qui Paschalibus remediis innovati, similitudinem Terreni Parentis evasimus; ad formam Cælestis transferamur Auctoris. Per.

Da, misericors Deus, ut in Resurrectione Domini nostri Jesu Christi, inveniamus, & nos veraciter portionem. Per Dominum.

Adesto, quæsumus, Domine: tuæ adesto familiæ: & dignanter impende; ut quibus fidei gratiam contulisti; & coronam largiaris æternam. Per.

Exaudi nos, omnipotens Deus: & familiæ tuæ corda, cui perfectam Baptismi gratiam contulisti, ad promerendam Beatitudinem aptes æternam (b).

Conserva in nobis, quæsumus, Domine, misericordiam
tuam:

tuam: & quos ab erroris liberaſti caligine, veritatis tuæ firmitus inhære facias documento. Per.

Sollicita, quæſumus, Domine, quos lavaſti, pietate cuſtodi: ut qui a tua ſunt Paſſione redempti, tua Reſurrectione lætentur. Per Dominum noſtrum.

Chriſtianam, quæſumus, Domine, reſpice plebem, & quam æternis dignatus es renovare myſteriis, a temporali- bus culpis dignanter absolve. Per.

Da, quæſumus, omnipotens Deus: ut quæ divina ſunt jugiter ambientes; donis ſemper mereamur cæleſtibus pro- pinquare. Per.

Omnipotens ſempiternæ Deus, propenſius his diebus tuam miſericordiam conſequamur: quibus eam plenius, te largiente, cognovimus. Per Dominum.

Concede, miſericors Deus, ut devotus tibi populus tuus exiſtat: & de tua clementia, quod ei proſit indefi- nenter obtineat. Per.

Deus, qui ſenſus noſtros terrenis actionibus perſpicias retardari: concede, quæſumus, ut tuo potius munere tuis aptemur remediis. Per.

Tribue, quæſumus, Domine: ut illuc ſemper tendat Chriſtianæ devotionis affectus; quo tecum eſt noſtra ſub- ſtantia. Per.

Concede, quæſumus, omnipotens Deus, ut Eccleſia tua, & in ſuorum firmitate membrorum, & in nova ſemper fœ- cunditate lætetur. Per.

Largire, quæſumus, Eccleſiæ tuæ Deus; & a ſuis ſem- per, & ab alienis abſtinere delictis: ut pura tibi mente de- ſerviens, pietatis tuæ remedia ſine ceſſatione percipiat. Per Dominum.

LVII. *Oratio, & Preces. Dominicum poſt Octavas Paſchæ.*

Deus, qui in Filii tui humilitate jacentem mundum ere- xiſti; lætitiā concede: ut quos perpetuæ (a) eripuſti ca- ſibus

a in marg. al. mortis.

sibus, gaudiis facias sempiternis perfrui. Per.

Deus, in cujus præcipuis mirabilibus est humana reparatio; solve opera Diaboli; & mortifera peccati vincula disrumpe: ut destructa malignitate, quæ nocuit: vincat misericordia, quæ redemit. Per.

Secreta. Benedictionem, Domine, nobis conferat salutarem sacra semper oblatio: ut quod agit mysterio, virtute perficiat. Per.

Dignum. Nos tibi semper, & ubique gratias agere, & suppliciter exorare: sic nos bonis tuis instrui sempiternis: ut temporalibus consoleris: sic præsentibus refoveri; ut ad gaudia nos mansura perducas. Per Christum Dominum nostrum.

Post Commun. Præsta nobis, omnipotens Deus; ut vivificationis tuæ gratiam consequentes, in tuo semper munere gloriemur. Per Dominum.

LVIII. *Item II. Dominica post Clausum Paschæ (1).*

Deus, qui errantibus, ut in viam possint redire veritatis tuæ lumen ostendis; da cunctis, qui Christiana professione censentur: & illa respuere, quæ huic inimica sunt nomini; & ea quæ sunt apta, sectari. Per Dominum.

Tibi placitam, (2) Deus noster, populo tuo tribue voluntatem: quia tunc illi prospera cuncta præstabis; cum tuis aptum feceris institutis. Per Dominum.

Se-

1 Pascha clausum dicitur Dominica in Albis, qua festivitas Paschalis concluditur, ut explicat Cangius in Glossario.

2 Card. Thomafius in Præfat. Hæc scribit: *Nec minus favet antiquissimum Missale Ms. Membranac. Biblioth. Vallicellane Oratorii segnati B. VIII. in quo Dominicis diebus post Pascha & Pentecosten duplex fere Missa notatur, altera Missa sic inscripta. Item alia Missa, At Dominica secunda post Octavam Paschæ hec secunda Missa sic describitur. Alia, Missa S. Gelasii: Tibi Placitam &c. super obl. His nobis Domine &c. Commun. Sacramenta, quæ sumimus &c. Hanc eandem S. Gelasii Missam hic legimus eodem die: in hoc tantum est discrimen, quod hic Duæ, ibi una præscribatur Oratio. At Ora-*

Secreta. His nobis, Domine, mysteriis (a) conferat: quo terrena desideria mitigantes, discamus habere cœlestia. Per.

Dignum. Per Christum Dominum nostrum. Qui humanis miseratus erroribus, per Virginem nasci dignatus est: & per passionem mortis a perpetua nos morte liberavit: ac Resurrectione sua æternam nobis contulit vitam. Quem laudant Angeli.

Post Commun. Sacramenta, quæ sumpsimus, quæsumus, Domine, & spiritualibus nos expient alimentis; & corporalibus tueantur auxiliis. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

LIX. *Tertia Dominica post Clausum Paschæ.*

Deus, qui fidelium mentes unius efficis voluntatis; da populis tuis; id amare, quod præcipis: id desiderare, quod promittis: ut inter mœdanas varietates ibi nostra fixa sint corda: ubi vera sunt gaudia. Per.

Exaudi, Domine, preces nostras: ut quod tui Verbi sanctificatione promissum est: Evangelico ubique compleatur effectu: & plenitudo adoptionis obtineat, quod prædixit testificatio veritatis. Per Dominum.

Secreta. Deus, qui nos per hujus sacrificii veneranda commercia unius summæ Divinitatis participes effecisti: præsta, quæsumus, ut sicut tuam cognovimus veritatem: sic eam dignis moribus adsequamur. Per.

Dignum. De tuo munere postulantes: ut tempora quibus post Resurrectionem Dominus noster Jesus Christus cum Discipulis corporaliter habitavit, pia devotione tractemus. Per Dominum.

a al. conferatur.

Post

tionem alteram habet Missale illud in Missa Priori, quæ est Gregoriana: ex duabus nimirum Orationibus Gelasianis unam prætermisit, alteras retinuit Gregorius: qui ut jam dictum est, ex Gelasiano multa subtraxit, pauca convertit. nonnulla de suo adjiciens.

Post Commun. Adesto, Domine Deus noster: ut per hæc, quæ fideliter sumpsimus, & purgemur a vitiis: & a periculis omnibus (a) exuamur. Per Dominum nostrum.

LX. *Quarta Dominica post Clausum Paschæ.*

Deus, a quo bona cuncta procedunt: largire supplicibus: ut cogitemus, te inspirante, quæ recta sunt, & te gubernante, eadem faciamus. Per.

Deus, qui misericordiæ januam fidelibus patere voluisti: respice in nos, & miserere nostri: ut qui voluntatis tuæ viam, te donante, sequimur: a vitæ nunquam semitis deviemus. Per.

Secreta. Præsta, Domine, quæsumus: ut illius salutis capiamus effectum: cujus per hæc mysteria pignus accepimus. Per Dominum.

Dignum. Ut quia primum tuæ pietatis indicium est, si tibi nos facias toto corde subjectos: tu spiritum nobis tantæ devotionis infundas: ut propitius largiaris consequenter auxilium. Per.

Post Commun. Tribue nobis, Domine, cælestis mensæ virtute satiatis: & desiderare, quæ recta sunt, & desiderata percipere. Per.

LXI. *Quinta Dominica post Clausum Paschæ.*

Omnipotens sempiterne Deus, fac nos tibi semper, & devotam gerere voluntatem: & majestati tuæ sincero corde servire. Per.

Deus vita fidelium, gloria humilium, beatitudo justorum, propitius suscipe supplicum preces: ut animæ, quæ promissiones tuas sitiunt, de tua semper abundantia repleantur. Per Dominum nostrum.

Secreta. Oblatio nos, Domine, tuo nomini dicata purificet: & de die in diem ad cælestis vitæ transierat actionem. Per Dominum.

Dignum (b). Tu mentes nostras bonis operibus semper infor-

a in marg. al. eruamur. b al. ut

informes, quia sic erimus præclari muneris prompta sinceritate cultores: si ad meliora jugiter transeuntes, Paschale Mysterium studeamus habere perpetuum. Per quem majestatem.

Post Commun. Repleti, Domine, muneribus sacris, da quæsumus: ut in gratiarum semper actione maneamus. Per.

LXII. *Sexta Dominica post Clausum Paschæ.*

Deus, in te sperantium fortitudo, adesto propitius invocationibus nostris: & quia sine te nihil potest mortalis infirmitas: præsta auxilium gratiæ tuæ: ut in exequendis mandatis tuis, & voluntate tibi, & actione placeamus. Per Dominum.

Deus spei (a) luminis sincerum mentium luxque perfecta beatorum, qui vere es lumen Ecclesiæ tuæ: da cordibus nostris; & dignam tibi orationem persolvere, & te semper præconiorum munere conlaudare. Per.

Secreta. Hostias nostras, Domine, tibi dicatas placatus adsume: & ad perpetuum nobis tribue (b) pervenire subsidium. Per.

Dignum Qui Ecclesiæ tuæ filios sicut erudire non cessas: ita non desinas adjuvare: ut recte (c) faciendi cognoscant; & possibilitatem capiant exequendi. Per Christum.

Post Commun. Tantis, Domine, repleti muneribus, præsta, quæsumus: ut salutaria dona capiamus; & a tua nunquam laude cessemus. Per.

Ad Populum. Fideles tuos, Domine, benedictio desiderata confirmet: quæ eos & a tua voluntate nunquam faciat discrepare; & tuis semper indulgeat beneficiis gratulari. Per.

LXIII. *Orat. & Preces in Ascensa Domini* (1).

Deus, qui ad declaranda tua miracula majestatis post Re-

Lib. IV.

K

sur-

a in marg. lumen. b al. provenire. c in marg. facienda.

¹ Inter festa ab Apostolis instituta etiam Ascensionis Dominicæ festivitatem connumerat Augustinus epist. 118. Qui serm. 60. de Pent. tempus medium inter Pascha & Ascensionem quadragesimam lætitiæ vocat. Vid. Martene de Antiq. Eccl. Disciplina cap. 28. Baillet. tom. 4.

furrectionem a mortuis hodie in cælos, Apostolis adstantibus, ascendisti; concede nobis tuæ pietatis auxilium: ut secundum tuam promissionem, & tu nobiscum semper in terris, & nos tecum in cælo vivere mereamur. Per.

Præsta, quæsumus, omnipotens Pater: ut nostræ mentis intentio quo solemnitatis hodiernæ gloriosus Auctor ingressus est, semper intendat: & quo fide pergit, conversatione perveniat. Per.

Secreta. Sacrificium, Domine, pro Filii tui, supplices, venerabili nunc Ascensione deferimus: præsta quæsumus, ut & nos per ipsum his commerciis sacrosanctis ad cælestia confurgamus. Per.

Dignum Per Christum Dominum nostrum. Qui salutem humanæ subvenire dignatus est: nascendo etenim, nobis donavit gloriam: patiendo, Diabolum vicit: resurgendo a mortuis, vitæ æternæ aditus præstitit: ascendendo ad Patrem, cælestes januas (a) reparavit. Quem laudant Angeli.

Infra Actionem. Communicantes, & diem sacratissimum celebrantes, quo Dominus noster Unigenitus Filius tuus unitum sibi Hominem nostræ substantiæ in gloriæ tuæ dextera collocavit. Sed & memoria.

Inde vero modicum ante expletum Canonem benedices fruges novas. Sequitur Benedictio (1).

Post Commun. Deus, cujus Filius in alta cælorum potenter ascendens, captivitatem nostram sua duxit virtute captivam; tribue, quæsumus, ut dona, quæ suis participibus contulit, largiatur & nobis. Per Dominum nostrum.

Ad Populum. Erectis sensibus, & oculis cordis ad sublimia elevantes, quæsumus: ut quæ in precum vota detulimus; ad impetrandi fiduciam referamus. Per.

LXIV. *Item*

a. referavit.

1. De hac benedictione in lib. 14. nobis erit agendum.

LXIV. *Item alia Miſſa* (1).

Adeſto, Domine, ſupplicationibus noſtris: ut ſicut humani generis Salvatorem conſedere tecum in tua majeſtate confidimus: ita uſque ad conſummationem ſæculi manere nobiſcum, quemadmodum eſt pollicitus, ſentiamus. Per.

Tribue, quæſumus, omnipotens Deus: ut munere Feſtivitatis hodiernæ illuc filiorum tuorum dirigatur intentio: quo in tuo Unigenito tecum eſt noſtra ſubſtantia. Per.

Secreta. Sacrificia nos, Domine, immaculata purificent: & mentibus noſtris ſupernæ gratiæ dent vigorem. Per Dominum.

Dignum. In hac præcipue die, qua Jeſus Chriſtus Filius tuus Dominus noſter, divino conſummato fine myſterii, diſpoſitionis antiquæ munus explevit: ut ſcilicet & Diabolum cæleſtis operis inimicum per hominem, quem ſubjugarat, elideret; & humanam reduceret ad ſuperna dona ſubſtantiam. Et ideo cum Angelis.

Infra Actionem, ut ſupra. Sequitur.

Post Commun. Tribue, quæſumus, Domine, ut per hæc ſacra, quæ ſumpſimus, illuc tendat noſtræ devotionis affectus, quo tecum eſt noſtra ſubſtantia. Per Dominum.

Ad Populum. Da, quæſumus, omnipotens Deus illuc ſubſequi tuorum membra fidelium; quo Caput noſtrum Principium (a) præceſſit. Per Dominum.

LXV. *Orat. & Preces Dominica poſt Aſcenſa Domini.*

Sancti nominis tui, Domine, timorem pariter, & amorem fac nos habere perpetuum; quia nunquam tua gubernatione deſtitues, quos in ſoliditate tuæ dilectionis inſtitues. Per.

Deus, qui te rectis, ac ſinceris manere pectoribus adſe-

Lib. IV.

K 2

ris:

a in marg. al. que.

¹ Duæ Miſſæ in hac die dicebantur ut ex Codice iſto obſervavit Mera-
tus pag. 20.

ris: da nobis tua gratia tales [existere; in quibus habitare digneris. Per Dominum.

Secreta. Oblatio, Domine, tuo nomine dicanda purificet; & de die in diem ad cælestis vitæ transferat actionem. Per Dominum nostrum.

Dignum. Cujus hoc mirificum opus, ac salutare mysterium fuit: ut perditī dudum atque prostrati de Diabolo, & mortis aculeo ad hanc gloriam vocaremur; quia nunc genus electum, Sacerdotiumque regale, populus acquisitionis, & sancta gens vocaremur. Agentes igitur indefessas gratias, sanctamque munificentiam prædicantes, majestati tuæ hæc sacra deferimus; quæ nobis ipse salutis nostræ auctor Christus instituit. Quem laudant Angeli.

Post Commun. Sumptis muneribus, Domine, quæsumus, tua frequentatione mysterii crescat nostræ salutis affectus. Per Dominum nostrum.

Ad Populum. Benedic, Domine, familiam tuam in cælestibus; & reple eam donis tuis spiritalibus: concede eis charitatem, gaudium, pacem, patientiam, bonitatem, mansuetudinem, spem, fidem, continentiam (a): ut repleti omnibus (b) castitatem donis tuis, desiderantes ad te pervenire mereantur. Per Dominum nostrum.

LXXVII, *Oratio per singulas Lectiones in Sabbato Pentecosten* (1).

Da nobis, quæsumus, Domine, per gratiam Spiritus Sancti, novam tui Paracliti spiritalis observantiæ disciplinam: ut mentes nostræ sacro purgatæ jejunio, cunctis redantur ejus muneribus aptiores. Per Dominum nostrum.

Sequitur Lectio in Genesis.

Omnipotens sempiterne Deus, indeficiens lumen, qui Spiritum tuum Sanctum, cum super aquas in mundi crea-
tio-

a castitatem. b redundat.

¹ Antecedentia capitula 66. usque ad 72. relata sunt in lib. 1. a pag. 19. seqq. vero tum in lib. 2. cum in lib. 3.

tionis exordio ferretur, humanae declarasti salutis auctorem; præsta, quæsumus: ut idem Spiritus veritatis Ecclesiæ tuæ dona multiplicet. Per Dominum.

Item de Cantico Exodi.

Deus, qui primis temporibus impleta miracula novi testamenti luce reserasti: quod mare rubrum forma sacri Fontis existeret: & liberata plebs ab Ægyptia servitute, Christiani populi Sacramenta præferret: da, ut omnes gentes Israelis privilegium merito fidei consecutæ, Spiritus tui participatione (a) regnentur. Per.

Item de Cantico Deuteronomii (b) Lectione.

Deus gloriatio fidelium, & (c) vitæ justorum, qui per Moysen famulum tuum nos quoque modulatione sacri carminis erudisti; in universis Gentibus misericordiæ tuæ munus operare; tribuendo beatitudinem; auferendo terrorem: ut quod prænuntiatum est ad supplicium; in remedium transferatur æternum. Per Dominum.

Item de Cantico Esaia cum lectione.

Omnipotens sempiterne Deus, qui per unicum Filium tuum Ecclesiæ tuæ demonstrasti te esse cultorem: (d) ut omnem palmitem fructum in eodem Christo tuo, qui vera vitis est, efferentem clementer excolens, (e) fructus afferat ampliores: fidelibus tuis, quos velut vineam ex Ægypto per fontem Baptismi (f) pertulisti, nullæ peccatorum spinæ prævaleant: ut Spiritus tui sanctificatione muniti, perpetua fruge ditentur. Per.

Domine Deus virtutum, qui conlapsa reparas: & reparata conservas: auge populos in tui nominis sanctificatione renovandos: ut omnes qui diluuntur sacro Baptismate, tua semper inspiratione dirigantur. Per.

LXXVIII. *Item in vigilia de Pentecosten. Ad Missa.*

Deus, qui Ecclesiam tuam novo semper foetu multiplicas:

con-

a al. regenerentur. b cum. c al. vita. d redundat. e al. ut.

f al. transtulisti.

concede famulis tuis: ut Sacramentum tuum vivendo teneant: quod fide perceperunt. Per.

Deus, cujus Spiritu totum corpus Ecclesiæ multiplicatur, & regitur: conserva in nova familiæ tuæ progenie sanctificationis gratiam, quam dedisti: ut corpore, & mente renovati, in unitate fidei ferventes tibi, Domine, servire mereantur. Per.

Secreta. Virtute Sancti Spiritus, Domine, munera nostra contingere: ut quod solemnitate præsentis sui nomine dedicavit, & intelligibile nobis faciat, & æternum. Per.

Dignum. Per Christum Dominum nostrum. Qui ascendens super omnes cælos, sedensque ad dexteram tuam, promissum Spiritum Sanctum in filios adoptionis effudit. Unde lætantes inter Altaria tua, Domine, virtutum, Hostias tibi laudis offerimus per Christum Dominum. Quem laudant.

Infra Actionem. Communicantes, & diem sacratissimum Pentecosten prævenientes: quo Spiritus Sanctus Apostolos plebemque credentium præsentia suæ maiestatis implevit. Sed & memoriam.

Item infra Actionem. Hanc igitur. *Dicis sicut, & in nocte sancta, & de creaturis benedicendis.*

Post Commun. Concede, omnipotens Deus, ut Paschalis perfectio Sacramenti mentibus nostris continua perseveret. Per Dominum.

LXXIX. *Item aliter in Vigilia Pentecosten (1).*

Concede nobis, Domine, præsidia militiæ Christianæ sanctis inchoare jejuniis: ut contra spirituales Nequitias pugnaturi, continentiae muniamur auxiliis. Per.

Da

1 Duæ Missæ in hac vigilia præscribuntur. De jejuniis huius Vigiliæ vid. Grancolas cap. 76 & Meratum pag. 453. qui subdit hanc Missam forsitan dictam fuisse post nonam, & alteram priorem forte in vigiliis noctis post baptismum; Atque Paschalis Quesnellii oscitantiam carpit quod differt. 6. de jejuniis Sabbati in Ecclesia Romana asseruerit ante 12. sæculum jejunium vigiliæ Pentecostes non fuisse in Ecclesia servatum.

Da nobis, quæsumus, Domine, per gratiam Sancti Spiritus novam tui Paracliti spiritualis observantiæ disciplinam: ut mentes nostræ sacro purificatæ jejunio, cunctis reddantur ejus muneribus aptiores. Per Dominum.

Secreta. Hostias populi tui, quæsumus, Domine, miseratus intende, & ut tibi reddantur acceptæ; conscientias nostras Sancti Spiritus salutaris emundet adventus. Per.

Dignum. Qui Sacramentum Paschale consummans, quibus per Unigeniti tui confortium, filios adoptionis esse tribuisti; per Sanctum Spiritum largiris dona gratiarum, & sui cohæredibus Redemptoris jam nunc supernæ pignus hæreditatis impendis: ut tanto se certius ad eam confidant esse venturos, quanto in ejus participatione profecerint. Propterea.

Infra Actionem, ut supra.

Item Post Commun. Sacris cælestibus, Domine, vitia nostra purgentur, ut muneribus tuis possimus semper aptari. Per.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut Spiritus (a) adveniens majestatem nobis Filii tui manifestando clarificet. Per eundem.

LXXX. *Orat. & Preces Dominica Pentecosten (1).*

Omnipotens sempiterne Deus, qui Paschale Sacramentum quinquaginta dierum voluisti mysterio contineri; præsta, ut Gentium facta dispersio divisione linguarum, ad unam confessionem tui nominis cælesti munere congregentur. Per.

Deus

a. in marg. al. Sanctus.

i Pentecostes dicitur a quinque dierum decadibus, quæ veniunt inter Pascha, & hoc festum. Quinquagesimus est dies a Paschate, unde etiam a nonnullis quinquagesima est dicta. Celeberrimum habebant Hebræi, quia eo die Moyses in Monte Syna legem Domini accepit. Et eundem diem Ecclesia ab incunabulis magna religione celebravit, non propter acceptum decalogum, sed propter Spiritum Sanctum, qui est lex Christianismi. Vid. Grancolas cap. 77. Martene cit. cap. 28.

Deus, qui Sacramento festivitatis hodiernæ universam Ecclesiam tuam in omni gente, & natione sanctificas; in totam mundi latitudinem Spiritus tui Sancti dona diffunde: ut quod inter ipsa evangelicæ prædicationis exordia operata est divina dignatio; nunc quoque per credentium corda diffunde. Per.

Secreta. Mentem nostras, quæsumus, Domine, Spiritus Sanctus divinis præparet Sacramentis, quia ipse est omnium remissio peccatorum. Per Dominum nostrum.

Purificet nos, quæsumus, Domine, muneris præsentis oblatio; & dignos sacra participatione perficiat. Per Dominum.

Dignum. Quia hodie Sancti Spiritus celebramus adventum. Qui principiis nascentis Ecclesiæ cunctis Gentibus imbuendis, & Deitatis scientiam indidit, & loquelam: in diversitate donorum mirabilis operator unitatis, variarumque gratiarum tributor idem, & unus effector, & prædicantium dispensator ipse linguarum. Quem laudant Angeli.

Infra Actionem. Communicantes, & diem Pentecosten sacratissimum celebrantes: quo Spiritus Sanctus Apostolos plebemque credentium præsentia suæ majestatis implevit. Sed, & memoriam.

Hanc igitur oblationem. *Dicis sicut in nocte sancta.*

Post Commun. Sacris cælestibus, Domine, vitia nostra purgentur: ut muneribus tuis possimus semper aptari. Per.

Ad Populum. Præsta, quæsumus, Domine, ut a nostris mentibus & carnales amoveat Spiritus Sanctus affectus; & spiritalia nobis dona potenter infundat. Per Dominum nostrum.

Adesto, Domine, quæsumus, populo tuo: & quem mysteriis cælestibus satiasti, ab hostium incursione defende. Per Dominum.

LXXXI. *Item Orationes ad Vesperos infra Octabas Pentecosten.*

Deus, qui discipulis tuis Spiritum Sanctum Paraclitum
in

in ignis fervore tui amoris mittere dignatus es; da populis tuis in unitate fidei esse ferventes: ut in tua semper manentes, & in fide inveniantur stabiles, & in opere efficaces. Per.

Omnipotens sempiternae Deus: deduc nos ad societatem caelestium gaudiorum: ut Spiritu Sancto renatos regnum tuum facias introire: atque (a) in ea perveniat humilitas gregis; quo praecessit celsitudo Pastoris. Per.

Adsit nobis, quaesumus, Domine, virtus Spiritus Sancti, qui & corda nostra clementer expurget; & ab omnibus tueatur adversis. Per Dominum.

Mentes nostras, Domine, Spiritus Paraclitus, qui a te procedit, inluminet; & inducat in omnem, sicut tuus promisit Filius, veritatem. Per.

Sancti Spiritus, Domine, corda nostra mundet infusio, & sui roris ubertate fecundet. Per Dominum nostrum.

Concede nobis, misericors Deus, ut sicut nomine Patris, & Filii divini Generis intelligimus veritatem; sic in Spiritu Sancto totius cognoscamus substantiam Trinitatis. Per.

LXXXII. (1) *Denunciatio Jejuniorum, Quarti, (2) Septimi, & Decimi Mensis.*

Anniversariam, Fratres charissimi, jejunii puritatem,
Lib. IV. L qua,

a In marg. al. eo.

1 hæc denunciatio fiebat intra Missarum solemnias, ut ex lib. 3. infra referendo adparet.

2 De jejunio quarti mensis, quod & aestivum vocatur, hæc S. Leo ferm. 8. de jejunio X. mensis: *Jejunia Ecclesiastica ita per totius anni curriculum distributa sunt, ut lex abstinentiae omnibus sit adscripta temporibus. Si quidem jejunium vernum in quadragesima (& hac forte de causa omittitur ejus denunciatio in hoc Codice, juxta quem jejunium primi mensis dicendum est): Aestivum in Pentecoste, Autumnale in mense septimo Hiemale autem, in hoc qui est decimus, celebramus.* Durandus lib. 6. cap. 6. Hoc jejunium, inquit, tractum est de veteri lege, unde agitur in illis mensibus nostris secundum numerum mensium illius temporis. Judæi enim secundum lunationes jejunabant, scilicet in prima, in quarta, in septima, & in decima; & hoc est,

qua, & corporis acquiritur, & animæ sanctitas, nos com-
monet *illius* mensis instaurata devotio. Quarta igitur, &
sexta feria sollicito convenientes occursum, offeramus Deo spi-
ritale jejunium: die vero Sabbati apud Beatum Petrum, cu-
jus nos intercessionibus credimus adjuvandos, sanctas vigi-
lias Christiana pietate celebremus. Ut per hanc institutio-
nem salutiferam peccatorum sordes, quas corporis fragili-
tate contrahimus, jejniis, & eleemosynis abluamus, au-
xilante Domino nostro Jesu Christo: qui cum Patre, & Spi-
ritu Sancto vivit, & regnat Deus, per omnia sæcula sæcu-
lorum.

Item aliter.

Illius Mensis jejunia in hac nobis sunt hebdomada tenen-
da: ideoque hortamur sanctam fidem vestram; ut quarta,
sexta, vel (1) septima feria jejunemus: quatenus divinis
inhærendo mandatis, propitiationem Dei nostri perseveran-
tia devotæ servitutis obtineat. Per.

LXXXIII. *Incipiunt Orat., & Preces Mensis*

Quarti. Feria Quarta.

Concede nobis, Domine, præsidia militiæ Christianæ
sanctis inchoare jejniis: ut contra spirituales Nequitias pu-
gnaturi, continentiae muniamur auxiliis. Per.

Omnipotens, & misericors Deus, apta nos tuæ, propi-
tius, voluntati: quoniam sicut ejus prætereuntes tramitem,
deviamus; sic integro tenore dirigamur, ad illius semper
ordinem recurrentes. Per.

Da nobis mentem, Domine, quæ tibi sit placita, quia
talibus jugiter quicquid est prosperum, ministrabis. Per.

Se-

quod legitur jejunium primi, jejunium quarti, jejunium Septimi, & ie-
junium decimi: quia sicut in prima Luatione est principium anni illorum
Sic & Martius est principium anni nostri. Quare autem fuerint instituta hæc
jejunia ex Orationibus sub sequentibus adparet.

¹ Hinc nonnulli arbitrati fuere jejunium Sabbati quatuor temporum
fuisse arbitrarium. Verum particula *vel* hoc loco vim conjunctionis habet
vid. Meratum a pag. 339.

Secreta. Solemnibus jejuniis expiatis, suo nos, Domine, mysterio congruentes hoc sacrum munus efficiat: quia tanto nobis salubrius aderit, quanto id devotius sumpserimus. Per.

Dignum. Post illos enim lætitiæ dies, quos in honorem Domini a mortuis resurgentis, & in cælos ascendentis, exigimus; (a) postquam perceptum Sancti Spiritus donum, necessaria (b) etenim nobis jejunia sancta provisa sunt: ut pura conversatione viventibus, quæ divinitus sunt Ecclesiæ conlata, permaneant. Per Christum Dominum nostrum.

Post Commun. Quos jejunia votiva castigant, tua Domine, Sacramenta vivificent: ut terrenis affectibus mitigatis, facilius cælestia capiamus. Per.

Ad Populum. Gratias tibi referat, Domine, corde subiecto tua semper Ecclesia, & consequenter obtineat: & observationes antiquas jugiter recensendo, proficiat in futurum. Per.

Feria Sexta.

Ut nobis, Domine, terrenarum frugum tribuas ubertatem; fac mentes nostras cælesti fertilitate fecundas. Per.

Fiat tua gratia, Domine, fructuosus nostræ devotionis affectus: qui (c) actu nobis proderunt suscepta jejunia; si tuæ sint placita pietati. Per Dominum.

Secreta. Omnipotens sempiterne Deus, qui non sacrificiorum ambitione placaris; sed studio piæ devotionis intendis; da familiæ tuæ spiritum rectum, & habere cor mundum: ut fides eorum hæc dona tibi conciliet; humilitas oblata commendet. Per.

Post Commun. Annue, quæsumus, omnipotens Deus, ut Sacramentorum tuorum gesta recolentes, & temporali securitate relevemur; & erudiamur legalibus institutis. Per.

Ad Populum. Fideli populo, Domine, misericordiam tuam placatus impende: & præsidia corporis copiosa tribue supplicanti. Per.

Lib: IV.

L 2

Sab-

a al. postque. b redundat. c al. tunc.

Præsta, Domine, quæsumus, famulistuis; talesque nos concede fieri tuæ gratiæ largitate: ut bona tua & fiducialiter imploremus; & sine difficultate sumamus. Per.

Da nobis, Domine, quæsumus, regnum tuum justitiamque semper inquirere: ut quibus indigere nos perspicias, clementer facias abundare. Per.

Deus, qui nos de præsentibus adjumentis esse voluisti sollicitos; tribue, quæsumus, ut (a) piis sectando quæ tua sunt, universa nobis salutaria condonentur. Per.

Deus, qui misericordia tua prævenis non petentes: da nobis affectum, majestatem tuam jugiter deprecandi: ut pietate perpetua supplicibus potiora defendas. Per.

Deus, qui non despicias corde contritos, & afflictos miseriis: populum tuum jejunii ad te devotione clamantem, propitiatus exaudi: ut quos humiliavit adversitas: adtol-
lat reparationis tuæ prosperitas. Per.

Item post Benedictionem. Deus, cujus adorandæ potentiam majestatis flammæ sævientis incendium sanctis tribus pueris in splendorem demutatum est: animarum Ecclesiæ tuæ similibus adesto remediis, ut de gravioribus mundi hujus adversitatibus, propitiatione cælesti, populus tuus ereptus exultet. Per.

Secreta. Domine Deus noster, qui in his potius creaturis, quas ad fragilitatis nostræ præsidium condidisti: tuo quoque nomine munera jussisti dedicanda constitui: tribue quæsumus: ut & vitæ nobis præsentis auxilium, & æternitatis efficiant Sacramentum. Per.

Dignum. Tibi sanctificare jejunium, quod nos ad ædificationem animarum, & castigationem corporum servare docuisti: quia strictis corporibus, animæ saginantur: (b) in quo exterior homo noster affligitur: dilatatur interior. Memento, Domine, jejunii nostri, & misericordiarum tuarum,

a in marg. al. pie. b al. & in.

rum, quas peccatoribus pie semper jejunantibus contulisti: ut non solum a cibis, sed a peccatis omnibus abstinentes, devotionis tibi jejunio placeamus. Et ideo cum Angelis.

Post Commun. Sumptum, quæsumus, Domine, venerabile Sacramentum, & præsentis vitæ subsidiis nos foveat, & æternæ. Per.

Ad Populum. Proficiat, Domine, quæsumus, plebi tibi dicata piæ devotionis affectu: ut sacris actibus erudita, quanto majestati tuæ fit gratior: tanto donis potioribus augeatur. Per.

LXXXIV. *Orat. & Preces in Dominica Octavorum Pentecosten (1).*

Timentium, Domine, Salvator, & Custos, averte ab Ecclesia tua mundanæ sapientiæ oblectamenta fallaciæ: ut Spiritus tui eruditione forma nobis Prophetica, & Apostolica potius instituta, quam Philosophiæ verba delectent: ne vanitas mendaciorum decipiat: quos eruditio veritatis inluminat. Per.

Sensibus nostris, Domine, Spiritum tuum Sanctum benignus infunde: ut tibi semper simus devoti: cujus sapientia creati sumus: & providentia gubernamur. Per.

Omnipotens, & misericors Deus, ad cujus beatitudinem sempiternam non fragilitate carnis, sed alacritate mentis ascenditur: fac nos atria supernæ civitatis, & te inspirante, semper ambire: & tua indulgentia fideliter introire. Per.

Secreta. Remotis obumbrationibus carnalium victimarum,

1 Grancolas cap 80. existimat Romæ nunquam fuisse receptam Octavam Pentecostes; tum subdit: In Sacramentario Gelasiano hujus Dominicæ Missa ita inscribitur. *De Octava Pentecostes.* Hæ additiones demonstrant quot nova deinceps in libris inserta fuerint, ut Scriptorum tempori accommodarentur. Hujus Missæ Præfatio Pelagio Papæ II. adscribitur, qui ante S. Gregorium vixit, sed non erat dicenda ad Missam, erat enim expositio Catholicæ fidei contra Hæreticos, quam abjurantes hæresim, & Ecclesiam ingredientiæ profiteri jubebantur.

rum, spiritalem tibi, summe Pater, Hostiam supplici servitute deferimus: quæ miro, & ineffabilique mysterio, & immolatur semper: & eadem semper offertur: pariterque & devotorum munus, & remunerantis est præmium. Per.

Dignum. Qui cum Unigenito Filio tuo, & Sancto Spiritu unus es Deus, unus es Dominus, non in unius singularitate personæ, sed in unius Trinitate substantiæ: quod enim de tua gloria, revelante te, credimus; hoc de Filio tuo: hoc de Spiritu Sancto sine differentia discretionis sentimus. Ut in confessione veræ sempiternæque Deitatis, & in personis proprietas, & in essentia, & unitas in maiestate adoretur æqualitas. Quem laudant Angeli.

Post Commun. Lætificet nos, quæsumus, Domine, Sacramenti veneranda solemnitas; pariterque mentes nostras, & corpora spiritali sanctificatione fœcundet, & castis gaudiis semper exerceat. Per.

Ad Populum. Ecclesia tua, Domine, cælesti gratia repleatur, & crescat; atque ab omnibus vitiis expiata, percipiat sempiternæ redemptionis augmentum: ut quod in membris suis copiosa temporum prorogatione veneratur; spiritali capiat largitate donorum. Per Dominum nostrum.

LXXXV. (1) *Benedictio super eos, qui de Arriana ad Catholicam redeunt unitatem.*

LXXXVI. *Item pro eis, qui de diversis hæresibus veniunt.*

LXXXVII. *Reconciliatio Rebaptizati ab Hæreticis.*

LXXXVIII. *Orat. in Dedicatione Basilicæ novæ (2).*

LXXXIX. *Orat. & preces ad Missas. In Dedicatione Basilicæ novæ.*

Deus, qui sacrandorum tibi Auctor es munerum, ad sanctificationem loci hujus propitius adesse dignare; ut qui hæc in honorem tui nominis condiderunt; protectorem te habere in omnibus mereantur. Per. Ma-

1 Hæc tria Capitula ad lib. quintum de Pœnitentia pertinent.

2 Hoc Capitulum lib. 12. referam.

Magnificare, Domine Deus noster, in Sanctis tuis: & hoc in Templo ædificationis appare: ut qui omnia in filiis adoptionis operaris; ipse semper in tua hæreditate lauderis. Per.

Secreta. Omnipotens sempiterne Deus, qui gregalium differentias hostiarum in unius hujus sacrificiis perfectione sanxisti: respice propitius de throno gloriæ tuæ: & super hoc Altare benedictionis tuæ munus effunde: ut in eo sic temporales hostiæ consecrentur: ut perpetuæ vitæ fumentibus procurent substantiam. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Dignum. Qui cum ubique sis totus, & universa tua majestate contineas: sacrari tamen tibi loca tuis mysteriis apta voluisti: ut ipsæ orationum domus supplicum mentes ad invocationem tui nominis incitarent: effunde super hunc locum gratiam tuam: & omnibus in te sperantibus auxilii tui munus ostende: ut hic, & Sacramentorum virtus, & votorum obtineatur effectus. Per.

Infra Actionem. Hanc igitur oblationem famuli *vel* famulæ tuæ *Illius*, quam tibi offerunt, hanc dedicantes Ecclesiam: quæsumus, Domine, placatus accipias: nostrasque preces dignanter exaudias: ut sint oculi tui aperti super domum istam die ac nocte. Templumque hoc in honorem Beatorum Martyrum tuorum *illorum*, *vel illarum* Sanctarum, & Confessorum, sacris mysteriis institutum clementissimus dedica: miserator inlustra: propitius splendore clarifica: cunctam familiam tuam ad aulæ hujus suffragia concurrentem benignus exaudi: ejusdemque Conditorum omnia desideria cordis complacita tibi pius adimple: votisque responde. Augmenta eis annos vitæ, & temporum felicitatem, ut per spatia longæva viventes, melioribus ornamentis studio eorum locus iste refulgeat: diesque nostros.

Post Commun. Copiosa beneficia, quæsumus, Domine, Christianus populus adsequatur: ut qui in odorem Sancto-
rum,

rum sacrandis tibi liminibus (a) præsentis accipiat; & gratiam sempiternæ redemptionis inveniat. Per Dominum.

XC. *Item alia Missa.*

Deus, qui sacrandorum tibi Auctor es munerum, effunde super hanc orationis domum benedictionem tuam: ut ab omnibus invocantibus nomen tuum, defensionis auxilium sentiatur. Per Dominum.

Deus, qui ex omni coaptatione Sanctorum æternum tibi condis habitaculum; da ædificationi tuæ incrementa cælestia: & quorum hic reliquias pio more complectimur; eorum semper meritis adjuvemur. Per.

Secreta. Omnipotens sempiterne Deus, effunde super hunc locum gratiam tuam: & omnibus te invocantibus auxilii tui munus ostende: ut hic Sacramentorum virtus omnium fidelium corda confirmet. Per Dominum nostrum.

Dignum. Per Christum Dominum nostrum. Per quem te supplices deprecamur; ut Altare hoc sanctis usibus præparatum cælesti dedicatione sanctifices: & sicut Melchisedech Sacerdotis præcipui oblationem dignatione mirabili suscepisti; ita imposita novo huic Altari munera super accepto ferre digneris: ut populus tuus in hanc Ecclesiæ domum sanctam conveniens, per hæc pura libamina cælesti sanctificatione salvatus, animarum quoque suarum salutem perpetuam consequatur. Per quem maiestatem.

Infra actionem. Hanc igitur oblationem famuli vel famulæ tuæ *Illius vel Illius*, quam tibi in hujus Templi sanctificationem offerunt immolandam, quæsumus, Domine, dignanter intende: ut aulam, quæ Beati Martyris tui *Illius* meritis æquipetere non possit, tuæ claritatis vultus inlustret, fiatque tua propitiatione tuis sacris sanctisque digna Mysteriis. Sit æternæ lucis habitaculum temporale. Nihil hic mundanæ fordis obscuritatisque possideant: ut veniens hic populus tuus suæ consequatur orationis effectum: dignum-

a al. devotus occurrit & vitæ subsidia.

gnumque locum hunc tua sentiat maiestate: dum a te postulata fuerit consecutus: sitque ædificantibus in pretio delictorum; dum a te non pro sui operis quantitate, sed pro offerentum fuerit devotione suscepta: diesque nostros.

Post Commun. Sanctorum tuorum, Domine, precibus confidentes, quæsumus: ut per ea quæ sumpsimus, æterna remedia capiamus. Per.

XCI. *Orat. & Prec. in Dedicatione Basilicæ quam Conditor non dedicatam reliquit.*

Deus, qui loca nomini tuo dedicata sanctificas, & benedictionibus tuis dicanda præcedis, præsta, quæsumus: ut quod Beato Apostolo tuo *Illo*, & Sanctis Martyribus *Illis* famulus tuus *Ille* in hoc ædificio deputavit; digno præparetur officio. Per.

Omnipotentiam tuam, quæsumus, Domine, Sanctus tuus *Ille* interventor exoret: ut ejus meritis hanc Ecclesiam deputatam clementer inlustres: quoniam quicquid Sanctis honoris impenditur; tuæ respicit insignia maiestatis. Per Dominum.

Secreta. Concede, quæsumus, Domine, ut sicut famulus tuus *Ille* oblatis optavit muneribus, Beatorum Martyrum tuorum *Illorum* hic semper merita celebrentur. Per.

Dignum. Qui tribuis ut tibi fideles tui quod, te inspirante, devoverunt, impleant. Ideoque hujus Basilicæ dedicationem, quam Beato Apostolo tuo *Illi*, & Sanctis Martyribus tuis *Illis* famulus tuus offerre instituit, pio prævenientes officio, dignas maiestati tuæ laudes offerimus. Per quem maiestatem tuam.

Post Commun. Da, quæsumus: omnipotens Deus: ut divino munere satiati, & sicut famulus tuus *Ille* pro suæ animæ requie deputavit in hujus consummationis requiem Beati Apostoli tui *Illius*, & Sanctorum Martyrum *Illorum* gloriam tuam plebs devota veneretur. Per.

XCII. *In ejusdem Conditoris Agendis.*

Deus fidelium receptor animarum, præsta quæsumus: ut famulus tuus *Ille*, & in perpetua luce quiescat; & quod de hoc loco desideravit, obtineat. Per Dominum nostrum.

Secreta. Pro anima famuli tui *Illius*, Domine, tibi sacrificium supplices exoramus: ut ad tuam misericordiam conferendam perpetuam dignanter ejus vota perficias. Per.

Infra actionem. Hanc igitur oblationem, quam tibi offerimus pro anima famuli tui *Illius*, Domine, quæsumus, placatus intendas: & ut fructum boni operis consequatur; quæ in his locis Christiana promisit mente, perficias; diesque nostros.

Post Commun. Largire, quæsumus, omnipotens Deus: ut anima famuli tui *Illius* plenam capiat de hujus Ecclesiæ perfectione mercedem. Per Dominum nostrum.

XCIII. *Orat & Preces in Dedicatione loci illius ubi prius fuit Synagoga.*

Deus, qui absque ulla temporis mutabilitate cuncta disponis; & ad meliorandam perducis quæ eligis esse mutanda: respice super hanc Basilicam in honore Beati *Illius* nomini tuo dicatam: ut, vetustate Judaici erroris expulsa, huic loco Sancti Spiritus novitate Ecclesiæ conferas veritatem. Per Dominum nostrum.

Omnipotens sempiterne Deus, qui hunc locum, Judaicæ superstitionis fœditate deterfa, in honore Beati *Illius* Ecclesiæ tuæ dignatus es pulchritudinem decorare. Per Dominum.

Præsta, quæsumus, Domine: ut illa fides hic fulgeat; quæ signo Crucis erecta, mortem subegit: & salutem nobis contulit & triumphum. Per.

Secreta. Deus vita credentium, & origo virtutum, reple, quæsumus, hoc templum tuæ gloria majestatis in honore Beati *Illius* fiat domus orationis, quod perditum fuerat ante latibulum: & quia infidelium turba in isto loco con-

veniebat adverſa: populus tuus oblationibus ſuis te hic ſemper mereatur invenire propitium. Per.

Post Commun. Gratias tibi referimus, Domine, ſacro munere vegetati, tuam miſericordiam deprecantes: ut dignos ejus nos participatione perficias. Per.

Ad Populum. A plebe tua, quaſumus, Domine, ſpirituales Nequitiae repellantur: & aerearum diſcedat malignitas Poſtſtatum. Per Dominum.

XCIV. *Orat. & Preces, in Dedicatione Fontis.*

Omnipotens ſempiternus Deus, hoc Baptiſterium cœleſti viſitatione dedicatum, Spiritus tui inluſtratione ſanctifica: ut quoſcumque Fons iſte lavaturus eſt: trina ablutione purgati, indulgentiam omnium delictorum tuo munere conſequantur. Per.

Omnipotens ſempiternus Deus fons omnium virtutum, & plenitudo gratiarum, dignare eadem ſacro Baptiſmati præparata majestatis tuæ præſentia conſecrare: ut qui ubique totus es, etiam hic adeſſe te in noſtris precibus ſentiamus. Per.

Secreta. Suſcipe, quaſumus, Domine, preces noſtras cum oblationibus ſupplicantum: & concede propitius: ut quidquid hic novum Regenerandi per Spiritum Sanctum acceperint: tua gratia fiat æternum. Per.

Dignum. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem nobis regenerationis exortus eſt: ut qui per carnalem originem mortales in hoc ſæculum veneramus: ad ſpem vitæ æternæ ex aqua, & Spiritu Sancto renasceremur. Quod Sacramentorum pietatis tuæ, Domine, ut loco tota gratiæ tuæ potentia celebretur, ſupplices tibi hoc ſacrificium laudis offerimus, obſecrantes miſericordiam tuam: ut huic Fonti virtutem Spiritus tui indefinenter præſedere concedas: quo operante, omnes qui in hæc fluenta deſcenderint, ab univerſorum criminum contagiis emundati, & perpetua ſanctificatione purgati, libro beatæ vitæ mereantur adſcribi. Per.

Infra Actionem. Hanc igitur oblationem, quam tibi offerimus in hujus consecratione Baptisterii, quæsumus, Domine, placatus accipias, & tua pietate concedas: ut quoscumque Fons iste lavaturus est, omnium criminum abolitione purgentur: atque famulis tuis Conditoribus mercedem tanti operis promissæ retributionis impendas. Quam oblationem tu, Deus.

Post Commun. Multiplica, Domine, benedictionem tuam: & per Spiritum tui muneris fidem nostram conrobora: ut qui in hæc fluentia descenderint: eos in libro vitæ adscribi jubeas, in regno tibi Deo Patri in resurrectione tradendos. Per.

Ad Populum. Propitiare, Domine, familiæ tuæ: & benignus humilitatis nostræ vota sanctifica: & omnes in hoc Fonte regenerandos, universali adoptione custodi. Per.

XCV. *Incipit Ordo de sacris Ordinibus benedicendis (1).*

XCVI. *Item Benedictiones super eos, qui Sacris Ordinibus benedicendi sunt.*

XCVII. *In Natale Consecrationis Diaconi.*

Ad preces nostras, quæsumus, Domine, propitiatus intende; ut Levitæ tui sacris Altaribus fervientes, & fidei veritate fundati, & mente sint spiritali conspicui. Per Dominum.

Secreta. Suscipe, quæsumus, Domine, Hostias famuli & Levitæ tui *Illius*: quibus mentium nos tui nomine devotarum, & a terrenis contagiis expiari, & cælestibus contulisti propinquare consortes. Per Dominum nostrum.

Infra actionem. Hanc igitur oblationem famuli tui *Illius*, quam tibi offerimus ob diem quo eum in Levitarum sacrarii ministeriis contulisti; quæsumus, Domine, placatus accipias; eique propitiatus concedas: ut cui donasti Levitæ ministerii facultatem; tribuas sufficientem gratiam ministrandi. Quam oblationem.

Post

^a Ista ad lib. 8. & 9. amandavi.

Post Commun. Præsta, quæsumus, Domine: ut nostræ gaudeamus profectiois augmento, & de congruo Sacramenti Paschalis obsequio. Per Dominum.

XCVIII. *In Natale Consecrationis Presbyteri,*

Qualiter sibi Miss. debeat celebrare.

Deus, cujus arbitrio omnium cælorum ordo decurrit; respice propitius ad nostri temporis ætatem: ut tibi servitus nostra complaceat; & misericordiæ tuæ in nobis dona concedas. Per Dominum.

Secreta. Muneribus nostris, Domine, precibusque susceptis, & cælestibus munda mysteriis, & clementer exaudi. Per Dominum.

Dignum. Æquum, & salutare. Quia in sæculorum sæcula, Domine, permanet laudatio tua. Vox hæc populi tui fideliter concinentis, ut majestati tuæ placens atque jucunda sit deprecamur: simul etiam illud supplex quæso: ut hæc sacrificia, quæ tibi indignus offerre præsumo ob diem, quo me sacris Altaribus Sacerdotem consecrari jussisti, de excelsa throni tui respicere digneris; benedictione tua impleas; sanctificatione tua sanctifices. Per Christum Dominum.

Infra actionem. Hanc igitur oblationem, quam tibi offero, ego tuus famulus hodie ob diem, quo me nullis dignum meritis, sed solo tuæ misericordiæ dono ad hunc locum perducere dignatus es Presbyterii; quæso, placatus accipias: majestatem tuam suppliciter deprecans: ut sicut me sacris Altaribus tua dignatio Sacerdotali servire præcipit officio: ita & dignum præstet, & meritum. Quam oblat.

Post Commun. Purificet nos, Domine, cælestis exequutio Sacramenti: & ad tuam magnificentiam capiendam divinis affectibus semper instauret. Per.

XCIX. *Orat. de Episcopis Ordinandis.*

Oremus, dilectissimi nobis: ut his viris ad utilitatem Ecclesiæ providendis, benignitas omnipotentis Dei gratiæ suæ tribuat largitatem. Per.

Exau-

Exaudi, Domine, supplicum preces: ut quod nostro gerendum est ministerio: tua propitius virtute firmetur. Per Dominum.

Propitiare, Domine, supplicationibus nostris: & inclinato super hos famulos tuos cornu gratiæ Sacerdotalis, benedictionis tuæ in eos effunde virtutem. Per Dominum.

Consecratio. Deus honorum omnium, Deus omnium dignitatum, quæ gloriæ tuæ sacris famulantur ordinibus: Deus qui Moysen famulum tuum secreti familiaris affectu inter cætera cælestis documenta culturæ, de habitu quoque indumenti Sacerdotalis instituens, electum Aaron mystico amictu vestire inter sacra iussisti: ut intelligentiæ sensum de exemplis priorum caperet secutura posteritas: ne eruditio doctrinæ tuæ ulli deesset ætati: cum & apud veteres reverentiam ipsa significationum species obtineret, & apud nos certiora essent experimenta rerum, quam ænigmata figurarum. Illius namque Sacerdotii anterioris habitus, nostræ mentis ornatus est: & Pontificalis gloriæ non jam nobis honorem commendat vestium, sed splendorem animarum: quia & illa quæ tunc carnalibus blandiebantur obtutibus: ea potius quæ in ipsis erant intelligenda poscebant. Et idcirco famulis tuis, quos ad summi Sacerdotii ministerium elegisti: hanc, quæsumus, Domine, gratiam largiaris: ut quicquid illa velamina in fulgore auri, in nitore gemmarum, & multimodi operis varietate signabant: hoc, in horum moribus actibusque clarescat. Comple, Domine, in Sacerdotibus tuis Ministerii tui summam, & ornamentis totius glorificationis instructos cælestis unguenti flore sanctifica. Hoc, Domine, copiose in eorum caput influat: hoc in oris subiecta decurrat: hoc in totius corporis extrema descendat: ut tui Spiritus virtus, & interiorum ora repleat, & exteriora circumtegat. Abundet in his constantia fidei, puritas dilectionis, sinceritas pacis. Sint speciosi munere tuo pedes horum ad evangelizandum pacem, ad evangelizandum bona

na tua. Da eis, Domine, ministerium reconciliationis in verbo, & in factis, & in virtute signorum, & prodigiorum. Sit sermo eorum, & prædicatio non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione Spiritus, & virtutis. Da eis, Domine, claves Regni Cælorum utantur, ne gloriantur potestate, quam tribuis in ædificationem non in destructionem. Quodcumque ligaverint super terram, sit ligatum, & in cælis: & quodcumque solverint super terram, sit solutum, & in cælis. Quorum retinuerint peccata, detenta sint: & quorum dimiserint, tu dimittas. Qui benedixerit, sit benedictus: & qui maledixerit eis, maledictionibus repleatur. Sint fideles servi prudentes; quos constituas tu, Domine, super familiam tuam: ut dent illis cibum in tempore necessario; ut exhibeant omnem hominem perfectum. Sint sollicitudine impigri: sint spiritu ferventes. Odiant superbiam: diligant veritatem; nec eam unquam deserant aut lassitudine aut timore superati. Non ponant lucem ad tenebras; nec tenebras lucem: non dicant malum, bonum; nec bonum, malum. Sint sapientibus debitores: & fructum de profectu omnium consequantur. Tribuas eis, Domine, Cathedram Episcopalem ad regendam Ecclesiam tuam, & plebem universam. Sis eis auctoritas: multiplices super eos benedictionem, & gratiam tuam: ut ad exorandam semper misericordiam tuam tuo munere idonei, tua gratia possint esse devoti. Per.

Secreta. Suscipe, Domine, munera, quæ tibi offerimus pro famulo tuo *Illo*: & propitius in eodem tua dona custodi. Per Dominum.

Post Commun. Plenum, quæsumus, Domine, in nobis remedium tuæ miserationis operare: & tales nos esse perficere propitius fovere digneris. Per.

C. Item Missa, quam pro se Episcopus die Ordinationis suæ cantat.

Deus, qui non propriis suffragantibus meritis, sed sola
inef-

ineffabili gratiæ largitate, me familiæ tuæ præesse iussisti: tribue tibi digne persolvere ministerium Sacerdotalis officii; & Ecclesiasticis convenienter servire ministeriis: plebemque commissam, te in omnibus protegente, gubernare concede. Per.

Deus mundi creator, & rector ad humilitatis meæ preces placatus adtende; & me famulum tuum, quem nullis suffragantibus meritis, sed immensa largitate clementiæ tuæ cælestibus mysteriis servire tribuisti, dignum sacris Altaribus fac Ministrum: ut quod mea celebrandum voce depro-mitur, tua sanctificatione firmetur. Per.

Secreta. Ad gloriam, Domine, tui nominis annua festa repetentes Sacerdotalis exordii, Hostiam tibi laudis offerimus, suppliciter exorantes; ut cujus ministerii vice tibi servimus immeriti; suffragiis ejus reddamur accepti. Per.

Infra Actionem. Hanc quoque oblationem, quam offero ego tuus famulus, & Sacerdos ob diem, in quo me dignatus es ministerio sacro constituere Sacerdotem; obsecro, Domine, placatus suscipias. Unde majestatem tuam supplex exoro: ut quod in me largiri dignatus es; propitius custodire digneris. Per Christum Dominum nostrum. Quam oblationem.

Post Commun. Repleantur consolationibus tuis, Domine, quæsumus, tuorum corda fidelium: pariterque etiam & de Ecclesiæ Præsule, & de suorum votorum plenitudine gratiarum referant actiones. Per.

CI. *Item in Natalitio Episcopi, si infirmus aut absens fuerit qualiter Presbyter debeat celebrare Missam.*

Præsta, quæsumus, omnipotens sempiterne Deus: ut fidelibus tuis ordinatum præbeamus affectum; eisque nos similiter spiritum sanctum diligendi benignus infunde. Per.

Secreta. Da, quæsumus, omnipotens Deus: ut in tua spe, & charitate sincera, Sacrificium tibi placatum deferamus, & plebis, & Præsulis. Per.

Infra Actionem. Hanc igitur oblationem sancti Patris nostri *Illius* Episcopi: quam tibi offerimus ob diem, quo eum Pontificali benedictione ditasti. Præbe ei, quæsumus, ætatis spatia prolixiora; cujus Sacerdotii nobis tempora dignatus es donare præcipua. Quam oblationem.

Post Commun. Deus, qui nos Sacramentis tuis pascere non desistis; tribue, quæsumus, ut eorum nobis indulgentia resectio vitam conferat sempiternam. Per.

CII. *Item Missa pro alio Sacerdote.*

Deus, qui dierum nostrorum numeros, mensurasque temporum majestatis tuæ potestate dispensas; ad humilitatis nostræ propitius respice servitutem; & tuæ pacis abundantia tempora nostra, & Episcopi nostri tua gratia benignus accumula. Per.

Secreta. Respice, quæsumus, Domine; nostram propitius servitutem; & hæc oblatio nostra sit tibi munus acceptum; sit fragilitatis nostræ subsidium sempiternum. Per.

Infra Actionem. Hanc igitur oblationem famuli tui, & Antistitis tui *Illius*, quam tibi offert ob devotionem mentis suæ: quæsumus, Domine, placatus accipias: tuaque in eo munera ipse custodias: donecque ei annorum spatia: ut Ecclesiæ tuæ feliciter præsidendo, te omnia in omnibus operante, sic utatur temporalibus; ut præmia mereatur æterna. Diesque nostros.

Post Commun. Da, quæsumus, Domine: ut tanti mysterii munus indultum, non condemnatio sed sit medicina fumentibus. Per.

CIII. *Consecratio Sacrae Virginis, (1) quæ in Epiphania, vel secunda Feria Paschæ, aut in Apostolorum Natalitio celebratur. Sequitur Oratio.*

CIV. *Item oratio super Ancillas Dei, quibus conversis vestimenta mutantur.*

Lib. IV.

N

CV. *Item*

¹ Hæc in lib. 10. describentur,

CV. *Item Orationes ad Missas ejusdem.*

Da, quæsumus, Domine, famulæ tuæ, quam Virginitatis honore dignatus es decorare: inchoati operis consummatum effectum: & ut perfectam tibi offerat plenitudinem: initia sua perducere mereatur ad finem. Per.

Secreta. Oblatis hostiis, Domine, quæsumus, præsentī famulæ tuæ perseverantiam perpetuæ Virginitatis adcommoda: ut apertis januis summi Regis adventu cum lætitia mereatur intrare. Per.

Infra Actionem. Hanc igitur oblationem famulæ tuæ *Illius*, quam tibi offert ob diem natalis sui; in quo eam tibi socians, sacro velamine protegere dignatus es, quæsumus, Domine, propitiatus sanctifica: ut tibi Domino ac Sponso suo venienti, cum lampade sua inextinguibili placitura occurrere mereatur. Per.

Post Commun. Respice, Domine, famulæ tuæ tibi debitam servitutem: ut inter humanæ fragilitatis incerta, nullis adversitatibus opprimatur; quæ de tua protectione confidit. Per.

CVI. *Item alia ejusdem.*

Deus castitatis amator, & continentię conservator, supplicationem nostram benignus exaudi: & hanc famulam tuam propitius intueri: & quæ pro timore tuo continentię pudicitiam vovit; tuo auxilio conservetur: ut sexagesimum fructum continentię, vitam æternam, te largiente, percipiat. Per.

Secreta. Munera, quæsumus, Domine, famulæ & sacratæ tuæ *Illius*, quæ tibi ob consecrationem sui corporis offeret, simul ad ejus animæ medelam proficiant. Per Dom.

Post Commun. Bonorum, Deus, operum institutor, famulæ tuæ *Illius* corda purifica: ut nihil in ea quod punire, sed quod coronare possis, invenias. Per.

Item alia Ejusdem.

Preces famulæ tuæ *Illius*, quæsumus, Domine, benignus

gnus exaudi: ut adsumptam castitatis gratiam, te auxiliante, custodiat. Per.

Secreta. Votivis, quæsumus, Domine, famulæ tuæ *Illius* adesto muneribus: ut, te custode, servata, hæreditatem benedictionis æternæ percipiat. Per.

Infra Actionem. Hanc igitur oblationem famulæ tuæ *Illius*, quam tibi offerimus ob diem natalis ejus, quo eam sacro velamine protegere dignatus es; quæsumus, Domine, placatus accipias. Pro qua majestati tuæ supplices fundimus preces; ut in numerum eam sanctarum Virginum transire præcipias: ut tibi Sponso venienti cum lampade sua inextinguibili possit occurrere; atque intra Regni celestis claustra gratias tibi referat, choris Sanctarum Virginum sociata. Quam oblationem.

Post Commun. Deus, qui habitaculum tuum in corde pudico fundasti; respice super famulam tuam: & quæ castigationibus adfudis postulat; tua consolatione percipiat. Per.

A † Ω

INCIPIT

LIBER SECUNDUS

ORATIONES ET PRECES

DE NATALITIIS SANCTORUM.

I.

Denunciatio Natalitii unius Martyris.

NOverit vestra devotio, sanctissimi Fratres, quod Beati Martyris *Illius* anniversarius dies intrat: quo Diaboli tentationes exuperans, universitatis Creatori gloriosa passione conjunctus est.

Lib. IV.

N 2

Item

Item pluraliter.

Quo diaboli tentamenta vincentes universitatis Creatori gloriosa passione conjuncti sunt. Ideoque Dominum conlaudemus, qui est mirabilis in Sanctis suis: ut qui illis victoriæ coronam contulit: nobis eorum meritis delictorum indulgentiam largiatur. In *Illo* igitur loco, *vel* in *Illa* via, *Illa* feria hanc eandem Festivitatem solita devotione celebremus.

Denunciatio cum Reliquiæ ponendæ sunt Martyrum.

Dilectissimi Fratres, inter cætera virtutum solemnia, quæ ad gloriam pertinent Christi Domini nostri, hoc quoque præstitit Martyribus; pro nominis ejus confessione, morte suscepta, cælestia præmia meruerunt: ut fidelium votis eorum præclaris Reliquiis conlocatis integritas sancti Corporis esse credatur. Et ideo commonemus dilectionem vestram: quoniam *Illa* feria, *Illo* loco Reliquiæ sunt Sancti *Ilius* Martyris conlocandæ: quæsumus ut vestram præsentiam, nobis admonentibus, non negetis.

II. In Natale Sancti Felicis Confessoris (1).

XIX. Kal. Februarias.

Sancti Felicis, Domine, confessio recensita conferat nobis piæ devotionis augmentum: qui in confessione tui nominis perseverans, meruit honorari. Per.

Da, quæsumus, omnipotens: ut qui Beatus Felix donis tuis extitit gloriosus: apud te nostris existat nominibus idoneus interventor. Per.

Secreta. Hostias tibi, Domine, pro commemoratione Sancti Felicis tui Confessoris offerimus, suppliciter deprecantes: ut sicut illi præbuidisti sacræ fidei largitatem, sic nobis largiaris, & pacem. Per Dominum.

Post

1. Confessores dicebantur illi, qui pro Christi confessione tormentis ab hostibus affecti, his superstites moriebantur; quod nomen veris etiam Martyribus communicatum est. Vid. Benedict. XIV. in celeb. opere de Canonizat. lib. 1, cap. 2. ubi & de Martyrum cultu erudite agit.

Post Commun. Sanctorum precibus confidentes, quæsumus, Domine: ut per ea quæ sumpsimus, æterna remedia capiamus. Per.

III. *In Natale Sancti Marcelli Confessoris.*

XVII. *Kal. Februarias.*

Exaudi, Domine, preces nostras: quas in Sancti Confessoris tui atque Pontificis Marcelli solemnitate deferimus: ut qui tibi digne meruit famulari: ejus intercedentibus meritis, ab omnibus nos absolve peccatis. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus: ut Beatus Marcellus tibi placito fulgeat sorte Pontificatus: & pietati tuæ nos pia supplicatione commendet. Per Dominum nostrum.

Da, quæsumus, omnipotens Deus: ut qui Beati Marcelli Confessoris tui atque Pontificis solemnia colimus: ejus apud te intercessionibus adjuvemur. Per.

Secreta. Sancti Marcelli Confessoris (1) tui atque Pontificis, quæsumus, Domine, annua solemnitas pietati tuæ nos reddat acceptos: per hæc piæ Oblationis officia, & illum beata retributio comitetur: & nobis gratiæ tuæ dona conciliet. Per Dominum.

Post Commun. Deus fidelium remunerator animarum, præsta: ut Beati Marcelli Confessoris tui atque Pontificis, cujus venerandam celebramus festivitatem, precibus indulgentiam consequamur. Per Dominum.

IV. *In Natal. SS. Martyrum, Sebastiani, Mariæ, Martæ, Audifax, & Abacuc.*

XIII. *Kal. Februar.*

Concede, quæsumus, omnipotens Deus: ut Sanctorum
Mar-

¹ Hinc V. argumentum elicit Card. Thomafius ad hujus Codicis vetustatem astruendam: Quod (verba sunt ejus in Præfat.) Martyrum solummodo in hoc Cod. propria Natalitia celebrentur: quod ex prisco Ecclesiæ usu SS. Felix in Pincis, & Marcellus Papa, quia sanguinem non fuderunt, haud Martyres, sed tantum Confessores appellantur.

Martyrum tuorum , quorum , quorum celebramus victorias , participemur , & præmiis . Per Dominum .

Præsta , quæsumus , Domine : ut , intercedente Beato Sebastiano Martyre tuo , & a cunctis adversitatibus muniamur in corpore : & a pravis cogitationibus mundemur in corde . Per.

Secreta . Sancto Sebastiano interveniente , Domine , tibi servitus nostra complaceat ; & obsequia munerum fiant præsidia devotorum . Per.

Post Commun . Cælesti munere satiati , quæsumus , Domine , Dens noster : ut hæc nos dona , Martyris tui Sebastiani deprecatione , sanctificent . Per.

V. *In Natal. Sancti Fabiani .*

Item XIII. Kal. Februar.

Adsit nobis , Domine , quæsumus , sancta precatio Beati Pontificis , & Martyris tui Fabiani : quæ nos & a terrenis affectibus incessanter expediat ; & cælestia desideria perficiat . Per Dominum .

Secreta . Intercessio , quæsumus , Domine , Pontificis & Martyris tui Fabiani munera nostra commendet : nosque ejus veneratio tuæ majestati reddat acceptos . Per.

Post Commun . Sumpsimus , Domine , Sancti Fabiani solemnitate cælestia Sacramenta ; cujus suffragiis , quæsumus , largiaris : ut quod temporaliter gerimus , æternis gaudiis consequamur . Per.

VI. *In Natal. S. Agnetis Virginis de Passione sua .*

XII. Kal. Februarias .

Crescat , Domine , semper in nobis sanctæ jocunditatis affectus : & Beatæ Agnæ Virginis atque Martyræ tuæ veneranda festivitas augeatur . Per.

Præsta , quæsumus , Domine , mentibus nostris cum exultatione pervectum : ut Beatæ Agnes Martyris tuæ , cujus diem passionis annua devotione recolimus , etiam fidei constantiam subsequamur . Per.

Secreta. Hodiernum, Domine, Sacrificium lætantes exequimur: quo Beatæ Agnes cælestem victoriam recensentes, & tua magnalia prædicamus; & nos adquisisse gaudeamus suffragia gloriosa. Per.

Post Commun. Sumentes, Domine, gaudia sempiterna de participatione Sacramenti festivitatis Sanctæ Martyris Agnes, suppliciter deprecamur: ut quæ sedula servitute, donante te, gerimus; dignis sensibus tuo munere capiamus. Per.

VII. *Item in Natale Ejusdem de Nativitate.*

V. *Kal. Februar.*

Adesto nobis, omnipotens Deus, Beatæ Agnes festa repetentibus, quam hodiernæ festivitatis prolatam exortu, ineffabili munere, sublevasti. Per.

Secreta. Grata tibi sint, quæsumus, Domine, munera; quibus Sanctæ Agnetis magnifica solemnitas recensetur: sic enim ab exordio sui usque in finem beati certaminis extitit gloriosa; ut ejus nec initium debeamus præterire nec finem. Per.

Post Commun. Adjuvent nos, quæsumus, Domine, hæc mysteria sancta quæ sumpsimus, & Beatæ Agnæ intercessio veneranda. Per.

VIII. *Orat. in Purificatione Sanctæ Mariæ.*

IV. *Nonas Februar.*

Deus, qui in hodierna die Unigenitus tuus in nostra carne, quam adsumpsit pro nobis, in Templo est præsentatus, præsta: ut quem Redemptorem nostrum læti suscipimus; venientem quoque Judicem securi videamus. Per eundem Dominum nostrum.

Secreta. Accepta tibi sit, Domine, quæsumus, hodiernæ festivitatis oblatio; & tua gratia largiente, hæc sacrosancta commercia in illa inveniamur Forma: in qua tecum est nostra substantia. Per.

Post Commun. Concede nobis, Domine, quæsumus, ut
Sacra-

Sacramenta , quæ sumpſimus , quicquid in noſtra mente vulneratum eſt , ipſius miſerationis dono curetur . Per Dominum noſtrum .

IX. *In Natal. Sanctæ Agathæ . Non. Februar.*

Indulgentiam nobis , Domine , Beatæ Agathæ Martyræ tuæ imploret : quæ tibi grata extitit virtute martyrii & merito caſtitalis . Per Dominum .

Secreta . Fiant , Domine , tuo grata conſpectui munera ſupplicantis Eccleſiæ ; & ut noſtræ ſaluti proficiant : adſit interceſſio Beatæ tuæ Martyræ Agathæ . Per .

Poſt Commun. Exultamus , & de percepto Pane juſtitia , & de tuæ , Domine , feſtivitàte Martyræ Agathæ : qualiter interventionibus tibi placentium confidimus , nobis ad perpetuam vitam profutura , quæ ſumpſimus , proficiant . Per .

X. *In Natal. Sanctæ Soteris . IV. Id. Febr.*

Præſta , quæſumus , omnipotens Deus : ut Sanctæ Soteris , cujus humanitatis celebramus exordia : Martyris beneficia ſentiamus . Per .

Secreta . Preces noſtras , quæſumus , Domine , propitiatus admitte : & dicatum tibi ſacrificium Beatæ Soteris commendet . Per .

Poſt Commun. Sanctæ Soteris precibus confidentes , quæſumus , Domine : ut per ea , quæ ſumpſimus : æterna remedia capiamus . Per .

XI. *Orat. in Natal. Valentini , Vitalis , & Filiculæ .*

XVI. *Kal. Mart.*

Tuorum nos , Domine , quæſumus , precibus tuere Sanctorum : ut feſta Martyrum tuorum Valentini , Vitalis , & Filiculæ ſine ceſſatione venerantes , & fideli muniamur auxilio , & magnifico proficiamus exemplo . Per .

Secreta . Ad Martyrum tuorum Valentini , Vitalis , & Filiculæ , Domine , feſta venientes , cum muneribus nomini tuo dicatis occurrimus : ut illis reverentiam deferentes , nobis veniam impetremus . Per Dominum .

poſt

Post Commun. Protege, Domine, plebem tuam: & festivitatem Martyrum tuorum Valentini, Vitalis, & Filiculæ, quam nobis tradis assiduæ debita tibi persolvi, precibus concede Sanctorum. Per Dominum.

XII. *In Natal. Sanctæ Julianæ.*

XIII. *Kal. Martias* (1).

Omnipotens sempiterne Deus, qui eligis infirma mundi; ut fortia quæque confundas: da nobis in festivitate Sanctæ Martyræ tuæ Julianæ congrua devotione gaudere: ut & potentiam tuam in ejus passione laudemus; & provisum nobis percipiamus auxilium. Per.

Secreta. In Sanctæ Martyræ tuæ Julianæ passione pretiosa te, Domine, mirabilem prædicantes, munera votiva deferimus: præsta, quæsumus, ut sicut ejus tibi grata sunt merita; sic nostræ servitutis accepta reddantur officia. Per.

Post Commun. Libantes, Domine, mensæ tuæ beata mysteria, quæsumus, ut Sanctæ Julianæ Martyræ tuæ interventionibus temporalem, & præsentem nobis misericordiam conferant, & æternam. Per.

Lib. IV.

O

XIII. *In*

¹ Sacramentario huic post Gelasium additamenta facta fuisse minime inficias imus, (scribit Muratorius cit. cap. 5.) At nihil hoc obstat, quominus auctor illius dicendus sit S. Gelasius, quando & ipsa Liturgia Gregoriana a nemine suo Auctori eripitur, quod in eam post Sanctum Gregorium injectæ fuerint aliæ Orationes Festa, & Ritus. Certe heic occurrit ad diem, xiii. Kalend. Martii *Missa in Natali S. Julianæ*; ad xiv. Kalend. Septembris *Missa in Natali S. Magni*. vi. Kal. Septembris *Missa in Natali S. Ruffi* & Kal. Septembr. *Missa in Natali S. Prisci*: quæ festa non ad Romanam, sed ad Gallicanas Ecclesias spectabant. *Missa* quoque habetur ibi in *Exaltatione S. Crucis*, qui dies festus, ut eruditi norunt post S. Gelasii tempora institutus fuit. Caput etiam Quadragesimalis jejunii ad Feriam IV. *Quinquagesimæ* statuitur: quod Gelasii ævo aptari nequit. Hæc inquam, produnt, Codicem scriptum fuisse longe post Gelasii ætatem; sed minime impediunt, quin Sacramentarium ipsum appellandum sit Gelasianum & merito sit eidem Pontifici tribuendum: Hæc ille. *Sed de Festis, Sanctorumque Kalendariis, plura in lib. xv. nostri Codicis.*

XIII. *In Natal. Sanctæ Perpetuæ, & Felicitatis.**Non. Martias.*

Da nobis, Domine Deus noster, Sanctorum Martyrum palmas incessabili veneratione venerari: ut quos digna mente non possumus celebrare: humilibus saltem frequentibus obsequiis veneremur. Per.

Secreta. Intende, Domine, munera, quæsumus, Altaribus tuis pro Sanctarum tuarum Felicitatis, Perpetuæ commemoratione proposita: ut sicut per hæc beata mysteria illis gloriam contulisti; nobis indulgentiam largiaris. Per.

Post Commun. Præsta nobis, Domine, quæsumus, intercedentibus Sanctis: ut quæ ore contingimus, pura mente capiamus. Per.

XIV. *In Annunciatione Sanctæ Mariæ Matris Domini nostri Jesu Christi.**VIII. Kal. Aprilis.*

Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus: qui per Beatæ Mariæ sacri uteri divinæ gratiæ obumbrationem universum mundum inluminare dignatus es; majestatem tuam supplices exoramus: ut quod nostris metitis non valemus obtinere: ejus adipisci præfidiis mereamur. Per.

Te, quæsumus, Domine, famulantes, prece humili auxilium implorantes, & Beatæ semper Virginis Mariæ nos gaudia comitentur solemniis: cujus præconia ac meritis nostra deleantur chirographa peccatorum: atque rubiginem scelerum moliviciornm igne compunctionis tui amore mundemur incurfu. Per.

Secreta. Oblationes nostras, quæsumus, Domine, propitiatus intende: quas in honore Beatæ, & gloriosæ semper Virginis Dei Genitricis Mariæ, annua solemnitatem deferimus: & coæternus Spiritus Sanctus tuus, qui illius viscera splendore suæ gratiæ veritatis replevit: nos ab omni facinore delictorum emundet benignus. Per.

Post Commun. Quos cælesti, Domine, alimento satiasti: inter-

intercedente Beata, & gloriosa semperque Virgine Dei Genitrice Maria, ab omni nos, quæsumus, adversitate custodi. Per Dominum.

Orationes ad Vesperum.

Beata, & gloriosa semperque Virginis Dei Genitricis Mariæ nos, Domine, quæsumus, merita prosequantur: & tuam nobis indulgentiam semper implorent. Per Dominum.

Beata, & gloriosa semperque Virginis Dei Genitricis Mariæ, quæsumus, omnipotens Deus, intercessio nos gloriosa protegat, & ad vitam perducatur æternam. Per Dominum.

Porrigere nobis, Deus, dexteram tuam: & per intercessionem Beata, & gloriosa semperque Virginis Dei Genitricis Mariæ, auxilium nobis supernæ Virtutis impende. Per.

XV. *In Nativitate Sanctæ Euphimiæ.*

Id. Aprilis.

Concede nobis, omnipotens Deus: Sanctæ Martyris Euphimiæ, & exultare meritis, & beneficia referre suffragiis. Per Dominum nostrum.

Annue, quæsumus, Domine, ut Sanctæ Martyris Euphimiæ tibi placitis deprecationibus adjuvemur,

Foveat nos, Domine, Sanctæ Martyris Euphimiæ jocunda solemnitates: & pietati tuæ commendare non desinat. Per.

Secreta. Muneribus, Domine, te magnificamus oblati: quibus in Sanctæ nobis solemnitatibus Euphimiæ, & gaudia superna concilias: & patrocinia sempiterna largiaris. Per.

Item Alia. Benedictio tua, Domine, larga discendat: quæ munera nostra, deprecante Beata Euphimiæ, tibi reddat accepta, & nobis Sacramentum redemptionis efficiat. Per.

Post Commun. Sanctæ nos Martyris Euphimiæ precatio tibi, Domine, grata comitetur: & tuam nobis indulgentiam poscere non desistat. Per.

XVI. *In Natal. Philippi, & Jacobi Apostolorum.*

Kalend. Madias.

Deus, qui es omnium Sanctorum tuorum splendor mira-

bilis : quique hunc diem Beatorum Apostolorum Philippi , & Jacobi martyrio consecrafti : da Ecclesiæ tuæ de natalitio tantæ Festivitatæ lætari : ut apud misericordiam tuam , & exemplis eorum , & meritis adjuvemur . Per.

Omnipotens Deus , ut sancti nos Jacobi lætificet , ac Philippi festiva solemnitatis : & quorum suffragiis nitimur : natalitiis gloriemur . Per.

Secreta . Respice , Domine , munera , quæ in Sanctorum Apostolorum tuorum Philippi , & Jacobi commemoratione deferimus : ut quorum honore sunt grata : eorum nobis fiant intercessione perpetua . Per.

Præfatio .

Dignum . Quia tui est operis , tuæque virtutis , ut Beatorum Apostolorum Jacobi , & Philippi gloriosa confessio usque in finem sæculi nobis capiat regni cælestis augmentum . Per Christum .

Post Commun. Beatorum Apostolorum , Domine , quæsumus , intercessione nos adjuva : pro quorum solemnitatibus percipimus tua sancta lætantes . Per.

XVII. *In Natale Sancti Juvenalis* .

V. *Nonas Madias* .

Beati nos , quæsumus , Domine , Juvenalis , & confessio semper profit , & meritum . Per.

Annue , quæsumus , Domine : ut merita tibi placita sancti Confessoris , & Episcopi tui Juvenalis pro gregibus , quos sincero mysterio gubernavit , pietatem tuam semper exorent . Per.

Secreta . Hostias nostras , quæsumus , Domine , Sanctus Pontifex Juvenalis nomini tuo reddat acceptas : qui eas tibi digne complacuit offerendas . Per.

Post Commun. Læti , Domine , sumpsimus Sacramenta cælestia : quæ nobis , intercedente Beato Juvenale Confessore tuo atque Pontifice , uberius confidimus profutura . Per.

XVIII. *De*

Item V. Non. Madias.

Deus, qui in præclara salutiferæ Crucis Inventione Passionis tuæ miracula suscitasti, concede: ut vitalis Ligni pretio æternæ vitæ suffragia consequamur. Per.

Deus, cui cunctæ obediunt creaturæ, & omnia in Verbo tuo fecisti in sapientia; supplices, quæsumus, ineffabilem clementiam tuam: ut quos per lignum Sanctæ Crucis, Filii tui pio cruore, es dignatus redimere; tu qui es lignum vitæ, Paradisi reparator, omnibus intercedentibus, dira serpentis venena extingue; & per gratiam Spiritus Sancti poculum salutis semper infunde. Per.

Secreta. Sacrificium, Domine, quod immolamus, placatus intende: ut ab omni nos exuat bellorum nequitia: & per vexillum Sanctæ Crucis Filii tui, ad conterendas potestatis adversariorum insidias, nos in tuæ protectionis securitate constituat. Per.

Post Commun. Repleti alimonia cælesti, & spiritali poculo recreati, quæsumus, omnipotens Deus: ut ab hoste maligno defendas; quos per lignum sanctæ Crucis Filii tui, arma justitiæ pro salute mundi, triumphare iussisti. Per.

XIX. In Natal. Sanctorum Nerei, & Achillei fratrum, & Sancti Pancratii.

IV. Id. Madias.

Semper nos, Domine, Martyrum tuorum Nerei, & Achillei foveat quæsumus beata solemnitatis; & tuo dignos reddat obsequio. Per.

Secreta. Sanctorum tuorum, Domine, Nerei, & Achillei tibi grata confessio, & munera nostra commendet; & tuam nobis indulgentiam semper imploret. Per.

Post Commun. Quæsumus, Domine: ut Beatorum Martyrum tuorum Nerei, & Achillei deprecationibus Sacramenta sancta, quæ sumpsimus, ad tuæ nobis proficiant placationis augmentum. Per.

XX. In

XX. *In Natal. Sanctorum Petri, & Marcellini.*IV. *Non. Junias.*

Lætetur Ecclesia tua, Deus, Martyrum tuorum Petri, & Marcellini confisa suffragiis: atque eorum precibus gloriosis, & devota permaneat, & secura consistat. Per.

Secreta. Votiva, Domine, munera deferentes in tuorum Petri, & Marcellini Martyrum passione, & tuam magnificentiam veneramur; & per eam nobis imploramus tuæ pietatis auxilium. Per.

Post Commun. Quæsumus, Domine: ut salutaribus repleti mysteriis, quorum solemnia celebramus; orationibus adjuvemur. Per Dominum nostrum.

Intercedentibus Sanctis tuis, Domine, plebi tuæ præsta subsidium: ut ab omnibus noxiis expedita, cuncta sibi profutura percipiat. Per.

XXI. *Item in Sanctorum Cyrini, Naboris, & Nazari.*Prid. *Id. Junias.*

Sanctorum Cyrini, Naboris, & Nazari, quæsumus, Domine, natalitia nobis vota resplendeant: & quod illis contulit excellentiam sempiternam, fructibus nostræ devotionis crescat. Per Dominum.

Secreta. Pro Sanctorum Cyrini, Naboris, & Nazari sanguine venerando hostias tibi, Domine, solemniter immolamus, tua mirabilia pertractantes: per quam talis est perfecta victoria. Per.

Post Commun. Semper, Domine, Sanctorum Martyrum Cyrini, Naboris, & Nazari solemnia celebramus: & eorum patrocinia jugiter sentiamus. Per.

XXII. *In Natal. Sancti Viti.*XVII. *Kal. Jul.*

Da Ecclesiæ tuæ, Domine, quæsumus, Sancto Vito intercedente, superbe non sapere; sed tibi placita humilitate proficere: ut proterva despiciens, quæcumque matura sunt, libera exerceat charitate. Per.

Secre-

Secreta. Sicut gloriæ divinæ potentia munera pro Sanctis oblata testantur; sic nobis effectum, Domine, tuæ salvationis impendant. Per.

Post Commun. Refecti, Domine, benedictione solemni, quæsumus: ut per intercessionem Sancti Viti medicina Sacramenti, & corporibus nostris profit, & mentibus. Per.

XXIII. *In Natal. Sanctorum Marci, & Marcelliani.*

XIV. *Kal. Julias.*

Sanctorum tuorum nos, Domine, Marci, & Marcelliani natalitia tueantur: quia tanto fiducialius tuo nomini supplicamus; quanto frequentius Martyrum benedictionibus confovemur. Per.

Secreta. Suscipe, Domine, munera tuorum populorum votiva: & Sanctorum Marci, & Marcelliani tibi precibus esse grata concede; pro quorum solemnitatibus offeruntur. Per.

Post Commun. Libantes, Domine, mensæ tuæ beata mysteria, quæsumus: ut Beatorum interventione Sanctorum Marci, & Marcelliani, & temporalem nobis misericordiam conferant, & æternam. Per.

XXIV. *In Vigil. SS. Martyrum Gerbasi, & Protasi.*

Item XIV. Kal. Julias.

Martyrum tuorum, Domine, Gerbasi, & Protasi natalitia præeuntes, supplices te rogamus: ut quos cælesti gloria sublimasti; tuis adesse concede fidelibus. Per.

Sanctorum Gerbasi, & Protasi suffragiis imploremus: ut a cunctis, Domine, liberemur offensis. Per.

Secreta. Sacrificium, Domine, quod pro Sanctis Martyribus Gerbasi, & Protasi prævenit nostra devotio, eorum merita nobis augeat, te donante, suffragium. Per.

Post Commun. Sumpti sacrificii, Domine, perpetua nos tuitio non relinquat: & noxia semper a nobis cuncta depellat. Per.

Item

Item in Natal. ut supra.

XIII. Kal. Julias.

Sanctorum Martyrum nos, Domine, Gerbasi, & Protasi confessio beata communiat: & fragilitatis nostræ subsidium dignanter exoret. Per.

Secreta. Concede nobis, omnipotens Deus: ut his muneribus, quæ pro Sanctorum Martyrum Gerbasi, & Protasi honore deferimus, & te placemus exhibitis; & nos vivificemur acceptis. Per.

Post Commun. Da, quæsumus: omnipotens Deus: ut mysteriorum virtute Sanctorum Gerbasi, & Protasi vita nostra firmetur. Per.

XXV. In Vigil. S. Joannis Baptistæ.

VIII. Kal. Julii.

Præsta, quæsumus, Domine; ut populus tuus ad plenæ devotionis effectum Beati Baptistæ Johannis natalitiis præparetur; quem præmisisti Filio tuo parare plebem perfectam Jesum Christum.

Beati Johannis Baptistæ nos, Domine, præclara comitetur oratio: & quem venturum esse prædixit, poscat nobis facere placatum. Per.

Secreta. Munera populi tui, Domine, propitiatus intende: & Beati Baptistæ Johannis, cujus nos tribuis præire solemnities, fac gaudere suffragiis. Per.

Post Commun. Da, quæsumus, misericors Deus: ut mysticis Ecclesiæ tuæ Beati Baptistæ Johannis exordiis, & sacris erudita præconiis, ad iram venturi judicii declinandam, dignos salutis fructus jugiter operetur. Per.

Beati nos, Domine, Baptistæ Johannis oratio, & intelligere Christi tui mysterium postulet, & mereri. Per.

XXVI. Item in Natal. unde supra.

Deus, qui præsentem diem honorabilem nobis in Beati Johannis nativitate fecisti; da populis tuis spiritualium gratiam gaudiorum: & omnium fidelium mentes dirige in viam salutis & pacis. Per Dom.

Omni-

Omnipotens sempiterne Deus, qui instituta legalia, & Sanctorum præconia Prophetarum in diebus Beati Baptistæ Johannis implesti; præsta, quæsumus: ut, cessantibus significationum figuris, ipsa sui manifestatione Veritas eloquatur Jesus Christus Dominus noster. Qui tecum.

Secreta. Tua, Domine, muneribus Altaria cumulamus, Sancti Johannis nativitatem honore debito celebrantes: qui Salvatorem mundi, & cecinit adfuturum; & adesse monstravit Jesum Christum.

Post Commun. Sumat Ecclesia tua, Deus, Beati Johannis Baptistæ generationis lætitiā: per quem suæ regenerationis lætitiā: per quem suæ regenerationis cognovit auctorem. Per.

Sancti Johannis natalitia celebrantes, supplices te, Domine, deprecamur: ut hoc idem nobis semper, & indulgentiæ causa sit, & salutis. Per.

Ista in Vigil. S. Johannis.

Beati Johannis Baptistæ, nos, quæsumus, Domine, præclara comitetur oratio: & quem venturum esse prædixit, poscat nobis ab eo sempiternum remedium. Per.

XXVII. *In Vigil. Martyrum Johannis, & Pauli.*

VII. Kal. Jul.

Beatorum Martyrum Johannis, & Pauli natalitia veneranda, quæsumus, Domine, Ecclesia tua devota suscipiat: & fiat magnæ glorificationis amore devotior. Per.

Beatorum Martyrum tuorum Johannis, & Pauli nos, Domine, merita prosequantur: & tuam nobis indulgentiam semper implorent. Per.

Secreta. Sint tibi, quæsumus, Domine, nostri munera grata jejunii: qualiter tunc eadem in Sanctorum tuorum Johannis, & Pauli digna commemoratione deferimus: si actus illorum pariter subsequamur. Per Dominum.

Post Commun. Protege, Domine, plebem tuam, & quam Martyrum tuorum Johannis, & Pauli adfidua tribuis festi-

Lib. IV.

P

vitare

vitae devotam; tibi semper placitam fieri, precibus concede justorum. Per.

XXVIII. *Item In Natal. Ejusdem.*

VI. Kal. Jul.

Quæsumus, omnipotens Deus, ut nos geminata lætitia hodiernæ festivitatis excipiat; quæ Beatorum Johannis, & Pauli glorificatione procedit: quos eadem fides, & passio fecit esse germanos. Per.

Secreta. Hostias Altaribus tuis, Domine, placationum imponemus, potentiam tuam in Sanctorum tuorum passionibus honorando: & per eos nobis implorando veniam peccatorum. Per Dominum.

Post Commun. Sumpta munera, Domine, nostra sanctificatione tuorum precibus concede Sanctorum. Per.

Cæleste munere satiati, quæsumus, Domine, Deus noster: ut hæc dona Martyrum tuorum Johannis, & Pauli deprecatione sanctificent. Per Dominum.

XXIX. *In Vigil. Apostolorum Petri, & Pauli.*

III. Kal. Julias.

Deus, qui nobis Apostolorum Beatorum Petri, & Pauli natalitia gloriosa præire concedis; tribue, quæsumus, eorum nos semper, & beneficiis præveniri; & orationibus adjuvari. Per.

Secreta. Munera, Domine, tuæ glorificationis offerimus: quæ tibi pro nostris grata jejuniis, Sanctorum Apostolorum, quæsumus, deprecatio, quorum solemnia prævenimus, efficiat. Per.

Post Commun. Beatorum Petri, & Pauli honore continuo plebs tua semper exultet: & his Præsulibus gubernetur; quorum doctrinis gaudet, & meritis. Per Dominum.

XXX. *Item in Natal. Sancti Petri propriè.*

III. Kal. Julias.

Deus, qui Beato Apostolo tuo Petro, conlatis clavibus Regni cælestis, animas ligandi atque solvendi Pontificium tradi-

tradidisti, concede: ut intercessionis ejus auxilio, a peccatorum nostrorum nexibus liberemur. Per.

Secreta. Ecclesiae tuae, quaesumus, Domine, preces, & hostias Beati Petri Apostoli commendet oratio; ut quod pro illius gloria celebramus, nobis profit ad veniam, Per.

Post Commun. Latificet nos, Domine, munus oblatum: ut sicut in Apostolo tuo Petro te mirabilem praedicamus; sic per illum tuae sumamus indulgentiae largitatem. Per.

XXXI. In Natal. Apostolorum Petri, & Pauli.

III. Kal. Julias.

Deus, qui hunc diem Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli martyrio consecrasti; da Ecclesiae tuae toto terrarum orbe diffusae, eorum semper Magisterio gubernari; per quos sumpsit Religionis exordium. Per.

Largiente, Domine, Beatorum Petri, & Pauli Natalitium nobis effulsit; concede, quaesumus, ut hodierna passionis, sicut illis magnificentiam tribuit sempiternam; ita nobis munimen operetur perpetuum. Per.

Secreta. Oblationes populi tu, Domine, quaesumus, Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli passio beata conciliet: & quae nostris non apta sunt meritis; fiant tibi placita tuorum deprecatione justorum. Per.

Praefatio.

Dignum. Apud quem cum Beatorum Apostolorum continuata festivitas, & aeterna celebritas, atque triumphus caelestis perpetuus sit Natalis: nos tamen beatæ confessionis iniuria recolentes frequenti tribuas devotione gaudere: ut crebrior honor sacratissimæ passioni repensus, majorem nobis retributionis gratiam largiatur. Per.

Post Commun. Sumptis, Domine, remediis sempiternis, tuorum mudentur corda fidelium: ut Apostolice Petri, & Pauli natalis insignia, quae corporalibus officiis exequuntur; pia cordis intelligentia comprehendant. Per.

Item alia. Sumpsimus, Domine, pignus salutis aeternae,

Lib. IV.

P 2

cele-

celebrantes Apostolorum Petri, & Pauli votiva solemnia, & perpetua merita venerantes. Per.

XXXII. *Item In Natal. Sancti Pauli proprie* (1).

III. Kal. Julias.

Deus, qui multitudinem Gentium Beati Pauli Apostoli prædicatione docuisti: da nobis, quæsumus, ut qui ejus natalitia colimus; ejus apud te patrocinia sentiamus. Per.

Majestatem tuam, Domine: supplices exoramus, ut sicut Ecclesiæ tuæ Sanctus Apostolus Paulus extitit prædicator; ita sit nobis perpetuus suffragator. Per.

Secreta. Præveniant nobis. Domine, quæsumus, Apostoli tui desiderata commercia: ut quorum perpetuam dignitatem sacro mysterio frequentamus in terris; & præsentia nobis subsidia postulent, & æterna. Per.

Post Commun. Perceptis, Domine, Sacramentis, subdito corde rogamus, & petimus; ut intercedente Beato Paulo Apostolo tuo, nobis proficiant ad medelam; quæ pro illius gesta sunt passione. Per.

XXXIII. *Ord-*

1 Cod. Thomafius observat in præfat.: *Institutionem S. Gregorio Antiquiorem hunc Codicem continere non obscure elici posse ex eo quod in ipso non exstet S. Pauli commemoratio prid. Kal. Julii: quodq. 3. Kal. ejusdem, Missa notetur propria pro Natali S. Petri, & ipsomet die alia item propria pro Natali S. Pauli. Auctorem enim h. m. commemorationis S. Gregorium facit Micrologus, consentientibus illius Sacramentariis. Antea enim eodem die utriusque Apostoli, ut festum in duabus viis Triumphali, & Ostiensi, ita & repetita Missa in duabus Basilicis Vaticana S. Petri, & S. Pauli extra Portam Trigeminam a Romano antistite celebrabatur. Pulchre Prudentius qui sub finem Sæculi IV. floruit, id expressit in hymno Apostolorum his verbis: Aspice per bifidas Plebs Romula funditus plateas: lux in duobus fervet una festis: Nos ad utrumque tamen gressu properemus incitato: & his, & illis perfruemur hymnis: Ibimus ulterius qua fert via Pontis Hadriani: Lævam deinde fluminis petemus: Trans-Tyberina prius solvit Sacra pervigil Sacerdos Mox hic recurrit, duplicatque vota. Cui prisco mori optime respondet nosser hic Codex, cum duas Separatim Missas uno eodemq. Apostolorum die præscribit, præter tertiam de utroq. Apostolo communem, in aliis utiq. Urbis Ecclesiis recitanda, hæc ille cui addam, quod in Cod. Noviomenfi, & Regio, teste Martenio lib. 1. de ant. Eccl. Rit. cap. 3. art. 3., annorum circiter 900. triplex hæc missa exhibetur.*

XXXIII. *Orationes ad Vesperum.*

Deus, qui ligandi solvendique licentiam tuis Apostolis contulisti: da, quæsumus: ut per ipsos a terrenis vitiis expediti, liberi possimus cælestibus interesse mysteriis. Per.

Omnipotens sempiterne Deus, qui nos Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli multiplici facis celebritate gaudere: da, quæsumus: ut eorum sæpius iterata solemnitas nostræ sit tuitionis augmentum. Per.

Apostolicis nos, Domine, quæsumus, Beatorum Petri, & Pauli adtolle præsidiiis: ut quanto fragiliores sumus; tanto validioribus auxiliis foveamur. Per Dominum.

Concede, quæsumus, Domine, Apostolis tuis, intervenire pro nobis, quia tunc nos salvari posse confidimus; si eorum precibus tua gubernetur Ecclesia; quibus utitur, Te constituyente, Principibus. Per Dominum.

Omnipotens sempiterne Deus, qui nos omnium Apostolorum merita sub una tribuisti celebritate venerari; quæsumus, ut celeriter nobis tuæ propitiationis abundantiam multiplicatis intercessoribus largiaris. Per.

Exaudi nos Deus salutaris noster: & Apostolorum tuere præsidiiis; quorum donasti fideles esse doctrinis. Per.

Solemnitatis Apostolicæ multiplicatione gaudentes, clementiam tuam deprecamur, omnipotens Deus: ut tribuas jugiter nos eorum, & confessione benedici, & patrociniis confoveri. Per.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut qui jugiter Apostolica defensione munimur; nec succumbamus vitiis; nec opprimamur adversis. Per.

XXXIV. *Item de Vigil. omnium Apostolorum.*

Concede, quæsumus, omnipotens Deus, ut sicut Apostolorum tuorum *Illorum* gloriosa natalitia prævenimus: sic ad tua beneficia promerenda, majestatem tuam pro nobis ipsi præveniant. Per.

Secreta, Muneribus nostris, Domine, Apostolorum *Illorum*

lorum festa præcedimus: ut quæ conscientiæ nostræ præpediuntur obstaculis; illorum meritis grata reddantur. Per.

Post Commun. Sumpto, Domine, Sacramento, suppliciter deprecamur: ut intercedentibus Beatis Apostolis, quod temporaliter gerimus; ad vitam capiamus æternam. Per.

XXXV. *Item in Natal. omnium Apostolorum.*

Deus qui nos per Beatos Apostolos ad cognitionem tui nominis venire tribuisti: da nobis eorum gloriam sempiternam & proficiendo celebrare, & celebrando proficere. Per.

Secreta. Gloriam, Domine, Sanctorum Apostolorum perpetuam præcurrentes. quæsumus: ut eandem, sacris mysteriis expiati, dignius celebremus. Per Dominum.

Præfatio.

Dignum. Qui Ecclesiam tuam sempiterna pietate non deserens, per Apostolos tuos jugiter eam, & erudis, & protegis. Et ideo cum Angelis.

Post Commun. Perceptis, Domine, Sacramentis, suppliciter rogamus: ut intercedentibus Beatis Apostolis tuis, quæ pro illorum veneranda gerimus passione; nobis proficiant ad medelam. Per.

XXXVI. *In Octab. Apostol. Prid. Non. Julii.*

Deus: cujus dextera Beatum Petrum Apostolum Ambulantem in fluctibus ne mergeretur, erexit; & Coapostolum ejus Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberavit; concede propitius: ut amborum meritis æternam Trinitatis gratiam consequamur. Per.

Secreta. Offerimus Sacrificium, Domine, quod pro reverentia Apostolorum Petri, & Pauli majestati tuæ jugiter & reddimus, & debemus. Per Dominum nostrum.

Dignum. Suppliciter exorantes: ut gregem tuum, Pastor æterne, non deseras; & per Beatos Apostolos continua protectione custodias: ut iisdem Rectoribus dirigantur: quos operis tui Vicarios iisdem contulisti præesse Pastores. Per.

Post Commun. Pignus æternæ vitæ capientes humiliter implor-

ploramus : ut Apostolicis fulti patrocinis , quod imagine contingimus Sacramenti : manifesta perceptione sumamus . Per.

XXXVII. *In Natal. Sanctorum Simplici, Faustini, & Viatricis . V. Kal. seu potius IV. Kal. Aug.*

Præsta , Domine , quæsumus , ut sicut populus Christianus Martyrum tuorum Simplici , Faustini , & Viatricis temporali solemnitatem congaudet : ita perfruatur æterna : & quod votis celebrat , comprehendat effectu . Per Dominum .

Secreta. Hostias tibi , Domine , pro Sanctorum Martyrum Simplici , Faustini , & Viatricis commemoratione deferimus , suppliciter obsecrantes : ut & indulgentiam nobis pariter conferant , & salutem . Per.

Post Commun. Præsta , quæsumus , omnipotens Deus : ut Sanctorum tuorum simplici , Faustini , & Viatricis cælestibus mysteriis celebrata solemnitatem , indulgentiam nobis tuæ propitiationis adquirat . Per Dominum .

XXXVIII. *In Natal. Abdo, & Senis .*

III. Kal. August.

Sancti tui nos , Domine , Abdo , & Senis piis orationibus prosequantur : & ab hujus vitæ periculis jugiter postulent expediri . Per.

Præsta , quæsumus , Domine , ut Ecclesia tua , & Martyrum tuorum Abdo , & Senis confisa suffragiis , devota permaneat : & eorum precibus gloriosis secura consistat . Per.

Secreta. Munera tibi , Domine , pro Sanctorum Martyrum Abdo , & Senis occisione deferimus : qui dum finiuntur in terris : facti sunt cælesti luce perpetui . Per.

Post Commun. Populum tuum , Domine , perpetua munitione defende : nec difficulter quod pie , quod juste postulat consequatur : cui Sanctorum tuorum merita suffragantur . Per.

XXXIX. *In*

Deus, qui in Sanctis habitas, & pia corda non deseris; suscipe propitius orationem nostram: & tribue misericordiam tuam: ut, te custode, servati, ab omnibus vitæ hujus periculis liberemur. Per Dominum.

Secreta. Fiant, Domine, tuo grata conspectui munera supplicantis Ecclesiæ: & ut nostræ proficiant saluti, adsit intercessio Beatorum Sanctorum tuorum. Per.

Post Commun. Cælesti munere satiati, quæsumus, Domine Deus noster: ut hæc nos dona, Martyrum tuorum deprecatione, sanctificent. Per.

XL. In Natal. Sancti Syxti.

Beati Syxti, Domine, tui Sacerdotis, & Martyris annua festa recolentes, quæsumus: ut quæ tuorum nobis sunt instrumenta præsentium: fiant æternarum patrocinia gratiarum. Per.

Sancti Syxti, Domine, frequentata solemnitas, & de Sacerdotalibus nos instruat, te miserante, doctrinis: & de gloria Martyrii foveat ubique suffragiis. Per Dominum.

Secreta. Suscipe, Domine, munera propitiatus oblata: quæ majestati tuæ Beatus Syxtus Sacerdos commendat, & Martyr. Per.

Post Commun. Repleti sumus, Domine, munere solennitatis optatæ: qua Beati Syxti, & celebritate juvamus & precibus. Per.

XLI. In Natal. Sancti Donati. VII. Id August.

Adesto, Domine, precibus nostris: quas in Sancti Confessoris, & Episcopi tui Donati commemoratione deferimus: ut qui nostræ justitiæ fiduciam non habemus: qui tibi placuit meritis adjuvemur. Per.

Deus tuorum gloria Sacerdotum, præsta, quæsumus: ut Sancti Confessoris, & Episcopi tui Donati, cujus festa gerimus, sentiamus auxilium. Per.

Secre-

Secreta. Præsta, quæsumus, Domine: ut Sancti Confessoris, & Episcopi tui Donati, quem ad laudem nominis tui dicatis muneribus honoramus, piæ nobis devotionis fructus adcreseat. Per.

Post Commun. Votiva, Domine, pro Beati Confessoris tui, & Episcopi Donati percipimus, quæsumus, ut ejus precibus, & præsentis vitæ nobis pariter, & æternæ tribuas conferre præsidium. Per Dominum.

XLII. *In Vigil. Sancti Laurenti.*

V. *Id. Augustas.*

Da, quæsumus, omnipotens Deus, ut Beati Laurenti Martyris tui, quam prævenimus, veneranda solemnitas, & devotionem nobis augeat, & salutem. Per.

Quæsumus, omnipotens Deus: ut nostra devotio, quæ natalitia Beati Laurenti Martyris antecedit, patrocinia nobis ejus accumulet. Per.

Beati Laurenti Martyris tui, Domine, geminata gratia nos refoveat: quam glorificationis ejus, & optatis præimus officiis, & desideranter expectemus adventum. Per.

Secreta. Magnifica, Domine, Beati Laurenti solemnia recensemus: quæ promptis cordibus ambientes, oblati muneribus, & suscipimus, & præimus. Per.

Dignum. Gloriosi Laurenti Martyris pia certamina præcurrendo. Cujus honorabilis annua recursione solemnitas, & perpetua semper, & nova est, quia & in conspectu tuæ majestatis permanet mors tuorum pretiosa justorum: & restaurantur incrementa lætitiæ: cum felicitatis æternæ recoluntur exordia. Et ideo cum Angelis.

Post Commun. Sancta tua, Domine, Beati Laurenti Martyris pretiosa passione, & solemnia quæ præimus, nos refovent; quibus & jugiter sociamur; & semper desideramus expleri. Per.

XLIII. *Item in natal. ejusdem.* IV. *Id Augustas.*

Deus, cujus charitatis ardore Beatus Laurentius edaces

Lib. IV.

Q

incen-

incendii flammis, contempto persecutore, devicit; concede propitius: ut omnes qui Martyrii ejus merita veneramur; protectionis tuæ auxilio muniamur. Per.

Deus, qui mundi creator, & rector es; & hunc diem in Levitæ tui Laurenti Martyrio consecrasti; concede propitius: ut omnes qui Martyrii ejus merita veneramur: ut intercessionibus ejus ab æternis gehennæ incendiis liberemur. Per.

Secreta. Præsta, quæsumus, Domine, ut Beati Sancti Laurenti suffragiis in nobis tua munera tuearis; pro cujus honoranda confessione hostias tibi laudis offerimus. Per.

Dignum. In die solemnitatis hodiernæ: qua Beati Laurenti hostiam tibi placitam, & castam corpore, glorioso certamine suscepisti: prunis namque superposita stridebant membra viventia: nec tamen erat poena patientis: sed piæ confessionis incessus: neque terreno liberari cruciatu Martyr optabat, sed coronari deprecabatur in cælis. Per Christum Dominum.

Post Commun. Votiva, Domine, pro Beati Martyris tui Laurenti passione dona percipimus: quæsumus, ut ejus precibus, & præsentis vitæ nobis pariter, & æternæ tribuas conferre præsidium. Per.

Orationes ad Vesper.

Sancti Laurenti nos, Domine, sancta precatio tueatur; & quod nostra conscientia non meretur; ejus nobis, qui tibi placuit, oratione donetur. Per.

Adsit nobis, Domine, quæsumus, Sancti Laurenti Martyris in tua glorificatione benedictio: cujus nobis est hodie facta suffragium in tua virtute confessio. Per.

Præsta, quæsumus, Domine: ut semper nobis Beati Laurenti lætificent votiva martyria: quæ semper esse non desinant admiranda. Per Dominum.

XLIV. *In Natal. Sancti Tiburti. III. Id. August.*
Omnipotens sempiterne Deus, qui nos Sancti Martyris
tui

tui Tiburti festivitate lætificas : præsta , ut cujus commemoratione gaudemus , præsidio muniamur . Per.

Secreta . Respice , Domine , munera , quæ in Sancti Tiburti commemoratione deferimus : ut cujus honore sunt grata , ejus nobis fiant intercessione perpetua . Per.

Post Commun. Profit nobis , Domine , Sancti Tiburti celebrata solemnitas , quia quanto fragiliores sumus : tanto placentium tibi præfidiis indigemus . Per.

XLV. *In Natal. Sancti Ypoliti.*

Id. August.

Sancti Ypoliti Martyris , Domine , quæsumus , veneranda festivitas , salutaris auxilii nobis præstet augmentum . Per.

Secreta . Præsta nobis , quæsumus , omnipotens Deus : ut nostræ humilitatis oblatio , & pro tuorum grata sit honore Sanctorum : & nos corpore pariter , & mente purificet . Per.

Post Commun. Sumptis , Domine , Sacramentis : quæsumus : ut intercedente Beato Martyre tuo Ypolito , ad redemptionis æternæ proficimus augmentum . Per.

XLVI. *In Octab. Sancti Laurenti.*

XVI. *Kal. Septemb.*

Beati Laurenti nos faciat , Domine , passio veneranda lætantes : & ut eam sufficienter recolamus , efficiat . Per.

Iterata festivitate , Beati Laurenti natalitia veneramur : quæ in cælesti beatitudine fulgere novimus sempiterna . Per.

Secreta . Beati Laurenti Martyris honorabilem passionem muneribus , Domine : geminatis exequimur : quæ licet propriis sit memoranda principiis : indefinenter tamen permanet gloriosa . Per.

Dignum . Quoniam tanto jucunda sunt , Domine , Beati Laurenti Martyris crebrius repetita solemnia : quanto nobis ejus sine cessatione prædicanda sunt merita . Et ideo cum Angelis .

Post Commun. Solemne nobis intercessio Beati Laurenti

Lib. IV.

Q²

Mar-

Martyris, quæsumus, Domine, præstet auxilium: ut cælestis mensæ participatio, quæ sumpsimus, tribuat Ecclesiæ tuæ recensita lætitia. Per.

XLVII. *In Assumpt. Sanctæ Mariæ.*

XVIII. *Kal. Septemb. (1).*

Deus, qui spe salutis æternæ Beatæ Mariæ virginitate fecunda,

1 Basnagius Festum Assumptionis B. Mariæ V. Sæculo tantum decimo institutum fuisse, quemadmodum, & Nativitatis ejusdem; unde & ante tale sæculum scriptum Codicem pernegat. Muratorius citat. ad Assumptionis Deiparæ Festum quod adtinet (scribit) frustra hic Censor tricatur, quod sæculo Christi nono quidam indubium revocarent Assumptionem Virgini in Cælum. Hoc enim non tollit, quin ante Festum *Depositionis*, sive *Dormitionis Sanctæ Mariæ* celebratum fuerit. Neque heic quæritur, an Gelasii tempore institutum fuerit hujusmodi Festum (quod profecto nemo ait) sed quidem, an ante annum Christi octingentesimum institutio ejus Festi facta fuerit, atque addita Sacramentario Gelasiano, uti de aliis Festis ei adjectis accidisse diximus, atque ipsi Gregoriano vicissim accidit: nam neque S. Gregorius in suum Sacramentarium intulisse videtur Festa Nativitatis, & Assumptionis Deiparæ. Ceterum quin Assumptionis solemnitas antiquissima sit, præcesseritque annum 800. dubitare non licet. Sergius I. Papa, ut est apud Anastasium Bibliothecarium circiter annum Christi 690. Litaniam faciendam jussit *diebus Annuntiationis Domini, Nativitatis, & Dormitionis S. Dei Genitricis*. In Galliis celebratum fuisse Festum Dormitionis hujus anno 590. hoc est sedente Romæ Gregorio Magno Pontifice, testatur Gregorius Turonensis: *Hujus, inquit, Festivitas sacra, mediante mense undecimo celebratur: hoc est die 18. Januarii*, quo etiam die occurrit in Missali Gothico, edito a Ven. Thomasio: in Liturgia Gallicana apud Mabilloniam, & in Martyrologio Hieronymiano Florentinii, ut alios testes omittam. Verum in Romana Ecclesiæ celebrabatur idem Festum die 15. Augusti: quo, si fides Nicephoro, Mauritius Augustus Gregorii Magni temporibus *Sacro sanctæ Dei Genitricis Dormitionem quintadecima Augusti mensis die celebrari præcepit toto Orbe terrarum*. Propterea in vetustissimo Bedæ Martyrologio, quod protulerunt Bollandistæ, ad diem 18. Kalend. Septembris legitur: *Sanctæ Mariæ Dormitio*. Pervetustum itidem Romanæ Ecclesiæ Kalendarium apud Frontonem ad eum diem habet: *Solemnia de Pausatione Mariæ*; uti & in prælaudato Martyrologio Hieronymiano, & in Kalendario Romano, quod veluti insigne antiquitatis monumentum edidit P. Martene, occurrit ad eum diem *Assumptio S. Mariæ*. Post receptam Gregorianam Liturgiam in Galliis sub Carolo Magno in iis quoque Ecclesiis, uti Mabillonius animadvertit, invaluit celebratio hujus Festi ad diem 15. Augusti. Quamobrem intelli-

cūda, humano generi prēmia præstitisti: tribue, quæsumus: ut ipsam pro nobis apud te intercedere sentiamus: per quam meruimus auctorem vitæ nostræ suscipere. Per Dominum.

Omnipotens sempiterne Deus, qui terrenis corporibus Verbi tui veritatis Filii Unigeniti per venerabilem ac gloriosam semper Virginem Mariam ineffabile mysterium conjungere voluisti; petimus immensam clementiam tuam: ut quod in ejus veneratione deprecemur; te propitiante, consequi mereamur. Per.

Secreta. Accipe munera, Domine, quæ in Beatæ Mariæ iterata solemnitatem deferimus: quia ad tua præconiæ recurrit ad laudem: quod vel talis adsumpta est. Per.

Post Commun. Cælesti munere satiati, omnipotens Deus, tua protectione custodi: & castimoniam pacem mentibus nostris atque corporibus, intercedente Sancta Maria, propitiatus indulge: & veniente sponso Filio tuo Unigenito, accensis lampadibus ejus digni præstolemur occursum. Per.

XLVIII. *In Natal. Sancti Agapiti.*

XV. *Kal. Septemb.*

Sancti Martyris Agapiti merita nos, Domine, pretiosa tuean-

gas, quam immerito Basnagius antiquitati Codicis Gelasiani opposuerit Festum Assumptionis Marianæ. Imo ipsius antiquitatem ex Responsis Nicolai I. Pontificis ad Bulgarorum consulta deducere etiam possumus. Nam is Pontifex anno Christi 866 inter jejunia, quæ Sancta Romana suscepit antiquitas, & tenet Ecclesia, refert Jejunium ante solemnitatem Assumptionis Sanctæ Dei Genitricis. Erat igitur iis temporibus at Antiquitate commendatum Assumptionis Festum. Quum vero in Gelasiano Sacramentario nulla habeatur Vigilia, idest Jejunium ante idem Festum, id etiam prodit, Sacramentarium hoc fuisse compositum non uno sæculo ante tempora ejusdem Nicolai I. Pontificis. De Nativitate S. Mariæ superfluum est quidquam addere, postquam supra vidimus, jam sub Sergio I. Papa Anno Christi 690. Romæ ejus Festum in usu fuisse, & Martyrologio vetusta fere omnia ejusdem mentionem faciunt mense Septembris. Duo autem diversa sunt celebratio ejusmodi Festorum in Ecclesiis, & eorum observatio de præcepto in Populo, quod Basnagius minime distinxit, & de quo dumtaxat disputatum aliquando fuit.

tueantur: in quibus tuæ majestatis opera prædicantes, & præsens capiamus adjutorium, & futurum. Per.

Secreta. Munera tibi, Domine, pro Sancti Martyris Agapiti passione deferimus: qui dum finitur in terris, factus est cælesti sede perpetuus. Per.

Post Commun. Sumpti Sacrificii. Domine, perpetua nos tuitio non relinquat; & noxia semper a nobis cuncta depellat. Per.

XLIX. *In Natal. Sancti Magni.*

XIV. *Kal. Septemb.*

Adesto, Domine, supplicationibus nostris: & intercedente Beato Martyre tuo Magno, ab hostium nos defende propitiatus incursum. Per.

Secreta. Grata tibi sint munera nostra, Domine: quæ & tuis sint instituta præceptis; & Beati Magni festivitas gloriosa commendet. Per.

Post Commun. Tua Sancta sumentes, quæsumus, Domine: ut Beati Magni nos foveant continuata præsidia. Per.

L. *In Natal. Sancti Ruffi.*

VI. *Kal. Septemb.*

Adesto, Domine, supplicationibus nostris: & Beati Ruffi intercessionibus confidantes: nec minis adversantium, nec ullo conturbemur incursum. Per.

Secreta. Intercessio, quæsumus, Domine, Sancti tui Ruffi munera nostra commendet: nosque in ejus veneratione tuæ majestati reddat acceptos. Per.

Post Commun. Sumentes gaudia sempiterna de participatione Sacramenti, & festivitate B. Martyris tui Ruffi, suppliciter deprecamur: ut quæ sedula servitute, donante te, gerimus: dignis sensibus tuo munere capiamus. Per Dominum.

LI. *In Natal. Sancti Hermis.*

V. *Kal. Septemb.*

Sancti nos, quæsumus, Domine, Hermis natalitia vo-
tiva

tiva lætificent: & suæ beneficiis intercessionis adtollant .
Per. Dominum .

Secreta. Munera nostra, quæsumus, Domine, propitia-
tus adsume: & ut digne tuis famulemur Altaribus: Sancti
tui nos Hermis intercessione custodi. Per.

Post Commun. Exulter, quæsumus, Domino, populus
tuus in Sancti tui commemoratione Hermis, & cujus voti-
vo lætatur officio: suffragio relevetur optato. Per.

LII. *In die Passionis Sancti Johannis Baptistæ.*

IV. *Kal. Septembr. (1)*

Sancti Johannis Baptistæ, & Martyris tui, Domine, quæ-
sumus, veneranda festivitas, salutaris auxilii nobis præster
effectum. Per.

Perpetuis nos, Domine, Sancti Johannis Baptistæ tue-
re præfidiis, & quanto fragiliores sumus: tanto magis neces-
sariis adtolle suffragiis. Per.

Secreta. Munera tibi, Domine, pro Sancti Martyris Jo-
hannis Baptistæ passione deferimus: quia dum finitur in ter-
ris; factus est cælesti sede perpetuus. Per.

Post Commun. Conferat nobis, Domine, Sancti Johan-
nis utrumque solemnitas: ut magnifica Sacramenta, quæ
sumpsimus, significata veneremur: & in nobis potius adi-
ta gaudeamus. Per Dominum.

LIII. *In Natal. Sancti Prisci.*

Kal. Septembr.

Omnipotens sempiterne Deus, fortitudo certantium, &
Martyrum palma, solemnitatem hodierni diei propitius in-
tuere: & Ecclesiam tuam continua fac celebritate lætari; &
inter-

¹ Beda Cap. 26. five Lib. 2. Cap. 6. in Marcum hæc habet de Passione
Johannis Præcursoris: In Libro Sacramentorum Natale ejus Quarto Ka-
lendarum Septembrium denotatum est; & in Martyrologio, quod Eusebii &
Hieronymi vocabulis insignitum est, legitur quarto Kal. Septemb. in Edes-
sa &c.

intercessione Beati Martyris Prisci omnium intercedentium vota proficias . Per.

Secreta. Ejus tibi precibus , Domine , quæsumus , grata reddatur oblatio : pro cujus est festivitate immolanda . Per.

Post Commun. Præsta , quæsumus , Domine : ut Sacramenti tui participatione vegetati , Sancti quoque Martyris Prisci precibus adjuvemur . Per.

LIV. *In Nativit. Sanctæ Mariæ.*

VI. *Id. Septemb.*

Adjuvet nos , quæsumus , Domine , Sanctæ Mariæ gloriosa intercessio : cujus etiam diem , quo felix ejus est inchoata nativitas , meminimus . Per.

Secreta. Suscipe , Domine , quæsumus , hostias placationis , & laudis : quas tibi offerimus pro Nativitate Beatæ & gloriosæ semperque Virginis Dei Genitricis Mariæ : & sanctis ejus intercessionibus cunctis nobis proficiant ad salutem . Per.

Post Commun. Adesto , quæsumus , Domine , fidelibus tuis : ut quæ sumpserunt fideliter , & mente sibi , & corpore Beatæ Mariæ intercessione custodiant . Per.

Item Alia. Sumptis , Domine , Sacramentis , intercedente Beata , & gloriosa semperque Virgine Dei Genitrice Maria , ad redemptionis æternæ , quæsumus , proficiamus augmentum . Per.

LV. *In Natal. Sancti Gurgoni.*

V. *Id. Septemb.*

Sanctus , Domine , Gurgonius sua nos intercessione lætificet : & pia faciat solemnitatem gaudere . Per Dominum .

Grata sit tibi , Domine , nostræ servitutis oblatio : qua Sanctus Gurgonius Martyr intervenit . Per.

Familiam tuam , Deus , suavitas illa contingat , & vegetet : qua in Martyre tuo Gurgonio Christi tui bono jugiter odore pascatur . Per Dominum ,

LVI. *In*

LVI. *In Exaltat. Sanctæ Crucis.*

XVIII. *Kal. Octob.*

Deus, qui nos hodierna die Exaltatione Sanctæ Crucis annua solemnitate lætificas; præsta: ut cujus mysterium in terra cognovimus; ejus redemptionis præmia consequamur. Per.

Secreta. Devotas, Domine, humilitatis nostræ preces, & hostias misericordiæ tuæ præcedat auxilium; & salutem, quam per Adam in Paradiso ligni clauserat temerata præsumptio, Ligni rursus fides aperiat. Per Dominum.

Post Commun. Adesto familiæ tuæ, quæsumus, clemens & misericors Deus in adversis, & prosperis preces exaudias: & nefas adversariorum per auxilium Sanctæ Crucis digneris conterere: ut portum salutis tuæ valeant adprehendere. Per.

LVII. *In Natal. Sanctorum Corneli, & Cypriani.*

XVI. *Kal. Octob.*

Beatorum Martyrum pariterque Pontificum Corneli, & Cypriani nos, Domine, quæsumus, festa tueantur: & eorum commendet oratio veneranda. Per.

Secreta. Plebis tuæ, Domine, munera benignus intende: quæ majestati tuæ pro Sanctorum Martyrum Corneli, & Cypriani solemnitatibus sunt dicata. Per.

Post Commun. Sacro munere vegetatos Sanctorum Martyrum Corneli, & Cypriani natalitia nos tibi, Domine, quæsumus, commendet oratio. Per Dominum.

LVIII. *In Natal. Sanctorum Cosmæ, & Damiani.*

V. *Kal. Octob.*

Magnificet te, Domine, Sanctorum Cosmæ, & Damiani beata solemnitas: quia & illis gloriam sempiternam; opem nobis ineffabili providentia contulisti. Per.

Secreta. In tuorum, Domine: pretiosa morte justorum, Sacrificium illud offerimus: de quo Martyrium sumpsit omne principium. Per.

Post Commun. Sit nobis, Domine, Sacramenti tui certa

Lib. IV.

R

salva-

salvatio: quæ Beatorum Martyrum tuorum Cosmæ, & Damiani meritis imploratur. Per Dominum.

LIX. *Orationes in Sancti Archangeli Michaelis.*

III. *Kal. Octob.*

Da nobis, omnipotens Deus, Beati Archangeli Michaelis eo tenus honore proficere: ut cujus in terra gloriam prædicamus, precibus adjuvemur, in cælis. Per.

Beati Archangeli Michaelis interventione suffulti, supplices te, Domine deprecamur: ut quos honore prosequimur; contingamus & mente. Per.

Perpetuum nobis, Domine, tuæ miserationis præsta subsidium: quibus & Angelica præstitisti suffragia non deesse. Per.

Secreta. Munus populi tui, Domine, quæsumus, dignanter adsume: quod non nostris meritis, sed Sancti Archangeli tui Michaelis deprecatione sit gratum. Per.

Post Commun. Adesto plebi tuæ, misericors Deus: & ut gratiæ tuæ beneficia potiora percipiat; Beati Michaelis Archangeli fac supplicem deprecationibus sublevare. Per.

LX. *Orat. in jejunio Mensis Septimi.*

Præsta, quæsumus, Domine, fidelibus tuis: ut jejuniorum veneranda solemnia & congrua pietate suscipiant; & securâ devotione percurrant. Per.

Deus, qui te sinceris asseris manere pectoribus; da nobis tua gratia tales; existere; in quibus habitare digneris. Per.

Secreta. Deus, qui de his terræ fructibus tua Sacramenta constare voluisti; præsta, quæsumus; ut opem nobis & præsentis vitæ conferas & futuræ. Per.

Post Commun. Salutari tuo munere, Domine, satiati, supplices te deprecamur: ut cujus lætamur gustu, renovemur effectu. Per Dominum.

In sexta Feria Mensis Septimi.

Inchoata jejunia, Domine, quæsumus, benigno favore pro-

prosequere : & sicut ab alimentis in corpore , ita à vitiis jejunemus in mente . Per.

Secreta . Hujus , te Domine , muneris oblatione placeamus : & perpetuæ vitæ participes hujus operatione reddamur . Per .

Post Commun. Cælestis mensæ , quæsumus , Domine , sacrosancta libatio corda nostra purget semper & pascat . Per.

In XII. Lectiones die Sabbati .

Tribue , quæsumus , Domine , fidelibus tuis : ut jejunio Mensis Septimi convenienter aptentur : & suscepta solemniter castigatio corporalis , ad fructum cunctarum transeat animarum . Per .

Præsta , quæsumus , omnipotens Deus : ut qui se , affligendo carnem , ab alimentis abstinet ; sectando justitiam , culpa jejundet . Per Dominum nostrum .

Deus humanæ salutis operator ; da nobis exercere jejunia congruenter : quibus nostræ substantiæ sempiterna remedia providisti . Per.

Suscipe , Domine , preces populi supplicantis : & nostri vota jejunii , Salutaris tui perfice Sacramentum . Per.

Omnipotens tua , Domine , prompta mente laudantes , jejunia tibi sacrata deferimus : ut dum ingrati de perceptis existimus : efficiamur percipiendis fructibus gratiores . Per Dominum ,

Deus , qui tribus pueris mitigasti fiammas igneas ; concede , quæsumus : ut nos famulos tuos non exurat fiamma vitiorum . Per.

Secreta . Hæc hostia , Domine , quæsumus , & vincula nostræ iniquitatis absolvat ; & tuæ nobis misericordiæ dona conciliet . Per.

Post Commun. Perficiant in nobis , Domine , quæsumus , tua Sacramenta , quod continent : ut quæ nunc specie gerimus ; rerum veritate capiamus . Per.

Ad Populum . Auxiliare , Domine , populo tuo : ut sacræ
Lib. IV. R 2 devo-

devotionis proficiens incrementis, & tuo semper munere gubernetur; & ad redemptionis æternæ pertineat; te docente, consortium. Per Dominum.

LXI. *In Natal. Sanctorum Marcelli, & Apulei.*

Non. Octob.

Sanctorum tuorum nos, Domine, Marcelli, & Apulei beata merita prosequantur; & suo semper perficiant amore ferventes. Per.

Secreta. Majestatem tuam nobis, Domine, quæsumus, hæc hostia reddat immolanda placatam, tuorum digna postulatione Sanctorum. Per.

Post Commun. Sacramentis, Domine, muniamur acceptis: & Sanctorum tuorum Marcelli, & Apulei, contra omnes nequitias inruentes, armis cælestibus protegatur. Per Dominum nostrum.

LXII. *In Natal. Sanctorum quatuor Coronatorum Costiani, Claudii, Castori, Simproniani.*

VI. Id. Novembris.

Annua Martyrum tuorum, Domine, vota recurrimus, majestatem tuam suppliciter deprecantes: ut cum temporalibus incrementis prosperitati æternæ Coronatorum capiamus augmentis. Per.

Hostias tibi, Domine, pro Martyrum tuorum Coronatorum commemoratione deferimus, supplicantes: ut indulgentia nobis pariter conferant & salutem. Per.

Post Commun. Sanctorum tuorum Coronatorum, quæsumus, Domine, semper nos lætificent festa: & majestati tuæ perpetua placatione commendent. Per.

LXIII. *In (1) Natal. Sanctæ Cæciliæ.*

XI. Kal. Decemb.

Sanctæ Martyræ tuæ Cæciliæ supplicationibus tribue nos foveri: ut cujus venerabilem solemnitatem prævenimus obsequio; ejus intercessionibus commendemur, Per Dom.

Se-

Secreta. Suscipe, Domine, sacrificium placationis & laudis: quod nos interveniente Sancta tua Cecilia, cujus festivitatem prævenimus, & perducatur ad veniam; & in perpetuam gratiarum constituat actionem. Per.

Post Commun. Libantes, Domine, mensæ tuæ beata mysteria, quæsumus: ut Martyre interventione Sanctæ Cæciliæ, & præsentis nobis misericordiam conferat & æternam. Per.

LXIII. *Item in Natal. ejusdem.*

X. Kal. (1) Octob.

Omnipotens sempiterne Deus, qui eligis infirma mundi; ut fortia quæque confundas: da nobis in festivitate Sanctæ Martyræ tuæ Cæciliæ congrua devotione gaudere: ut & potentiam tuam in ejusdem passione percipiamus auxilium. Per.

Exaudi nos Deus salutaris noster: ut sicut de Sanctæ Cæciliæ festivitate gaudemus; ita piæ devotionis erudiamus effectu. Per Dominum.

Crescat, Domine, semper in nobis sanctæ jocunditatis affectus; & Beata Cæciliæ Martyræ tuæ veneranda festivitas augeatur. Per Dominum.

Secreta. Quæsumus, virtutum cælestium Domine, ut sacrificia pro Sanctæ Cæciliæ solemnitatem delata, desiderium nos temporalem doceant habere contemptum: & ambire dona faciant cælestium gaudiorum. Per.

Post Commun. Hæc nos, Domine, gratia tua, quæsumus, semper exercent: ut divinis instauret nostra corda mysteriis: & Sanctæ Cæciliæ Martyræ tuæ commemoratione lætificet. Per.

LXV. *In Natal. Sancti Clementis.*

VIII. Kal. Decemb.

Natalem Beati Clementis Sacerdotis & Martyris tui natalitia veneranda, quæsumus, Domine, Ecclesia tua devota suscipiat; & fiat magnæ glorificationis amore devotior. Per.

Secreta. Sacrificium tibi, Domine, laudis offerimus pro Sancti celebritate Clementis: ut propitiationem tuam, quam nostris operibus non meremur, pii suffragatoris intercessionibus adsequamur. Per.

Post Commun. Beati Clementis, Domine natalitio fidelibus tuis munere suffragetur: & qui tibi placuit, nobis imploret auxilium. Per Dominum nostrum.

LXVI. *In Natal. S. Felicitatis.*

Item VIII. Kal. Dec.

Intercessio, nos quæsumus, Domine, Sancte Felicitatis Martyræ tuæ votiva confoveat: ut ejus sacrata natalitia, & temporaliter frequentemus, & conspiciamus æterna, Per.

Secreta. Munera tibi, Domine, pro Sanctæ Felicitatis gloriosa commemoratione deferimus: quæ nobis hujus solemnitas effectu, & confessione dedicavit, & sanguine. Per.

Post Commun. Præsta, Domine, quæsumus, ut Sacramenti tui participatione vegetatis, Sanctæ Felicitatis quoque Martyris precibus adjuvemur. Per.

LXVII. *In Natal. SS. Martyrum Saturnini, Crisanti, Mauri, Dariae, & aliorum.*

III. Kal. Decemb.

Beatorum Martyrum, Domine, Saturnini, & Crisanti, adsit oratio: ut quos obsequio veneramus: pio jugiter experiamur auxilio. Per.

Secreta. Populi tui: Domine, quæsumus, tibi gratia sit hostia: quæ natalitiis Sanctorum Martyrum tuorum Saturnini, & Crisanti solemnitatibus immolatur. Per.

Post Commun. Mysteriis, Domine, repleti sumus, votis & gaudiis, præsta, quæsumus: ut per intercessionem Sanctorum Martyrum tuorum Saturnini, & Crisanti, quæ corporaliter agimus, spiritaliter consequamur. Per Dominum.

LXVIII. *In*

Tuere nos, misericors Deus, & Beati Andreae Apostoli tui, cujus natalitia prævenimus, semper gubernæ præsidis. Per.

Secreta. Apostolicæ reverentiæ culmen offerimus, sacris mysteriis imbuendum; præsta, Domine, quæsumus: ut Beati Andreae suffragiis, cujus natalitia præimus, hic plebs tua semper, & sua vota depromat; & desiderata percipiat. Per Dominum.

Dignum. Reverentiæ tuæ dicato jejunio gratulantes: quo Apostolica Beati Andreae merita desideratis prævenimus officiis: & ad eandem celebrandam solemniter præparemus. Per.

Post Commun. Purificent semper, & muniant tua Sacramenta nos, Domine, & Beati Andreae Apostoli tui intercessionem ad perpetuæ ducant salvationis effectum. Per.

Majestatem tuam, Domine, suppliciter exoramus: ut sicut Ecclesiæ tuæ Sanctus Andreas Apostolus extitit Prædicator, & Rector: ita sit pro nobis perpetuus suffragator. Per Dominum nostrum.

Beatus Andreas pro nobis, Domine, quæsumus, imploret Apostolus: ut & nostris reatibus absoluti, cunctis etiam periculis eruamur. Per.

Secreta. Sacrificium nostrum tibi, Domine, quæsumus, Beati Andreae precatio sancta conciliet: & ut cujus honorem solemniter exhibetur; meritis efficiatur acceptum. Per.

Dignum. Qui Ecclesiam tuam in Apostolis tribuisti consistere fundamentis. De quorum Collegio Beati Andreae solemnia celebrantes, tua, Domine, præconia non tacemus. Et ideo cum.

Post Commun. Beati Andreæ Apostoli tui, Domine, quæsumus, intercessione nos adjuva: pro cuius solemnitate percipimus tua sancta lætantes. Per Dominum.

LXX. *In Octabas Sancti Andreæ Apostoli.*

VII. *Id. Decemb.*

Protegat nos, nos, Domine, sæpius Beati Andreæ Apostoli repetita solemnitas: ut cuius patrocinia sine intermissione recolimus: perpetua defensione sentiamus. Per.

Secreta. Indulgentiam nobis præbeant hæc munera, quæsumus, Domine, largiorem: quæ venerabilis Andreæ suffragiis offeruntur. Per Dominum.

Post Commun. Adjuvet familiam tuam, tibi, Domine, supplicando, venerandus Andreas Apostolus tuus: & pius interventor efficiat; qui tui nominis extitit prædicato. Per Dominum.

LXXI. *In Natal. Sancti Thomæ Apostoli.*

XII. *Kalend. Januar.*

Da nobis, quæsumus, Domine, Beati Apostoli Thomæ solemnitatibus gloriari: ut ejus semper, & patrociniiis sublevemur: & fidem congrua devotione sectemur. Per.

Secreta. Debitum, Domine, nostræ reddimus servitutis, suppliciter exorantes: ut suffragiis Beati Apostoli Thomæ in nobis tua munera tuearis: cuius honorando confessionem, laudis tuæ hostias immolamus. Per.

Post Commun. Conserva, Domine, populum tuum: & quem Sanctorum tuorum præsidiis non desinis adjuvare: perpetuis tribue gaudere remediis. Per.

LXXII. *Orat. in Natal. Plurimorum Sanctorum.*

Exaudi, Domine, populum cum Sanctorum tuorum tibi patrocinio supplicantem: ut temporalis vitæ nos tribuas pace gaudere: & æternæ reperire subsidia. Per.

Secreta. Preces, Domine, tuorum respice oblationesque fidelium, ut & tibi grata sint perpetuo festivitate Sanctorum: & nobis conferant tuæ propitiationis auxilium. Per.

Post

Post Commun. Sanctorum tuorum, Domine, intercessione placatus, præsta, quæsumus, ut quæ temporali celebramus actione; perpetua salvatione capiamus. Per.

LXXIII. *Item alia Missa.*

Præsta, Domine, quæsumus: ut sicut Sanctorum tuorum nos natalitia celebranda non deserunt; ita jugiter suffragiis comitentur. Per.

Adesto, Domine, populo tuo cum Sanctorum patrocinio supplicanti: ut quod propria fiducia non præsumit: suffragantium meritis consequatur. Per Dominum.

Secreta. Salutari sacrificio, Domine, populus tuus semper exultet: quo & debitus honor sacris Martyribus exhibetur: & sanctificationis tuæ munus acquiritur. Per.

Post Commun. Et natalitiis Sanctorum, Domine, & Sacramenti munere vegetati, quæsumus: ut bonis, quibus per tuam gratiam nunc fovemur, perfruamur æternis. Per.

LXXIV. *Item alia Missa.*

Sancti tui, quæsumus, Domine, jugiter nobis a te, & veniam postulent, & profectum. Per.

Deus, qui nos, & Sanctorum Martyrum solemnitatibus, & Confessorum gloria circundas, & protegis: præsta nobis, eorum semper, & imitatione proficere, & emundatione fulgere. Per.

Secreta. Hæc hostia, Domine, quæsumus, solemniter immolanda pro tuorum commemoratione justorum, conscientias nostras semper, & mundet, & protegat. Per.

Post Commun. Votiva, Domine, dona percipimus: quia Sanctorum nobis precibus, & præsentis, quæsumus, vitæ pariter, & æternæ tribue conferre præsidium. Per Dominum nostrum.

LXXV. *Item alia Missa.*

Fac nos, Domine, quæsumus, Sanctorum tuorum semper festa sectari: quorum suffragiis protectionis tuæ dona sentimus. Per.

Secreta. Fiat, Domine, quæsumus, hostia sacrandæ placabilis, pretiosi celebritate martyrii: quæ & peccata nostra purificet: & Sanctorum tibi vota conciliet famulorum. Per.

Post Commun. Quæsumus, omnipotens Deus: ut Sanctorum tuorum cælestibus mysteriis celebrata solemnitas, indulgentiam nobis tuæ propitiationis adquirat. Per Dominum.

LXXVI. *Item alia Missa.*

Majestatis tuæ nos, Domine, Martyrum supplicatio beata conciliet: ut qui incessabiliter actibus nostris offendimus: justorum precibus expiemur. Per.

Martyrum tuorum nos, Domine, semper festa lætificent: & quorum celebramus meritum, expiemur auxilium. Per.

Secreta. Accepta tibi sit, Domine, sacratæ plebis oratio pro tuorum honore Sanctorum: quorum meritis semper cœpisse in tribulatione agnoscit auxilium. Per.

Post Commun. Jugiter nos, Domine, Sanctorum tuorum vota lætificent: & patrocinia nobis Martyrum ipsæ semper festivitates exhibeant. Per.

LXXVII. *Item alia Missa.*

Magnificantes, Domine, clementiam tuam, suppliciter exoramus: ut qui nos Sanctorum tuorum frequentibus facis natalitiis interesse: perpetuis tribuas gaudere consortiis. Per Dominum.

Da nobis omnipotens Deus in Sanctorum tuorum te semper commemoratione laudare: quia refovere curabis; quos in honore tuo perseverare concedis. Per.

Secreta. Accepta tibi sit in conspectu tuo, Domine, nostræ devotionis oblatio: & eorum nobis fiat supplicatione salutaris: pro quorum solemnitate defertur. Per.

Post Commun. Ad defensionem fidelium, Domine, quæsumus, dexteram tuæ majestatis extende, & ut perpetua pietatis protectione muniantur: intercessio pro his non desit Martyrum continuata Sanctorum. Per.

LXXVIII. *Item*

LXXVIII. *Item alia Missa.*

Fraterna nos, Domine, Martyrum tuorum corona lætificent: quæ & fidei nostræ præbeat incitamenta virtutum: & multiplici nos suffragio consoletur. Per.

Præsta, quæsumus, Domine, ut sicut nobis indiscreta pietas horum Martyrum Beatorum individua charitatis præbet exemplum; sic spiritum gratiæ tuæ, quo jugiter muniamur, semper imploret. Per.

Secreta. Iterata mysteria, Domine, pro Sanctorum Martyrum devota mente tractamus: quibus nobis, & præsidium crescit, & gaudium. Per.

Post Commun. Cælesti munere saginati, quæsumus, Domine Deus noster: ut hæc nobis dona Martyrum tuorum duplicatio beata sanctificet. Per.

LXXIX. *Item alia Missa.*

Domine Deus noster multiplica super nos gratiam tuam: & quorum celebramus gloriosa certamina: tribue subsequi in sancta professione victoriam. Per.

Secreta. Suscipe, Domine, quæsumus, munera populi tui pro Martyrum festivitate Sanctorum: & sincero nos corde fac eorum natalitiis interesse. Per.

Post Commun. Sacramenti tui, Domine, quæsumus, sumpta benedictio corpora nostra mentesque sanctificet, & perpetuæ misericordiæ nos præparet ascribendos. Per Dom.

LXXX. *Orat. de Adventu Domini (1).*

Excita, Domine, potentiam tuam: & veni: & quod

Lib. IV.

S 2

Eccle-

¹ Adventus nomine olim Christi Domini secundum carnem natiuitas dicebatur cui fidele sese præparabant Natiuitate Christi cum pietate præveniando, circa V. tamen sæculum in Gallicis certas quasdam hebdomadas fuisse destinatas ad talem præparationem, quæ Adventus nomine appellatæ fuerint, asserit Meratus pag. 335. qui circa 7. Sæculum talem Adventus disciplina Ecclesiam Romana recepisse conjicit, quæ statim V. hebdomadas huic tempori assignavit. Quare es V. Missæ de adventu in hoc Cod. referuntur plura dabit cit. Merat. & Grancolas cap. 4. nec non Bened. XIV. Institut. XI.

Ecclesiæ tuæ usque in finem sæculi promisti ; clementer operare . Per.

Excita , Domine , potentiam tuam : & magna nobis virtute succurre : ut per auxilium gloriæ tuæ , quod nostra peccata præpediunt, indulgentia tuæ propitiationis acceleret. Per.

Secreta . Placare , Domine , quæsumus , humilitatis nostræ precibus , & hostiis : & ubi nulla suppetunt suffragia meritum : tuæ nobis indulgentiæ succurre præfidiis . Per.

Dignum . Deus . Cui proprium est ac singulare , quod bonus es : & nulla unquam a te es commutatione diversus : propitiare supplicationibus nostris : & Ecclesiæ tuæ misericordiam tuam , quam confitentur , ostende : manifestans plebi tuæ Unigeniti tui mirabilem Sacramentum : ut in universitate nationum perficiatur ; quod per Verbi tui Evangelium promisti : & habeat plenitudo adoptionis : quod pertulit testificatio veritatis . Per Christum Dominum .

Post Commun. Repleti cibo spiritali alimonix , supplices te deprecamur , omnipotens Deus : ut hujus participatione mysterii , doceas nos terrena despiciere , & amare cælestia : atque omni nexu mortiferæ cupiditatis exutos , regno perpetuæ libertatis consortes efficias . Per Dominum .

LXXXI. *Item alia Missa.*

Excita , Domine , quæsumus , corda nostra ad præparandas Unigeniti tui vias : ut per ejus adventum purificatis tibi servire mentibus mereamur . Per.

Præveniat nos , quæsumus , omnipotens Deus , tua gratia semper , & subsequatur : ut cum adventu Unigeniti tui , quem summo cordis desiderio sustinemus , & præsentis vitæ subsidia , & futuræ etiam consequamur . Per.

Conscientias nostras , quæsumus , omnipotens Deus , cotidie visitando purifica : ut , veniente Domino Filio tuo , paratam sibi in nobis inveniat mansionem . Per.

Fac nos , quæsumus , Domine Deus noster pervigiles atque sollicitos adventum expectare Christi Filii tui Domini

nostri: ut dum venerit pulsans, non dormientes peccatis, sed vigilantes, & in suis inveniat laudibus exultantes. Per.

Secreta. Sacrificium tibi, Domine, celebrandum placatus intende: quod & nos a vitiis nostrae conditionis emundet: & tuo nomini reddat acceptos. Per.

Post Commun. Sumptis muneribus, Domine, quaesumus: ut cum frequentatione mysteriorum crescat nostrae salutis effectus. Per.

LXXXII. *Item alia Missa.*

Præcinge, quaesumus, Domine Deus noster, lumbos mentis nostrae divina tua virtute potentium: ut veniente Domino nostro Jesu Christo Filio tuo, digni inveniamur aeternae vitae convivio; & vota caelestium dignitatum ab ipso percipere mereamur. Per.

Adjuva, Domine, fragilitatem plebis: ut ad votivum magnae iestivitatis effectum, & corporaliter gubernata percurrat; & ad perpetuam gratiam devota mente perveniat. Per.

Secreta. Grata tibi sint, Domine, munera: quibus mysteria celebrantur nostrae libertatis, & vitae. Per.

Post Commun. Animae nostrae, quaesumus, omnipotens Deus, hoc potiantur desiderio; ut a tuo Spiritu inflammantur: ut sicut lampadas divino munere satiati, ante conspectum venientis Christi Filii tui velut clara lumina fulgeamus. Per.

LXXXIII. *Item Alia Missa.*

Festina, quaesumus, ne tardaveris, Domine: & praesidium nobis tuae pietatis impende: ut opportunis consolationibus sublevantur: qui in tua miseratione confidunt. Per.

Concede, quaesumus, omnipotens Deus, hanc gratiam plebi tuae; adventum Unigeniti tui cum summa vigilantia expectare: ut sicut ipse auctor nostrae salutis docuit, velut fulgentes lampadas in ejus occursum nostras animas praeparemus. Per.

Voci nostræ, quæsumus, Domine, aures tuæ pietatis accommoda: & cordis nostri tenebras lumine tuæ visitationis inlustra. Per.

Secreta. Sacrificiis præsentibus, Domine, quæsumus intende placatus: ut & devotionis nostræ proficiant & saluti. Per.

Post Commun. Da, quæsumus, omnipotens Deus, cunctæ familiæ tuæ hanc voluntatem in Christo Filio tuo Domino nostro venienti in operibus justis aptos occurrere; & ejus dexteræ sociati, regnum mereantur possidere cæleste. Per.

LXXXIV. *Item alia Missa.*

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus: ut redemptionis nostræ ventura solemnitas, & præsentis nobis vitæ subsidia conferat; & æternæ vitæ beatitudinis præmia largiatur. Per Dominum.

Excita, quæsumus, Domine, potentiam tuam, & veni: ut ii qui in tua pietate confidunt, ab omni citius adversitate liberentur. Per.

Exultemus, quæsumus: Domine, Deus noster, omnes recti corde in unitate fidei congregati: ut veniente Salvatore nostro Filio tuo, immaculati occurramus illi in ejus Sanctorum comiatu, Per eundem Dominum.

Fac nos, Domine, quæsumus, mala nostra toto corde respuere: ut veniente Filio tuo Domino nostro, bona ejus capere valeamus. Per.

Secreta. Devotionis nostræ tibi, Domine, quæsumus, hostia jugiter immoletur: quæ & sacri peragat instituta mysterii; & salutare tuum nobis mirabiliter operetur. Per Dominum.

Post Commun. Preces populi tui, quæsumus, Domine, clementer exaudi: ut qui de adventu Unigeniti tui secundum carnem latantur; in secundo cum venerit in majestate sua, præmium æternæ vitæ percipiant. Per.

Indignos, quæsumus, Domine, famulos tuos, qui actionis

nis propriæ culpa contristat, Unigeniti tui nos adventu lætifica. Per Dominum.

Quæsumus, omnipotens Deus: preces nostra respice; & tuæ super nos viscera pietatis impende: ut qui ex nostra culpa adfligimur: Salvatore nostro adveniente, respiremus. Per.

Conceda, quæsumus, omnipotens Deus: ut qui sub peccati jugo ex debito deprimimur: expectata Unigeniti tui nova nativitate liberemur. Per.

Excita, Domine, potentiam tuam, & veni: ut tua propitiatione salvemur. Per.

Festina, ne tardaveris, Domine, Deus noster: & a diabolico furore nos potentes libera. Per.

Porrige nobis, Domine dexteram tuæ venerationis, & veni: & peccata nostra propitiatus absolve. Per.

Deus, qui prospicis, quia ex nostra pravitate adfligimur; concede propitius: ut ex tua visitatione consolemur. Per Dominum.

Festinanter, omnipotens Deus, in occursum Filii tui Domini nostri, nulla impediant opera actus terreni: sed cælestis sapientiæ eruditio faciat nos ejus esse consortes. Per Dominum.

Præsta, quæsumus; omnipotens Deus: ut Filii tui ventura solemnitas; & præsentis nobis vite remedia conferat; & præmia æterna concedat. Per.

Præsta, quæsumus omnipotens Deus: ut quia pro peccatis nostris meremur affligi; per adventum Filii tui a cunctis adversitatibus liberemur. Per.

Deus, qui nos redemptionis nostræ annua expectatione lætificas; præsta, ut Unigenitum Filium tuum, quem Redemptorem læti suscipimus; venientem quoque Judicem securi videamus. Per.

LXXXV. Orat. *¶ Preces Mensis Decimi. FERIA IV.*

Deus, qui conspicias quia in tua pietate confidimus: concede

cede propitius : ut de cælesti semper protectione gaudeamus .
Per.

Subveniat nobis , Domine , misericordia tua : & ab imminuentibus peccatorum nostrorum periculis te mereamus venienti salvari . Per .

Secreta . Ecclesiæ tuæ , Domine , munera placatus adsume : quæ & misericors offerenda tribuisti ; & in nostræ salutis potenter efficias transire mysterium . Per.

Dignum . Referentes gratiarum de præteritis devotionem promptius quæ ventura sunt , præstanda confidimus ; nec est nobis seminum desperanda fecunditas ; cum pro supplicationibus nostris annua devotione venerandus etiam Matris Virginis fructus salutaris intervenit Christus Dominus noster . Quem laudant .

Post Commun. Tuorum nos , Domine , largitate donorum , & temporalibus adtolle præsidiiis : & conversatione tibi placeat . & secunda deserviat . Per Dominum .

Ad Populum . Esto , Domine , plebi tuæ sanctificator & custos : & Beatæ Mariæ munita præsidiiis , & conversatione tibi placeat ; & secunda deserviat . Per Dominum .

In sexta Feria .

Hujus nobis parsimoniam , quæsumus , Domine , præbe mensuram : ut quod licentiæ carnis auferimus : salutarem nobis fructum acquirat . Per.

Deus , qui nostram conspicias semper infirmitatem destitui adventus tui nos visitatione custodi . Per.

Adesto , quæsumus omnipotens Deus : atque in cunctis actionibus nostris & aspirando , nos Præveni ; & adjuvando , custodi . Per.

Secreta . Præsta , Domine , quæsumus : ut dicato muneri congruentem nostræ devotionis offeramus affectum . Per.

Post Commun. Refecti vitalibus alimentis , quæsumus , Domine : ut quod tempore nostræ mortalitatis exequimur ; immortalitatis tuæ munere consequamur . Per.

Ad

Ad Populum. Respice, Domine, quæsumus, propitius ad plebem tuam: & quam divinis tuis proficere Sacramentis; ab omnibus absolve peccatis. Per Dominum.

Sabbato in XII. Lectiones.

Adesto, Domine, supplicationibus nostris: & præsentis vota jejunii placita tibi devotione exhibere concede. Per.

Converte nos Deus Salutaris noster: & ut nobis jejunium corporale proficiat; mentes nostras cælestibus institue disciplinis. Per.

Deus; qui pro animarum expiatione nostrarum, sacri jejunii instituta mandasti; fragilitati nostræ adjumenta concede, & effectum cælestium mandatorum benignus inspira. Per Dominum.

Miserationum tuarum, Domine, quæsumus, præveniamur auxilio; & in hujus solemnitate jejunii, omnium tibi sit devotio grata fidelium. Per.

Preces populi tui; quæsumus, Deus, clementer exaudi; ut qui justè pro peccatis nostris affligimur; pietatis tuæ visitatione consolemur. Per.

Post Benedict. Deus; qui tribus pueris mitigasti flammam ignium; concede, quæsumus, ut nos famulos tuos non exurat flamma vitiorum. Per.

Secreta. Ecclesiæ tuæ; Domine, munera sanctifica concede: ut per hæc veneranda mysteria Pane cælesti refici mereamur. Per.

Post Commun. Pro sint nobis, Domine, sumpta mysteria: pariterque nos & a peccatis exuant, & præsidis tuæ propitiationis adtollant. Per.

Ad Populum. Veniat, Domine, quæsumus, populo tuo supplicanti tuæ benedictionis infusio, quæ diabolicas ab eodem repellat insidias, quæ fragilitatem mundet & protegat, quæ inopem sustentet & foveat. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

I N C I P I T

L I B E R T E R T I U S

O R A T I O N E S E T P R E C E S

C U M C A N O N E .

P R O D O M I N I C I S D I E B U S .

I.

DEus, qui diligentibus te bona invisibilia præparasti; infunde cordibus nostris tui amoris affectum, ut te in omnibus, & super omnia diligentes, promissiones tuas, quæ omne desiderium superant, consequamur. Per Dominum.

Col. Deus, qui in Sanctis habitas, & pia corda non deseris; libera nos a terrenis desideriis, & cupiditate carnali, ut, nullo in nobis regnante peccato, tibi soli Domino liberis mentibus serviamus. Per.

Secreta. Propitiare, Domine, Supplicationibus nostris, & has oblationes famulorum famularumque tuarum benignus adsume, ut quod singuli obtulerunt ad honorem nominis tui, cunctis proficiat ad salutem. Per.

Post Commun. Quos cælesti, Domine, dono satiasti, præsta, quæsumus, ut a nostris mundemur occultis, & ab hostium liberemur insidiis. Per Dominum.

II. *Item alia Missa.*

Deus virtutum, cujus est totum, quod est optimum, infere pectoribus nostris amorem tui nominis, & præsta ut & nobis religionis augmentum, quæ sunt bona nutrias; ac vigilantia studium, quæsumus, nutrita custodias. Per.

Da nobis, Domine, quæsumus, ut in tua gratia veraciter

ter confidentes, & quæ digna sunt postulemus, & jugiter postulata sumamus. Per.

Secreta. Propitiare, Domine, supplicationibus nostris: & has populi tui oblationes benignus adsume, ut nullius sit irritum votum, & nullius vacua postulatio, præsta, ut quod fideliter petimus, efficaciter consequamur. Per.

Post Commun. Repleti sumus, Domine, muneribus tuis, tribue, quæsumus, ut eorum & mundemur affectu, & muniamur auxilio. Per.

III. *Item alia Missa.*

Deus, cujus providentia in sui dispositione non fallitur; te supplices exoramus, ut noxia cuncta submoveas, & omnia nobis profutura concedas. Per.

Custodi nos, Domine, quæsumus, in tuo servitio constitutos, ut quibus famulatum esse vis sincere, propitius largire quod præcepisti. Per.

Secreta. Deus, qui legalium differentias hostiarum unius Sacrificii perfectione sanxisti; accipe sacrificium devotistibi famulis, & pari benedictione sicut munera Abel justī, sanctifica: ut quod singuli obtulerunt ad majestatis tuæ honorem; cunctis proficiat ad salutem. Per.

Post Commun. Cotidiani, Domine, quæsumus, munere Sacramenti perpetuæ nobis tribue salutis augmentum. Per Dominum.

IV. *Item alia Missa.*

Largire nobis Domine quæsumus iemper Spiritum cogitandi quæ recta sunt, propitius & agendi, ut qui sine te esse non possumus, secundum te quærere valeamus. Per.

Concede quæsumus omnipotens Deus, ut viam tuam devota mente currentes, subripiantium delictorum laqueos evadamus. Per.

Secreta. Suscipe munera, quæsumus Domine, quæ tibi de tua largitate deferimus, ut hæc Sacrosancta mysteria gratiæ tuæ operante virtute præsentis vitæ nos conversatio-

ne sanctificent, & ad gaudia sempiterna perducant. Per.

Post Commun. Sit nobis Domine reparatio mentis, & corporis coeleste mysterium, ut cujus exequimur actionem, sentiamus affectum. Per.

V. *Item alia Missa.*

Præsta quæsumus Omnipotens, & misericors Deus, ut inter hujus vitæ caligines non ignorantia fallente mergamur, nec præcipiti studeamus voluntate peccare, sed cui fiducia sperandæ pietatis indulges optatæ tuæ misericordiæ præsta benignus effectum. Per.

Pateant aures misericordiæ, Domine, precibus supplicantium, ut & petentibus desiderata concedas, fac tibi eos, quæsumus, placita postulare. Per.

Secreta. Concede nobis hæc quæsumus, Domine, frequentare mysteria, quia quoties hujus hostiæ commemoratio celebratum, opus nostræ redemptionis exercitum. Per.

Post Commun. Quæsumus, Domine Deus noster, ut quos divinis reparare non desinis Sacramentis, tuis non destituas benignus auxiliis. Per.

VI. *Item alia Missa.*

Deus, qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miserando manifestas, multiplica super nos gratiam tuam, ut ad tua promissa currentes coelestium bonorum facias esse confortes. Per.

Secreta. Tibi Domine Sacrificia dicata reddantur, quæ sic ad honorem nominis tui deferenda tribuisti, ut eadem remedia fieri nostra præstares. Per.

Post Commun. Quæsumus Domine Deus noster, ut quos divinis &c. *ut supra.*

VII. *Item alia Missa.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui abundantia pietatis tuæ, & merita supplicum excedis & vota; effunde super nos misericordiam tuam: ut dimittas quæ conscientia metuit; & adjicias quod oratio non præsumit. Per.

Omni-

Omnipotens sempiterne Deus, a quo solo sancta desideria, recta consilia, & iusta sunt opera; da servis tuis illam, quam mundus dare non potest, pacem, ut & corda nostra mandatis tuis dedita, & tempora sint tua protectione tranquilla. Per.

Secreta. Respice Domine quæsumus nostram propitius servitutem: ut quod offerimus sit tibi munus acceptum; sit nostræ fragilitatis subsidium. Per.

Post Commun. Sentiamus, Domine quæsumus, tui perceptione Sacramenti subsidium mentis & corporis, ut in utroque salvati, cælestis remedii plenitudine gloriemur. Per.

VIII. *Item alia Missa.*

Omnipotens sempiterne Deus, per quem coepit esse quod non erat, & factum est visibile, quod latebat; stultitiam nostri cordis emunda: & quæ in nobis sunt vitiorum secreta purifica, ut possimus tibi, Domine, pura mente servire. Per.

Omnipotens, & misericors Deus, de cuius munere venit, ut tibi a fidelibus tuis digne & laudabiliter serviatur; tribue, quæsumus, nobis, ut a promissionibus tuis sine offensione curramus. Per.

Secreta. Hostias, quæsumus, Domine propitius in te, quas sacris Altaribus exhibemus, ut nobis indulgentiam largiaris; tuo nomini dent honorem. Per.

Post Commun. Vivificet nos, quæsumus, Domine, hujus participatio sancta mysterii, & pariter nobis expiationem tribuat, & munimen. Per.

IX. *Item alia Missa.*

Omnipotens sempiterne Deus da nobis Fidei, Spei, & Charitatis augmentum, & ut mereamur adsequi quod promittis; fac nos amare quod præcipis. Per.

Omnipotens sempiterne Deus fac nos tibi semper & devotam gerere voluntatem, & majestati tua sincero corde servire. Per.

Secre-

Secreta. Oblatio nos, Domine, tuo nomini dicata purificet, & de die in diem ad cælestis vitæ transferat actionem. Per.

Post Commun. Sumptis, Domine, cælestibus Sacramentis, ad redemptionis æternæ, quæsumus, proficiat augmentum. Per.

X. *Item alia Missa.*

Custodi Domine, quæsumus, Ecclesiam tuam propitiatione perpetua, & quia sine te labitur humana mortalitas; tuis semper auxiliis, & abstrahatur a noxiis, & ad salutaria dirigatur. Per.

Præsta nobis misericors Deus, ut placationem tuam promptis mentibus exoremus, & peccatorum veniam consequentes, a noxiis liberemur incurfibus. Per.

Secreta. Concede nobis Domine, quæsumus, ut hæc hostia salutaris & nostrorum fiat purgatio delictorum, & tuæ propitiatio potestatis. Per.

Secreta. Purificent nos, Domine, Sacramenta, quæ sumpsimus, & a cunctis efficiant vitiis absolutos. Per.

Post Commun. Sancta tua nos, Domine, sumpta vivificent & misericordiæ sempiternæ præparent expiatis. Per.

XI. *Item alia Missa.*

Ecclesiam tuam, Domine, miseratio continuata mundet & muniat, & quia sine te non potest salva consistere; tuo semper munere gubernetur. Per.

Da, quæsumus, Domine hanc mentem populo tuo, ut quia ad te placandum necessitate concurrit; majestati tuæ fiat etiam voluntate devotus. Per.

Secreta. Tua nos, Domine, Sacramenta custodiant, & contra diabolicos tueantur semper incurfus. Per.

Post Commun. Mentes nostras, & corpora possideat, Domine, quæsumus, doni cælesti operatio, ut non noster sensus in nobis, sed jugiter ejus præveniant effectus. Per.

XII. *Item*

XII. *Item alia Missa.*

Fac nos, Domine, quæsumus, prompta voluntate subiectos, & ad supplicandum tibi nostras semper excita voluntates. Per.

Fac nos, Domine, quæsumus, tuis obedire mandatis: quia tunc nobis prospera cuncta prævenient; si totius vitæ sequamur auctorem. Per.

Secreta. Munda nos, Domine, sacrificii præsentis effectū, & perface miseratus in nobis, ut ejus mereamur esse participes. Per.

Post Commun. Purifica, Domine, quæsumus, mentes nostras benignus, & renova cælestibus Sacramentis, ut consequenter, & corporum præsens pariter & futurum capiamus auxilium. Per.

XIII. *Item alia Missa.*

Da, quæsumus, Domine, populo tuo diabolica vitare contagia, & te solum, Domine, puro corde sectari. Per.

Custodi nos, omnipotens Deus, ut, tua dextera gubernante, nec nostra nobis prævaleant nec aliena peccata. Per.

Secreta. Majestatem tuam, Domine, suppliciter deprecamur, ut hæc sancta quæ gerimus, & præteritis nos delictis exuant, & futuris. Per.

Post Commun. Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut divino munere satiati, & sacris mysteriis innovemur & moribus. Per.

XIV. *Item alia Missa.*

Dirigat corda nostra, Domine, quæsumus, tuæ miserationis operatio, quia tibi sine te placere non possumus. Per.

Tuis, Domine, quæsumus, adesto supplicibus, & inter mundanæ pravitatis insidias fragilitatem nostram sempiterna pietate prosequere. Per.

Secreta. Deus, qui nos per hujus sacrificii veneranda commercia Unius summæque Divinitatis participes effecisti; præsta, quæsumus, ut sicut tuam cognoscimus veritatem,

hic

sic eam dignis moribus, & mentibus adsequamur. Per.

Post Commun. Gratias tibi referimus, Domine, sacro munere vegetati, tuam misericordiam deprecantes, ut dignos ejus nos participatione perficias. Per.

XV. Item alia Missa.

Omnipotens, & misericors Deus universa nobis adversantia propitiationis exclude, ut mente & corpore pariter expediti, quæ tua sunt liberis mentibus exequamur. Per.

Da, quæsumus, omnipotens Deus, sic nostram veniam promereri; ut nostros corrigamus excessus: sic fatentibus relaxare delictum; ut coerceamus in suis pravitatibus obstinatos. Per.

Secreta. Hæc munera, quæsumus, Domine, quæ oculis tuæ majestatis offerimus, salutaria nobis esse concede. Per.

Post Commun. Quæsumus, omnipotens Deus, ut munus divinum, quod sumpsimus, salutari nobis profit effectu. Per.

XVI. Item alia Missa.

Largire, quæsumus, Domine, fidelibus tuis indulgentiam placatus, & pacem, ut pariter ab omnibus mudentur offensis; tibi mente deserviant. Per.

Delicta nostra, Domine, quibus adversa dominantur, absterge, & tua nos ubique miseratione custodi. Per.

Secreta. Cælestem nobis præbeant hæc mysteria, quæsumus, Domine, medicinam, & vitia nostri cordis expurgent. Per.

Post Commun. Auxilientur nobis, Domine, sumpta mysteria, & sempiterna protectione confirmet. Per.

I N C I P I T

CANON (I) ACTIONIS

Sursum corda (2).

Resp. Habemus ad Dominum.

Gratias agamus Domino Deo nostro (3).

Resp. Dignum, & justum est.

Dignum & justum est (4), æquum & salutare nos tibi

Lib. IV.

V

fem-

1 Canon idem valet ac Regula: Ea utitur voce Ecclesia, ut significet Canonem Missæ esse firmam regulam, juxta quam novi Testamenti Sacrificium est celebrandum. Canonem S. Gregorius *Precem*, Vigilius *Textum Canonice precis* S. Cyprianus *Orationem* Vvalafridus, & alii *Actionem* appellant. Author Canonis a quibusdam ponitur Gelasius I. Alii Canonem tribuunt Museo Massiliensi Presbytero, nonnulli etiam Voconio Episcopo Castellaniensi in Mauritania. Anonymus sæculi xi. scriptor in Tractatu de Scriptoribus Ecclesiasticis, quem Fabricius edidit in Bibliotheca Ecclesiastica tom. 2. pag. 143. Canonem Missæ scriptum putat a S. Clemente Alexandrino. S. Gregorius lib. 9. Ep. 12. Canonem a Scholastico quodam esse compositum, dicit. Hæc Benedictus XIV. cap. 12. de Sacrific. Missæ, ubi plura de Auctore Canonis, quem vetustissimum esse, & ex Apostolica traditione profectum, nonnullis tamen ex institutione Summorum Pontificum additis, propugnat.

2 Vetustissimum est ejusmodi Præfationum initium, de quo Cyprianus de Dominica Oratione: *Sacerdos ante orationem Præfatione præmissa, parat fratrum mentes, dicendo: Sursum corda: ut dum respondet Plebs: Habemus ad Dominum: admoneatur, nihil aliud se, quam Dominum cogitare debere.*

3 S. Augustinus serm. 217. edit. Benedictinæ: *Tenetis, inquit, Sacramenta ordine suo. Primo post orationem admonemini, sursum habere cor. Ideo enim cum dicitur: Sursum cor, respondetis: Habemus ad Dominum. Sequitur Episcopus, vel Presbyter, qui offert, & dicit: Gratias agamus Domino Deo nostro; & vos attestamini, dignum, & justum est.*

4 Communis hæc est Præfatio, & quidem vetustissima. Omnes porro Præfationes desinunt in illum Hymnum, quem Græci Triumphalem, nos Angelicum (inquit Benedictus cit. cap. 11.) appellamus, *Sanctus Sanctus &c.* Isaias enim cap. 6. vidisse se ait *Dominum sedentem super solium excelsum, & Seraphim audisse canentes Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum. Plena est omnis terra gloria ejus.* Ea etiam sunt in Præfationibus: *Benedictus qui venit in nomine Domini, Hosanna in Excelsis, quæ*

semper, & ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus per Christum Dominum nostrum. Per quem Majestatem tuam laudant Angeli; adorant Dominationes; tremunt Potestates; Cæli, cælorumque virtutes, ac Beata Syrafin socia exultatione concelebrant. Cum quibus & nostras voces ut admitti jubeas, deprecamur, supplicii confessione dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt cæli, & terra gloria tua. Osanna in excelsis. Benedictus qui venit in nomine Domini. Osanna in excelsis.

Te igitur, clementissime Pater (1), per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum supplices rogamus, & petimus: uti accepta habeas & (2) † benedicas hæc † dona, hæc † munera, hæc † sancta Sacrificia † inlibata (3). In primis

turbæ cecinerunt cum Christus Jesus ante Passionem suam solemniter ingressus est Hierosolimam, ut apud Matthæum cap. 21. Scribunt auctores plerique, Sixtum Papam I. Missæ hunc Hymnum adiecisse; at liber Pontificalis hoc solum a Sixto constitutum esse ait, ut Sacerdote incipiente, etiam Populus unanimi voce concinendo eundem prosequatur. Ita Mayer par. 2. cap. 15. qui subdit de *Hosanna*: illud usu antiquissimo bis cani, vel ut Ordo Romanus Secundus habet, *Hosanna bis repetitur*.

1 Prima Canonis oratio incipit per ea verba: *Te igitur*, & usque ad eam Orationem pergit. *Hanc igitur*. Nam *Memento Domine*, & *Communicantes* sunt pars primæ Orationis huius, ut educitur ex clausula: *Per eundem Dominum*, quæ ad omnium orationum finem adponitur. Bened. cit cap. 13.

2 De signo Crucis in conficiendis Sacramentis D. Augustinus Tract. 118. in Johan hæc literis mandavit. *Postremo, quid est quod omnes novērunt signum Christi, nisi Crux Christi? Quod signum nisi adhibeatur sive frontibus credentium, sive ipsi aquæ, ex qua regenerantur, sive oleo, quo Chrismate unguuntur, sive Sacrificio, quo aluntur, nihil eorum rite perficitur. Quomodo ergo per id, quod mali faciunt, nihil boni significatur; quando per Crucem Christi, quam fecerunt mali, in celebrationem Sacramentorum, ejus bonum nobis omne signatur?*

3 Invocatur Dei Omnipotentia, ut oblata in Corpus, & Sanguinem Christi convertat, quæ illibata dicuntur, idest immaculata, sive quia sine macula cordis, & corporis offerri debent, sive quia sanctificantur in Corpus & Sanguinem Christi, qui nos etiam immaculatos præstet. Vide

mis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua Sancta Catholica: quam pacificare, custodire, adunare, & regere digneris toto orbem terrarum una cum famulotuo Papa nostro (1) *Illo*, (2) & Antistite nostro *Illo* Episcopo (3). Memento, Domine (4) famulorum famularumque tuarum & omnium cir-

Lib. IV.

V 2

cum-

Georgium lib. 4. cap. 3. qui in Dissertat. 3. tom. 3. primam hanc orationem Clementi Papæ tributam advertit, sed non videtur probare.

1 Solemne semper fuit in Ecclesia Catholica, ut Romani Pontificis nomen inter Sacra Mysteria recitaretur; *Unitas enim Sacerdotalis*, ut ait S. Cyprianus, a *Petri Cathedra exorta est*.

2 De hac nota ita Luca Holstenius in Præfatione ad librum Diurnum Romanorum Pontificum " Id unum censui non prætermittendum, quod cum in manuscripto Codice frequenter habeatur hæc nota *Ill.* Qua, ut eruditis obvium est, utebantur veteres ad indicandum proprii nominis locum, uti nunc *N. N.* poni solitum est, "

3 In eadem Oratione mentio fit etiam Episcopi juxta præceptum Apostoli ad Hebreos 13. qui orandum ait pro Episcopis: *Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri*: Romæ Sacerdotes omittunt: *Et Antistite nostro*. Papa enim est Urbis ordinarius. Benedict. cit. cap. 13.

4 " Hæc formula consonat cum sacra Scriptura. Psalmo enim 105. habetur: *memento nostri Domine in beneplacito Populi tui*. In hac orationis parte Sacerdos orat pro vivis, pro illis videlicet, pro quibus fit Sacrificium, quorum nomina hic recitabantur ex diptychis. Afferes quidam erant diptycha, divisi in partes tres, ita sibi innexi ut complicari possent, in quorum primum quorundam sanctorum & præsertim beatæ Virginis, Apostolorum & Martyrum, in alterum fidelium nomina referebantur, qui viverent, & dignitate essent illustres, vel de Ecclesia essent optime meriti; inter eos Romanus Pontifex, Patriarcha, Episcopus, & alii ex clero primi ponebantur: Deinde Imperator, viri Principes, Magistratus, & qui de Ecclesia benemeruissent, & omnis fidelium cœtus. Tertius Affer habebat nomina Defunctorum qui in Fidelium communione mortui essent. In Missis privatis Sacerdos, in solemnibus Diaconus, & Subdiaconus ea nomina recitabant. Non tamen omnium offerentium, sed eorum tantum, qui essent præcipui & eximii, nomina recitabantur, nimis enim diu Sacram Duci cœremoniam oportuisset. Juxta Ritus Romanum principio Canonis vivorum, ac præcipue Summi Pontificis & Episcopi nomina pronuntiabantur, cujusmodi est disciplina qua nunc utimur in prima oratione *Te igitur*. Deinde ad *memento Domine virorum*, qui vel eximii essent offerentes, vel magna in Ecclesiam beneficia contulissent, nomina in diptycha relata recitabantur. Propterea nunc pausatur aliquantisper, ut eorum præcipua fiat commemo-

cumstantium (1). Quorum tibi fides cognita est, & nota devotio: qui tibi offerunt (2) hoc Sacrificium laudis (3) pro se, suisque omnibus (4), pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ; tibi reddunt vota sua æterno Deo vivo & vero. Communicantes (5) & me-

mo-

ratio, quos Sacerdos mentali oratione tacitus Deo commendat,, hæc Benedict. cit. cap. 13.

1 Hinc manifestum fit non omnium offerentium nomina fuisse singulatim recitata, siquidem omnes circumstantes Sacrificio offerre debebant, & communicare.

2 Omnes adstantes offerunt sive sint Sacerdotes sive laici Fideles. Et Sacerdotes quidem offerunt conficiendo, laici vero munera ac preces offerendo, nam quod specialiter Sacerdotum ministerio adimpletur hoc universaliter agitur voto Fidelium: unde & laici Sacerdotes a Tertulliano de exhortat. Castitatis cap. 7. dicuntur, ex quo male inferitur quod Diaconi possint consecrare quamvis possint offerre modo enunciato. Vid. Bened. cit. & auctores, quos Sapientissimus Pontifex ibi congeffit.

3 Sacrificium Missæ latreuticum esse, & Eucharisticum, idest Sacrificium laudis & gratiam actionis pro acceptis beneficiis, & excellentiori modo omnes continere proprietates Sacrificiorum veteris legis Catholica fide docemur: quare & propitiatorium esse, quo peccata expiantur, & impetratorium, nobisque a Deo obtinere spiritalia & temporalia bona. Vide Bened. loc. cit. & Polemicos nostros Theologos.

4 Quilibet debet prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi, ut quod pro se orat, etiam pro suis omnibus, videlicet consanguineis, familiaribus &c. obsecret.

5 Post commemorationem Fidelium in Terris degentium, agitur memoria Sanctorum æterna in cœlis beatitudine fruentium, quorum meritis, ac precibus communicantes, confidimus divinæ protectionis muniri præsidio. Communicat autem Ecclesia militans cum triumphante Ideo ad mensam Domini non sic Martyres commemoramus, inquit S. August. tract. 48. in Johan., quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, ut etiam pro eis oramus; sed magis, ut ipsi orent pro nobis ut eorum vestigiis adhæreamus: Neque singularis hæc fuit Augustini sententia, ut dicitur Bingham lib. 15. cap. 3. Siquidem justorum mentio numquam facta est nisi, ut illorum intercessione juvemur, idque origen. lib. 17. in Rom. xii. tom. 2. Cyrill. Catech. Mystagog. v. Epiphan. hæres. 75. Aërian. (quorum textus & ipse recitat) clarissime edocent. Hebrei etiam in v. lege merita Abrahami, aliorumque Patriarcharum commemorabant, ut ob eorum merita Deus in tutela suum populum haberet, qui viros ab eo tantopere dilectos honorabat. Hinc & per Isaiam Deus se declaravit lib. 4. Reg. cap. 19 Salvabo eam (Hierusalem ab

moriam venerantes in primis gloriosæ semper Virginis Mariæ (1) Genitricis Dei & Domini nostri Jesu Christi, sed & Beatorum Apostolorum ac Martyrum tuorum Petri, Pauli, Andreæ, Jacobi, Johannis, Thomæ, ... (a) ... Jacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, & Taddei, (2) Lini, Cleti, Clementis (3), Xysti, Corneli (4), Cypriani, Laurenti (5), Chrysogoni, Johannis, & Pauli, Cosmæ, & Da-

a Linea abrasa.

Assyriorum exercitu) *propter me, & propter David servum meum*. Siricium Papam constituisse in Canone dicendum *Communicantes* scribit Anonymus Consecrator ordinis Missæ Cod. Vatic. Reg. Svec. 73 pag. 56. Radulphus etiam Tungrensis propos. 33. hanc partem illi adscribit. Nicol. de Plove in exposit. Missæ Linum ejus Auctorem facit.

1 Omnium 1. a qua opem petimus est B. Virgo Maria, sanctior Cherubim, sanctior Seraphim, & nulla comparatione cæteris omnibus superis exercitibus gloriosior, in Oratione quadam de ejus laudibus dixit S. Ephrem. Deinde post 12. Apostolorum, qui Ecclesiæ columnæ sunt, fit commemoratio: illis additur D. Paulus, quem a Petro numquam Ecclesia Romana seiungit, qui etsi nonnisi post mortem Christi creatus fuit Apostolus, ab ipso tamen Christo Domino hujus Sacrificii institutionem accepit, ut testatur 1. Cor. cap. xi. Hæc Benedictus XIV. lib. 2. cap. 13.

2 Post Apostolos 12. Martyres commemorantur, quorum recentiores sunt Johannes, & Paulus, qui circa dimidium 4. sæculum passi sunt sub Juliano Apostata. Benedict. cit.

3 Hi S. Petro Synchroni, Coadjutores, & Successores fuerunt. Benedictus cit.

4 Duo isti fuere Summi Romani Pontifices. Porro incertum esse ait Benedictus cit. quis Sixtus commemoretur in Canone, an qui altero (Et proinde ante Cornelium Papam, qui 3. Sæculo obiit sub Decio) ineunte sæculo, seu primus hujus nominis, an vero alter, qui circa dimidium Sæculi III. floruit, cujus supra sepulchrum excitatum est Romæ templum, cujus meminit S. Gregorius Magnus lib. 4. cap. 26.

5 Cyprianus primus Martyr ex Episcopis Carthaginensibus doctrina, & desiderio mortis oppetendæ in prædicatione Christianæ fidei maxime illustris; Laurentius Romæ Archidiaconus, cujus egregia erga pauperes charitas, & nobilissimum martyrium omnibus fidelibus semper erunt admiranda. Chrysogonus Romanus Sanguinis claritate illustris, qui prope Aquilejam sub Diocletiano passus est: Johannes & Paulus fratres Romæ nati, qui quod idolis sacrificare recusassent necati sunt; Cosmas & Damianus, iidem Martyres, qui cum medicam, & chirurgicam artem nullo accepto pretio, sed solius proximi amore exercerent, in hunc modum

& Damiani (a) Eleutherii . (b) . . . & omnium San-
ctorum tuorum (1) : quorum meritis precibusque concedas:
ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Per Chri-
stum Dominum nostrum.

Hanc igitur oblationem (2) servitutis nostræ sed & cunctæ
familia tuæ (3) , quæsumus , Domine , ut placatus accipias:
dies-

a Dionysii , Rustici .

b Hilarii , Martini , Augustini , Gregorii , Hieronymi , Benedicti .

animas Christo lucrificabant. Hæc Benedictus cit. qui in fine numeri 24.
subdit " In aliis quibusdam Canonibus Missæ post Martyres mentionem
,, fieri de Confessoribus : sed ejusmodi additiones sunt quarundam Eccle-
,, siarum : constans enim semper fuit in eo Romana Ecclesia , ut B. Virgi-
,, nem , Apostolos , & Martyres retineret , exclusis confessoribus , ut ipsi
,, quoque monuimus Canonizat. lib. 1. cap. 5. num. 6. ,, Huic Sapientissimi
Pontificis doctrinæ subjungam cl. Georgii appositam ad hunc Gelasianum
textum observationem " In Gelasiano autem (inquit lib. 4. cap. 3.) additur
,, in textu *Eleutherii* asterisco , & punctulis interjectis , deinde ad oram
,, leguntur nomina *Dionysii Rustici Hilarii Martini Augustini Gregorii, Hie-*
,, *ronymi Benedicti* quæ nomina in Galliis addita esse , cum Codex Gelasia-
,, nus , a Thomasio editus , e Gallia translatus fuerit , nemo dubitabit , .
Cæterum cur prædicti Ss Martyres , & non alii fuerint e diptychis in Ca-
nonem translati , ratio facilis assignari nequit , nisi ex peculiari hujusce
partis Canonis Auctoris erga tales sanctos devotione , eo magis , quod di-
cti vel Romæ passi fuerint , vel in locis Patriarchatui Romano proxime sub-
jectis ut observat Card. Bona lib. 2. cap. 12.

1 Alias adnotavi post illa verba *communicantes* quædam in peculiaribus
festis intermixta fuisse , illud heic adverto post Ss Martyres recentiores
aliquando fuisse quosdam commemoratos , & quidem illos sanctos de
quibus festum ageretur vel generali clausula . " Et omnium Sanctorum ,
,, quorum solemnitas hodie in conspectu tuæ majestatis celebratur Domine
,, Deus noster in toto orbe terrarum . ,, Qua de re plurima alibi , interim
videri poterit cl. Georgius cit. & Card. Bona.

2 " Tribuit Alcuinus Gelasio . Radulphus propos. 23. Leoni Magno
,, usque ad ea *placatus accipias* : reliqua usque ad *quam oblationem ex-*
,, *clusive* , addita fuere a S. Gregorio . Amalar. lib. 3. c. 23. & communiter
,, omnes ; occasione Pestis Romanæ , & bellorum , ait Lopez lib. 2. c. 14.
§. 1. Hæc Gavantus P. 2. tit. 8. Rub. 4. Secunda est igitur Canonis oratio , qua
petitiones quatuor continentur , quarum prima est , ut Deus oblationem no-
stram placatus accipiat : secunda , ut dies nostros in sua pace disponat : ter-
tia , ut ab æterna damnatione nos liberet : quarta denique , ut in Electo-
rum suorum grege nos jubeat numerari . Ita Bened. cap. xiv.

3 Quædam huic orationi solent intermisci , atque addi in quibusdam Mis-
sa , 1. ut Paschatis , Pentecostes &c. uti videre est in hoc libro .

diesque nostros in tua pace disponas: atque ab æterna damnatione nos eripi, & in Electorum tuorum jubeas grege numerari (1). Per Christum Dominum nostrum.

Quam oblationem tu Deus in omnibus (2), quæsumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilem-

Lib. IV.

X

que

1. Eiusmodi Orationibus, scribit cl. Estius in 4. sentent. lib. 1. dist. 70. §. 22. non petimus immutari æternum Dei propositum, sed causam pro effectu ponimus orantes, ut Deus nos, vel alios ad se convertat, & in Sancta conversatione confirmet, atque ad æternam felicitatem perducatur, qui sunt effectus prædestinationis. An autem Prædestinatio ad gloriam ex prævisis meritis viribus gratiæ divini habitis, & propter illa fiat, nec ne; disputant Theologi, qui & aliam quæstionem movent: an Prædestinatorum numerus augeri possit vel minui.

2. Tertia Canonis Oratio ab his verbis incipit, & usque ad finem Consecrationis continuatur. Rogamus, hanc oblationem benedictam per quam nos benedicamur, adscriptam, per quam nos omnes in cælo conscribamur; ratam, per quam in visceribus Christi censeamur, rationabilem, per quam a bestiali sensu exuamur, acceptabilemque facere dignetur, quatenus & nos per quod, in nobis displicuimus, acceptabiles in eius unico Filio simus. Hanc explicationem adfert Benedictus cap. 15. ex canone utrum de consecrat. dist. 2. qui a Gratiano tribuitur D. Augustino; sed revera sumus ex Paschasii lib. de Corpore & Sanguine Christi cap. 12. quin & S. Thom. 3. p. q. 83. art. 4. ad 7. *Non tamen, ait, videtur ibi Sacerdos orare, ut consecratio impleatur, sed ut nobis fiat fructuosa: unde signanter dicit: ut nobis Corpus & Sanguis fiat:* Non desunt tamen, qui eam orationem referant ad ipsam oblationem, quam Deum, ut Spiritu Sancto replere, divinitati adscribere, in veritate, ut ad salutem sufficiat, solidare, rationabilem hostiam & acceptabilem facere dignetur, Rogamus Benedictum XIV. audire juvat apposite loc. cit. scribentem: *In hac oratione Deum orat Ecclesia, ut panis & vini fiat Transsubstantiatio in Christi Corpus, & Sanguinem. Et si id futurum certo sciat (ad prolationem verborum Christi); neque enim a Deo petere absurdum est, quod certo novimus fore, cum Christus quoque Ioan. 7. Deum Patrem sit deprecatus, ut se glorificaret.* Grancolas in tractatu de Missa, ab hac oratione Canonem Ecclesiæ Romanæ olim initium duxisse ait, id quod colligere se credit ex illis Ambrosii verbis lib. 4. de Sacram. cap. 3. *Vis scire, quia verbis cælestibus consecrantur? accipe quæ sunt verba: dicit Sacerdos fac nobis hanc oblationem adscriptam, rationabilem, acceptabilem, &c.* Coeterum nescio, an bene colligat, cum idem Auctor cap. 4. cit. lib. 4. hæc scribat: *Consecratio fit verbis & sermonibus Domini Iesu, nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo deferatur, oratio præmittitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris: ubi autem venit, ut conficiatur Venerabile Sacramentum, jam non sunt Sermonibus Sacerdos utitur, sed utitur sermonibus Christi, ergo Sermo Christi hoc conficit Sacramentum.*

que facere digneris, ut nobis Corpus & Sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini Dei nostri Jesu Christi. Qui pridie quam pateretur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas: elevatis oculis in cælum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, deditque Discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes: Hoc est enim Corpus meum. Simili modo postea quam cœnatum est, accipiens & hunc præclarum Calicem in sanctas ac venerabiles manus suas, item tibi gratias agens, benedixit, dedit Discipulis suis dicens: Accipite, & bibite ex eo omnes: Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi & æterni testamenti, Mysterium Fidei: qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hæc quotiescumque feceritis, in Mei memoriam facietis. Unde & memores (1) sumus, Domine, nos tui servi (2), sed & plebs

1 Tribuitur Alexandro [1.] usque ad verba consecrationis a Walafrido cap. 22 & Microlog. cap. 12. Sed Apostolorum est Periodus usque ad unde & memores. Ex Alcuino: cæterum gestus corporis in hac periodo consonant singulis verbis; ut patet ex Microlog. cap. 15. Hæc Gavantus apud Merat. pag. 223.

2 S. Thomas quæst. 78. art. 1. ad I. de historia institutionis scribit dicendum, quod circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod Christus, qui habebat potestatem excellentiæ in Sacramentis, absque omni forma verborum hoc Sacramentum perfecit, & postea verba protulit, sub quibus alii postmodum consecrarent. Quod videntur sonare verba Innocentii III. dicentis lib. 4. de Myst. Miss. cap. 6. in fin. Sane dici potest quod Christus virtute Divina confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent.

Sed contra hoc expresse sunt verba Evangelii, in quibus dicitur, quod Christus benedixit: quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta est. Unde prædicta verba Innocentii sunt opinative magis dicta, quam determinative.

Quidam autem dixerunt, quod benedictio illa facta est quibusdam aliis verbis nobis ignotis.

Sed nec hoc stare potest; quia benedictio consecrationis nunc perficitur per recitationem eorum, quæ tunc acta sunt: unde si tunc per hæc verba non est facta consecratio, nec modo fieret.

Et ideo alii dixerunt, quod illa benedictio eisdem etiam verbis facta est, quibus modo fit: sed Christus ea his protulit: primo quidem secrete ad consecrandum: secundo manifeste ad instruendum.

Sed nec hoc stare potest: quia Sacerdos consecrat, proferens hæc verba, non

que facere digneris, ut nobis Corpus & Sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini Dei nostri Jesu Christi. Qui (1) pridie quam pateretur, accepit (2) panem in sanctas ac venerabiles manus suas: elevatis oculis in cœlum ad te Deum Patrem suum

1 Tribuitur Alexandro [l.] usque ad verba consecrationis a Walafrido cap. 22. & Microlog. cap. 12. Sed Apostolorum est Periodus usque ad unde & memores. Ex Alcuino: cœterum gestus corporis in hac periodo consonant singulis verbis; ut patet ex Microlog. cap. 15. Hæc Gavantus apud Merat. pag. 223.

2 S. Thomas quæst. 78. art. 1. ad l. de historia institutionis scribit dicendum, quod circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod Christus, qui habebat potestatem excellentiæ in Sacramentis, absque omni forma verborum hoc Sacramentum perfecit, & postea verba protulit, sub quibus alii postmodum consecrarent. Quod videntur sonare verba Innocentii III. dicentis lib. 4. de Myst. Miss. cap. 6. in fin. Sane dici potest quod Christus virtute Divina confecit, & postea formam expressit, sub qua posterii benedicerent.

Sed contra hoc expresse sunt verba Evangelii, in quibus dicitur, quod Christus benedixit: quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta est. Unde prædicta verba Innocentii sunt opinative magis dicta, quam determinative.

Quidam autem dixerunt, quod benedictio illa facta est quibusdam aliis verbis nobis ignotis.

Sed nec hoc stare potest; quia benedictio consecrationis nunc perficitur per recitationem eorum, quæ tunc acta sunt: unde si tunc per hæc verba non est facta consecratio, nec modo fieret.

Et ideo alii dixerunt, quod illa benedictio eisdem etiam verbis facta est, quibus modo fit: sed Christus ea bis protulit: primo quidem secrete ad consecrandum: secundo manifeste ad instruendum.

Sed nec hoc stare potest: quia Sacerdos consecrat, proferens hæc verba, non ut a Christo in occulta benedictione dicta, sed ut publice prolata. Unde cum non habeant vim hujusmodi verba nisi ex Christi prolatione, videtur quod etiam Christus, manifeste ea proferens, consecraverit.

Et ideo alii dixerunt quod Evangelistæ non semper eundem ordinem in recitando servaverunt, quo res sunt gestæ, ut patet per August. in lib. 2. de Consensu Evangel. cap. 30. 31. & 44. tom. 4. Unde intelligendum est, ordinem rei gestæ sic exprimi posse: Accipiens panem, benedixit, dicens: Hoc est corpus meum, & deinde fregit, & dedit discipulis suis.

Sed idem sensus haberi potest etiam verbis Evangelii non mutatis. Nam hoc participium, dicens, concomitantiam quandam importat verborum prolatorum ad ea, quæ præcedunt: Non autem oportet, quod hæc concomitantia intelligatur solum respectu ultimi verbi prolati, quasi Christus tunc ista verba protulerit, quando dedit Discipulis suis: sed potest intelligi concomitantia respectu totius præcedentis: ut sit sensus: Dum benediceret, frangeret, & daret discipulis suis, hæc verba dixit: Accipite &c. Hæc ille. At missis his quæstionibus de quibus Theologi. Plura dabit Benedictus XIV. Institut. 37.

suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, deditque Discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes: Hoc (1) est enim Corpus meum. Simili modo postea quam coenatum est, accipiens & hunc præclarum Calicem in sanctas ac venerabiles manus suas, item tibi gratias agens, benedixit, dedit Discipulis suis dicens: Accipite, & bibite ex eo omnes: Hic est (2) enim Calix Sanguinis mei,

Lib. IV.

X 2

novi

3 Chrysostomus orat. de proditione Judæ: " Non enim, inquit, est homo, qui facit, ut proposita Corpus Christi, & Sanguis efficiantur, sed ille, qui crucifixus est pro nobis, Christus. Sacerdotis ore verba proferuntur, & Dei virtute consecrantur, & gratia. Hoc est enim, ait, corpus meum. Hoc verbo proposita consecrantur: Itaque graviter profecto erraret, qui adfirmare, auderet, consecrationis verba: *hoc est &c.* a Sacerdote dici *recitative*, & non *significative*. *Recitative*, historice ac materialiter propositio enunciatur cum quispiam verba dicit, quæ alius dixerit, quin ea vel absolute adfirmet, vel absolute neget: *significative*; seu *assertive*, & *formaliter* cum verba dicit animo adfirmandi, vel negandi, seu animo orandi, & significandi mentem loquentis. Si enim ea tantum *recitative* Sacerdos proferret, tamquam dicta a Christo, neque loqueretur, neque ageret ex persona Christi: quod contra communem SS. Patrum, Theologorum, & Conciliorum sententiam esse, advertit Benedict. XIV cap. 15, qui subdit, præfata verba etiam *recitative* proferri, sicuti & illa: *Accipite &c.* *significative* quoque proferri existimat.

2 D. Thomas 3. par. quæst. 78. art. 3. ad primum docet, cum dicitur: *hic est Calix Sanguinis mei*: esse locutionem figuratam per Metonymiam, qua ponitur continens pro contento, ut sit sensus: *Hic est Sanguis meus contentus in Calice, de quo fit mentio: quia Sanguis Christi in hoc Sacramento consecratur*: & ibidem in responsione ad tertium docet, dici Sanguinem novi Testamenti, quod non per figuram, ut in veteri Testamento, sed revera effusus sit: *Dicitur Hic Sanguis novi Testamenti, quia jam non in figura, sed in veritate exhibetur: unde subditur; qui pro vobis effundetur*: docet porro dici Sanguinem æterni Testamenti tam ratione æternæ Dei præordinationis, quam ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc Sacramentum disponitur: ipsa etiam persona Christi, cujus Sanguine Testamentum disponitur est æterna: cit. art. 3. in responsione ad 4. Ac eundem Angelicum Doctorem sequuti ita explicamus verba illa *pro multis*, ut vox *multi* juxta modum loquendi sacrarum Scripturarum significet omnes sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita & per unius obedientiam justii constituentur multi: Sunt verba D. Pauli ad Roman. 5. ubi sine dubitatione vox *multi* omnes significat, ut luculentissime apparet ex

novi & æterni testamenti, *Mysterium Fidei*: qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem⁽¹⁾ peccatorum. Hæc quotiescumque feceritis,⁽²⁾ in Mei memoriam facietis. Unde
& me-

superioribus verbis: *Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic per unius iustitiam in omnes homines in justificationem vitæ*. Itaque dicimus, Christi Sanguinem fustum esse pro omnibus: *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi*; sunt verba D. Joannis: fustum autem pro omnibus explicat D. Thomas in 4. Sentent. dist. 8. quæst. 2. art. 2. quæst. 3. ad septimum: habere porro efficaciam non solum (ait idem D. Thom. 3. par. quæst. 78 art. 3. ad octavum) in *Judæis electis*, quibus exhibitus est Sanguis veteris Testamenti, sed etiam in *Gentilibus*, nec solum in *Sacerdotibus*, qui hoc conficiunt Sacramentum, vel aliis, qui sumunt, sed etiam in illis, pro quibus offertur. Et ideo signanter dicit: *pro vobis Judæis, & pro multis, scilicet Gentilibus: vel pro vobis manducantibus, & pro multis, pro quibus offertur*. Hactenus Benedi&. XIV. cit. c. 15.

1 Non est hujus loci disquisitio singulorum verborum formæ Consecratorię, & an singula pertineant ad formam; illud solum obiter adnoto, corrigendos scilicet primo Manichæos, qui docuere, non necessariam aliquam formam verborum in hoc Sacramento, eo quod putarint, Christum præsentem esse in omni pane, & vino sine ulla verborum consecratione: nec solum in pane, & vino, sed etiam in spicis, & vitibus, ut patet ex S. Augustino l. 20. contra Faust. Manich. cap. 13. ubi inter cætera sic ait: „*Noster autem panis, & calix certa consecratione mysticus fit nobis, non nascitur. Proinde quod non ita fit (per consecrationem) quamvis fit, panis & calix alimentum est refectiois, non Sacramentum religionis* : „ Secundo Martinum Bucerum in cap. 20. Matth. ubi aperte scribit non esse necessarium, ut recitentur verba consecrationis, quia scriptura nusquam requirit. Quamvis enim Christus jubeat panem frangi, & manducari, non tamen jubet super eum dici: *Hoc est corpus meum*.

2 In tertiæ orationis, inquit Benedi&. cap. 16. fine Sacerdos profert hæc verba, ut declaretur, neminem futurum tanta audacia fuisse, qui ad Altare Domini accederet & augustissimum celebraret mysterium, nisi Christus id jussisset, ut advertit Gaudentius tractat. 2. de Paschate, ubi ait, Christum Discipulis imperasse, quos primos Ecclesiæ suæ constituit Sacerdotes ut indesinenter ista vitæ æternæ mysteria exercerent, quæ necesse est a cunctis Sacerdotibus per singulas totius Orbis Ecclesias celebrari, usquequo iterum Christus de Cælis adveniat. quo & ipsi Sacerdotes, & omnes pariter Fidelium populi exemplar Passionis Christi ante oculos habentes quotidie & gerentes manibus, ore etiam sumentes ac pectore, Redemptionis nostræ indolebili memoria teneamus.

& memores (1) sumus, Domine, nos tui servi (2), sed & plebs tua sancta Christi Filii tui Domini Dei nostri tam beatæ Passionis (3) necnon & ab inferis Resurrectionis, sed & in calos gloriosæ Ascensionis: offerimus præclaræ Majestati tuæ de tuis donis ac datis Hostiam puram, Hostiam sanctam, Hostiam immaculatam, Panem sanctum vitæ æternæ, & Calicem salutis perpetuæ (4). Supra quæ propitio ac sereno vultu (5) respicere digneris, & accepta habere; sicuti accepta ha-

1 Tribuitur hæc oratio Alexandro I. a Radulpho propof. 23.

2 Sacerdotes ac Altaris Ministri speciali modo, quia ex officio proprio, sunt servi Dei, plurali autem numero exprimuntur, quod antiquitus non nisi, una Missa, plerumque celebrabatur, cui clerus omnis cunctique fideles aderant: ita le Brun Part. 4. exposit. Missæ art. xi. § 2.

3 In hac oratione Sacerdos nomine Populi iterum ut in oratione *Suscipe Sancta Trinitas* Passione, Resurrectione, & Ascensione, commemoratis Æterno Deo Patri Corpus ejus filii, & Sanguinem offert, Hostiam scilicet puram, Sanctam & immaculatam de ejus donis ac datis propter Panis, & vini in Corpus, & Sanguinem transubstantiationem. Hæc Benedict. cap. 16.

4 De illa Bened. cap. 16. *Quarta hæc oratio ducitur usque ad Memento, Exstat hæc oratio apud S. Ambros. lib. 4. de Sacr. c. 6 eaque verba quæ ibi occurrunt Hostiam puram, Hostiam Sanctam Hostiam immaculatam, sunt iis similia, quæ habentur in epistola ad Rom. c. 12. Hostiam viventem sanctam, Deo placentem rationabile obsequium: subjicit Ben. n. 3. Partem banc orationis egregie explicat Soto in 4. sent. dist. 13. quæst. 2. art. 5. Ut ante consecrationem petitur, ut materia fiat benedicta, adscripta & rata, sic & consecrata Hostia nempe Christus offertur tamquam hostia pura ad differentiam sacrificiorum gentium, quæ impura erant & corrupta: Sancta ad differentiam oblationum veteris legis, quæ non erant eatenus sanctæ, ut animam sanctificarent, sicut hæc nostra, quæ tollit peccata mundi & ideo subditur, immaculatam, ob id enim quod Christus Agnus fuerit innocens, qui peccatum non fecit, tollit peccata mundi, quod est homines sanctificare. Est ergo Hostia pura, & purificans, sancta & sanctificans, immaculata, & maculas tergens. Quod vero denuum adjungitur; *Panem vitæ æternæ & calicem salutis perpetuæ*: Definitio, & explicatio est ejusdem Hostiæ; ut enim Sacerdotes V. L. de Sacrificiis edebant, quibus vitam temporalem sustentabant, sic Christiani esu, & potu Sacrosancti sacrificii spirituales, atque adeo æternam salutem sibi comparant.*

5 In progressu hujus orationis quartæ Sacerdos Deum orat, ut propitio ac sereno vultu respicere dignetur ad oblata sibi dona Corporis, & Sanguinis Christi, non quod ut delirat Lutherus, censeat se mediatorem

habere dignatus es (1) munera pueri tui justi Abel, & sacrificium Patriarchæ nostri Abrahamæ, & quod tibi obtulit Summus Sacerdos tuus Melchisedech (2), sanctum sacrificium, immaculatam hostiam (3). Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc perferri (4) per manus Angeli tui in sublime Altare tuum in conspectu divinæ Majestatis tuæ: ut quotquot ex hac Altaris participatione sacrosanctum Filii tui Corpus & Sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti

esse inter Patrem & Christum, sed quia, etiam Patri Deo semper accepta est oblatio tum ex parte rei, quæ offertur, tum ex parte Christi, qui est oblator præcipuus; tamen cum possit contingere, ut ex parte Sacerdotis, vel populi non sit accepta, propterea Sacerdos Deum deprecatur, ut sereno vultu oblatam respiciat. Benedict. cit. cap. 16.

1 Non comparantur, neque æquiparantur antiquorum Patrum oblationes incomparabili huic sacrificio, sed rogamus, ut hanc salutis hostiam de manibus nostris ea pietate suscipiat, qua olim accepta habuit munera a sanctis suis sibi ex corde bono, & optimo oblata.

2 Quamvis & alia veteris legis sacrificia novæ legis sacrificium expriment, quia tamen Abelis, Abrahami, & Melchisedech sacrificia specialius nostrum præsignaverunt, eorum in Canone fit mentio. Vide Benedict. cap. 16, ubi late hac de re agit, ac morem mandandorum animalium in Dei honorem non a Gentibus ad Judæos derivatum, contra Spencers, demonstrat.

3 Hæc verba a S. Leone Canoni adjecta, ex Pagio in vita Leonis n. 46., asserit Benedict. c. 12. le Brun tom I. pag. 219. edition. Veronensis an. 1740. illa ad oblationem Melchisedech referenda esse, ait. Pouget to. 2. Instit. Catholic. p. 865. contendit, ea verba ad Christi sacrificium esse referenda, quod dupliciter fieri potest, vel omnibus illis *sicuti accepta* usque ad *Melchisedech* in parenthesis conclusis, ut *Sanctum Sacrificium, immaculatam hostiam*, tamquam Missæ sacrificium significantia cum illis *supra quæ* conjungantur, vel junctis *Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam* cum iis quæ sequuntur *supplices te rogamus*. Benedictus XIV. in utramque se ostendit propensum sententiam, atque oblationem panis, & vini factam a Melchisedecho veram rationem Sancti Sacrificii, & immaculatæ Hostiæ habuisse ostendit. Tum subdit: Planissimus item, ac maxime proprius est eorumdem sensus verborum, si ad sanctum novæ legis sacrificium referantur: In missa enim id omne fit quod pertinet ad naturam, & essentiam sacrificii, quidquid Novatores distitent alibi nobis confutandi.

4 Florus in Canonem Missæ hæc verba intellectu valde difficilia esse ait; & idem cum eo sentit Innocentius III. lib. 5. Mysterior. Miss. cap. 6. ubi sic explicat: "Jube Domine vota Fidelium, & preces Angelorum ministerio in

lesti & gratia repleamur. Per Christum Dominum nostr. (1).

Nobis quoque peccatoribus famulis tuis de multitudine(2)
mise.

„ conspectum tuæ majestatis perferri, ut eorundem Angelorum intercessio-
„ ne tibi sint grata. Odo Cameracensis in Exposit. Sac. Canonis distinct. 4.
„ Habet, inquit, Ecclesia Altare visibile in Terra, & Altare invisibile in
„ Cælo... sumimus hic visibiliter Corpus & Sanguinem Christi. Sumimus
„ invisibiliter de Cælo, quo perlata sunt, benedictionem & gratiam Dei., S.
Thomas 3. part. quæst. 83. art. 4. ad 9. ita disputat: *Sacerdos non petit ne-
que quod species Sacramentales deferantur in cælum, neque Corpus Christi ve-
rum, quod ibi esse non desinit; sed petit hoc pro corpore mystico, quod scilicet
in hoc Sacramento significatur, ut scilicet orationes Sacerdotis, & populi An-
gelus assistens Divinis mysteriis Deo repræsentet, secundum illud Apoc. 8.
Ascendit fumus incensorum de oblationibus sanctorum de manu Angeli. Su-
blime autem Altare Dei dicitur vel ipsa Ecclesia triumphans, in qua transferri
petimus, vel ipse Deus, cujus participationem petimus: de hoc enim Altari
dicitur Exodi 20. Non ascendes ad Altare meum per gradus, idest, in Tri-
nitate gradus non facies. Glos. interl. vel per Angelum intelligitur ipse Chri-
stus, qui est magni consilii Angelus, qui corpus suum mysticum Deo Patri con-
jungit, & Ecclesie triumphanti: & propter hoc etiam Missa nominatur, quia
per Angelum Sacerdos preces ad Deum mittit, sicut populus per Sacerdotem:
vel quia Christus est hostia nobis Missa a Deo; unde & in fine Missæ Diacono
in festivis diebus populum licentiat, dicens: *Ite Missa est, scilicet hostia
ad Deum per Angelum, ut scilicet sit Deo accepta.**

1 Desideratur commemoratio defunctorum, sive quia per incuriam li-
brarii exciderit ut censet Muratorius cap 5., sive quod adhuc mos vigeret
defunctorum nomina alta voce e diptychis recitandi in ea saltem Ecclesia
Galliarum, in qua hic Codex scriptus est. Turonense namque Concilium
Sæculo VIII. celebratum hanc rubricam habet: „ Si fuerint nomina defun-
„ ctorum, recitentur; deinde postquam recitata fuerint, dicat Sacerdos:
„ Ipsis, & omnibus: „ Quod autem orationes fierent pro defunctis, apertif-
sime constat ex omnibus nedum Patribus, sed etiam liturgiis Ecclesie tum
Orientalis, cum Occidentalis, quin & ex hoc ipso Codice, in quo Missæ
pro defunctis infra leguntur.

2 Sacerdos (verba sunt Benedicti c. 18.) ante consecrationem Deum
est precatus, ut dignetur Ecclesiam militantem in Triumphantis confor-
tium admittere. Idem petit post consecrationem pro Ecclesia Patiente:
in hac vero postrema oratione idem sibi, & adstantibus petit, quorum
nomine offert sacrificium: petit autem his verbis: *Intra quorum (Sancto-
rum, qui in cælo sunt) nos consortium non æstimator meriti, sed veniæ quæ-
sumus largitor admitte: ad quæ verba respexisse videtur Hieronymus in
exposit. ult. vers. Psalm. 72. ubi ita concludit: Ad capeſſendam futuram
beatitudinem cum electis ejus, in quorum nos consortium non meritorum inspe-
ct or, sed veniæ largitor admittat Christus Dominus noster. Amen.*

miserationum tuarum sperantibus, partem aliquam societatis donare digneris cum tuis Sanctis Apostolis & Martyribus, cum Johanne (1), Stephano, Matthia, Barnaban, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnem, Cæcilia, Anastasia, & cum omnibus Sanctis tuis: intra quorum nos consortia non æstimator meriti, sed veniæ, quæsumus, largitor admitte. Per Christum Dominum nostrum.

Per quem hæc omnia, Domine, semper bona (2) creas, sanctificas, vivificas, benedicis, & præstas nobis (3). Per
ipsum

1 Joannem Baptistam hic nominari censet Vvalafridus cap. 22. cui consonat Benedictus cap. 18 Innocentius tamen III. lib. 5. cap. 8. Evangelistam propter Virginitatis privilegium nominari putat, licet antea propter Apostolatus dignitatem fuerit commemoratus. Sancti qui commemorantur in hac oratione, diversorum sunt ordinum, ut observat Benedict. cap. 18. Stephanus commemoratur, quod primus fuerit Diaconorum, atque Martyrum. Matthias in priori omisso oratione, hic nominatur, quod ab Apostolis in proprium Collegium fuerit adjunctus. Barnabas e discipulis; ex ordine Episcoporum Ignatius Antiochenus; Summorum Pontificum Alexander I., Presbyterorum Marcellinus; Minorum ordinum Clericis Petrus, qui una cum Marcellino sub Diocletiano Martyrii palmam consequuti sunt. E Nuptis Felicitas, & Perpetua; Agatha, Lucia, Agnes, Cecilia, Anastasia, e virginibus. Vid. citat. Benedict. qui Sanctarum Felicitatis, Agathæ, Luciae, Agnetis, Cæcilie, Anastasie nomina a S. Gregorio Canoni esse addita censet. Mayer autem par. 2. cap. 19. scribit, Lucam, & Marcum non nominari in Canone, quia non constat, an martyres fuerint.

2 Hoc loco benedictiones novarum frugum fiebant. Card. Bona lib. 2. cap. 14. scribit: *Finita hac oratione post illa verba largitor admitte, si novæ fruges, aut quælibet alia humanis usibus inservientia benedicenda erant, ante Altare olim collocari solebant, & hic a Sacerdote benedici, & terminata benedictione solita clausula Per Christum Dominum nostrum, sequentem addebant orationem: Per quem hæc omnia Domine, semper bona creas: quæ, ut notat Lucas Dacherius, non solum referuntur ad oblata, sed etiam ad res tunc benedictas, quas Deus creat, sive producit, easque petimus ejus benedictione sanctificari, nostris usibus profuturas.*

3 Quidam dictam orationem ad novos tantum fructus referunt; verum ut optime Benedict cit loc. ea referenda sunt ad Corpus, & Sanguinem Christi, per quem Deus Pater omnia creavit, atque ita panem. & vinum

ipsum, & cum ipso, & in ipso est tibi, Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus sancti omnis honor & gloria per omnia secula seculorum. Amen.

Oremus. Præceptis salutaribus moniti (1), & divina institutione formati audemus dicere: Pater noster (2), qui es in cælis. Sed libera nos a malo.

Libera nos (3), quæsumus, Domine, ab omnibus malis præteritis, præsentibus, & futuris, & intercedente pro nobis Beata & gloriosa semperque Virgine Dei Genitrice Maria, & sanctis Apostolis tuis Petro, & Paulo, atque Andrea, da propitius pacem in diebus nostris, ut ope misericordiæ tuæ adjuti, & a peccatis simus liberi semper, & ab omni perturbatione securi. Per.

Pax Domini (4) sit semper vobiscum.

Lib. IV.

Y

Resp.

in Christi Corpus, & Sanguinem conversum, quæ continue renovat, & facit; sanctificat, nam in Christo Jesu dona ad Altare oblata sunt sacra, & ab usu communi semota: vivificat panem, & vinum convertens in verum Christi Corpus, & Sanguinem, quæ sunt verum vitæ alimentum. Benedicit, & præstat nobis: nam Deus per J. C. vivificat & sanctificat, cælestesque super panem, & vinum benedictiones diffundit, eaque nobis sic benedicta largitur, ut nobis sint vera vita: *per ipsum*: Christus enim Deus & homo verus, est mediator Dei, & hominum: *& cum ipso*; nam Deus est Deo æqualis: *& in ipso*; quod Patri consubstantialis sit: *est tibi Deo Patri Omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor, & gloria*; Deo enim Patri omnis honor, & gloria per Filium, cum Filio, & in Filio, & in unitate Spiritus Sancti, qui ex utroque procedens, æque cum Patre, & Filio simul adoratur, in secula seculorum.

1 Vetustissima est hæc Præfatio, & ad eam respexit D. Hieronymus lib 3. advers. Pelagium scribens: " Sic docuit Apostolos suos (Christus) ut, quotidie in Corporis illius sacrificio credentes audeant loqui: Pater nost, "

2 Hinc falsum est, quod nonnulli putant, S. Gregorium Magnum jussisse in Missa orationem Dominicam recitari, de qua mentio fit in Liturgiis, & apud Patres S. Gregorio antiquiores. Benedict. cap. 19.

3 Embolismus a Ritualistis adpellatur hæc oratio, in qua dissente nominamus mala, a quibus petimus liberari: præterita, scilicet, peccata, præsentia, quæ sunt variae tentationes, quibus ad peccandum impellimur, futura, quæ sunt pænæ peccatis debitæ, sive temporales sint, sive æternæ: In ea confugimus ad B. Mariam, & Apostolos Petrum, & Paulum, atque Andream, qui primus ad Apostolatam vocatus fuit. Vid. Bened. cit.

4 Hanc precandi formulam ab osculo pacis in Liturgiam fuisse introdu-

Resp. Et cum spiritu tuo.

Post hæc commonenda p. plebs pro jejuniis Quarti, Septimi, & Decimi Mensis temporibus suis, sive pro Scrutiniis, vel Aurium apertione, sive orandum pro infirmis, vel annuntiandum Natalitia Sanctorum.

Post hæc communicat (1) Sacerdos cum ordinibus sacris cum omni populo.

Post Commun. Quos cælesti, Domine, alimento satiasti; Apostolicis intercessionibus ab omni nos, quæsumus, adversitate custodi. Per Dominum.

Læti, Domine, sumpsimus Sacramenta cælestia: intercedente pro nobis Beata & Gloriosa semperque Virgine Dei Genitrice Maria, ad vitam nobis proficiant sempiternam. Per.

Augeatur in nobis, Domine quæsumus, tuæ virtutis operatio, ut divinis vegetati Sacramentis, ad eorum promissa capienda tuo munere præparemur. Per.

Omnipotens Deus fac nobis tibi semper devotam gerere voluntatem: majestati tuæ sincero corde famulari. Per.

Mysteria nos, Domine, sancta purificent; & suo munere tueantur. Per.

Quos tantis, Domine, largiris uti mysteriis; quæsumus,
ut

nam asserit Claudius de Vert; adeo ut ubi pax non dabatur, neque Pax Domini dictum fuerit, veluti observatur in Parasceve & observabatur Feria V. in Cœna Domini. Ita Majer pag. 342. Ceterum olim consuetudo erat, ut Sacerdos antequam diceret, *Pax Domini*, benedictionem daret, quam Scriptores de Sacris Ritibus Episcopalem adpellant, quod ad Episcopum tantum pertineat. Ubi etiam fallacia illa quorundam Scriptorumprehenditur, qui hanc benedictionem confundunt cum ea, qua Sacerdos populo benedicit in fine Missæ. Benedict. cap. 20. Hanc autem benedictionem, inquit Mayer citat., præcedebat monitio Diaconi alta voce clamantis: *Humiliate vos ad benedictionem*, qua data benedictione subinferebat Pontifex: *Et Pax ejus sit semper vobiscum.*

Hinc adparet, omnes communicare debuisse, nedum Laici, sed & alii sacri ordines. At de communione, ceterisque eam subsequentibus Missæ partibus, plura dabit Benedict. XIV., ac Meratus, authoresque ab illis congesti.

ut effectibus nos eorum veraciter aptare digneris. Per..

Mensa tua nos, Deus, a delectationibus terrenis expediat, & caelestibus semper instruat alimentis. Per.

Tui nobis, Domine, communio Sacramenti & purificationem conferat, & tribuat unitatem. Per.

Tua sancta nobis, omnipotens Deus, & indulgentiam præbeant, & auxilium perpetuæ defensionis impendant. Per.

Tua nos, Domine, medicinalis operatio, & a nostris perverſitatibus clementer expediat, & tuis faciat semper inhærere mandatis. Per.

Purificent semper, & muniant tua Sacramenta nos, Deus, & ad perpetuæ ducant salvationis effectum. Per Dominum nostrum.

Quæsumus, omnipotens Deus, ut munus divinum, quod sumpsimus, salutari nobis profit effectu. Per.

Item Benedictiones super populum post Communionem.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, de abundantia misericordiarum tuarum famulos, & famulas tuas præsta locupletes, præsta securos, ut confirmati benedictionibus tuis, abundant in omni gratiarum actione; teque perpetua exultatione benedicant. Per.

Gregem tuum, Pastor bone, placatus intende, & oves quas pretioso Sanguine redemisti, diabolica non finas incursionem lacerari. Per.

Benedic, Domine, hanc familiam tuam in caelestibus, & reple eam donis tuis spiritalibus: concede eis charitatem, gaudium, pacem, patientiam, bonitatem, mansuetudinem, spem, fidem, continentiam, & repleti omnibus castitatem donis tuis desiderantes, ad te pervenire mereantur. Per Dominum nostrum.

Benedicat vos Deus omni benedictione caelesti; sanctosque puros efficiat in conspectu suo: superabundent in vos divitiæ gloriæ ejus, verbo veritatis instruat; & Evange-

lio salutis erudiat ; omniumque Sanctorum charitate locupletet . Per.

Plebis tuæ , quæsumus Domine , ad te semper corda converte , & quam tantis facis patrociniis adjuvari ; perpetuis non desinas gubernare præfidiis . Per.

Propitiare populo tuo , Deus , ut a suis pravitatibus liberatus , & toto tibi corde deserviat , & sub tua semper protectione consistat . Per.

Tuere , quæsumus , Domine , familiam tuam , & spiritalibus instrue disciplinis . Per Dominum nostrum .

Familia tua , Deus , & ad celebranda principia suæ redemptionis desideranter occurrat , & ejus dona perseveranter adquirat . Per.

Fideles tuos , Domine , quæsumus , corpore pariter , & mente purifica , ut tua inspiratione compuncti , noxias delectationes vitare prævaleant : atque ut earum non capiantur inlecebris ; tua semper suavitate pascantur . Per.

Propitiare , Domine , populo tuo , & ab omnibus absolute peccatis , ut quod nostris offensionibus promeremur , tua indulgentia repellatur . Per.

Adesto , Domine , supplicibus tuis , & nihil de sua conscientia præsumentibus , ineffabili miseratione succurre : ut quod non habet fiducia meritorum ; tua consecret largitas invicta donorum . Per Dominum nostrum .

Da , quæsumus , Domine , populo tuo & mentem quati-
bi devotus existat , & intellectum quo justa deprecetur , & propitiationem tuam , qua pie desiderantibus quæ sint profutura proficiat . Per.

Plebem nomini tuo subditam , Domine , propitius intue-
re : eique consolationes tuas jugiter per cælestem gratiam dignanter operare . Per.

Familiam tuam , Domine , pervigili protectione conserva , & perpetuis defende præfidiis , ut , omni semper inordinatione seclusa , tua jugiter providentia dirigamur . Per.

Respi-

Respice, Domine, propitius plebem tuam, & toto tibi corde subjectam præsidiis invictæ pietatis attolle. Per.

XVIII. *Orat. Cotidianis diebus (1) ad Missas.*

Perpetua, quæsumus, Domine, pace custodi; quos in te sperare donasti. Per Dominum nostrum.

Adesto nobis, misericors Deus, & tuæ pietatis in nobis propitius dona concede. Per.

Secreta. Munera, Domine, tibi dicata, quæsumus, sanctifica, & per eadem nos placatus intende. Per.

(a) Mysteria sancta nos, Domine, & spiritualibus expleant alimentis, & corporalibus tueantur auxiliis. Per.

XIX. *Item alia Missa.*

Exaudi nos, miserator & misericors Deus, & continentia salutaris propitius nobis dona concede. Per.

Plebis tuæ, Deus, ad te corda converte, ut tuo munere talis existat; cui tu perpetua beneficia largiaris. Per.

Secreta. Mystica nobis, Domine, prosit oblatio: quæ nos & a reatibus nostris expediat, & perpetua salvatione confirmet. Per Dominum.

Post Commun. Sancta tua nos, Domine, quæsumus, & a peccatis exuant, & a cælestis vitæ vigore confirment. Per.

XX. *Item alia Missa.*

Quæsumus, omnipotens Deus, ut plebs tua toto tibi corde deserviens, & beneficia tua jugiter mereatur, & pacem. Per.

Miserere nostri, Deus, & tuæ nobis pietatis effectus potenti bonitate largire. Per.

Secreta. Suscipe, Domine, quæsumus, hostiam redemptionis humanæ, & salutem nobis mentis, & corporis operare placatus. Per.

Post

¹ Quotidie olim Romæ sacrum celebratum fuisse liquet ex Hieron. Ep. 28. ad Lucin. & Apol. cont. Jovin.

^a In margine: Post Commun.

Post Commun. Tui nobis, Domine, communio Sacramenti & purificationem conferat; & tribuat unitatem. Per.

XXI. *Item alia Missa.*

Rege nostras, Domine, propitius voluntates: ut nec propriis iniquitatibus implicentur; nec subdantur alienis. Per.

Da famulis tuis, Deus, indulgentiam peccatorum, consolationem vitæ, gubernationemque perpetuam: qua tibi fideliter servientes, ad tuam jugiter misericordiam pervenire mereantur. Per.

Secreta. Tua Sacramenta nos, Deus, circumtegant, & reforment, simulque nobis temporale remedium conferant, & æternum. Per.

Post Commun. Tua sancta nobis, omnipotens Deus, quæsumus, & indulgentiam præbeant, & auxilium perpetuæ defensionis impendant. Per Dominum.

XXII. *Item alia Missa.*

Comprime, Domine, quæsumus, noxios semper incursumus, & salutarem temporibus nostris propitius da quietem. Per.

Tu, Domine, semper a nobis omnem remove pravitatem, & ad tuam nos propitius converte justitiam. Per.

Secreta. In tuo conspectu, Domine, quæsumus, talia nostra munera efficiant, quæ & placare te valeant, & nos tibi placere perficiant (a).

Post Commun. Tua nobis, Domine, medicinalis, operatio, & a nostris perversitatibus clementer expediat, & ad ea quæ sunt recta, perducatur. Per.

XXIII. *Item alia Missa.*

Ab omnibus nos defende, quæsumus, Domine, semper adversis, & continuis tuere præsidiiis. Per.

Conserva populum tuum Deus, & tuo nomini fac devotum, ut divinis subjectus officiis, & temporalis viriliter, & æternæ dona perficiat. Per.

Secre-

Secreta. Hæc nos oblatio, Deus, mundet & renovet, gubernet & protegat. Per.

Post Commun. Cælestibus, Domine, pasti deliciis, quæsumus: ut semper eadem, quo veraciter vivimus, adpetamus. Per.

Adsit, Domine, fidelibus tuis sacræ benedictionis effectus; qui mentes omnium spiritali vegetatione disponat: ut pro opera pietatis tuæ muneribus impleantur. Per.

XXIV. *Orationes ad proficiscendum in itinere.*

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, & viam famuli tui *Illius* in salutis tuæ prosperitate dispone: ut inter omnes vitæ hujus varietates tuo semper protegatur auxilio. Per.

Deus, qui diligentibus te, misericordiam tuam semper impendis, & a fervientibus tibi in nulla es regione longinquus; dirige viam famuli tui *Illius* in voluntate tua: ut te protectore, & te perducere, per justitiæ semitas sine offensione gradiatur. Per.

Exaudi, Domine, preces nostras: & protectioni famuli tui *Illius* misericordiam tuam, qui semper es ubique, prætende: ut ab omnibus adversitatibus tua opitulatione defensus, iustorum desideriorum potiatur effectus. Per.

Secreta. Propitiare, Domine, supplicationibus nostris: & has oblationes, quas tibi offerimus pro famulo tuo *Illo* benignus adsume, ut viam illius, & præcedente gratia tua, dirigas; & subsequente, comitari digneris, ut de actu atque incolumitate secundum misericordiæ tuæ præsidia gaudeamus. Per.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, Domine, famuli tui *Illius*, quam tibi offert ob desiderium animæ suæ, commendans tibi Deo iter suum, placatus suscipias deprecamur: cui tu, Domine, Angelum pacis mittere digneris Angelum tuum sanctum; sicut misisti famulo tuo Tobiae Raphael Angelum; qui eum salvum atque incolumem perducatur usque ad loca desti-

destinata: iterato tempore opportuno, omnibus rite perfectis, reduci eum faciat in tua sancta Ecclesia; & lætus tibi, & nomini tuo gratias referat. Per.

Item infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, Domine, famuli tui *Illius*, quam tibi offert pro salute famuli tui *Illius* placatus suscipias deprecamur. Pro quo Majestati tuæ fundimus preces: ut cum confirmata pacis fœdera, cum omni gaudio ad nos quantocius facias remeare. Per. Quam obl.

Post Commun. Deus infinitæ misericordiæ, & majestatis immensæ, quem nec spatia locorum, nec intervalla temporum ab his quos tueris, abjungunt; adesto famulis tuis in te ubique fidentibus: & per omnem, quam acturi sunt, viam dux eis & comes esse dignare; nihil illis adversitatis noceat: nihil difficultatis obsistat: cuncta eis salubria, cuncta sint prospera: ut sub ope dexteræ tuæ, quidquid justo expetierunt desiderio, celeri consequantur effectu. Per.

Item alia.

Deus, qui ad vitam ducis, & confitentes in te paterna protectione custodis, quæsumus, ut præsentī famulo tuo a nobis egredienti Angelicum tribuas comitatum, ut ejus auxilio protectus, nulla mali concutiat formidine; nullo comprematur adversitatis angore, nullis irruentis inimici molestetur insidiis: sed spatii necessariī itineris prospero gressu peractis, propriisque locis feliciter restitutus, universos reperiat fospites; ac debitas exolvat tuo nomini grates. Per.

XXV. *Item Orationes ad iter agentibus.*

Deus veræ beatitudinis auctor atque largitor, dirige nos in eam, quam immaculati ambulant viam, ut testimonia legis tuæ piis cordibus exquirentes, perseveremus & diligere, quod præcipiunt, & desiderare, quo ducunt. Per.

Deus, qui Sanctorum tuorum dirigis gressus, a nobis iniquitatis viam, & nostri tua lege miserere: ut non oblitū judi-
cia

cia tua, viam mandatorum dilatato corde curramus. Per.

XXVI. *Orat. pro Charitate.*

Deus, qui diligentibus te facis cuncta prodesse; da cordibus nostris inviolabilem Charitatis effectum, ut desideria de tua inspiratione concepta, nulla possint tentatione mutari. Per.

Deus, qui iustitiam tuam eligis in cordibus credentium digito tuo scribis; da nobis Fidei, & Spei, Charitatisque augmentum, & ut mereamur adsequi, quod promittis; fac nos amare, quod præcepisti. Per.

Secreta. Deus, qui nos ad imaginem tuam Sacramentis renovas, & præceptis; perfice gressus nostros in semitis tuis, ut Charitatis donum, quod fecisti a nobis sperari, per hæc quæ offerimus facias sacrificia adprehendi. Per.

Post Commun. Libera nos, Domine, ab omni malo; propitiusque concede, ut quæ nobis poscimus relaxari; ipsi quoque proximis remittamus. Per.

XXVII. *Item alia Missa.*

Deus largitor pacis, & amator Charitatis, da servis tuis veram cum tua voluntate concordiam: ut ab omnibus, quæ nos pulsant, tentationibus liberemur. Per Dominum nostr.

Deus, qui cum omnes creaturas diligens feceris; in eam indulgentiam hominem, ut etiam illum ab impietatibus redimeres, condidisti; da servis tuis hunc Charitatis affectum: ut bona pro malis rependere tuo incitentur exemplo. Per.

Secreta. His, Domine, sacrificiis, quæsumus, concede placatus, ut qui pro propriis oramus absolvi delictis: non gravemur externis. Per.

Post Commun. Spiritum nobis, Domine, tuæ Charitatis infunde, ut quos uno cælesti Pane satiasti; una facias pietate concordēs. Per.

Ad Populum. Da Ecclesiæ tuæ, Domine, non superbe sapere; tibi placita humilitate proficere: ut proterva despiciens, & matura quæque desiderans exerceat libera Charitate. Per.

Confirma, Domine, quæsumus, tuorum corda fidelium, & gratiæ tuæ virtute conrobora, ut & in tua sint supplicatione devoti, & mutua dilectione sinceri. Per.

XXVIII. *Orat. in tribulatione.*

Ineffabilem misericordiam tuam, Domine, nobis clementer ostende, ut simul nos & a peccatis exuas, & a poenis, quas pro his meremur, eripias. Per.

Parce, Domine, parce peccantibus, & ut ad propitiationem tuam possimus accedere; spiritum nobis tribue corrigendi. Per.

Secreta. Quæsumus, Domine, nostris placare muneribus, quo tu eadem tribuis, ut placheris. Per.

Post Commun. Sumpti Sacrificii, Domine, perpetua nos tuitio non relinquat, & noxia semper a nobis cuncta depellat. Per.

XXIX. *Item alia Missa.*

Adesto, Domine, fidelibus tuis, & quibus supplicandi tribuis miseratus affectum; concede benignissime consolationis auxilium. Per.

Da nobis, quæsumus, Domine, de tribulatione lætitiā, ut qui diu pro nostris peccatis afficimur, intervenientibus Sanctis tuis, celerius in tua misericordia respiremus. Per.

Secreta. Suscipe, quæsumus, Domine, preces populi tui cum oblationibus hostiarum, & tua mysteria celebrantes ab omnibus defende periculis. Per.

Post Commun. Vivificet nos, Domine, sacra participationis infusio; & perpetua protectione defendat. Per Dominum nostrum.

XXX. *Item alia Missa.*

Parce, Domine, parce peccatis nostris: & quamvis incessabiliter delinquentibus continua poena debeat, præsta, quæsumus, ut quod ad perpetuum meremur exitium, transeat ad correptionis auxilium. Per.

Memor esto, Domine, fragilitatis humanæ, & qui iuste

ver-

verberas peccatores, parce propitiatus afflictis. Per.

Secreta. Propitiare, Domine, populi tui propitiatus muneribus, ut hac oblatione placatus, & indulgentiam nobis tribuas & postulata concedas. Per.

Post Commun. Vitia cordis humani hæc, Domine, quæsumus, medicina compescat, quæ mortalitatis nostræ venit curare languores. Per Dominum nostrum.

XXXI. *Item alia Missa.*

Domine Deus, qui ad hoc irasceris, ut subvenias: ad hoc minaris, ut parcas: lapsis manum porrige, & laborantibus multiplici miseratione succurre, & qui per te redempti sunt, ad spem vitæ æternæ tua moderatione ferventur. Per.

Adesto, Domine, invocationibus nostris, & non sit a nobis clementiæ tuæ longinqua misericordia, sana vulnera, remitte peccata, ut nullis iniquitatibus a te separati, tibi semper adhærere possimus. Per.

Secreta. Sacrificia, Domine, tibi cum Ecclesiæ precibus immolanda, quæsumus, corda nostra purificent, & indulgentiæ tuæ nobis dona concilient, & de adversis prospera sentire perficiant. Per.

Post Commun. Cælestis doni benedictione percepta, supplices te, Deus omnipotens deprecamur: ut hoc idem, & Sacramenti causa sit nobis & salutis. Per.

XXXII. *Item alia Missa.*

Omnipotens & misericors Deus, qui peccantium non vis animas perire sed culpas; contine, quam meremur, iram, & quam precamur, effunde clementiam, ut mœrore in gaudium per tuam misericordiam transferamus. Per.

Deus refugium pauperum, spes humilium, salusque miserorum, supplicationes populi tui clementer exaudi, ut quos justitia verberum fecit afflictos, abundantia remediorum faciat consolatos. Per.

Secreta. Suscipe, propitiatus hostias, quibus & te placare voluisti, & nobis salutem potenti pietate restitui. Per.

Post Commun. Quos munere, Domine, cælesti reficis: divino tuere præsidio, ut tuis mysteriis perfruentes, nullis subdamur adversis. Per.

XXXIII. *Item alia Missa.*

Deus, qui offensionibus fervorum tuorum & juste irasceris, & clementer ignoscis; præsta supplicibus indulgentiam peccatorum, ut reparato statu tibi subditæ libertatis, & correptio ab iniquitate, & cessatio fiat a verbere. Per.

Parce, Domine, parce supplicibus: da propitiationis auxilium, qui præstas etiam per ipsa flagella remedium, nec hæc tua correptio, Domine, sit negligentibus major causa poenarum; sed fiat eruditio paterna correptis. Per.

Secreta. Oblationibus, Domine, placare susceptis: & ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates. Per.

Post Commun. Sit nobis, quæsumus, Domine, medicina mentos & corporibus, quod de sancti Altaris tui benedictione percipimus, ut nullis adversitatibus perfruamur, qui tanti remedii participatione munimur. Per.

XXXIV. *Item alia Missa.*

Deus infinitæ misericordiæ, & bonitatis immensæ, propitiare iniquitatibus nostris, & omnibus animarum nostrarum medere languoribus, ut miserationum remissione percepta, semper in tua benedictione lætemur. Per.

Secreta. Tuere nos, Domine, divinis propitius Sacramentis, & ut his congrue famulemur; eorum præsta potenter effectum. Per.

Post Commun. Muniat, quæsumus, Domine, fideles tuos sumpta vivificatio Sacramenti & a vitiis omnibus expeditos, in sancta faciat devotione currentes. Per.

XXXV. *Item alia Missa.*

Deus, sub cujus oculis omne (a) contrepidat; & omnes conscientiæ paveſcunt, propitiare omnium gemitum, & cun-

* Scribendum videtur cor trepidat.

cunctorum medere vulneribus, ut sicut nemo nostrum liber a culpa est; ita nemo sit alienus a venia. Per.

Omnipotens sempiterne Deus, qui timore sentiris, dilectione coleris, confessione placaris, misericordiam tuam effunde supplicibus, ut qui de meritorum qualitate diffidimus, non iudicium tuum, sed indulgentiam sentiamus. Per.

Secreta. Sacrificia nos, Domine, celebranda purificent: & caelestibus imbuant institutis. Per.

Post Commun. Præsta, Domine, quæsumus, ut terrenis affectibus expiati, ad superni plenitudinem Sacramenti, cuius libavimus sancta, tendamus. Per.

XXXVI. *Item alia Missa.*

Deus humilium consolator, & fidelium fortitudo, propitius esto supplicibus: ut humana fragilitas, quæ per se proclivis est ad labendum, per te semper muniat ad standum: & quæ per se prona est ad offensam; per te semper reparetur ad veniam. Per.

Suscipe, misericors Domine, supplicum preces: & secundum multitudinem indulgentiarum tuarum ab omnibus nos absolve peccatis: ut ad omnia pietatis opera, te parcente, reparemur, & quos venia feceris innocentes; auxilio facias efficaces. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Secreta. Hæc Hostia, Domine, quæsumus, & ab occultis Ecclesiam tuam reatibus semper expediat, & manifestis convenienter expurget. Per Dominum nostrum Jesum Chr.

Post Commun. Purificent nos, Domine, Sacramenta, quæ sumpsimus, & a cunctis efficiant vitiis absolutos. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

XXXVII. *Item alia Missa.*

Si iniquitates nostras observaveris, Domine, quis sustinebit? precamur ergo clementiam tuam, ut ubi nulla fiducia suppetit actionum: gratia tua copiosa resplendeat, & cum delicta remittit indignis, & cum beneficia præstat immeritis. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Misericors & miserator, Domine, æqui nos, parcendo, sustentas, & ignoscendo, sanctificas, da veniam peccatis nostris, & Sacramentis cælestibus servientes ab omni culpa liberos esse concede. Per Dominum nostrum Jesum Chr.

Secreta. Hostias tibi, Domine, placationis offerimus, ut & delicta nostra miseratus absolvas, & nutantia corda tu dirigas. Per Dominum nostrum Jesum.

Post Commun. Supplices te rogamus, Deus, ut quos tuis reficis Sacramentis, & tibi placitis moribus dignanter informes. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Orat. in Natal. Presbyteri qualiter sibi Miss. debeat celebrare.

Deus, cujus arbitrio omnium sæculorum ordo decurrit; respice propitius ad me famulum tuum, quem ad ordinem Presbyterii promovere dignatus es, & ut tibi mea servitus placeat, tua in me misericorditer dona conserva. Per.

Domine Deus noster verax promissor, propitiare operi tuo, & mihi famulo tuo servienti tibi tribuas perseverantem in tua voluntate famulatum, ut diebus nostris ut merito & numero populus tibi serviens augeatur. Per.

Super Obl.

Perfice, Domine, quæsumus, benignus in nobis, ut quæ sacris mysteriis profiteamur; piis actionibus exequamur. Per.

Hanc igitur oblationem, Domine, servitutis meæ, quam tibi offero ego famulus tuus & Sacerdos pro eo quod me eligere dignatus es in ordinem Presbyterii, ut Sacrificiis tuis ac divinis Altaribus deservirem, pro hoc reddo tibi vota mea Deo vero & vivo, majestatem tuam suppliciter implorans, ut opera manuum tuarum in me ipso custodias, & idoneum me (1) pro omnia ministrum tuæ voluntatis efficias. Per.

Post Commun. Munerum tuorum, Domine, largitate sumentes, supplices deprecamur, ut quibus donasti hujus Mi-
niste-

nisterii servitutem; exequendi gratiæ tuæ tribuas facultatem.
Per Dominum.

XXXVIII. *Orationes tempore (quod absit) mortalitatis.*

Deus, qui non mortem sed poenitentiam desideras peccatorum; populum tuum, quæsumus, ad te converte propitius, ut dum tibi devotus extiterit; iracundiæ flagella amoveas. Per.

Populum tuum, quæsumus, omnipotens Deus ab ira tua ad te confugientem paterna recipe pietate, ut qui tuæ majestatis flagella formidant, de tua mereantur venia gratulari. Per.

Secreta. Subveniat nobis, Domine, quæsumus, sacrificii præsentis operatio, quæ nos & ab erroribus universis potenter absolvat, & a totius eripiat perditionis incurfu. Per.

Post Commun. Tui nos, Domine, quæsumus, tua sancta fumentes, & ab omni propitius iniquitate defende. Per.

XXXIX. *Item alia Missa.*

Ecclesiæ tuæ, quæsumus, omnipotens Deus placatus intende conventum, & misericordia tua nos potius, quam ira præveniat, quia si iniquitates nostras observare volueris, nulla poterit creatura subsistere: sed admirabili pietate, qua nos fecisti, ignosce peccantibus, ut opera manuum tuarum non facias interire. Per.

Exaudi, Domine, preces nostras, & ne velis cum servis tuis adire judicium, quia sicut in nobis nulla justitia reperitur, de qua præsumere valeamus; ita te fontem pietatis agnoscimus, a quo & a peccatis nostris nos ablui, & a necessitatibus liberari confidimus. Per.

Secreta. Per hæc, quæsumus, veniat, Domine, Sacramenta nostræ redemptionis effectus: qui nos & ab humanis retrahat semper excessibus, & ad salutaria cuncta perducat. Per.

Post Commun. Hujus operatio nos, Domine, Sacramenti, quæsumus, purificet semper & muniat. Per.

XL. *Item*

XL. *Item alia Miffa.*

Deus, cujus misericordia cælestium quoque virtutum indigent potestates, & in cujus conspectu nullus est hominum absque forde, & pœna peccati; delicta populi tui, quæsumus, averte propitiatus, ut quos propriæ conscientiæ reatus accusat, bonitatis tuæ patientia faciat veniam promereri. Per Dominum nostrum.

Deus, cujus tanta est excellentia pietatis, ut uno peccatore converfo, maximum gaudium facias in cælis habere; respice in exigua populi portione, ut, omni vexatione depulsa, hæreditas tua in numero augeatur, & devotione perficiat. Per.

Secreta. Protegat nos, Domine, quæsumus, hostia salutaris, & quæ ad honorem tui nominis immolatur, nobis profit ad veniam. Per.

Post Commun. Sancta tua nos, Domine, sumpta vivificent, & misericordiæ sempiternæ præparent expiatis. Per Dominum nostrum.

XLI. *Item alia Miffa.*

Exaudi, Domine, quæsumus, populum tuum de tua misericordia malorum suorum veniam supplicantem, & quia potenses peccata dimittere: supplicia, quæ nostris mere-mur operibus, potentia tuæ pietatis averte. Per.

Iram tuam, quæsumus; Domine, a populo tuo miserratus averte, quam nostris quidem meremur operibus: sed humana fragilitate sustinere non possemus, illa nos itaque contine pietate; quam præstare soles indignis. Per.

Secreta. Concede nobis, Domine, quæsumus; ut hæc hostia salutaris & nostrorum fiat purgatio delictorum, & tuæ propitiatio potestatis. Per.

Post Commun. Plebem nomini tuo subditam, Domine, propitius intueri, eique tuas consolationes jugiter per cælestem gratiam dignanter operare. Per.

XLII. *Orat. pro mortalitate Animalium.*

Deus, qui laboribus hominum etiam de mutis animalibus solatia subrogasti: supplices te rogamus: ut sine quibus non alitur humana conditio, nostris facias usibus non perire. Per Dominum.

Deus, qui humanæ fragilitati necessaria providisti, misericors, adminicula jumentorum, quæsumus eadem, miseris consulendo, non subtrahas, & quorum nostris meritis sævit interitus, tua, nobis parcendo, clementia cessare jubeas vastitatem. Per.

Secreta. Sacrificiis, Domine, placatus oblatiis, opem tuam nostris temporibus clementer impende. Per.

Post Commun. Benedictionem tuam, Domine, populus fidelis accipiat, qua corpore salvatus ac mente, & congruam tibi semper exhibeat servitutem, & propitiationis tuæ beneficia semper inveniat. Per.

Averte, Domine, quæsumus, a fidelibus tuis cunctis miseratus errores, & sævientium morborum debelle perniciem, ut quos merito flagellas devios; foveas tua miseratione correctos. Per.

XLIII. *Orat. de sterilitate.*

Sempiternæ pietatis tuæ abundantiam, Domine, supplices imploramus, ut nos beneficiis, quibus non meremur, anticipans, benefacere cognoscaris indignis. Per.

Da nobis, quæsumus, Domine, piæ supplicationis effectum, & pestilentiam famemque propitiatus averte: ut mortalium corda cognoscant, & te indignante, talia flagella producere, & te miserante, cessare. Per.

Secreta. Deus, qui humani generis utramque substantiam præsentium munerum & alimento vegetas, & renovas Sacramento; tribue, quæsumus, ut eorum & corporibus nostris subsidium non desit & mentibus. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Post Commun. Guberna, quæsumus, Domine, tempo-

ralibus adjumentis : quos dignaris æternis informare mysteriis . Per Dominum nostrum .

XLIV. *Orat. ad pluviam postulandam .*

Deus , in quo vivimus , movemur , & sumus ; pluviam nobis tribue congruentem , ut præsentibus subsidiis sufficienter adjuti , sempiterna fiducialius appetamus . Per .

Terram tuam , Domine , quam videmus nostris iniquitatibus tabescentem , cælestibus aquis infunde ; atque inriga beneficiis gratiæ sempiternæ . Per .

Deliicta , Domine , quæsumus , miseratus absolve , & aquarum subsidia præbe cælestium , quibus terrena conditio vegetata subsistat . Per Dominum nostrum .

Secreta . Oblatis , Domine , placare muneribus , & opportunum tribue nobis pluviae sufficientis auxilium . Per .

Post Commun . Tuere nos , Domine , quæsumus ; tua sancta fumentes ; & ab omnibus propitius absolve peccatis . Per .

XLV. *Item alia Missa .*

Omnipotens sempiterne Deus , cujus munere elementia omnia recreantur ; reminiscere miserationum tuarum , & salutiferos imbres humano generi concede propitius , quatenus fecunditatis tuæ alimoniis omnis terra lætetur . Per Dominum nostrum .

Omnipotens sempiterne Deus , petimus divinam clementiam tuam , ut faciem totius terræ largioribus imbribus inrigare digneris ; aurasque salubres tribuas ; atque agris restituas pristinam sanitatem : & animæ , quæ promissiones tuas sitiunt , de tua semper charitate abundantia repleantur . Per .

Deus , qui ad mutandam aeris qualitatem operis cælum nubibus , & paras terræ pluviam ; aperi fontem benignitatis tuæ : & terram squalidam & ariditatem pulveream lato imbri fecunda : ut recipisse nos veniam peccatorum , cessante jam correptione , lætemur . Per .

Secre-

Secreta. Placare, Domine, muneribus semper acceptis: & diuturna tempora diffusis nubibus siccitatem. Per Dominum nostrum.

Post Commun. Precibus populi tui, Domine, quæsumus, placatus adspira, ut veniam tribuas humanis excessibus, & opem miseris benignus impende. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Da nobis, Domine, quæsumus, pluviam salutarem, & aridam terræ faciem fluentis cælestibus dignanter infunde. Per.

XLVI. *Orationes ad poscendam Serenitatem.*

Ad te nos, Domine, clamantes exaudi, & aeris serenitatem nobis tribue supplicantibus, ut qui pro peccatis nostris juste adfligimur; misericordia tua præveniente, clementiam sentiamus. Per.

Deus, qui fidelium precibus flecteris; & humilium confessione placaris, converfis ad te propitiare supplicibus, & quos fecisti iram intelligere castigantes; fac misericordiam sentire parcentis. Per.

Deus, qui omnium rerum tibi servientium natura per ipsos modos aeris ad cultum tuæ majestatis instituis, tranquillitatem nobis misericordiæ tuæ, remotis largire terroribus, ut cujus iram expavimus, clementiam sentiamus. Per Dominum nostrum.

Secreta. Præveniat nos, quæsumus, Domine, gratia tua semper & subsequatur, & has oblationes, quas pro peccatis nostris nomini tuo consecrandas deferemus, benignus adsume, ut per intercessionem Sanctorum tuorum cunctis nobis perficiant ad salutem. Per.

Post Commun. Plebs tua, Domine, capiat sacrae benedictionis augmentum, & copiosis beneficiorum tuorum sublevetur auxiliis, quæ tantis intercessionum deprecationibus adjuvatur. Per.

XLVII. *Orat. post Tempestatem & Fulgura.*

Magnificentiam tuam, Domine, precamur, suppliciter implorantes, ut quia nos eminentibus periculis exuisti, a peccatis quoque benignus absolvas, ut & beneficia nobis majora concedas, & tuis nos facias parere mandatis. Per.

A domo tua, quæsumus, Domine, spiritales Nequitia pellantur, & aerearum discedat malignitas Potestatum. Per.

Offerimus, Domine, (a) laudes & munera, pro concessis beneficiis gratias referentes, & pro concedendis semper suppliciter deprecantes. Per.

Post Commun. Omnipotens sempiterne Deus, qui nos & castigando sanas, & ignoscendo conservas; præsta supplicibus tuis, ut & tranquillitatis hujus optatæ consolationi lætemur, & dona tuæ pietatis semper utamur. Per.

XLVIII. *Orationes pro his qui agape faciunt.*

Oremus, dilectissimi nobis, omnipotenti Deo pro Filio nostro *Illo*, qui recolens divina mandata de justis laboribus suis victum indigentibus subministrat: quatenus hæc devotio ipsius, sicut nobis est necessaria, ita sit Deo semper accepta. Per.

Oremus. Sanctum ac venerabilem retributorem bonorum operum Dominum deprecamur pro Filio nostro *Illo*, qui de suis justis laboribus victum indigentibus administrat, ut Dominus cælesti sua misericordia terrenam eleemosynam compenset, & spiritales divitias largiatur: tribuat ei magna pro parvis, pro terrenis cælestia, pro temporalibus sempiterna. Per.

XLIX. *Item Orat. ad Missas.*

Deus, qui post Baptismi Sacramentum secundum ablutionem peccatorum eleemosynis indidisti; respice propitius super famulum tuum *Illum*, cujus operibus tibi gratiæ referuntur, fac eum præmio beatum, quem fecisti pietate devotum. Per.

Deus,

Deus, qui homini ad tuam imaginem facto etiam spiritali alimoniam præparasti; concede Filio nostro famulo tuo *Illo*, qui in pauperes tuos tua seminat dona, ut verius meretur suorum operum fructus, & largitatis hodiernæ compensatio istius perpetua conferatur: recipiatque pro parvis magna, pro terrenis cælestia, pro temporalibus sempiterna (a).

Secreta. Deus, qui tuorum corda fidelium per eleemosynam dixisti posse mundari; præsta quæsumus: ut hujus confortiis Sacramenti ut ad conscientia suæ fructum non gravare studeant miseros, sed juvare. Per.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, Domine, famuli tui *Illius*, quam tibi offert ob justis eleemosynis suis, quod in pauperes tuos operatur, placatus suscipias deprecamur. Pro quo majestati tuæ supplices fundimus preces, ut adjicias ei tempora vitæ, ut per multa curricula annorum lætus tibi in pauperes tuos hæc operetur; atque annua tibi vota persolvat. Per Christum. Quam oblationem.

Post Commun. Omnipotens sempiterne Deus, respice propitius super hunc famulum tuum *Illum*, qui in pauperes tuos operatur, virtute custodi, potestate tuearis: ut per multa curricula annorum lætus tibi in pauperes tuos hæc operetur. Per Dominum nostr.

L. Missa in Monasterio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui facis mirabilia magna solus, præstende super famulos tuos spiritum gratiæ salutaris: & ut in veritate tibi complacent; perpetuum eis rorem tuæ benedictionis infunde. Per.

Fac, quæsumus, Domine, famulos tuos toto semper ad te corde concurrere; tibi subdita mente servire; tuam misericordiam suppliciter implorare, & tuis jugiter beneficiis gratulari. Per.

Famu-

a In margine Per.

Famulos tuos, quæsumus, Domine, placatus intende: pariterque eos & a peccatis absolve propitius, & a cunctis eripe benignus adversis. Per Dominum nostrum.

Secreta. Hostias, Domine, famulorum tuorum placatus intende, & quas in honore nominis tui devota mente celebrant, proficere sibi sentiant ad medelam. Per.

Dignum. Per Christum Dominum nostrum. Qui dum Confessores tuos tanta pietate glorificas, ut nullum apud te sanctum propositum doceas esse sine præmio, quanto magis duriora certamina sustinentes ad tuæ quoque retributionis munus invitas? Et ideo.

Infra actionem.

Hanc igitur oblationem, Domine, famulorum tuorum, quam tibi offerunt ob devotionem mentis suæ, pius ac propitius clementi vultu suscipias, tibi que supplicantes libens protege, dignanter exaudi, & æterna eos protectione conserva, ut semper in tua religione latantes, instanter in sanctæ Trinitatis fide Catholica perseverent, nobis hæc quoque unanimiter & crebre petentibus ipse præstabis omnipotens Deus. Per.

Post Commun. Quos cælesti recreas munere, perpetuo, Domine, comitare præsidio, & quos fovere non desinis, dignos fieri sempiterna redemptione concede. Per.

LI. *Item Orat. Monachorum.*

Tu famulis tuis, quæsumus, Domine, bonos mores placatus institue, tu in eis quod tibi placitum sit, dignanter infunde, ut & digni sint, & tua valeant beneficia promereri. Per.

Respice, quæsumus, Domine, famulos tuos, & in tua misericordia confidentes, cælesti protege benignus auxilio. Per.

Da famulis tuis, quæsumus, Domine, in tua fide & sinceritate constantiam, ut in charitate divina firmati, nullis tentationibus ab ejus integritate vellantur. Per.

Famu-

Famulos tuos, quæsumus, Domine, tua semper gratia benedicat, & inculpabiles ad vitam perducatur æternam. Per.

Famulos tuos, quæsumus, Domine, benignus intende: & eis dignanter pietatis tuæ impende custodiam. Per.

Famulis tuis, quæsumus, Domine, sperata concede, & ab omnibus eos culpis excusa. Per.

Adesto, Domine, supplicationibus nostris: & famulos tuos assidua protectione conserva, ut qui tibi jugiter famulantur, continua remuneratione dicentur. Per.

LII. *Incipit actio Nuptialis.*

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, & institutis tuis, quibus propagationem humani generis ordinasti, benignus adsisce, ut quod, te auctore, jungitur, te auxiliante, servetur (a).

Quæsumus, omnipotens Deus, instituta providentiæ tuæ pio favore comitare: & quos legitima societate connectis, longæva pace custodi. Per.

Secreta. Adesto, Domine, supplicationibus nostris, & hanc oblationem famularum tuarum *Illarum*, quam tibi offerunt pro famula tua *Illa*, quam ad statum maturitatis & ad diem nuptiarum perducere dignatus es, placidus ac benignus adsume, ut quod tua dispositione expeditur, tua gratia compleatur. Per.

Dignum. Qui foedera nuptiarum blando concordiaæ jugo & insolubili pacis vinculo nexuisti, ut multiplicandis adoptionum filiis sanctorum connubiorum foecunditas pudica serviret. Tua enim, Domine, providentia, tuaque gratia ineffabilibus modis utrumque dispensat, ut quod Generatio ad mundi edidit ornatum; Regeneratio ad Ecclesiæ perducatur augmentum.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem famularum tuarum *Illi*, & *Illas*,
quam

a In margine: Per.

quam tibi offerunt pro famula tua *Ille*, quæsumus, Domine, placatus accipias: pro qua majestatem tuam supplices exoramus, ut sicut eam ad ætatem nuptiis congruentem pervenire tribuisti, sic eam consortio maritali tuo munere copulatam, desiderata sobole gaudere proficias, atque ad optatam feriem cum suo conjugē provehas benignus annorum: diesque nostros.

Infra Actionem.

Ad Tricē. vel Annualet Nupt.

Hanc igitur oblationem, Domine, famulorum tuorum *Ille*, & *Ille*, quam tibi offerunt ob diem Trigesimum conjunctionis suæ, *vel* Annualet, quo die eos jugali vinculo sociare dignatus es, placatus suscipias deprecamur: ob hoc igitur reddunt tibi vota sua Deo vero & vivo, pro quibus tremendæ pietati tuæ supplices fundimus preces, ut pariter bene & pacifici senescant, & videant filios filiorum suorum usque in tertiam & quartam progeniem, & te benedicant omnibus diebus vitæ suæ. Per Christum Dominum nostrum. Quam oblationem tu, Deus.

Percompleis Canonem plenariam: & dicis Orationem Dominicam, & sic eam benedicis his verbis.

Incipit Oratio (1).

(2) Item Post Commun.

Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, ut quod nostro ministratur officio, tua benedictione potius impleatur. Per.

LIII. Oratio in Natale Genuinum.

Omnipotens sempiterne Deus totius conditor creaturæ, preces nostras clementer exaudi, & annos famuli tui *Illius*, quem de maternis visceribus in hac vita prodere jussisti, prosperos

1 Hanc in Libro de Matrimonio exhibebo sicuti & seq. benedictionem.

2 Postquam enim communicaverint, eos benedicit Sacerdos, & dein hanc orationem recitat.

speros plurimosque largire, ut omnem tibi exigat placiturus ætatem. Per Dominum nostrum.

Deus, qui sæculorum omnium cursum ac momenta temporum regis, exaudi nos propitius, & concede, ut famuli tui *Illius*, cujus natalem divinæ celebramus consecratione mysterii, longævam ei largiaris ætatem, quatenus fidei ejus augmento, multisque annorum curriculis hæc solemnitatis devotio perseveret. Per.

Secreta. Adesto, Domine, supplicationibus nostris: & hanc oblationem famuli tui *Illius*, quam tibi offert ob diem natalis sui genuinum, quo die cum de maternis visceribus in hunc mundum nasci jussisti, placidus ac benignus adsume. Per.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, Domine, famuli tui *Illius*, quam tibi offert ob diem natalis sui celebrans genuinum, quo die cum de maternis visceribus in hunc mundum nasci jussisti ad te cognoscendum Deum verum & vivum, placatus suscipias deprecamur, ob hoc igitur reddit tibi vota sua Deo vivo & vero, pro quo majestati tuæ supplices fundimus preces; ut adjcias ei annos & tempora vitæ: ut per multa curricula annorum lætus tibi hæc sua vota persolvat; atque ad optatam perveniat senectutem, & te benedicat omnibus diebus vitæ suæ. Per.

Post Commun. Deus vita fidelium, timentium te salvator & custos, qui famulum tuum *Illum* ad hanc diem natalis sui genuini, exempto anno, perducere dignatus es, gratiam in eo vitæ protectoris augmenta, & dies ejus annorum numerositate multiplica: ut, te annuente, per felicem provectus ætatem, ad principatum cælestium gaudiorum pervenire mereatur. Per.

LIV. *Orationes ad Missas pro sterilitate Mulierum.*

Deus, qui emortuam vulvam Sarrae ita per Abrahamæ semen foecundare dignatus es, ut ei etiam contra spem soboles na-

sceretur, preces famulæ tuæ *Illius* pro sua sterilitate deprecantis propius respice, & ei juxta tenorem præcedentium Patrum & foecunditatem tribuas, & filium, quem donaveris, benedicas. Per.

Deus, qui famulum tuum Isaac pro sterilitate conjugii sui te deprecantem exaudire, & conceptum Rebeccæ donare dignatus es, preces famulæ tuæ *Illius* pro percipienda prole benignus exaudi, ut firmamentum spei, quod in tua misericordia posuit, ea ex percepto munere, quod postulat, confirmetur. Per.

Deus, qui opprobrium sterilitatis a Rachel auferens, dum anxietate prolem quæreret, meruit foecundari, concede propitius, ut famula tua *Illa* in earum foeminarum, quæ tibi placuerunt, sortem foecunditatis accipiat, & quod fideliter a tua pietate deposcit, obtineat. Per.

Omnipotens sempiterne Deus, qui continuum etiam post futuram ad te precem gemitum Annæ, dum eam foecundares, in gaudium convertisti; desiderium famulæ tuæ *Illius* ut foecundetur, propitius perfice, & ad laudem gloriæ ab ea opprobrium sterilitatis benignus averte. Per.

Deus, cujus occulto consilio ideo Helisabeth sterilis uterus extitit, ut quandoque Angelica potius voce foecundaretur, concede propitius, ut sicut illa in Judaico populo Præcursores Domini: ita famula tua *Illa* in filio, qui ad credulitatem tibi hujus populi pure deserviat, foecundetur. Per.

Deus, qui anxietate steriliū pie respiciens, in eis foecunditatem etiam in sua desperatione mirabiliter operaris; concede propitius, ut famula tua *Illa* de percipienda sobole, quod per se non valet, servi tui Gregorii mereatur precibus obtinere. Per.

Omnipotens sempiterne Deus, qui maternum affectum, nec in ipsa sacra semper Virgine Maria, quæ Redemptorem nostrum genuit, denegasti: concede propitius, ut ejusdem

Dei

Dei Genitricis precibus famula tua *Illa* esse genitrix mereatur. Per.

Deus, Suscipe, Domine, preces nostras cum muneribus hostiarum, quas pro famula tua *Illa* clementiæ tuæ suppliciter deferimus, ut quia affectum filiorum maxime in matrum visceribus indidisti; moerorem infœcunditatis ab ea submoveas: & ad concipiendam sobolem misericorditer benedicas. Per Dominum.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ, quam tibi offerimus pro famula tua *Illa*, quæsumus, Domine, ut placatus suscipias: pro qua majestati tuæ supplices fundimus preces, ut orationem ejus exaudias, & ejus uterum vinculum sterilitatis absolvens; & prolem, in qua nomen tuum benedicatur, concedas, diesque nostros.

Post Commun. Cælestis vitæ munus accipientes, quæsumus, omnipotens Deus, quod pro famula tua *Illa* deprecati sumus, clementer a tua pietate exaudiri mereatur. Per.

LV. *Benedict. Viduæ, quæ fuerit castitatem professæ.*

Consolare, Domine, hanc famulam tuam viduitatis languoribus constrictam; sicut consolare dignatus es Sarapthenam viduam per Heliam Prophetam, concede ei pudiciæ fructum, ut antiquarum non memineat voluptatum, nesciat etiam incentiva desideria, ut soli tibi subdat propria colla, quo possit pro laboribus tantis sexagesimum gradum percipere munus delectabile sanctitatis. Per.

LVI. *Orat. pro Pace.*

Deus, a quo sancta desideria, & recta sunt consilia, & iusta sunt opera, da servis tuis illam, quam mundus dare non potest, pacem, ut & corda mandatis tuis dedita, & hostium sublata formidine, tempora sint tua protectione tranquilla. Per Dominum nostrum.

Deus conditor mundi, sub cujus arbitrio omnium sæculorum ordo decurrit; adesto propitius invocationibus no-

stris, & tranquillitatem pacis præsentibus concede temporibus, ut in laudibus misericordiæ tuæ incessabili exultatione lætemur. Per.

Deus in te sperantium fortitudo, conserva in populis tuis quod es dignatus operare potentis misericordiæ tuæ ostende virtutem, ut qui superba impetitur hostium feritate; tua mereamur pace gaudere. Per.

Secreta. Deus, qui credentes in te populis nullis finis nocere terroribus, dignare precibus & hostiis dicatæ tibi plebis suscipere, ut pax a tua pietate concessa Romanos fines ab omni hoste faciat esse securos. Per.

Post Commun. Deus auctor pacis & amator, quem nosse, vivere, cui servire, regnare est, protege ab omnibus impugnationibus supplices tuos, ut qui defensione tua fideamus; nullius hostilitatis arma timeamus. Per.

Deus, qui misericordiæ tuæ potentis auxilium & prospera tribuis, & adversa depellis, universa obstacula, quæ servis tuis adversantur, expugna, ut remoto terrore bellorum, & libertas secura, Religio sit quieta. Per.

LVII. *Orat. tempore belli.*

Deus, qui conteres bella, & impugnatores in te sperantium potentia tuæ defensionis expugnas; auxiliare implorantibus misericordiam tuam, ut omnium gentium feritate compressa, indefessa te gratiarum actione laudemus. Per.

Deus Regnorum omnium, Regumque dominator, qui nos & percutiendo, fanas; & ignoscendo, conservas, præ-tende nobis misericordiam tuam, ut tranquillitate pacis, tua potestate firmati, ad remedia correctionis utamur. Per Dominum nostrum.

Deus cujus Regnum est omnium sæculorum, supplicationes nostras clementer exaudi, & Romanorum Regum tibi subditum protege principatum, ut in tua virtute fidentes, & tibi placeant, & super omnia regna præcellant. Per.

Secreta. Sacrificium, Domine, quod immolamus; intendere,

tende, ut ab omni nos exuat bellorum nequitia, & in tuæ protectionis securitate constituat. Per

Post Commun. Sacrosancti Corporis & Sanguini Domini nostri Jesu Christi refectione vegetati, supplices te rogamus omnipotens Deus, ut hoc remedio singulari ab omnium peccatorum nos contagione purifies, & a periculorum munias incurfione cunctorum. Per.

LVIII. *Item alia Missa.*

Contere, quæsumus, Domine, hostes populi tui, & delicta nostra, quorum merito nobis dominantur, emunda, ut cum, te placito, puritatem mentibus nostris infunderis, largiaris & pacem. Per.

Hostium nostrorum, quæsumus, Domine, elide superbiam, & dexteræ tuæ virtute prosterne. Per Dominum nostrum.

Omnipotens Deus Romani nominis inimicos virtute, quæsumus, tuæ comprime Majestatis, ut populus tuus, & fidei integritate lætetur, & temporum tranquillitate semper exultet. Per.

Secreta. Hujus, Domine, quæsumus, virtute mysterii, & a nostris mundemur occultis, & ab inimicorum libermur insidiis. Per.

Post Commun. Vivificet nos, quæsumus, Domine, participatio tua sancta mysteriis, & pariter nobis expiationem tribuat & munimen. Per.

LIX. *Item alia Missa.*

Deus, qui Regnis omnibus æternis dominaris imperio, inclina ad preces humilitatis nostræ aures misericordiæ tuæ, & Romani Regni adesto Principibus, ut tua tranquillitatem clementer tua sint semper virtute victores. Per.

Propitiare, Domine, in te sperantibus populis, & a custodia Romani nominis dexteram tuæ protectionis ostende, ut Regnum majestati tuæ deditum, tua semper sit virtute defensum. Per.

Deus,

Deus, qui sub tuæ majestatis arbitrio omnium regnorum continens potestatem, Romani Imperii propitiare Principibus, ut qui tua expectant protectione defendi; omnibus sint hostibus fortiores. Per.

Secreta. Suscipe, Domine, propitius hostias, quibus & te placare voluisti, & nobis salutem potenti pietate restitui. Per Dominum nostrum.

Post Commun. Adesto, Domine, populis qui sacra mysteria contigerunt, ut nullis periculis affligantur, qui te protectore confidunt. Per.

LX. *Item alia Missa.*

Deus, qui providentia tua caelestia simul & terrena moderaris, propitiare Romanis rebus & Regibus, ut omnis hostium fortitudo, te pro nobis pugnante, frangatur. Per.

Deus servientium tibi fortitudo Regnorum, propitius Romani nominis esto Principibus, ut quorum tibi subjeclor est humilitas, eorum ubique excellentior sit potestas. Per.

Deus, cujus Regnum nulla sæcula prævenerunt; nulla concludunt; supplicationes nostras clementer exaudi, & Romanorum Regum tibi subditum protege Principatum: ut in tua virtute fidentes, omnibus sint hostibus fortiores. Per.

Secreta. Propitiare, Domine, preces & hostias famulorum tuorum, & propter nomen tuum Romani Imperii defende Rectores, ut salus servientium tibi Principatum, pax tuorum possit esse populorum. Per.

Post Commun. Protege, Domine, famulos tuos subsidiis pacis, & corporis & spiritalibus enutrients alimentis, a cunctis hostibus redde securos. Per.

LXI. *Item alia Missa.*

Deus in te sperantium salus, & servientium fortitudo, suscipe propitius preces nostras, & Romani Imperii adesto Rectoribus, ut tuis consiliis inspirati, tua opitulatione muniti, adversum omnia resistere sibi arma prævaleant. Per Dominum.

Deus

Deus & temporalis vitæ auctor & æternæ, miserere supplicum in tua protectione fidentium, ut per virtutem brachii tui omnibus, qui nobis adversantur, revictis, nec in terrenis nec a cælestibus possimus excludi (a).

Omnipotens sempiterne Deus miserere supplicum in tua protectione fidentium, & propter gloriam nominis tui barbararum Gentium comprime feritatem, ut dexteræ tuæ virtute defensi, liberis tibi mentibus serviamus. Per.

Secreta. Deus, qui subjectas tibi glorificas potestates; suscipe propitius oblationes nostras, & Romanis viros adde Principibus, ut qui se dextera tua expedit protege; nulla possint adversitate superari. Per.

Post Commun. Fidelem populum, quæsumus, Domine, potentiæ tuæ muniat invicta defensio, ut pio semper tibi devotus affectu, & ab infestis liberetur inimicis, & in tua jugiter gratia perseveret. Per.

Item alia.

Populi tui, quæsumus, omnipotens Deus, propitiare peccatis, & totius hostilitatis a nobis errores averte, ut Romani nominis secura libertas in tua devotione semper exulter. Per.

Protektor noster aspice, Deus, & ab hostium nos defende periculis, ut omni perturbatione submota, liberis tibi mentibus serviamus. Per Dominum.

LXII. *Item Missa pro Regibus.*

Deus Regnorum omnium, & Romani maxime protektor Imperii, da servis tuis Regibus nostris *Illis* triumphum virtutis scienter excolere, ut cujus constitutione sunt Principes; ejus semper munere sint potentes. Per.

Deus, in cujus manu corda sunt Regum; inclina ad preces humilitatis nostræ aures misericordiæ tuæ, & Principibus nostris famulis tuis *Illis* regimen tuæ adpone sapientiæ, ut haustis de tuo fonte consiliis, & tibi placeant, & super omnia Regna præcellant. Per.

Se-

In margine: Per.

Secreta. Suscipe, Domine, preces & hostias Ecclesiæ tuæ pro salute famuli tui *Illius* supplicantes, & protectione fidelium populorum antiqua brachii tui operare miracula, & superatis pacis inimicis, secura tibi serviat Romana libertas.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, Domine, famuli tui *Illius*, quam tibi ministerio officii Sacerdotalis offerimus pro eo quod in ipsum potestatem Imperii conferre dignatus es, propitius & benignus adsume, & exoratus nostra obsecratione, concede, ut majestatis tuæ protectione confidens, & ævo augeatur & regno. Per.

Post Commun. Deus, qui prædicando æterni Regni Evangelio Romanum Imperium præparasti; prætende famulis tuis *Illis* Principibus nostris arma cælestia, & pax Ecclesiarum nulla turbetur tempestate bellorum. Per Dominum.

LXIII. *Missæ contra judices male agentes.*

Ecclesiæ tuæ, Domine, preces placatus admitte: & constitutis adversitatibus universis, secura tibi serviat libertate. Per.

Secreta. Protege nos, Domine, quæsumus, tuis mysteriis servientes, ut divinis rebus, & corpore famulemur, & mente. Per.

Post Commun. Quæsumus, Domine Deus noster, ut quos divina tribuis participatione gaudere, humanis non finas subjacere periculis Per Dominum.

LXIV. *Item alia Missæ.*

Præsta, Domine, quæsumus, ut toto tibi corde subjecti, timentium voluntatum respuamus affectus. Per.

Secreta. Hostias, Domine, quæsumus, quas immolamus, placatus adsume & pro nostri expiatione peccati & pro acceleratione cælestis auxilii. Per.

Post Commun. Da plebi tuæ, Domine, piæ semper devotionis affectum, ut quæ prava sunt respuens, sancta conversatione firmetur: & a peccatis libera nullis adversitatibus adteratur. Per.

Præ-

Præsta, quæsumus, Domine, ut Ecclesia tua prompta tibi voluntate deserviat, quia propensius audiri poterit & defendi, cum eam tibi digne præstiteris famulari. Per.

LXV. *Orat. in contentione ad Missas.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui superbis resistis, & gratiam præstas humilibus, tribue, quæsumus, ut non indignationem tuam provocemus elati, sed propitiationis tuæ capiamus dona subjecti. Per.

Concede nobis, misericors Deus, & studia perversa deponere, & sanctam semper amare justitiam. Per.

Secreta. Ab omni reatu nos, Domine, sancta, quæ tractamus, absolvant, & ad eadem muniant ad totius pravitatis incursum. Per.

Post Commun. Quos refecisti, Domine, cælesti mysterio, propriis alienis, quæsumus, propitiatus absolve delictis: & divino munere purificatis mentibus perfruamur. Per.

LXVI. *Item alia Missa.*

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut semper rationabilia meditantes, quæ tibi sunt placita, & dictis exequamur & factis. Per.

Deus, qui unianimes nos in domo tua præcipis habitare; dissensionum causas placatus depelle nostrum, ut competentibus adjuti subsidiis, te largiente, possimus esse concordēs. Per Dominum nostrum.

Concede nobis omnipotens Deus, ut despectis falsitatibus iniquarum, quæ animæ nostræ conveniunt rationabilia exequamur. Per Dominum.

Secreta. Suppliciter te rogamus, Domine Deus noster, ut hujus operatione mysterii & vitia nostra purgentur, & iusta desideria compleantur. Per Dominum.

Post Commun. Sanctificationem tuam nobis, Domine, his mysteriis placatus operare, quæ nos & a terrenis purgent vitiis, & ad cælestia dona perducant. Per Dominum.

LXVII. *Orat. ad Miss. contra obloquentes.*

Præsta, quæsumus, Domine, ut mentium reprobarum non curemus obloquium, sed eadem pravitate calcata, exoramus, ut nec terrere nos lacerationibus pateris injustis; nec captiosis adulationibus implicari: sed potius amare quæ præcipis. Per.

Conspirantes, Domine, contra tuæ plenitudinis firmitas dexteræ tuæ virtute prosterne: ut justitiæ non dominetur iniquitas: sed subdatur semper falsitas veritati. Per.

Secreta. Oblatio, Domine, tuis aspectibus immolanda, quæsumus, ut & nos in omnibus vitiis potenter absolvat, & a cunctis defendat inimicis. Per.

Post Commun. Præsta, Domine, quæsumus, ut per hæc sancta, quæ sumpsimus, dissimulatis lacerationibus improborum, eadem gubernante, quæ recta sunt cautius exequamur. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

LXVIII. *Orat. ad Missas pro Inreligiosis.*

Deus, qui fidelium devotione lætaris; populum tuum, quæsumus, sanctis tuis fac esse devotum, ut qui ab eorum officia impia pravitate mentis abscedunt; per tuam conversi gratiam, diaboli, quibus capti tenentur, laqueis resipiscant. Per.

Deus, qui infideles deferis, & juste indevotis irasceris, populum tuum, quæsumus, converte propitius, ut qui te per duritiam inreligiosæ mentis semper offendunt, ad Sanctorum beneficia promerenda, tuæ miserationis gratia inspirante, convertas. Per.

Secreta. Cor populi tui, quæsumus, Domine, converte propitius: ut ab his muneribus non recedant; quibusque majestatem tuam magnificare deprecemur. Per.

Post Commun. Da nobis, quæsumus, Domine, ambire quæ recta sunt, & vitare quæ noxia, ut sancta, quæ capimus, non ad judicium nobis, sed potius proficiant ad medelam. Per.

Ad

Ad Populum. Adesto, Domine, supplicationibus nostris, & nihil de sua conscientia præsumentibus ineffabili miseratione succurre, ut quod non habet fiducia meritorum, tua conferat largitas invicta donorum. Per.

LXIX. *Orat. super infirmum in Domo.*

Deus, qui facturæ tuæ pio semper dominaris affectu, inclina aurem tuam supplicationibus nostris, & famulum tuum ex adversa valetudine corporis laborantem placidus respice, & visita in salutari tuo, & cælestis gratiæ præsta medicinam. Per.

Deus, qui humani generis & salutis remedii vitæ æternæ munera contulisti, conserva famulo tuo tuarum dona virtutum: & concede ut medelam tuam non solum in corpore, sed etiam in anima sentiat. Per.

Virtutum cælestium Deus, qui ab humanis corporibus omnem languorem & omnem infirmitatem præcepti tui potestate depellis, adesto propitius huic servo tuo, ut fugatis infirmitatibus, & viribus revocatis, nomen sanctum tuum, instaurata protinus sanitate, benedicat. Per.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui fragilitatem conditionis nostræ infusa virtutis tuæ dignatione confirmas, ut salutaribus remediis pietatis tuæ corpora nostra & membra vegetentur; super hunc famulum tuum propitiatus intende, ut omni necessitate corporea infirmitatis exclusa, gratia in eo pristinae sanitatis perfecta reparetur. Per.

LXX. *Item Orat. ad Missas pro Infirmis.*

Omnipotens sempiterne Deus, salus æterna credentium, exaudi nos pro famulis tuis *Illis*; pro quibus misericordiæ tuæ imploramus auxilio, ut reddita sibi sanitate, gratiarum tibi in Ecclesia tua referant actionem. Per Dominum nostrum.

Omnipotens sempiterne Deus, qui ægritudines & animorum depellis & corporum, auxilii tui super infirmos nostros

ostende virtutem, ut ope misericordiæ tuæ ad omnia pietatis tuæ reparentur officia. Per.

Secreta. Deus, sub cuius nutibus vitæ nostræ momenta decurrunt; suscipe preces & hostias famulorum & famularumque tuarum, pro quibus misericordiam tuam ægrotantibus imploramus, ut de quorum periculo metuimus, de eorum salute lætemur. Per.

Post Commun. Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium, auxilii tui super infirmos nostros ostende virtutem, ut ope misericordiæ tuæ adjuti, Ecclesiæ tuæ sanctæ repræsentari mereantur. Per Dominum nostrum.

LXXI. *Orat. pro reddita sanitate.*

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui benedictionis tuæ gratiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multiplicas pietatem custodis, ad invocationem nominis tui benignus adsisce, & hunc famulum tuum liberatam ægritudinem, & sanitatem donatam dextera tua erigas, virtute confirmes: potestate tuearis; Ecclesiæ tuæ sanctisque Altaribus tuis cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Dominum nostrum.

LXXII. *Orat. intrantibus in Domo, sive Benedictio.*

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, & famulos tuos, quos charitatis visitamus officiis, gratiæ tuæ largitate locupleta, ut in eorum prosperitate continua gaudeamus. Per Dominum.

Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & humilitatis nostræ officiis gratiæ tuæ visitationis admisce, ut quorum adimus habitacula, tu in eorum tibi cordibus facias mansionem. Per Dominum nostrum.

Adesto, Domine, supplicationibus nostris: & hanc domum serenis oculis tuæ pietatis inlustra, descendat super habitantes in ea gratiæ tuæ larga benedictio, ut his manufactis cum salubritate manentibus, ipsi tuum semper sint habitaculum. Per Dominum.

Exau-

Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus: ut si qua sunt adversa, si qua contraria in hac domo famuli tui *Illius*, auctoritate Majestatis tuæ pellantur. Per Dominum nostrum.

LXXIII. *Item orat. ad Missas.*

Protektor in te sperantium Deus, & subditarum tibi mentium custos, habitantibus in hac domo famulis tuis propitius adesse dignare: veniat super eos spirante a te benedictio ubertas, & pietatis tuæ repleti muneribus, in tua gratia, & in tuo nomine læti semper exultent. Per.

Protektor fidelium Deus, & subditarum tibi mentium frequentator, habitantibus in hac domo famulis tuis propitius adesse digneris, ut quos nos humana visitamus sollicitudine, tu divina munias potestate. Per.

Secreta. Suscipe, Domine, quæsumus, preces & hostias famulorum tuorum, & muro custodiæ tuæ hanc domum circumda, ut omni adversitate depulsa, sit hoc semper domicilium incolumitatis & pacis. Per.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem famuli tui *Illius*, quam tibi offert pro votis & desideriis suis atque & pro incolumitate domus suæ, placatus suscipias deprecamur, pro quo in hac habitatione auxilium tuæ majestatis deosco, ut mittere ei digneris Angelum tuum sanctum ad custodiendos omnes in hac habitatione. Per.

Post Commun. Omnipotens sempiterne Deus, qui facis mirabilia magna solus; præstende super hos famulos degentes in hac domo spiritum gratiæ salutaris, & ut complaceant tibi, Deus, in veritate tua perpetuum eis rorem tuæ benedictionis effunde. Per.

Omnipotens sempiterne Deus insere te officiis nostris, & in hanc manentibus domum præsentia tuæ concede custodiam,

diam, ut familiæ tuæ defensor, ac totius habitaculi hujus habitator appareas. Per. (1)

XCII. *Item Missa pro defuncto Sacerdote.*

Deus, inter Apostolicos Sacerdotes famulum tuum *Illum* Pontificali fecisti dignitate vigere, præsta, quæsumus, ut eorum quoque & perpetuo adgregetur consortio (a).

Preces nostras, quæsumus, Domine, quas in famuli tui *Illius* depositione deferimus, propitiatus exaudi, ut qui nomini tuo Ministerium fidele dependit; perpetua Sanctorum societate lætetur. Per.

Secreta. Suscipe, quæsumus, Domine, pro anima famuli & Sacerdotis tui *Illius*, quas offerimus Hostias, ut cui Pontificale donasti meritum, dones & præmium. Per Dominum.

Infra actionem.

Hanc igitur oblationem, quam tibi pro depositione famuli, & Sacerdotis tui *Illius* deferimus, quæsumus, Domine, placatus intende, pro qua Majestati tuæ supplices fundimus preces, ut eum in numero tibi placentium censeri facias Sacerdotum. Per.

Post Commun. Propitiare, Domine, supplicationibus nostris, & animam famuli tui *Illius* Episcopi in vivorum regione æternis gaudiis jubeas sociare. Per Dominum.

XCIII. *Item alia pro Sacerdote.*

Præsta, quæsumus, Domine, ut anima famuli tui *Illius* Episcopi, quam in hoc sæculo commorantem sacris muneribus decorasti; cælesti sede gloriosa semper exaltet. Per Dominum nostrum.

Deus, cujus misericordiæ non est numerus; suscipe pro
ani-

a In margine: Per,

1 Ritus exequiarum lib. 13. dabo, sicuti & antecedentes orationes, ac benedictiones suo loco evulgabo.

anima famuli tui *Illius* Episcopi preces nostras, & lucis ei lætitiæque in regione Sanctorum tuorum societatem concede. Per.

Secreta. Suscipe, Domine, quæsumus, Hostias pro anima famuli tui *Illius* Episcopi, ut cui Pontificale donasti præmium, dones & meritum. Per Dominum.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, quam tibi offerimus pro anima famuli tui *Illius* Episcopi, quæsumus Domine, placatus accipias, & cum Præsulibus Apostolicæ dignitatis, quorum est secutus officium, habere tribuas sempiternæ beatitudinis portionem, diesque nostros.

Post Commun. Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut anima famuli tui *Illius* Episcopi in congregatione justorum æternæ beatitudinis jubeas esse consortem. Per Dominum nostrum.

XCIV. Item alia pro Sacerdote, sive Abbate.

Deus, qui famulum tuum *Illum* Sacerdotem atque Abbatem & sanctificas unctione misericordiæ tuæ, & adsumpsisti consummatione felici, suscipe propitius preces nostras, & præsta, ut sicut ille tecum est meritis; ita a nobis non recedat exemplis. Per Dominum.

Omnipotens sempiterne Deus, Majestatem tuam supplices exoramus, & famulo tuo *Illi* Abbati atque Sacerdoti, quem in requiem tuam vocare dignatus es, dones sedem honorificatam, & fructum beatitudinis sempiternæ, ut ea, quæ in oculis nostris docuit & gessit, non iudicium nobis pariant, sed profectum attribuant, ut per quo nunc in te gaudemus in terris, cum eodem apud te exultare mereamur in cælis. Per.

Secreta. Concede, quæsumus, omnipotens Deus, ut anima famuli tui *Illius* Abbatis atque Sacerdotis per hæc sancta mysteria in tuo conspectu semper clara consistat, quæ fideliter ministravit. Per.

Infra

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, quam tibi pro anima famuli tui *Illius* Abbatis atque Sacerdotis offerimus, quæsumus, Domine, placatus intende, pro qua Majestati tuæ supplices fundimus preces, ut eam in numero Sanctorum tuorum placentium facias dignanter adscribi, diesque nostros.

Post Commun. Prosit, quæsumus, Domine, animæ famuli tui *Illius* Sacerdotis misericordiæ tuæ implorata clementia, ut ejus, in quo speravit & credidit, æternum capiat, te miserante, consortium. Per Dominum.

XCV. *Orat. ad Missa, in Natale Sanctorum, sive agenda Mortuorum.*

Beati Martyris tui *Illius*, Domine, quæsumus, intercessionem nos protege, & animam famuli tui *Illius* Sacerdotis Sanctorum tuorum junge consortiis. Per.

Adjuva nos, Domine Deus noster, Beati tui *Illius* precibus exoratus, & animam famuli tui *Illius* Sacerdotis in beatitudinis sempiternæ lucis constitue. Per.

Secreta. Suscipe, quæsumus, Domine, Hostias plactionis & laudis, quas tibi in honore Sancti Martyris tui *Illius*, nomini tuo consecrandas deferimus, & pro requie famuli tui *Illius* Sacerdotis tibi suppliciter immolamus. Per.

Infra Actionem,

Hanc igitur oblationem, quam tibi in honore Sancti Martyris tui *Illius*, vel pro requie famuli tui *Illius* Sacerdotis offerimus, quæsumus, Domine, placatus intende, pro qua Majestati tuæ fundimus preces, ut eam in numero Sanctorum tibi placentium facias dignanter adscribi. Quam oblationem,

Post Commun. Ascendant ad te, Domine, preces nostræ, & animam famuli tui *Illius* gaudia æterna suscipiant, ut quem fecisti adoptionem participem; jubeas hæreditatis tuæ esse consortem. Per Dominum.

XCVI. *Missa pro defuncto nuper baptizato.*

Deus, qui ad cæleste Regnum nonnisi renatis per aquam & Spiritum Sanctum, pandis introitum, multiplica super animam famuli tui *Illius* misericordiam tuam, & cui donasti celerem & incontaminatum transitum post Baptismi Sacramentum, da ei & æternorum plenitudinem gaudiorum. Per.

Alia.

Deus, qui omne meritum vocatorum donis tuæ bonitatis anticipas, propitiare animæ famuli tui *Illius*, quæ in finem istius vitæ Regenerationis unda mundavit, & quem fecisti non timere de culpa, fac gaudere de gratia. Per.

Secreta. Propitiare, Domine, supplicationibus nostris pro anima famuli tui *Illius*; pro qua tibi offerimus sacrificium laudis, ut eam Sanctorum tuorum consociare digneris. Per.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, quam tibi offerimus, Domine, pro anima famuli tui *Illius*, benignus adsume, eumque Regenerationis fonte purgatum, & periculis vitæ hujus exutum, Beatorum numero digneris inferere Spirituum. Quam oblat.

Post Commun. Propitius, Domine, animæ famuli tui *Illius*, ut quem in finem istius vitæ Regenerationis fonte mundasti, ad cælestis Regni beatitudinem facias pervenire. Per.

XCVII. *Item alia Missa.*

Deus, cujus bonitatis nullus est numerus; quia semper misericordia tibi est causa miserendi, exaudi pro *illius* famuli tui anima supplicantes, ut illum gratia tua sicut donavit Baptismo, ita donet & Regno. Per.

Deus, qui cælestis regni nonnisi renatis pandis introitum, auge super anima famuli tui *Illius* gratiæ tuæ dona, ut quæ ab omniibus est purgata peccatis, a nullis sit aliena promissis. Per.

Secreta. Oblationes nostras, quæsumus, Domine, propitiatus intende, quas tibi offerimus pro anima famuli tui *Illius*, & cui donasti baptismi sacramentum, da ei æternorum plenitudinem gaudiorum. Per.

Post Commun. Ascendant ad te, Domine, preces nostræ, & animam famuli tui *Illius* gaudia æterna suscipiant, ut quem fecisti adoptionis participem, jubeas hæreditatis tuæ esse consortem. Per.

XCVIII. *Orat. ad Missa pro Defunct. cujus desiderantibus pœnitentiam, & minimum consecutus.*

Si quis pœnitentiam petens, dum Sacerdos venit, fuerit officium linguæ privatus, constitutum est, ut si idonea testimonia hoc dixerunt, & ipse per motus aliquos satisfacit, Sacerdos impleat omnia circa Pœnitentem, ut moris est.

Item ad Missas.

Omnipotens & misericors Deus, in cujus humana conditio potestate consistit, animam famuli tui *Illius*, quæsumus, ab omnibus absolve peccatis, ut pœnitentiæ fructum, quem voluntas ejus optavit, præventu mortalitatis non perdat. Per.

Secreta. Satisfaciat tibi, Domine, quæsumus, pro anima famuli tui *Illius* sacrificii præsentis oblatio, & peccatorum veniam, quam quæsit, inveniat, & quod officio linguæ implere non potuit, desiderante pœnitentiæ compensatione percipiat. Per Dominum.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, quam tibi offert famula tua *Illa* pro anima famuli tui *Illius* cujus depositionis diem *illum* celebramus, quæsumus, Domine, ut placatus accipias, & ineffabili pietate concedas, ut quod exequi præventus conditione mortali, ministerio linguæ non potuit, mereatur indul-

indulgentiam sempiternam, quæ in ejus mente non defuit poenitendi. Quam oblat.

Post Commun. Deus, a quo speratur humani corporis omne, quod bonum est; tribue per hæ sancta, quæsumus, ut sicut animæ famuli tui *Illius* poenitentia velle donasti, sic indulgentiam tribue miseratus optatam. Per.

XCVIII. *Orat. pro Defunctis Laicis.*

Item unius Defuncti.

Omnipotens sempiterne Deus, cui nunquam sine spe misericordiæ supplicatur, propitiare animæ famuli tui *Illius*, ut qui de hac vita in tui nominis confessione decessit, Sanctorum tuorum numero facias adgregari. Per.

Secreta. Propitiare, quæsumus, Domine, animæ famuli tui *Illius*, pro qua tibi hostias placationis offerimus, & quia in hac luce fide mansit Catholica, ei in futura vita ejus retributio condonetur. Per.

Infra act. Hanc igitur oblationem, quam tibi pro requie & anima famuli tui *Illius* offerimus; quæsumus, Domine, placatus accipias: & tua pietate concede, ut mortalitatis nexibus absolutam, inter fideles tuos habere constituas portionem. Quam oblat.

Post Commun. Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut animam famuli tui *Illius* ab Angelis lucis susceptam, in præparatis habitaculis deduci facias Beatorum. Per.

C. *In agenda plurimorum.*

Præsta, quæsumus, Domine, animabus famulorum famularumque tuarum misericordiam sempiternam, ut mortalibus nexibus expeditas, lux eas æterna possideat. Per Dominum nostrum.

Alia .

Deus , cui soli competit medicinam præstare post mortem ; tribue , quæsumus , ut animæ famulorum famularumque tuarum ab omnibus exutæ peccatis , in Electorum tuorum societatibus adgregentur . Per.

Secreta . Hostias tibi , Domine , humili placatione deferimus , ut animæ famulorum famularumque tuarum per hæc placationis officia perpetuam misericordiam consequantur . Per Dominum nostrum .

Infra Actionem .

Hanc igitur oblationem , quam tibi pro requie & animabus famulorum famularumque tuarum offerimus ; quæsumus , Domine , propitius intueri , & concede , ut & mortuis pro sit ad veniam , quod cunctis viventibus præparare dignatus es , ad medelam . Quam oblationem .

Post Commun . Inveniant , quæsumus , Domine , animæ famulorum famularumque tuarum omnium in Christo quiescentium lucis æternæ consortium , qui in hac luce positi , tuum consecuti sunt Sacramentum . Per.

Cl. Item alia Missa .

Fidelium Deus omnium conditor , & Redemptor animarum , famulorum famularumque tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum : ut indulgentiam , quam semper optaverunt , piis supplicationibus consequantur . Per Dominum .

Majestatem tuam , Domine , supplices exoramus , ut animæ famulorum famularumque tuarum ab omnibus , quæ per humanitatem commiserunt , exutæ , in tuorum censeantur sorte justorum . Per.

Secre-

Secreta. Hostias, quæsumus, Domine, quas tibi pro animabus famulorum famularumque tuarum offerimus, propitiatus intende, & quibus fidei Christianæ meritum contulisti, dones & præmium. Per.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, quam tibi pro commemoratione animarum in pace dormientium, suppliciter immolamus, quæsumus, Domine, benignus accipias, & tua pietate concede, ut & nobis proficiat hujus pietatis affectus, & illis impetret beatitudinem sempiternam. Per.

Post Commun. Animabus, quæsumus, Domine, famulorum famularumque tuarum *Illi* oratio proficiat supplicantium, ut eas & a peccatis exuas, & tuæ redemptionis facias esse participes. Per.

CII. *Item alia Missa.*

Animabus, quæsumus, Domine, famulorum famularumque tuarum misericordiam concede perpetuam, ut eis proficiat in æternum, quod in te speraverunt & crediderunt. Per.

Secreta. His, quæsumus, Domine, placatus intende muneribus, & quod ad laudem tui nominis supplicantes offerimus, ad indulgentiam proficiat defunctorum. Per.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, quam tibi pro animabus famulorum famularumque tuarum venerantes deferimus, quæsumus, Domine, placatus intende, & tua dignatione concede, ut mortis vinculis absoluti, transitum mereantur ad vitam. Per.

Post Commun. Supplices, quæsumus, Domine, pro animabus famulorum tuorum preces effundimus, sperantes, ut quicquid conversatione contraxerunt humana, & clementer indulgeas, & in tuorum sede latantium constituas redemptorum. Per.

CIII. *Item alia Missa.*

In Cymiteriis (1).

Deus, cujus miseratione animæ fidelium requiescunt famulis tuis *Illis*, & *Illis*, vel omnibus hic quiescentibus, da propitius veniam peccatorum; ut a cunctis reatibus absolutis sine fine latentur. Per.

Alia.

Omnipotens sempiterne Deus annue precibus nostris, ea quæ poscimus, & dona omnibus, quorum hic corpora requiescunt, refrigerii sedem, quietis beatitudinem, luminis claritatem, & qui peccatorum suorum pondere prægravantur; eis supplicatio commendet Ecclesiæ. Per.

Secreta. Pro animabus famulorum tuorum & *Illorum*, & hic omnium dormientium hostiam, Domine, suscipe benignus oblatam, & hoc sacrificio singulari vinculis horrendæ mortis exuta, vitam mereantur æternam. Per.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, quam tibi offerimus, Domine,

1 Cœmeteria a Græco verbo Κοιμᾶω, quod Latine Dormio redditur, derivata, erant loca subterranea ad sepeliendos Fideles etiam Confessores, ac Martyres destinata, & prioribus quidem seculis extra Urbes, & oppida constituta. Mortem namque pro somno habebant, antiqui, & corpora illic deposita, dormiendi, ac quiescendi causa jacere existimabantur, usque dum veniente ad Judicium Christo, experrecta resurgerent.

ne, pro tuorum requie famulorum & famularum *Illi*, & *Illi*, & omnium fidelium Catholicorum Orthodoxorum in hac Basilica in Christo quiescentium, & qui in circuitu hujus Ecclesiae tuae requiescunt, quæsumus, Domine, placatus accipias, ut per hæc salutis humanæ subsidia in tuorum numero redemptorum, forte perpetua censeantur: diesque nostros. Per.

Post Commun. Deus, fidelium lumen animarum, adesto supplicationibus nostris, & da omnibus, quorum corpora hic quiescunt, refrigerii sedem, quietem beatitudinem, luminis claritatem. Per Dominum.

CIV. *Item alia Missa.*

Adesto, quæsumus, Domine, pro animabus famulorum famularumque tuarum, & omnium hic quiescentium, ut si quæ carnales maculae in eis de terrenis contagiis inhæserunt miserationis tuae venia deleantur. Per.

Inclina, quæsumus, Domine, aures tuas ad preces nostras, pro quibus misericordiam tuam supplices exoramus, ut animas famulorum famularumque tuarum in pacis ac lucis regione constituas, & Sanctorum jubeas esse confortes. Per.

Secreta. Munera, quæsumus, Domine, quæ tibi pro requie & animabus famulorum famularumque tuarum omnium in Christo quiescentium offerimus, ad earum redemptionem proficiant. Per.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, quam tibi pro defunctis offerimus, quæsumus, Domine, propitiatus accipias, & miserationis tuae largitate concedas, ut ab omnibus, quæ per terrenam conversationem traxerunt, his sacrificiis emundentur. Per.

Post Commun. Multiplica, Domine, super animas famulorum famularumque tuarum misericordiam tuam, & cui donasti Baptismi Sacramentum, da eis æternorum plenitudinem gaudiorum. Per.

CV. *Item Missa in Depositione (1) Defuncti Tertii, Septimi, XXXmi dierum, vel Annualem (2).*

Adesto, quæsumus, Domine, pro anima famuli tui *Illius*, cujus in depositione sua officium commemorationis impendimus; ut si qua eum sæcularis macula invasit; aut vitium mundiale infecit, dono tuæ pietatis indulgeas & extergas. Per Dominum nostrum.

Quæsumus, Domine, ut famulo tuo, cujus septimum obitus sui diem commemoramus, Sanctorum atque Electorum largire consortium, & rore misericordiæ tuæ perennis infunde. Per.

Deus indulgentiarum, Domine, da famulo tuo *Illi* cujus anniversarium depositionis diem commemoramus, refrigerii sedem, quietis beatitudinem, luminis claritatem largiaris. Per.

Secreta. Adesto, Domine, supplicationibus nostris, & hanc oblationem quam tibi offerimus ob diem depositionis VII., *vel XXX.* pro anima famuli tui *Illius* placitus ac benignus adsume. Per.

Infra

8 Depositio est dies obitus, quo mortuus terræ mandatur, in terram deponitur, vel quo quis vitam deponit. Vid. Carolum du Fresne in Glossario mediæ, & infimæ latinitatis.

9 Ecclesia Latina antiqua traditione quinque præsertim diebus decedentibus parentat, nimirum die depositionis. Die tertia, septima trigesima, & annua a depositione ut alibi dicam.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, Domine, quam tibi offerimus pro anima famuli tui *Illius*, cujus depositionis diem VII. vel XXX. celebramus, quod deposito corpore, animam tibi creatori reddidit, quam dedisti, pro quo petimus divinam clementiam tuam, ut mortis vinculis absolutus, transitum mereatur ad vitam. Per.

Post Commun. Omnipotens sempiterne Deus conlocare dignare corpus & animam & spiritum famuli tui *Illius*, cujus diem VII., vel XXX. sive depositione celebravimus, in finibus Abrahamæ, Isaac, & Jacob, ut cum dies agnitionis tuæ venerit, inter Sanctos & Electos tuos eum resuscitare præcipias. Per.

CVI. *Item orat. ad Miss. pro salute vivorum.*

Prætede, Domine, misericordiam tuam famulis & famulabus tuis, dexteram cælestis auxilii, ut de toto corde perquirant, & quæ digne postulant, adsequantur. Per.

Secreta. Propitiare supplicationibus nostris, & has oblationes famulorum famularumque tuarum, quam tibi pro incolumitate eorum offerimus, benignus adsume, ut nullius sit irritum votum, nullius vacua postulatio: præsta, quæsumus, ut quod fideliter petimus; efficaciter consequamur. Per.

Infra Actionem.

Hanc igitur oblationem, Domine, famulorum famularumque tuarum, quam tibi offerimus ob devotionem mentis eorum, pius ac propitius clementi vultu suscipias, tibi supplicantes libens protege, dignanter exaudi, & æterna eos protectione conserva, ut semper in tua religione latantes, instanter in Sanctæ Trinitatis confessione fide Catholice perseverent, diesque nostros.

Post

Post Commun. Da famulis & famulabus tuis, quæsumus, Domine in tua fide & sinceritate constantiam, ut in charitate divina firmati, nullis tentationibus ab ejus integritate vellantur. Per Dominum.

Confessio.

Dignum. Per Christum Dominum nostrum. Per quem salus mundi, per quem vita omnium, per quem resurrectio mortuorum. Per ipsum te, Domine, suppliciter deprecamur, ut anima famuli tui *Illius*, cujus diem *illum* celebramus, indulgentiam largiri perpetuam digneris, atque contagiis mortalitatis exutam, in æternæ salvationis partem restituas cum Angelis & Archangelis.

Incipit ad Pœnitentiam dandam (1).

Explicit Liber Sacramentorum. Deo gratias

Sicut navigantibus dulcis est portus;
Sic Scriptori novissimus versus.

1 Etc. in lib. de pœnitentia invenies.

